

Kijkers, het zijn net mensen

Patronen en aspecten van morele evaluatie

Onderzoek onder fans van 24

Bart Molsbergen

Erasmus Universiteit Rotterdam, Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen,
Masterthesis Media & Journalistiek, Student: Bart Molsbergen, E-mail:
bartmolsbergen@xs4all.nl, Studentnummer: 299217, Begeleider: Drs. J.M. Engelbert,
Tweede Lezer: Dr. A.F.M. Krijnen

Inhoudsopgave

H1 Inleiding	1
H2 Theoretisch Kader	6
2.1 Inleiding	6
2.2 Mediatheorie	7
2.2.1 Communicatie	7
2.2.2 Het Actieve Publiek	7
2.3 Existentieel Drama	10
2.4 Morele Lessen & Televisie	11
2.4.1 Positief Effect van het Schenden van de Morele Orde	11
2.4.2 Moreel Leren van TV	12
2.5 Aspecten van Morele Evaluatie	14
2.5.1 Personages	14
2.5.2 Elaboration	19
2.5.3 Closeness	21
2.6 Uitleiding	22
H3 Methoden	24
3.1 Inleiding	24
3.2 Narratieve Analyse	24
3.2.1 De WOW-procedure	24
3.2.2 Narratieve Analyse In Detail	26
3.3 Kwalitatieve Interviews	32
3.3.1 Gefundeerde Theorie-benadering	32
3.3.2 Selectie van Respondenten	32
3.3.3 Topiclijst	34
3.3.4 Interview Analyse	36
3.4 Kritische Reflectie	37
3.5 Begrippenlijst	41
3.6 Uitleiding	42
H4 Analyse	43
4.1 Inleiding	43
4.2 Begrip als aspect van beoordeling	43
4.2.1 Identificatie	43
4.2.2 Closeness	45
4.3 Personages als aspect van beoordeling	47
4.3.1 Oordelen en het verleden van de personages	48
4.3.1.1 Daden uit het verleden	48

4.3.1.2 Vertrouwen in het van oordeel personages	51
4.3.2 Oordelen over de daden van de protagonist	53
4.3.2.1 Positief oordeel negatieve handelingen protagonist	53
4.3.2.2 Het kader van de protagonist	56
4.3.3 Waardering van morele dilemma's en slechte personages	60
4.3.4 De antagonist	63
4.3.4.1 Elaboration	63
4.3.4.2 Verschuiven van de schuld	65
4.3.4.3 Kader van de antagonist	65
4.3.4.4 De werkelijkheid	67
4.4 Beperkt oordelen	68
4.4.1 Uitstellen van oordelen	69
4.4.2 Oordelen over productiecontext	72
4.5 Uitleiding	75
H5 Conclusie	76
Epiloog	81
Literatuurlijst	82
Bijlagen	

Voorwoord

In het begin van mijn 'carrière' als onderzoeker was ik overtuigd van het feit dat ik nimmer kwalitatief onderzoek zou doen. Dat leek mij veel te tijdrovend en ingewikkeld. Data verzamelen en vervolgens SPSS het harde werk laten doen, dat leek me wel wat. En kijk nu eens. Voor u ligt een thesis van zo'n 80 pagina's waarin geen enkele tabel of grafiek te ontdekken is. Op de jaartallen, pagina- en paragraafnummers na zijn er welhaast geen getallen te vinden en achteraf ben ik daar blij om. Ik heb ooit besloten naar de universiteit te gaan omdat ik wist dat ik het kon en omdat ik vond dat ik het aan mijzelf verplicht was dat te bewijzen. Ik heb toen bewust gekozen voor een interessante en leuke studie in plaats van een studie waarmee ik vooral een chique baan met een pak kon krijgen. Zo heb ik ook bewust gekozen voor een onderwerp voor mijn masterthesis dat ik leuk vond en vind! Uiteraard was ik het schrijven wel eens zat, maar het onderwerp blijft mij tot het laatste moment boeien.

Wegens een veelheid van factoren ben ik tijdens deze thesis door twee begeleiders naar de eindstreep getrokken. Mijn eerste begeleider, Drs. A. Weijers, was degene die mij inspireerde tot de keuze voor 24 en morele evaluatie als onderwerp. Zijn enthousiasme en deskundigheid hebben mij in de eerste fase van het onderzoek de richting gegeven die ik en mijn thesis zo hard nodig hadden. Mijn tweede begeleider, Drs. J. Engelbert, viel met haar neus in de boter. Een student die na bijna een jaar nog steeds niet klaar is, wat wil je als kersverse docent nog meer? Zij was degene die mij daadwerkelijk naar de eindstreep gesleurd heeft. Door strakke deadlines te stellen en kwalitatief hoogwaardige teksten te eisen lukte het haar mij opnieuw te motiveren voor de eindfase van mijn scriptie. Zonder haar was ik nooit in staat geweest boven mezelf uit te stijgen en de thesis op het niveau te brengen waar die nu is. Ik wil beide begeleiders bedanken voor hun geduld, inzet en ogenschijnlijk nooit aflatende vertrouwen in mijn capaciteiten.

De afgelopen maanden heb ik ook ontdekt dat je een scriptie niet alleen kan schrijven. Mijn redacteurs Cees en Liesbeth zijn van onschatbare waarde geweest om tot op het laatste moment de puntjes op de 'i' en streepjes door de 't' te zetten.

Er waren ook momenten dat ik het allemaal niet meer zag zitten. Op die momenten waren er altijd wel vrienden die op het verkeerde moment de juiste dingen zeiden: 'hoe gaat het met de scriptie' of 'is je scriptie al af'. Ondanks hun weinig tactvolle optreden wil ik hen toch bedanken voor hun nooit aflatende interesse, zorg, vriendschap en bezoeken aan sociëteit de Pijpela. Ik bedank mijn ex-huisgenoten Bram, Duncan, Gijs, Richard en Sander voor al die keren dat ze mij deden inzien dat het leven uit meer bestaat dan het schrijven van een scriptie alleen.

Tot slot wil ik ook de fans van 24 bedanken. Hun gastvrije ontvangst en openhartige antwoorden hebben dit onderzoek mogelijk gemaakt.

Proloog

In de miljoenenstad Los Angeles dreigt een nucleaire bom te ontploffen. Al snel komt, anti-terreuragent, Jack Bauer er achter dat het terreurnetwerk van Syed Ali verantwoordelijk is voor de dreiging en hij zet alles op alles om hem te vinden. Na een zoektocht van elf uur wordt Syed Ali in een moskee gearresteerd. Jack Bauer richt een verhoorruimte in en begint met het verhoor van Syed Ali, maar zelfs nadat Jack Bauer hem fysiek heeft toegenakeld weigert Syed Ali te praten. De imam van de moskee doet ook een poging Syed Ali tot spreken te bewegen, maar tevergeefs. Als de laatste andere aanwijzing niets oplevert ziet Jack Bauer nog maar één oplossing: Syed Ali moet gedwongen worden tot een bekentenis. Er wordt een aantal monitoren in de verhoorruimte geplaatst. De monitoren gaan aan en in beeld verschijnt een gezin. Een vrouw en twee kinderen zijn vastgebonden, ze worden omringd wordt door gemaskerde mannen met kalasjnikovs. Syed Ali herkent onmiddellijk zijn gezin en kijkt geschrokken naar zijn schreeuwende kinderen. Met een kalme stem zegt Jack Bauer dat de gewapende mannen zijn gezin zullen vermoorden als Ali niet vertelt waar de bom is. 'Ik veracht je, dat je me hier toe dwingt', voegt Bauer er aan toe. Syed's bebloede gezicht verhard en hij probeert zich grommend los te rukken uit zijn stoel, maar hij is goed vastgebonden en zal de situatie onder ogen moet zien. Of hij verliest zijn gezin of hij verzaakt zijn plicht aan Allah.

Minuten later wordt president Palmer door zijn adviseur Mike op de hoogte gebracht van Bauer's plan. Mike legt uit dat veiligheidstroepen in het thuisland van Syed Ali opdracht hebben gekregen om de gezinsleden van Syed Ali – vrouw en twee zoons – een voor een dood te schieten totdat hij de locatie van de bom vertelt. President Palmer vraagt aan Mike of de veiligheidstroepen zoiets echt zouden doen en Mike stelt dat ze daartoe wel bereid zouden zijn. Er volgt een discussie tussen Palmer en Mike over het vermoorden van onschuldigen. Mike zegt dat de dood van Ali's gezin op weegt tegen de miljoenen mensenlevens die de bom zou kosten, maar Palmer weigert toestemming te geven onschuldigen te vermoorden. Hij belt naar Jack Bauer, die Syed Ali nog meer onder druk probeert te zetten.

Jack Bauer zegt dat zijn oudste zoon binnenkort twaalf wordt en voegt daar aan toe: 'Ik denk niet dat hij dat gaat halen.' Hij herhaalt dat hij genoodzaakt is zijn gezin te vermoorden als Syed Ali weigert te zeggen waar de bom is. 'Ik doe het werk van Allah.', zegt Syed Ali. 'Nee' zegt Bauer, 'je gaat miljoenen onschuldigen vermoorden, dat is wat je doet.' Dan komt het telefoontje van de president door. Bauer neemt op en hoort president Palmer vertellen dat hij geen toestemming geeft voor zijn plan, maar Bauer probeert president Palmer op andere gedachten te brengen. De president herhaalt dat hij geen toestemming zal geven en hangt op. Jack Bauer draait zich om en doet alsof de president nog aan de telefoon is. Hij fingeert een gesprek waarin de president wel toestemming geeft en spreekt hardop zodat Syed Ali hem kan horen.

Het is zo ver. Jack Bauer belt met de ordetroepen in Ali's thuisland en zegt dat de operatie van start gaat. Hij stormt de verhoorruimte in en zegt dat hij niet langer kan wachten. Syed Ali moet nu de locatie van de bom geven of zijn jongste zoon Asad wordt

vermoord. Bauer komt dicht bij het gezicht van Syed Ali en schreeuwt: 'Vertel me waar de bom is!'. Ali zwijgt. 'Prima', zegt Jack Bauer en op de monitoren is te zien hoe een gewapende man de jongste zoon van Syed Ali dood schiet. Syed Ali schreeuwt en barst in huilen uit; op de monitoren is te zien dat zijn vrouw en oudste zoon ook moeten huilen. Jack Bauer zegt dat Syed Ali moet vertellen waar de bom is en zo zijn gezin kan redden. Syed Ali zegt met woede en verdriet in zijn stem dat hij het niet zal zeggen.

'Asad is dood', zegt Jack Bauer, 'daar kan ik niks meer aan doen', maar je kan het leven van Fareed nog redden. Syed Ali schreeuwt het uit. 'Ik geef je tien seconden' zegt Bauer, 'waar is de bom?'. 'Waar is de bom' zegt Bauer weer. 'Zo is het genoeg, schiet hem neer' zegt Bauer. Terwijl de camera langs de gezichten van zijn zoon en vrouw gaat, worstelt Syed Ali in zijn stoel. 'Nee, nee! Ik zal het vertellen.' schreeuwt Syed Ali. Met tegenzin vertelt Syed Ali dat de bom op een nabijgelegen vliegveld ligt en dat ze van plan zijn om de bom boven de stad tot ontploffing te brengen.

Syed Ali wordt afgevoerd terwijl hij schreeuwt dat hij Jack Bauer zal vermoorden om wat hij hem heeft aangedaan. Kate Warner – de vrouw die Jack Bauer naar de moskee leidde – vraagt hoe hij zo iets kon doen. Ze zegt: 'Je bent nog erger dan zij.' Jack Bauer belt naar het commandocentrum en vraagt of ze beelden van het gezin kunnen tonen. Zodra hij beeld heeft, loopt hij richting een andere agent. Kate Warner is nieuwsgierig en kijkt ook op de monitoren. Ze ziet dat het gezin van Syed Ali ongedeerd is. De executie blijkt geënceneerd om Syed Ali tot een bekentenis te dwingen.

H1 Inleiding

De proloog beschrijft, wat Ignatieff noemt, de paradox van de strijd tegen terreur. Volgens politiek filosoof en essayist Michael Ignatieff betekent dit dat: 'om de democratie te beschermen het soms nodig is democratische beginselen te negeren' (Ignatieff, 2004). Hij schrijft daarover in zijn boek, *Het minste kwaad*, het volgende: 'Een democratie die tegen het terrorisme vecht, verdedigt de stelling dat haar politieke leven vrij van geweld moet zijn. Maar om terreur te verslaan is geweld nodig. Ook kunnen dwang, misleiding en schending van rechten vereist zijn. Hoe kan een democratie naar deze middelen grijpen zonder de waarden waarvoor ze staat te vernietigen?' (Ignatieff, 2004:1). De stelling van Ignatieff toont overeenkomsten met het morele dilemma uit de proloog. Jack Bauer schendt de rechten van Syed Ali door hem te misleiden en tot een bekentenis te dwingen. Er ontstaat als het ware een morele spanning doordat Jack Bauer binnen het verhaal een moreel juist personage is, hij is protagonist en anti-terreuragent, maar hij neemt moreel twijfelachtige beslissingen. Eenzelfde morele spanning geldt met betrekking tot Syed Ali, hij is antagonist en terrorist, maar hij neemt een moreel juiste beslissing door zijn zoon te redden en de locatie van de bom te vertellen. De vraag die in deze thesis centraal staat is hoe fans van *24* omgaan met deze morele spanning; hoe zij moreel evalueren en tot een oordeel komen.

Onderzoek naar televisie richt zich veelal op negatieve effecten voor kijkers. Politici, opiniemakers en belangengroepen richten zich eveneens vaak op negatieve aspecten van televisie. Het gaat in veel van die gevallen over een verslechterd besef van waarden en normen bij kijkers. Jongeren zouden alcoholgebruik bijvoorbeeld normaal gaan vinden doordat ze kijken naar soaps waarin elke vijf minuten een drankje wordt gedronken (Stichting alcohol preventie, 2006). Geweld is ook een populair onderwerp; wetenschappers proberen al geruime tijd een verband te vinden tussen geweld/agressie en televisie. Johnson et al. (2002) hebben gedurende 17 jaar de agressie en kijktijd onder een groep mensen gemeten en geconcludeerd dat zij door het tv-kijken agressiever werden. Het opmerkelijke aan dit onderzoek is dat de inhoud van tv-programma's volkomen genegeerd is, maar toch beweerd wordt dat er een causaal verband is tussen die inhoud en agressie.

De Nederlandse Kijkwijzer richt zich wel op de media-inhoud en heeft als doel ouders te waarschuwen voor mogelijk schadelijke effecten van films, video's en televisieprogramma's op jongeren (Valkenburg, Beentjes, Nikken, & Tan, 2004). De Kijkwijzer werkt met codeurs die aan producenten verbonden zijn, de codeurs vullen vragenlijsten in over specifieke mediaproducties. De eerste vraag op het classificatieformulier is bijvoorbeeld of het product helemaal vrij is van schadelijke elementen: 'Schadelijke elementen zijn: geweld, angst, seks, discriminatie, drugs- en/of alcoholmisbruik of grof taalgebruik.' (Kijkwijzer classificatieformulier, 2007:1). Een voorbeeld van een tv-programma dat, volgens de Kijkwijzer, geheel vrij is van schadelijke elementen is *The Cosby Show*. Maar dat *The Cosby Show* mogelijk een stereotype over zwarte Amerikaanse families cultiveert, wordt genegeerd (Fuller, 1992). Er is uiteraard niets op tegen om kinderen te beschermen tegen schadelijke beelden, maar de rechtlijnige

opvatting over communicatie maakt de beoordelingen van de Kijkwijzer inadequaat. Het is immers de culturele en narratieve context die een boodschap betekenis geeft.

Dit onderzoek tracht de complexe manier waarop betekenis ontstaat meer recht te doen. De narratieve analyse volgens de WOW-procedure, ontwikkeld door Wester, Oud & Weijers (2003), maakt het mogelijk de waardetegenstellingen uit een aflevering van 24 inzichtelijk te maken. Door keuzesituaties onder de loep te nemen en structureel te onderzoeken welke beslissingen genomen worden, kan men tot uitspraken komen over binaire opposities, de morele drijfveren van personages en de morele dilemma's die in de aflevering een rol spelen. Er ontstaat als het ware een beeld van de morele spanning die de aflevering in zich draagt. De narratieve analyse kan een doel op zich zijn, maar in dit onderzoek dient zij als middel om vijf fans van 24 uitvoeriger te kunnen interviewen over de aflevering. De interviewanalyse is gericht op de manier waarop de geïnterviewden omgaan met de morele spanning in 24.

Krijnen (2007) betoogt in haar proefschrift: *There is more(s) in television*, dat televisie een positieve bijdrage zou kunnen leveren aan het ontwikkelen van moraal. Door kennis op te doen over morele dilemma's – door ze te zien en erover te praten – zouden kijkers iets kunnen leren over morele dilemma's in de werkelijkheid. Televisie fungeert dan als het ware als oefenruimte waarin kijkers geconfronteerd worden met morele dilemma's, mogelijke uitkomsten daarvan en hun eigen opvattingen over die dilemma's. Deze gedachte is ontleend aan Nussbaum die stelt dat literatuur kan bijdragen aan *moral imagination* (morele verbeelding) en dat mensen hierdoor iets kunnen leren over moraal, wat hen in staat stelt morele dilemma's te herkennen (1995:12). Currie (1995) spreekt over morele verbeelding in relatie tot televisie. Zijn betoog staat op dezelfde lijn als dat van Nussbaum (1995) en Krijnen (2007); hij stelt ook dat morele verbeelding mensen in staat zou kunnen stellen iets te leren over moraal, hij noemt dat proces *moral learning*.

Dit onderzoek tracht meer inzicht te bieden in de manier waarop kijkers personages en hun handelingen beoordelen. Hiermee wordt hopelijk een kleine stap gezet richting het beantwoorden van de vraag of en hoe mensen iets over moraal leren van televisie. Het doel van dit onderzoek is dan ook niet om uitspraken te doen over *wat* mensen middels fictie over moraal leren. Daarvoor is het wetenschappelijk onderzoek naar fictie als middel om moreel te leren of als morele oefenruimte (Nussbaum, 1995; Currie, 1995; Krijnen, 2007) nog onvoldoende uitgewerkt. Hoogstens kan gesteld worden dat moreel leren een mogelijk effect is dat op de lange termijn kan volgen uit morele evaluatie. Dit onderzoek richt zich op de vraag *hoe* kijkers moreel evalueren en is een kritiek op die wetenschappers, politici en opiniemakers, die er zonder meer van uitgaan dat kijkers een eenduidige boodschap overnemen uit wat zij zien. Enerzijds erkennen zij niet dat kijkers al een eigen moraal kennen en dus niet blanco kijken. Anderzijds erkennen zij niet dat televisie boodschappen complex zijn en daardoor nimmer één betekenis hebben met slechts één effect.

Het is dus de vraag of kijkers moreel leren van tv, maar het staat vast dat zij op z'n minst geconfronteerd worden met de morele spanning zoals hierboven en in de proloog beschreven is. Wat doen fans van 24 als zij geconfronteerd worden met deze morele spanning? Hoe evalueren fans van 24 (het gedrag van) personages die moreel dubieus handelen, terwijl die personages wel hoofdfiguren zijn? Fans van 24 hebben immers een

belang tijdens het kijken, ze kijken namelijk naar *24* omdat ze dat leuk vinden. Als men de hoofdpersonages niet positief kan waarderen verliest het kijken naar *24* voor een deel zijn functie: vermaak.

Hierom richt dit onderzoek zich primair op de vraag hoe fans van *24* omgaan met de morele spanning in *24*. Hierdoor is de vraag *hoe* fans van *24* moreel evalueren (omgaan met de morele spanning) belangrijker dan de vraag *wat* hun oordeel is. Dit leidt tot de hoofdvraag van dit onderzoek:

Hoe vindt morele evaluatie door fans van 24 plaats?

Deze hoofdvraag richt zich op de manier waarop kijkers moreel evalueren (omgaan met de morele spanning). Er zal onderzocht worden in hoeverre er een patroon te ontdekken is in de manier van moreel evalueren. Om tot uitspraken te komen over deze hoofdvraag dient eerst het proces van morele evaluatie beter onderzocht te worden. Hieruit ontstaat de eerste deelvraag:

Welke aspecten spelen een rol in het proces van morele evaluatie?

Door te onderzoeken welke aspecten het oordeel van kijkers beïnvloeden wordt getracht tot uitspraken te komen over een eventueel patroon dat in het omgaan met de morele spanning te ontdekken is. Op basis van eerder onderzoek, naar oordeelsvorming door kijkers, wordt vooraf rekening gehouden met drie aspecten die een rol spelen in het proces van morele evaluatie. De drie aspecten: **personages**, **elaboration** en **closeness**, worden hieronder geïntroduceerd en leiden tot drie nieuwe deelvragen.

Het eerste aspect dat nader onderzocht zal worden is het aspect personages. Zouden kijkers de personages op basis van een vooringenomen affectie beoordelen of op basis van hun handelen alleen? Raney (2004) stelt dat het eerste het geval is, hij stelt dat kijkers plezier willen beleven aan het kijken naar film en televisie. Tv kijken vraagt enorm veel tijd, aandacht en energie aldus Raney. Daarom is het volgens hem logisch dat kijkers willen dat die energie goed besteed is (2004:1). Hij betoogt dat de morele evaluatie per persoon en per personage verschillend zou kunnen zijn (e.g. de handelingen van de protagonist worden anders geëvalueerd dan de handelingen van de antagonist). Volgens Raney zouden kijkers een andere dispositie (verwachtingspatroon) hebben ten aanzien van personages die zij positief evalueren. Afhankelijk van een positieve of negatieve evaluatie zouden kijkers hopen op een bepaalde toekomst voor personages: voor positief geëvalueerde personages hopen zij op succes en voor negatief geëvalueerde personages hopen ze op falen. De beoordeling van personages is het eerste aspect van morele evaluatie dat in deze thesis onderzocht wordt.

Het tweede aspect elaboration en het derde aspect closeness komen voort uit de context van de kijker. Volgens Cerulo (2000) speelt **elaboration** een rol bij het vormen van oordelen. Elaboration is niet direct te vertalen als uitweiden, het is eerder een 'manier van doen'. Bij elaboration kan een uniek en nieuw verhaal ontstaan dat opgebouwd wordt vanuit de al aanwezige informatie. Hierdoor zou elaboration wel eens een rol kunnen

spelen bij het evalueren van misdaaddrama. Kijkers zouden, bijvoorbeeld, een nieuw verhaal kunnen creëren op basis van vooroordelen of al aanwezige kennis. Vervolgens beoordelen zij het nieuwe verhaal in plaats van wat zij gezien hebben. Elaboration is daarom het tweede aspect van morele evaluatie dat in deze thesis onderzocht wordt.

Closeness vormt een variatie op elaboration en is het derde aspect van morele evaluatie dat onderzocht wordt. Bilandzic (2004) stelt dat de vooringenomen houding en reeds aanwezige kennis van kijkers zeer belangrijk kan zijn als men onderzoek wil doen naar veranderende waarden en normen. Volgens haar is de werkelijkheid georganiseerd in zogenaamde zones van relevantie. Hierdoor heeft kennis altijd een bepaalde 'afstand' ten opzichte van het dagelijks leven van mensen. Iets kan 'veraf' of 'nabij' zijn en de afstand die men ervaart met betrekking tot een boodschap zou invloed kunnen hebben op de mate van betrokkenheid. Closeness zou een interessant aspect van morele evaluatie kunnen zijn omdat kijkers wellicht anders oordelen over zaken die ver van hen af staan dan over zaken die nabij zijn.

Om de eerste deelvraag, over de aspecten die een rol spelen in het proces van morele evaluatie, te beantwoorden, wordt een viertal deelvragen gesteld. Deze deelvragen gaan over de, hierboven beschreven, aspecten die een rol spelen in het proces van morele evaluatie. Door nader te onderzoeken welke aspecten een rol spelen wordt getracht de hoofdvraag, over hoe fans van 24 moreel evalueren, te beantwoorden. Dit leidt tot vier deelvragen:

I. Welke rol spelen personages in het proces van morele evaluatie?

II. Welke rol speelt elaboration in het proces van morele evaluatie?

III. Welke rol speelt closeness in het proces van morele evaluatie?

IV. Welke andere, onverwachte, aspecten spelen een rol in het proces van morele evaluatie?

Dit onderzoek tracht antwoord te geven op de hierboven gepresenteerde hoofd- en deelvragen. Hiertoe wordt een indeling van vijf hoofdstukken gehanteerd. Het eerste hoofdstuk is deze inleiding. In het eerstvolgende hoofdstuk wordt het theoretisch kader gepresenteerd. In dat hoofdstuk worden eerst twee visies met betrekking tot communicatie uiteengezet; hierna volgt een korte introductie op eerdere mediaonderzoeken. Na die introductie wordt de positie van deze thesis ten opzichte van eerder onderzoek en het begrip communicatie uiteengezet. Betoogd wordt dat het publiek een verzameling actieve individuen is en dat communicatie geen rechtlijnig proces is dat direct in cijfers te vatten is. Vervolgens wordt uitleg gegeven over existentieel drama en uiteengezet waarom dat genre, door de mogelijke invloed van tv-programma's op de moraal van mensen, een boeiend onderzoeksobject vormt

Het derde hoofdstuk presenteert de onderzoeksmethoden. Na een introductie van de WOW-procedure volgt een uitgebreide beschrijving van de uitgevoerde narratieve analyse. De narratieve analyse dient als middel om tot betere interviews te komen. In de rest van het methoden hoofdstuk wordt dan ook uitgebreid stilgestaan bij de werkwijze met betrekking tot de interviews en de analyse daarvan. Aan het eind van hoofdstuk drie

volgt een kritische reflectie op de uitgevoerde interviews en een verklaring van een aantal begrippen die uitleg behoeven, om zo hoofdstuk vier adequaat te kunnen lezen.

In het voorlaatste hoofdstuk worden de analyseresultaten gepresenteerd. Dit vierde hoofdstuk biedt inzicht in de aspecten en patronen die uit de interviewanalyse naar voren komen. Zo blijkt dat een veelheid aan aspecten de uiteindelijke oordelen beïnvloedt. De aspecten worden stapsgewijs inzichtelijk gemaakt en waar mogelijk worden kruisverbanden aangegeven. Het patroon dat hieruit voortkomt wordt in het vijfde hoofdstuk, de conclusie, besproken.

H2 Theoretisch Kader

2.1 Inleiding

Een onderzoek naar de manier waarop fans van *24* omgaan met de morele spanning in *24* en welke aspecten hierbij een rol spelen roept een aantal vragen op. Ten eerste de vraag welke ideeën bestaan met betrekking tot media, communicatie en de rol van het publiek. Zij worden in paragraaf 2.2 besproken. Het is in paragraaf 2.2 geenszins de bedoeling een compleet overzicht te geven van alle theorieën met betrekking tot communicatie, media en effectenonderzoek, maar zij tracht inzicht te bieden in de positie die deze masterthesis inneemt ten opzichte van ideeën over communicatie en effecten van tv. Er wordt betoogd dat communicatie op twee wijzen gezien kan worden, paragraaf 2.2.1, en dat het publiek actief selecteert voor, tijdens en na het kijken naar tv. Paragraaf 2.2.2, over het actieve publiek, vormt als zodanig een verantwoording voor de keuze om kijkers te interviewen.

Voorts moet de keuze voor *24* als onderzoeksobject verantwoord worden. Dit gebeurt in paragraaf 2.3. In die paragraaf wordt betoogd dat er twee soorten misdaaddrama bestaan: existentieel drama waarin morele dilemma's een belangrijke rol spelen en het whodunit genre waarin zij nauwelijks een rol spelen. Paragraaf 2.3 toont aan dat *24* binnen het genre van existentieel drama valt, daardoor de kijkers confronteert met morele spanning en hierdoor geschikt is voor een onderzoek naar de manier waarop kijkers om gaan met morele spanning.

Vervolgens dient beargumenteerd te worden waarom een onderzoek naar patronen in, en aspecten van, morele evaluatie maatschappelijk relevant is. Dit gebeurt in paragraaf 2.4. Eerst wordt, in paragraaf 2.4.1, geëxpliceerd dat het schenden van de morele orde (wat in *24* gebeurt) een positief effect op kijkers zou kunnen hebben. Daarna wordt, in paragraaf 2.4.2, aan de hand van verschillende auteurs, gesteld dat kijkers iets over moraal kunnen leren als zij geconfronteerd worden met morele dilemma's. Zo wordt beargumenteerd dat dit onderzoek maatschappelijk relevant is omdat (zoals ook eerder in paragraaf 2.2 betoogd) men van tv-series iets kan leren over waarden en normen.

De laatste paragraaf van dit hoofdstuk, 2.5, behandelt de vooraf verwachte aspecten van morele evaluatie. Gesteld wordt dat **personages**, **elaboration** en **closeness** het proces van morele evaluatie kunnen beïnvloeden. De verwachte aspecten zijn ingegeven door eerder onderzoek over zaken die een rol spelen bij het beoordelen van televisieprogramma's. Zij zijn niet de belangrijkste en zeker niet de enige aspecten die invloed kunnen hebben op morele evaluatie, maar het uitlichten van een aantal verwachte aspecten biedt de mogelijkheid om enerzijds gericht vragen te stellen aan respondenten en anderzijds gericht vragen te stellen 'aan' het – door interviews – verkregen materiaal. Onverwachte aspecten worden zeker niet uitgesloten en er is tijdens de interviews en in de analyse aandacht voor, maar door vooraf te anticiperen op een aantal aspecten ontstaat een leidraad waardoor gericht vragen gesteld kunnen worden. Hierdoor krijgt dit onderzoek een specifieke focus en zo wordt voorkomen dat alleen zeer algemene uitspraken gedaan kunnen worden. Dit hoofdstuk onderbouwt, verklaart en expliciteert de focus van dit

onderzoek. Het vormt hierdoor een theoretische onderbouwing voor de gebruikte methoden, die in hoofdstuk drie besproken worden.

2.2 Mediatheorie

2.2.1 Communicatie

Grossberg, Wartella, Whitney & Wise (2006:17-28) onderscheiden twee modellen van communicatie: het transmissie model en het culturele model. Het transmissie model veronderstelt dat communicatie een lineair proces is waarbij een boodschap van een zender – via een medium – naar een ontvanger wordt gezonden. Onderzoek dat gebaseerd is op dit model richt zich vooral op de vraag wie een boodschap verstuurt, wat die boodschap is, aan wie die gericht is, via welk kanaal die boodschap verzonden wordt en wat het effect is (Grossberg et al., 2006:17). Het tweede communicatie model: het culturele model, is minder eenvoudig te duiden. Binnen het culturele, of rituele, model wordt communicatie gezien als een proces waardoor gemeenschappen verbonden worden. Communicatie is in dit model dus niet zozeer het verzenden en ontvangen van een boodschap als wel een idee over hoe gemeenschappelijke cultuur geproduceerd en in stand gehouden wordt en welke rol communicatie (media) in dit proces vervult (Grossberg et al., 2006:16).

Afhankelijk van het gebruikte model verschilt het soort onderzoek dat wetenschappers doen en daardoor verschillen ook het soort vragen en de antwoorden. Het transmissie model zal eerder leiden tot kwantitatief onderzoek waarbij men probeert te meten wat het effect van een boodschap of medium is. Terwijl het culturele model eerder tot kwalitatief onderzoek zal leiden waarin de betekenis van een boodschap en medium binnen een bredere culturele context geplaatst worden. Een onderzoek volgens het transmissie model zal bijvoorbeeld onderzoeken hoeveel geweld er in tv-programma's aanwezig is en van daaruit een waarde aan het geweld toekennen. Terwijl een onderzoek volgens het culturele model eerder zal onderzoeken in welke structuur tv-geweld gepresenteerd wordt en welke culturele betekenis die structuur heeft. Grossberg et al. (2006:18) parafraseert socioloog Edward Shils, die stelt dat het transmissie model veel vragen beantwoordt, maar dat die antwoorden zo specifiek zijn dat ze vaak oninteressant zijn. Terwijl het culturele model juist interessante vragen stelt, die vaak te ingewikkeld zijn om te beantwoorden.

2.2.2 Het Actieve Publiek

Zoals in de vorige paragraaf betoogd is, wordt verondersteld dat kijkers zelf een rol spelen in het toekennen van betekenis aan mediaboodschappen. Deze opvatting is niet altijd door mediaonderzoekers verdedigd. De eerste mediaonderzoekers negeerden zelfs de rol van het publiek: er werd nauwelijks verschil tussen de boodschap en de betekenis gemaakt (Boer & Brennecke, 2003:19). Een inactief publiek impliceert grote invloed van mediaboodschappen, het veronderstelt immers een directe band tussen de verzonden boodschap en de invloed op ontvangers van die boodschap (Boer & Brennecke, 2003:16). Mediaonderzoeker Joseph Klapper was een van de eerste wetenschappers die erop wees

dat de invloed van massamedia wellicht minder groot is dan men in eerste instantie dacht (Grossberg et al., 2006:293). Hij benadrukte de complexe relatie tussen media en gedrag en wees als een van de eersten op publieksvariabelen (Klapper, 1960; Boer & Brennecke, 2003:44).

Sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw is de opvatting van het actieve publiek gangbaarder geworden in mediaonderzoek (Hall, 1973). Dat mediaboodschappen geaccepteerd worden zoals ze zijn is niet meer het uitgangspunt. Steeds meer studies worden verricht vanuit de opvatting dat kenmerken van gebruikers bijdragen aan de betekenis van boodschappen (Morley & Brunson, 1999).

Al in 1955 werd door Katz en Lazarsfeld betoogd dat 'het' massapubliek niet bestaat omdat mensen uniek zijn en sommigen zich actiever opstellen dan anderen (Grossberg, 2006; McQuail, 1994). De uses and gratifications-benadering ziet het publiek als primair onderzoeksobject. De mediaboodschap is niet zozeer van belang als wel het gebruik van media door het publiek (Katz, Blumler, & Gurevitch, Uses and gratifications research, 1973-1974). De 'uses and gratifications-benadering' gaat er vanuit dat het publiek actief op zoek is naar behoefte bevrediging. Om die behoeftes te bevredigen gebruiken mensen met een bepaald doel allerlei bronnen, waaronder media. Afhankelijk van hun behoeftes selecteren mensen bijvoorbeeld een tv-programma, binnen dat programma selecteren zij ook bepaalde zaken (selectieve perceptie) die ze vervolgens selectief onthouden (herinneren) afhankelijk van hun behoeften (Katz, Blumler, & Gurevitch, 1973-1974; Windahl, 1985 in Boer & Brennecke, 2003:112). Zonder hier verder diep op in te gaan is het belangrijk op te merken dat deze theorie weerslag vindt in deze thesis. De theorie over een actief publiek, dat actief selecteert, draagt bij aan de gedachte dat evaluatie per individu kan verschillen. De respondenten hebben geen invloed op de selectie van de aflevering, maar ze hebben wel invloed op wat zij selecteren binnen die aflevering en daarna gebruiken als aspecten van morele evaluatie. Het is overigens niet uitgesloten dat morele evaluatie een behoefte is van een bepaald type kijker, dat het leuk vindt om series te zien waarin morele dilemma's voor komen.

Naast de hierboven besproken theorieën – die vooral een 'lineaire' theorie over communicatie aanhangen – over het actieve publiek is nog een theoretische stroming die het culturele model volgt van belang. De culturele indicatoren benadering, ontwikkeld door George Gerbner die ruim 30 jaar onderzoek heeft gedaan naar effecten van media, stelt dat televisie de rol van cultuurverspreider heeft overgenomen van instituties als de kerk en het onderwijs. Volgens hem verspreidt tv gedragsregels zoals instituties en verhalenvertellers dat vroeger deden (Gerbner, 1976). De kracht van televisie zit, aldus Gerbner, in het feit dat tv gratis is en geen mobiliteit vereist. Bovendien verspreidt televisie informatie in de vorm van entertainment en dat is, volgens hem, de meest effectieve manier om mensen iets te leren (Gerbner, 1976,176-166). Poecke (1979:6) stelt hierover het volgende: 'Iedere maatschappij cultiveert m.a.w., en dit via dominante rites en mythes, een soort grammatica die handel en wandel van haar leden regelt, die stelt wat er geboden, verboden en toegelaten is, wat als passend, redelijk en heilzaam kan beschouwd worden'. Massamedia, tv in het bijzonder, verspreiden een stelsel van waarden en normen (ideologie). Doordat televisieverhalen vaak eenzelfde structuur kennen verspreidt de tv als medium één

ideologie, waardoor Gerbner spreekt van cultivatie (1976). Tv verspreidt, aldus Gerbner, niet zozeer specifieke attitudes als wel vooringenomen standpunten over hoe te leven: ideologie (1976:175).

Men zou bij deze culturele benadering kwalitatief onderzoek verwachten. Desondanks heeft Gerbner veel kwantitatief onderzoek verricht en zo getracht media-invloed te verklaren. Door het publiek en tv-programma's te kwantificeren en te bestuderen dacht hij bewijs te vinden van zijn cultiveringstheorie. Door bijvoorbeeld te meten hoe mensen die weinig tv keken dachten over geweld en dat te vergelijken met mensen die veel keken, dacht hij iets te kunnen zeggen over de invloed van tv (Poecke, 1979:10). Met bijna wiskundige formules probeerde Gerbner verschillen te vinden tussen zware en lichte kijkers wat betreft hun gevoel van veiligheid. Er is door andere wetenschappers veel kritiek op geuit op Gerbner, ondermeer vanwege zijn definitie van geweld (Boer & Brennecke, 2003:172). Door geweld niet binnen een context te zien, maar alle uitingen van geweld als gelijkwaardig te beschouwen, wordt geen recht gedaan aan het verhalende karakter dat tv-geweld kenmerkt. Geweld vindt immers vaak plaats binnen een bepaalde context of in een verhaal waar goed over kwaad overwint. Voor Gerbner was geweld in een cartoon gelijk aan geweld in een western of rampenfilm. Terwijl geweld als middel om goed te doen wezenlijk verschilt van geweld om kwaad te doen, zoals later in deze thesis betoogd zal worden.

Gerbner's cultiveringstheorie is niet alleen zeer relevant in hedendaagse debatten over media-invloed, maar biedt ook een interessante visie op de relatie tussen media en publiek. Poecke schrijft hierover: 'Samenvattend kunnen we zeggen dat Gerbner's visie op de media als producenten van het ideologische effect op theoretisch vlak een potentiële rijkdom bevat die echter niet uitgewerkt kan worden.' (1979:16). Een onderzoek naar de cultiverende werking van media zou, aldus Poecke, immers veel meer gepaard moeten gaan met kwalitatieve (narratieve) analyse (1979:16).

Deze masterthesis is een verkennend onderzoek; gericht op het in kaart brengen van aspecten van evaluatie. Dit heeft implicaties voor het communicatie model dat gehanteerd wordt. Enerzijds wordt erkend dat communicatie en de rol van media ingewikkeld zijn en dat de betekenis ervan niet te achterhalen is door alleen de boodschap of de ontvanger te onderzoeken en hen los te zien van hun culturele context. Gedrag van individuen en veranderingen in cultuur hebben namelijk nooit één aanwijsbare reden. Anderzijds wordt erkend dat media invloed op mensen hebben, maar dat het moeilijk is om die invloed te verklaren door media en communicatie als cultureel object te bezien. Daardoor wordt onderzoek immers welhaast onmogelijk omdat media, publiek en effecten nooit los gezien kunnen worden van de gehele cultuur. Om deze reden hanteert deze thesis een model van communicatie dat het midden houdt tussen beide modellen. Er wordt een narratieve analyse van een aflevering van 24 uitgevoerd, waardoor de impliciete waarden die erin vertegenwoordigd zijn inzichtelijk gemaakt worden. Tegelijkertijd worden kijkers als actieve individuen beschouwd door hen tijdens open interviews te ondervragen. Door te erkennen dat boodschap en ontvanger niet los van elkaar te onderzoeken zijn en beiden een rol spelen bij het geven van betekenis wordt recht gedaan aan de dynamiek tussen kijker, boodschap en betekenis. De aspecten van evaluatie worden daardoor niet eenzijdig

beschouwd; als voortvloeiend uit de kijker, 24 of cultuur, maar de invloed die zij allen op evaluatie hebben wordt ook niet genegeerd.

Dit onderzoek is opgezet vanuit het idee dat televisie in het algemeen, en existentieel drama in het bijzonder, bepaalde waarden en normen presenteert aan kijkers, waarover kijkers nadenken en waardoor zij zelf mogelijk iets leren over moraal. Dit idee wordt in de volgende paragrafen verder uitgewerkt. Aan de hand van een onderzoek naar *The Jerry Springer Show* wordt betoogd dat het schenden van de morele orde (slechte dingen doen) ook een positief effect kan hebben. Daarna worden de begrippen morele evaluatie en moreel leren uitgewerkt. Eerst wordt het begrip existentieel drama verduidelijkt en wordt inzichtelijk gemaakt waarom existentieel drama, 24, een relevant onderzoeksobject vormt.

2.3 Existentieel Drama

Zoals in paragraaf 2.2.2 beschreven kan tv gezien worden als verspreider van een bepaalde ideologie oftewel ideeën over waarden en normen. Moreel leren en morele evaluatie vormen samen een idee over de werking van dit proces. Voordat hier meer over uitgelegd kan worden is het eerst noodzakelijk om een beschrijving van existentieel drama te geven en tevens uit te leggen waarom juist dat soort drama geschikt is voor een onderzoek naar hoe morele evaluatie plaats vindt.

Lane (2001) stelt dat er twee soorten misdaaddrama te onderscheiden zijn. Enerzijds is er het klassieke whodunit drama waarin nauwelijks existentiële vragen naar voren komen en anderzijds is er existentieel drama waarin personages geconfronteerd worden met vragen over (de zin van) het bestaan (Lane, 2001,137). De kern van zijn artikel is dat in existentieel drama vragen over goed en kwaad meer prominent aanwezig zijn dan in whodunits. Vraagstukken over goed en kwaad (morele dilemma's) worden niet gesimplificeerd, zoals in whodunits, maar zij hebben een grote rol in existentieel drama. Lane bespreekt een dialoog uit *Homicide: Life on the streets* om zijn punt duidelijk te maken: 'Detective Bayless once compared cops to terrorists because, he says, they both make up their own rules. He asks Detective Pembleton the difference between terrorists and cops, and Pembleton replies, 'we're the good guys'' (2001:140).

De opmerking van Detective Pembleton vormt de kern van existentieel drama: de 'good guys' en de 'bad guys' verschillen nauwelijks van elkaar. Personages in existentieel drama zijn niet goed of slecht vanwege hun functie (politieagent, terrorist) of hun positie in het verhaal (protagonist, antagonist), maar hun handelen bepaalt wie zij zijn en of ze goede mensen zijn. Er zijn talloze series waarin deze spanning centraal staat. Te denken valt aan *Dexter*, over een politieagent die in zijn vrije tijd seriemoordenaar – van zware criminelen – is. De politiserie *Law & Order* waarin het gedrag van detectives niet vlekkeloos is of *Oz* waarin een gevangenis met gevaarlijke criminelen de basis is van een moreel schouwspel tussen 'slechte' en 'goede' gevangenen. In 24 voltrekt zich ook zo'n moreel schouwspel: Jack Bauer is een anti-terreuragent, maar om terreuraanslagen te voorkomen moet hij vaak onorthodoxe methoden gebruiken. Dit is immers, zoals in de inleiding betoogd is, een welhaast onvermijdelijk aspect van terreurbestrijding. Jack Bauer is weliswaar protagonist van de serie, maar kan keihard optreden en alle morele grenzen negeren om zijn doel –

stoppen van aanslagen – te bereiken. Bijvoorbeeld door te dreigen het gezin van Syed Ali te executeren. Voor Syed Ali geldt een zelfde soort dynamiek, al is het in mindere mate. Ondanks zijn functie – terrorist – doet hij ook iets goeds, namelijk zijn gezin redden. Het is de vraag hoe kijkers omgaan met de slechte daden van protagonist Jack Bauer en de goede daden van antagonist Syed Ali.

In deze paragraaf is betoogd dat personages in existentieel drama morele dilemma's ervaren en dat niet hun positie, maar hun handelen bepaalt of zij goed of slecht zijn. Hierdoor ontstaat een morele spanning tussen personages die vanuit hun positie goed zijn, maar toch slechte dingen doen en vice versa. Het is deze morele spanning die centraal staat in deze thesis. Het is namelijk de vraag hoe de geïnterviewde fans van *24* omgaan met deze dynamiek als hen gevraagd wordt wat ze vinden van de personages en hun handelen. Zij worden allen gevraagd actief moreel te evalueren. Wat morele evaluatie precies is en wat moreel-leren is en wat een positief effect van het schenden van de morele orde kan zijn wordt in de volgende paragraaf uitgelegd.

2.4 Morele Lessen & Televisie

2.4.1 Positief Effect van het Schenden van de Morele Orde

In *24* wordt regelmatig de morele orde – heersende waarden en normen – geschonden. Een interessante vraag is welk effect het schenden van de morele orde op kijkers heeft. Grabe (2002) betoogt dat het schenden van de morele orde een positief effect kan hebben. Zij baseert haar betoog op eerdere onderzoeken van Durkheim, Erikson, Mead en Merton (Grabe, 2002:314). Zij stelt dat het schenden van de morele orde binnen samenlevingen noodzakelijk is om een gezonde moraal te behouden. Een samenleving bepaalt telkens of een schending acceptabel is of niet. Indien een schending niet geaccepteerd wordt, is dat een bevestiging van de morele orde, door zo'n bevestiging blijft de morele orde gehandhaafd en is het voor de samenleving duidelijk wat de waarden en normen zijn waar iedereen zich aan zou moeten houden. In het geval dat een schending geaccepteerd wordt word de morele orde bijgesteld. Er ontstaat dan een aangepaste, nieuwe, morele orde waaraan iedereen zich in het vervolg moet houden. Een voorbeeld van dit proces vond Grabe (2002) in haar onderzoek naar de morele orde in *The Jerry Springer Show*.

Vanaf 1991 is *The Jerry Springer Show* uitgezonden in de VS (*The Jerry Springer Show*). Presentator Jerry Springer ontving in zijn talkshow mensen die controversieel waren of over een controversieel onderwerp wilden praten. Door Grabe (2002:324) zijn de onderwerpen van de talkshow ingedeeld in categorieën als vreemdgaan, egoïsme, ontrouw, ijdelheid en homoseksualiteit. Haar onderzoek richtte zich niet zozeer op de gasten, maar op het oordeel van Jerry Springer en het publiek dat in de studio aanwezig was. Haar conclusie was dat in *The Jerry Springer Show* weliswaar controversiële onderwerpen behandeld werden, maar dat het publiek en Jerry Springer het afwijkende gedrag van de gasten veroordeelden (Grabe, 2002:325). Telkens als gasten zich asociaal gedroegen – de morele orde verstoorden – begon het publiek hard 'boe' te roepen en als Jerry Springer een negatief oordeel uitsprak werd hij aangemoedigd door het publiek: 'Jerry, Jerry!'. De morele orde wordt in *The Jerry Springer Show* dus wel geschonden, maar de schending wordt door Jerry Springer en het publiek unaniem veroordeeld. Op deze manier bevestigen

Jerry Springer en het publiek als het ware de heersende morele orde. De ironie, aldus Grabe, zit in het feit dat de show de waarden die volgens critici overtreden worden, juist bevestigt (2002:326). Het laten zien van schendingen van de morele orde hoeft dus niet te betekenen dat schenden van de morele orde gepropageerd wordt. In *The Jerry Springer Show* fungeren publiek en presentator als scheidsrechter; zij bepalen of de schendingen door de beugel kunnen of niet.

Een belangrijke voorwaarde voor een (eventueel) positief effect van het schenden van de morele orde is dat dit binnen een bepaalde context plaats vindt. De afkeuring van het publiek en Jerry Springer is belangrijk voor het morele 'leerproces' van kijkers. Zij scheppen immers de context waardoor de handelingen van de gasten als 'slecht' betiteld worden. Cawelti (1975) heeft een artikel geschreven over de rol van context met betrekking tot geweld. Hij stelt dat onderzoek naar geweld in media en effecten ervan op kijkers teveel zijn onderzocht vanuit het standpunt dat geweld een op zichzelf staande agressieve handeling is (Cawelti, 1975:522-533). In fictiewerken is bijna altijd sprake van een bepaalde context waaruit het geweld voort komt. De dader heeft bepaalde motieven en emoties om tot zijn handelen te komen en het zijn die kenmerken (motief en emotie) van de context waarin geweld betekenis krijgt (Cawelti, 1975:523-524). Het motief van waaruit geweld gepleegd wordt is waarschijnlijk belangrijk voor de manier waarop kijkers erover evalueren, maar ook voor het effect ervan op kijkers. Geweld in de strijd tegen onrecht kan waarschijnlijk op meer sympathie rekenen dan geweld uit sadistische motieven, maar het leert waarschijnlijk ook iets anders aan kijkers. Het eerste toont geweld als manier om onrecht te bestrijden, terwijl het tweede geweld toont als een manier om plezier te beleven. Het schenden van de morele orde, mits binnen een bepaalde context, zou dus een positief effect kunnen hebben, maar wat leren kijkers eigenlijk van het kijken naar morele dilemma's?

2.4.2 Moreel Leren van TV

Mensen kunnen verschillende soorten kennis verkrijgen doordat ze media gebruiken. Iemand kan bijvoorbeeld feiten leren met behulp van boeken, radio en tv. Naast feitelijke kennis bieden media ook de mogelijkheid om dingen te leren op het gebied van waarden en normen. Bilandzic (2006:333) spreekt over eerste en tweede effecten. Televisie leert de kijkers ten eerste feiten over de wereld. Ten tweede vormt televisie attitudes – waarden en normen (ideologie), zie ook de eerdere uitleg over Gerbner (§2.2.2). Bij feiten wordt uitgegaan van een effect dat 'lineair' werkt: in een boek staat dat water bevroert bij 0 graden Celsius en dat is wat iemand leert; deze kennis kan iemand afzetten tegen andere kennis die zij heeft. Hij kan ook ergens anders informatie zoeken en tot een conclusie komen over het waarheidsgehalte van de feiten uit dat boek. Het proces waardoor iemand morele lessen leert werkt anders, er is immers geen objectieve waarheid op het gebied van moraal. Het antwoord op morele vraagstukken kan alleen door individuen zelf gegeven worden, waarden en normen staan niet vast en zijn dus vatbaar voor invloeden van buitenaf; bijvoorbeeld de invloed van media. Een aantal auteurs (Krijnen, 2007; Currie, 1995; Nussbaum, 1995) betoogt dat fictie kan helpen bij het herkennen van morele situaties en het maken van morele keuzes.

Terwijl Nussbaum (1995) zich op literatuur richt, stelt Currie (1995) dat een zelfde proces voor alle soorten fictie, dus ook televisie, kan bestaan. Hij benadrukt dat zijn betoog filosofisch van aard is, dat hij slechts één gezichtspunt op moreel leren van fictie geeft en dat *moral learning* (moreel leren) zeker niet de belangrijkste reden is dat mensen naar fictie kijken (1995:251). De beperkingen die Currie noemt maken de vraag naar de manier waarop mensen moreel leren van fictie niet minder interessant. Dit onderzoek, naar aspecten die een rol spelen bij het proces van moreel evalueren van 24, is een kleine stap richting het beantwoorden van die vraag. Alvorens verder in te gaan op specifieke aspecten van evaluatie vergt het betoog van Currie over moreel leren verduidelijking.

Currie (1995) stelt dat mensen zich in situaties die in fictie voorkomen verplaatsen en zich in de gevoelens van personages inleven. Ze simuleren als het ware de gevoelens die een personage heeft, die gevoelens spiegelen zij aan hun eigen gevoelens en hoe hun gevoelens zouden zijn in dezelfde situatie (Currie, 1995:252). Tonny Krijnen (2007) beschrijft, in haar dissertatie over moraal en televisie, een zelfde soort proces. Zij stelt, aan de hand van de zogenaamde literaire traditie (zie Nussbaum, 1995), dat verhalen als een soort laboratorium kunnen fungeren. Zo kan 'men vrijelijk experimenteren met diversie morele overwegingen en beslissingen zonder daarvan daadwerkelijk de consequenties te ondervinden.' (Krijnen, 2007:176). Een kijker, lezer of luisteraar kan tijdens dit 'experiment' bepalen wat het verschil is tussen de oordelen en daden van een personage en van zijn eigen hypothetische daden. Het proces waarbij de moraal van een personage wordt vergeleken met de moraal van de kijker en vervolgens beoordeeld wordt is morele evaluatie. De verschillen die kijkers ervaren tussen handelingen van een personage en hun eigen hypothetisch handelen zorgen enerzijds voor een moreel oordeel over het handelen van die personages en anderzijds voor een moreel oordeel over het eigen (hypothetisch) handelen.

Een kijker komt zo niet alleen iets te weten over het personage, maar ook over zichzelf en over moraal in het algemeen (Nussbaum, 1995; Currie, 1995; Krijnen, 1995). Door de confrontatie met hypothesen over morele dilemma's kunnen mensen meer te weten komen over hun eigen morele standpunten. Fictie kan die morele hypothesen bieden en zou op die manier aan verandering van morele standpunten van kijkers kunnen bijdragen. Doordat fictie de mogelijkheid biedt morele dilemma's te ervaren en kijkers daarbij kunnen zien wat personages anders doen dan zichzelf, leren mensen iets over (hun eigen) moraal (Currie, 1995:254-255).

Ter verduidelijking volgt hier een voorbeeld aan de hand van de aflevering van 24. Het morele dilemma dient nog geschetst te worden, maar het zou er ongeveer zo uit kunnen zien. Het morele dilemma van Jack Bauer is: of hij over moet gaan tot marteling om een nucleaire explosie te voorkomen of niet. Het morele dilemma van Syed Ali is: trouw aan terroristische ideologie of trouw aan zijn gezin, praktischer gesteld: de levens van miljoenen Amerikanen tegenover de levens van zijn gezinsleden. Stel dat een kijker zich inleeft in de situatie van de terrorist. Op een abstract niveau moet de terrorist kiezen tussen iets immaterieels: ideologie en iets materieels: gezin. Een kijker zal zich in dit geval proberen voor te stellen hoe het voor Syed Ali is om die keuze te moeten maken. Nadat één van zijn zoons is doodgeschoten besluit Syed te vertellen waar de bom verborgen is. De

verwachting is dat een kijker zich inbeeldt hoe de situatie voor Syed is en voor zichzelf een standpunt inneemt over het morele dilemma. Ongeacht overeenkomst of verschil in de keuze van de kijker en die van Syed zal er moreel leren plaats vinden. De kijker wordt immers geconfronteerd met een morele hypothese over het kiezen tussen ideologie en familie.

Door een dergelijke hypothese leert de kijker niet alleen iets over zijn eigen beslissingen, maar ook iets over moraal in het algemeen; dat is moreel leren. Morele evaluatie – het proces waarbij de moraal vergeleken en beoordeeld wordt – heeft invloed op moreel leren. Daarom is het interessant meer te weten over dat proces en welke aspecten er een rol bij spelen. Het gaat dan niet om wat mensen vinden, maar om hoe ze moreel evalueren en welke aspecten daarbij een rol spelen. Hieronder volgen drie paragrafen over de vooraf verwachte aspecten van morele evaluatie.

2.5 Aspecten van Morele Evaluatie

2.5.1 Personages

In de vorige paragraaf werd een voorbeeld gegeven van een kijker die zich in de situatie van terrorist Syed Ali inleeft. Het lijkt onwaarschijnlijk dat een kijker de morele dilemma's vanuit de positie van Syed Ali zal bekijken, maar hoe komt dat? Het heeft niet alleen met het moreel laakbare standpunt van de terrorist te maken, de methodes van Jack Bauer zijn ook afkeurenswaardig. Dat kijkers zich inleven in Jack Bauer in plaats van in Syed Ali heeft onder andere te maken met het vertelperspectief. Een verhaal wordt vaak vanuit het gezichtspunt van de protagonist verteld. Motieven en emoties van hoofdfiguren zijn daardoor vaak duidelijk, maar die van de antagonist niet. Hierdoor is het waarschijnlijker dat kijker zich identificeren met de hoofdfiguren. Dat er onderscheid bestaat in de mate waarin mensen zich verplaatsen in de situatie van verschillende personages heeft waarschijnlijk invloed op de morele evaluatie van personages en hun handelen. In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de mogelijke invloed van personages op morele evaluatie.

Mensen kijken vooral naar fictie om vermaakt te worden. Onderzoek heeft aangetoond dat personages een belangrijke rol spelen bij de mate waarin mensen plezier beleven aan televisie (Bryant, Roskos-Ewoldsen, & Cantor, 2003). Conclusies leiden tot de vraag of morele oordelen afhankelijk zijn van de personages die betrokken zijn bij de morele dilemma's. In het dagelijks leven hangt een oordeel over een handeling vaak samen met de persoon die die handeling verricht. Het idee is dat een dergelijk proces ook plaats vindt bij de beoordeling van fictie. Sommige personages krijgen meer morele 'speelruimte' dan anderen (Raney, 2004:360-361). De morele ruimte die personages krijgen hangt samen met de mate waarin kijkers een personage leuk vinden en het leuk vinden van een personage staat in verband met positie die het personage binnen het verhaal inneemt, maar ook met uiterlijke kenmerken van het personage en overeenkomsten tussen hem en de kijker.

Volgens Raney (2004:354) weten kijkers bijna direct welke personages ze leuk moeten en zullen vinden. Dat komt doordat kijkers bekend zijn met bestaande vertelschema's die ze gebruiken om nieuwe verhalen te begrijpen. Door bekende

vertelschema's te hanteren hoeven kijkers minder na te denken als ze naar tv kijken. Hierdoor begrijpen ze het verhaal sneller en zo kunnen ze ontspannen naar tv kijken en er plezier aan beleven. De vertelschema's bestaan uit kennis over opposities - geluk en verdriet, liefde en haat, goed en slecht – die vaak een rol spelen bij drama (Raney, 2004:354). Schrijvers en regisseurs gebruiken ook bepaalde 'schema's' om kijkers door een verhaal te leiden, voorbeelden daarvan zijn stereotypes, context en muziek (Raney, 2004:354). Een effect van deze vertelschema's is dat kijkers eerst een oordeel vormen over een personage en pas daarna over het handelen van dat personage (Raney, 2005:355). Zo wordt het personage aanvankelijk op basis van zijn positie (protagonist of antagonist) beoordeeld en pas daarna op basis van zijn handelen. Sterker nog, Raney stelt dat mensen plezier willen beleven aan televisie en daarom willen dat geliefde personages goede dingen doen, kijkers doen zelfs moeite om een geliefd personage goed te blijven vinden ook al zijn zij het niet eens met het morele handelen van dat personage. Of een personage geliefd is en goed gevonden wordt hangt dus samen met de positie die zij inneemt in het verhaal. Op basis van die positie en bijbehorende gevoelens wordt het handelen van een geliefd personage eerder als moreel juist ervaren.

Hebben geliefde personages oneindige krediet? Nee, maar kijkers proberen wel het verkeerde gedrag van geliefde personages goed te praten. Raney stelt dat kijkers meer tijd besteden aan het verdedigen van het personage dan de handelingen op zich te evalueren (2004:357-358). Dit is in strijd met het standpunt van Currie, die stelt dat mensen een situatie evalueren. Currie stelt wel dat identificatie met personages een rol kan spelen bij de mate van moreel leren, maar Raney vraagt zich af of de situatie geëvalueerd wordt of het personage (Currie, 1995:257). Raney verdedigt zijn standpunt door te stellen dat kijkers omgaan met personages in fictie zoals ze in het dagelijks leven met bekenden omgaan (Raney, 2004:360). Een affectieve band met mensen staat in het dagelijks leven een objectief oordeel over hun handelen vaak in de weg. Mensen verwachten van mensen die ze waarderen dat ze hun handelen ook waarderen. Als dat niet het geval is ontstaat er een disbalans. Mensen proberen de balans te herstellen door het gedrag en de houding van anderen (personages) op een positievere manier te benaderen dan ze bij niet geliefde mensen zouden doen (Raney, 2004:358). Mensen zijn bovendien geneigd om negatief gedrag van groepsleden te zoeken bij externe oorzaken en positief gedrag te wijten aan positieve kenmerken van die personen (Raney, 2004:358-359).

Mensen nemen dus een houding aan van waaruit geliefde personages de juiste motivaties en gehate personages de verkeerde motivaties hebben. Gevolg daarvan is dat kijkers succes van geliefde personages toeschrijven aan hun goedheid en falen aan externe factoren (Raney, 2004:359). Als de protagonist van een verhaal succes heeft komt dat doordat hij dat zelf bereikt heeft, indien hij faalt zijn anderen daar de schuld van. De beoordeling van het personage bepaalt dus wat kijkers van zijn daden vinden in plaats van andersom. Een resultaat hiervan is, volgens Raney, dat kijkers geliefde personages meer morele 'speelruimte' bieden dan gehate personages (Raney, 2004:360-361). Als een geliefd personage vreemd gaat zal het oordeel milder zijn dan als een gehaat personage hetzelfde doet. De schuld zal bij een geliefd personage extern worden gezocht maar een gehaat personage wordt zelf verantwoordelijk gehouden.

Raney (2004) veronderstelt twee zaken. Ten eerste dat oordelen over personages vooraf kunnen gaan aan oordelen over het handelen van personages en ten tweede dat kijkers verwachten dat geliefde personages goede dingen zullen doen en gehate personages slechte. Hierdoor beoordelen kijkers personages op basis van deze verwachting in plaats van elke handeling en motivatie op zich te beoordelen (Raney, 2004:361). Beoordeling van personages kan dus een aspect zijn dat invloed heeft op morele evaluatie. Deze conclusies vormden voor Konijn & Hoorn (2005) een van de aanleidingen om onderzoek te doen naar beoordeling van personages. De gedachte is dat naarmate wetenschappers meer weten over de beoordeling van personages, ze meer te weten komen over waarom kijkers bepaalde programma's leuk vinden. In deze thesis worden beide onderzoeken gebruikt om te begrijpen op welke manier personages beoordeeld worden en op welke manier de beoordeling van personages invloed heeft op morele oordelen over hun handelen. In de vorige alinea's is besproken hoe oordelen over personages invloed hebben op oordelen over hun handelen. In de nu volgende alinea's wordt de manier waarop personages beoordeeld worden uiteen gezet.

Observatie van dagelijkse situaties vertoont volgens Konijn en Hoorn overeenkomsten met observatie van fictionele situaties (2005:108). De psychologische processen die een rol spelen in echte situaties zijn deels ook van toepassing op fictionele situaties. Die psychologische processen hebben onder andere betrekking op de beoordeling van personen. Welke personen of personages bij een conflict betrokken zijn speelt een rol in het oordeel dat mensen vormen over dat conflict. Als positief beoordeelde personages in een conflict verwickeld zijn, zullen kijkers vanuit het gezichtspunt van dat personage het conflict beoordelen. Op basis van objectieve en subjectieve standpunten vormen mensen een oordeel over personen en daarmee over de situatie. Konijn en Hoorn stellen dat er drie fases zijn in de beoordeling van fictionele personages: *encoding*, *comparison* en *response* (2005:108-109). In de eerste fase, *encoding*, spelen ethiek, esthetiek en waarheidsgetrouwheid een rol. Kijkers beoordelen de goed- of slechtheid van een personage, het uiterlijk en de waarheidsgetrouwheid. De tweede, vergelijkende, fase betreft de vergelijkingen die kijkers maken tussen personages en henzelf. Hierbij spelen de doelen, situatie en eigenschappen van het personage een rol. Een kijker vergelijkt als het ware de doelen, situatie en eigenschappen van het personage met die van henzelf en zoekt naar verbanden of overeenkomsten aan de hand waarvan hij een oordeel kan vormen over het personage. De oordelen die in de eerste twee fases tot stand komen zorgen uiteindelijk voor een reactie – de derde fase.

1^e fase

Uiterlijk speelt in het dagelijks leven een niet te onderschatten rol. Onderzoek toont aan dat mensen die mooi zijn positiever beoordeeld worden en betere eigenschappen toegewezen krijgen (Konijn & Hoorn, 2005:114). Bovendien wordt van mooie mensen verwacht dat ze moreel goed zijn, mooie muziek maken en ze krijgen meer prijzen. Konijn & Hoorn (2004:114) stellen dat processen uit het dagelijks leven ook bij fictie van toepassing zijn – mensen verwachten meer, en meer goede dingen van mooie mensen. De verwachting is dat mooie personages tot meer betrokkenheid leiden en dat minder mooie personages

voor meer afstand zorgen. Toch kunnen ook minder mooie personages voor meer betrokkenheid zorgen, bijvoorbeeld uit medelijden of omdat ze grappig gevonden worden; Frankenstein en Mr. Bean zijn hier voorbeelden van.

Ethiek speelt ook een rol voor de mate waarin kijkers binding aan gaan met personages (Konijn & Hoorn, 2005:114-115). Als het personage moreel goed is kan een kijker meer binding aangaan met een personage en vice versa. De meeste films en series volgen een vertelschema waarin goede personages winnen van slechte. Dit is ook wat kijkers, volgens Hoorn & Konijn (2005:115) willen: slechte personages verdienen straf en goede personages verdienen succes. Dit wil echter niet zeggen dat goede personages per definitie meer betrokkenheid genereren dan slechte personages. Een slecht personage als *Tony Montana* (Al Pacino) uit *Scarface* kan een enorme aantrekkingskracht hebben op kijkers terwijl zijn ethisch handelen afkeurenswaardig is. Dergelijke personages kunnen zorgen voor een bepaalde mate van ambivalentie in de beoordeling. Konijn en Hoorn (2004:115) stellen dat kijkers slechte personages interessant kunnen vinden omdat ze kunnen helpen bij het testen van eigen morele grenzen of omdat ze nieuwsgierig zijn naar gevolgen van slecht gedrag.

Bryant (2004:355) geeft een andere verklaring voor het beoordelen van personages. Volgens hem nemen personages, door bepaalde vertelschema's, een bepaalde positie in en aan de hand van die positie worden zij beoordeeld. Volgens Bryant beoordelen kijkers personages op basis van hun positie (protagonist of antagonist) en niet zozeer op hun karaktereigenschappen. Een slecht personage kan dan, doordat hij de protagonist is, als goed beoordeeld worden, niet omdat hij moreel goed is of fysiek aantrekkelijk, maar door de positie die hij in het verhaal inneemt – *Tony Soprano* uit *The Sopranos* is daar een voorbeeld van. Ondanks zijn minder aantrekkelijke fysieke eigenschappen en moreel laakbare beroep (maffiabaas) voelen kijkers zich toch betrokken bij hem, onder andere omdat hij de protagonist van de serie is.

2^e fase

In de tweede fase (vergelijken) beoordelen kijkers de mate van overeenkomst tussen henzelf en fictionele personages. Konijn en Hoorn benadrukken dat waargenomen overeenkomsten een grote rol spelen bij identificatie, maar dat ze op zichzelf niet verklarend zijn voor de mate waarin kijkers zich betrokken voelen bij een personage (2005:111). Waargenomen overeenkomsten of verschillen tussen kijker en personage kunnen zowel negatieve al positieve gevolgen hebben voor de mate waarin kijkers zich betrokken voelen bij personages. In het dagelijks leven worden anderen die overeenkomst met mensen zelf vertonen positief beoordeeld. Eenzelfde proces geldt voor de beoordeling van fictionele personages (Konijn & Hoorn, 2005:111). Overeenkomsten hebben in zo'n geval een positief effect op de mate waarin mensen zich betrokken voelen bij een personage, maar het kan ook afstand veroorzaken.

Iemand kan overeenkomsten negatief beoordelen als de overeenkomsten betrekking hebben op kenmerken die men voor zichzelf als negatief ervaart. Als iemand, bijvoorbeeld, een eetprobleem heeft kan dit zorgen voor een hoge mate van identificatie met een personage dat hetzelfde probleem heeft, maar de mate waarin iemand betrokken

is bij het personage hangt af van hoe iemand zijn eigen eetprobleem beoordeelt. Konijn en Hoorn geven zelf een voorbeeld van een onderzoek waaruit bleek dat kijkers met weinig zelfvertrouwen juist zoeken naar personages met kenmerken die niet met henzelf overeenkomen (2005:111-112). Hieruit blijkt de complexiteit van aspecten die een rol spelen bij de beoordeling van personages: positieve beoordeling van ethiek, esthetiek en waarheidsgetrouwheid van een personage kunnen zowel tot positieve als negatieve beoordeling van het personage leiden.

Kijkers kunnen onmogelijk alle kenmerken van personages vergelijken, zij proberen een selectie te maken gebaseerd op relevantie en valentie – de ruimte die een personage biedt voor overeenkomsten. Valentie van een personage hangt samen met de mate waarin dat personage is uitgewerkt, er is dan een grotere kans op voor een kijker relevante eigenschappen waardoor hij zich meer en beter kan identificeren. Indien er meer mogelijkheid tot identificatie – valentie – is, neemt de kans op relevante eigenschappen toe. Betrokkenheid wordt wel beïnvloed door relevantie en valentie, maar het effect kan zowel positief als negatief zijn. Een personage kan veel relevante eigenschappen hebben voor een kijker, maar juist die eigenschappen kunnen zorgen voor een negatief oordeel.

3^e fase

Factoren uit de eerste en tweede fase zorgen voor de mate van betrokkenheid bij een personage en zijn doelen. Een kijker kan zich tot het uiterlijk van een personage aangetrokken voelen, maar zijn ethisch handelen afwijzen. De wisselwerking tussen gevoelens over die aspecten bepaalt uiteindelijk hoe betrokken iemand bij een personage is (Konijn & Hoorn, 2005:109). De beoordeling van een personage is moeilijk te voorspellen. Positieve beoordeling van uiterlijk, moraal of realisme betekent niet altijd dat betrokkenheid toeneemt en omgekeerd. Een kijker kan zich betrokken voelen bij een lelijk personage doordat hij medelijden heeft met het personage of afstand/afkeer hebben van een personage omdat het personage mooi is en daardoor te gelikt overkomt. De mate van waardering en betrokkenheid bij een personage vertoont dus overeenkomsten met het dagelijks leven. Ook daar spelen dezelfde zaken een rol bij waardering en beoordeling van mensen. Ondanks dat kijkers een fictieel personage stom vinden en als moreel slecht beoordelen kunnen ze toch dicht bij het personage staan en daardoor hopen dat het personage de doelen die hij nastreeft bereikt. Dat dit proces niet rechtlijnig werkt toont aan dat kijkers gebruik maken van hun eigen gevoelens en referentiekader om tot een oordeel te komen. De gevoelens die kijkers hebben zijn niet slechts een afspiegeling van de gevoelens van fictionele personage, de gevoelens zijn van henzelf (Konijn & Hoorn, 2005:110).

Het onderzoek van Raney & Bryant (2002), Raney (2004) en Konijn & Hoorn (2005) leidt tot de eerste deelvraag voor deze thesis.

1. Welke rol spelen personages (hun positie, verleden, uiterlijk enz.) in het proces van morele evaluatie?

2.5.2 Elaboration

In de voorgaande paragrafen is betoogd dat kijkers zelf betekenis geven aan de dingen die ze op televisie zien. Mensen kunnen iets leren van tv (Currie, 1995), beoordelen personages onder andere op basis van uiterlijk en ethiek (Konijn & Hoorn, 2005) en aan de hand van hun positie binnen het verhaal (Raney, 2004). De verwachting is dat kijkers naast deze aspecten van morele evaluatie ook gebruik maken van *'story elaboration'*. *Story elaboration* betekent verhaaluitweiding, maar dat is niet een geheel juiste vertaling van wat Cerulo (2000) bedoelt. Wat Cerulo wel bedoelt en op welke manier *story elaboration* een aspect van morele evaluatie kan zijn wordt in deze paragraaf besproken.

Cerulo (2000) heeft onderzoek gedaan naar elaboration. De veronderstelling was dat mensen op basis van krantenkoppen, *video leads* en *sound bites* mediaverhalen compleet proberen te maken. Iemand die een krant leest en een kop ziet met de titel: 'Slavernij krijgt plek in museum' (NRC next, 2007) zal daarbij meteen associaties maken op basis van zijn kennis over slavernij, musea en de actualiteit. Volgens Cerulo (2000:23) worden mensen zelf verhalenvertellers; als er weinig informatie is vullen mensen op basis van hun eigen kennis het verhaal aan zodat er een begin, midden en eind ontstaat. Ze worden hierbij niet geleid door professionele verteltechnieken maar door eigen vertelschema's die voortkomen uit hun eigen sociaal-culturele context. Het onderzoek van Cerulo richtte zich op vier zaken die een rol spelen bij elaboration. Die vier zaken zijn: intensiveren van details, toepassen van stereotypen, integratie van verhalen uit media en gebruik van eigen unieke ervaringen (Cerulo, 2000:23).

Onderzoek naar elaboration toonde aan dat mensen bij elaboration iets anders doen dan bij interpretatie (Cerulo, 2000:22). Als iemand een verhaal interpreteert gebruikt hij de gegeven informatie om betekenis te geven aan wat hij ziet terwijl iemand die aan elaboration doet een incompleet verhaal met details en achtergrond aanvult waardoor een nieuw (origineel) verhaal ontstaat (Cerulo, 2000:25). De betekenis van verhalen wordt niet zozeer gezocht binnen de informatie die kijkers krijgen, maar men bedenkt de 'grenzen' (begin en eind) van het verhaal (Cerulo, 2000:25). Een voorbeeld hiervan is een jonge man aan wie, in het onderzoek van Cerulo, gevraagd wordt wat hij denkt van beelden van een executie van twee moordenaars in Pakistan. Hij zegt: 'Like they did something stupid. Maybe they just happened to like, like they didn't murder purposely, like they murdered because say it was a robbery and they ended up murdering and they were sorry about it. They murdered people, but like they didn't mean for it to happen. I could imagine that happening with some of the guys I grew up with. Like, they do bad things, but they're not really bad deep inside.' (Cerulo, 2000:41-42). De geïnterviewde jongen heeft geen informatie over de aanleiding van de executie en bedenkt zelf een verhaallijn over hoe het zover gekomen is. In dit voorbeeld gebruikt hij zijn eigen ervaring – hij kent jongens waar het ook slecht mee af zou kunnen lopen – om het verhaal compleet te maken. Het is niet ondenkbaar dat de geïnterviewde aan verhaaluitweiding doet omdat de personages uit het verhaal hem aanspreken, zo zouden de aspecten personages en verhaaluitweiding mogelijk met elkaar in verband staan.

In het voorbeeld van de jongen die vertelt over Pakistan gebruikt iemand een persoonlijke eigen ervaring om over te gaan tot verhaaluitweiding. Een andere manier

waarop iemand tot verhaaluitweiding over kan gaan is door gebruik te maken van stereotypen. Een voorbeeld daarvan blijkt uit de reactie van een andere geïnterviewde. Gevraagd naar zijn reactie op videobeelden van een arrestatie zei hij: 'The kid was definitely confused, and he was probably innocent. I saw the cop as older, lazy, gray hair, pink cheeks, flushed from running. The officer says he fired his gun because the suspect was attempting to flee. I'm suspicious of the officer. I think the officer is making things up here. The man was already guilty in the officer's eye. The policeman shot. He didn't care where he hit the guy.' (Cerulo, 2000:38). In dit voorbeeld wordt een stereotype over gewelddadige politie gebruikt om het verhaal uit te breiden. De agent wordt als dader gezien en de man die gearresteerd wordt als onschuldig slachtoffer. Het oordeel komt niet voort uit wat de observant ziet, maar uit een al bestaand stereotype over politieoptreden.

Naast eigen ervaring en stereotypen kunnen mensen bij verhaaluitweiding ook informatie uit andere berichtgeving integreren in hun uitweiding. Tijdens het onderzoek van Cerulo (2000:26) bleek dat een aanzienlijk aantal mensen (60% van de geïnterviewden) dit deed. Nadat observanten een korte video gezien hadden over huiselijk geweld gebruikten zij kennis die ze hadden over de rechtszaak tegen OJ Simpson om uit te weiden (Cerulo, 2000:39). Een van de geïnterviewden zegt dat ze meteen aan de OJ-zaak moet denken en dat het huiselijk geweld waarschijnlijk te maken heeft met jaloezie, dat was volgens haar in de OJ-zaak namelijk ook het geval (Cerulo, 2000:40). Een andere observant gebruikt informatie uit eerdere mediaberichtgeving over een bekende executie in de VS (BBC News) om uit te weiden over de executie in Pakistan. Hij zegt dat hij bij het proces tegen McVeigh voor de doodstraf was en dat hij dat ook in dit voorbeeld is. Bovendien zegt hij dat de Pakistani waarschijnlijk onschuldige kinderen vermoord hebben en hij verwijst dan expliciet naar McVeigh die met een bomaanslag ook onschuldige slachtoffers heeft gemaakt (Cerulo, 2000:40).

Een andere factor van verhaaluitweiding is de intensivering van details. Het onderzoek van Cerulo (2000:37) toonde aan dat alle observanten overgingen tot intensivering van details. In dit proces gebruikten observanten details uit hun waarneming om betekenis te geven aan de beelden die ze gezien hadden. Een van de respondenten intensiveerde details van de geëxecuteerde Pakistaanse slachtoffers. Ze beschreef onder andere het postuur, de kleren en baardgroei van de slachtoffers terwijl daar in de tekst geen informatie over gegeven werd (Cerulo, 2000:37). Een andere respondent vertelde na het zien van een korte video over een bargevecht dat het waarschijnlijk om een bar ging waar truckers kwamen die Budweiser bier drinken (Cerulo, 2000:37). Een derde respondent dacht dat de vrouw, die de aanleiding voor het gevecht was, waarschijnlijk geen aanleiding had gegeven en rustig aan de bar had gezeten (Cerulo, 2000:37).

Geconfronteerd met een kleine hoeveelheid informatie zijn mensen dus geneigd om het verhaal uit te breiden om zo het getoonde beter te begrijpen, hierdoor wordt hun oordeel beïnvloedt. Intensiveren van details, gebruik van stereotypen, informatie uit andere media en persoonlijke ervaring spelen hierbij een rol bij. Een aflevering van 24 geeft meer informatie dan de lead van een krant of van het journaal, zoals gebruikt in het onderzoek van Cerulo (2000), maar er is wel 'ruimte' voor verhaaluitweiding.

Het onderzoek van Cerulo (2000) is aanleiding voor de tweede deelvraag van deze thesis.

2. Welke rol speelt elaboration in het proces van morele evaluatie?

2.5.3 Closeness

Het derde en laatste aspect van morele evaluatie waar, bij voorbaat, naar gekeken zal worden heeft betrekking op de closeness – nabijheid – die kijkers kunnen ervaren ten opzichte van gebeurtenissen uit de aflevering. Er worden door Bilandzic (2006) twee vormen van closeness onderscheiden. Indien de inhoud van een tv-programma aansluit bij de ervaring of kennis van een kijker wordt die inhoud meer relevant dan andere inhoud. Bilandzic (2006) noemt dat *experiential* closeness (closeness door ervaring). Closeness kan echter ook ontstaan doordat het verhaal op zich een vorm van nabijheid creëert, door bijvoorbeeld de kwaliteit van het acteerwerk of het realisme van bepaalde scènes. Closeness die hierdoor ontstaat wordt *mediated* closeness genoemd. In dat geval neemt de kijker eerder het gezichtspunt in van personages dan die van de hem zelf (Bilandzic:2006:336). Een gevolg van *experiential* closeness is *transportation*, Kijkers transporteren zichzelf als het ware in het verhaal en bekijken de dilemma's niet zozeer vanuit hun eigen standpunt als wel uit het standpunt van de personages. Het theoretisch begrip transportation heeft dus betrekking op de mate waarin kijkers zich verplaatsen in personages en hun situaties en of ze vervolgens standpunten van die personages overnemen. Hierdoor ligt transportation in het verlengde van inleven. Of kijkers dilemma's daadwerkelijk vanuit het personage ervaren of zich slechts inleven, is moeilijk vast te stellen. Daarom is transportation niet zozeer een aspect van *hoe* mensen (moreel) evalueren, maar eerder een, mogelijke, vorm van moreel leren. De positie van waaruit kijkers beoordelen, namelijk vanuit het personage (transportation) of vanuit zichzelf ('toeschouwer'), beïnvloedt, mogelijk, welke morele lessen ze leren. Hierdoor heeft transportation dan ook minder relevantie met betrekking tot de vraag *hoe* mensen moreel evalueren en meer relevantie tot de vraag *of* zij iets over moraal leren.

De randvoorwaarde voor transportation: closeness, heeft echter wel relevantie met betrekking tot morele evaluatie. Het is immers de vraag hoe closeness, nabijheid, het oordeel mede construeert. Daarom wordt transportation niet als aspect van morele evaluatie gezien en wordt alleen experiential closeness (hierna closeness genoemd) behandeld.

Bilandzic (2006:2) stelt aan de hand van Schutz (1962, 1970) en Berger & Luckman (1976) dat sommige elementen uit de sociale werkelijkheid dichterbij zijn dan anderen. Deze zaken kunnen, volgens Bilandzic (2006) op basis van afstand ingedeeld worden in twee factoren. Zo kunnen tijd en plaats de mate van betrokkenheid tot een bepaald onderwerp bepalen. Enerzijds bepaalt de plaats van iemand binnen sociale omstandigheden (woonplaats, werk, relaties, vrije tijd, ras etc.) wat de positie van een persoon in relatie tot een onderwerp is. Anderzijds bepaalt tijd (leeftijd, generatie, enz.) ook wat de positie van iemand is. De mate van closeness komt voort uit een combinatie van beide factoren. Een blanke vrouw van zestig, bijvoorbeeld, ervaart een andere mate van closeness ten opzichte van de voorverkiezingsstrijd tussen Obama en Clinton, dan een donkere man van zestig. Beiden ervaren wellicht een bepaalde mate van closeness in

relatie tot de jonge politicus Obama, doordat ze herinneringen aan John F. Kennedy hebben. Terwijl ze beiden een andere mate van (of geen) closeness ervaren met betrekking tot Obama's huidskleur of sexe.

De mate van closeness is afhankelijk van de 'relevante structuren' van kijkers. Zo kunnen details over personages of het verhaal voor bepaalde kijkers meer relevant zijn dan voor anderen. Als zaken meer binnen bestaande relevante structuren passen – in tijd of in plaats – kunnen kijkers extra aandacht geven aan die zaken (Bilandzic, 2006). Aspecten van Jack Bauer kunnen voor verschillende kijkers een verschillende relevantie – mate van closeness – en betekenis hebben. Sommige kijkers kunnen zijn vaderrol benadrukken, omdat ze zelf vader of kind zijn, terwijl anderen misschien meer aangesproken zijn door zijn rol als terreurbestrijder. Bilandzic (2006) haalt Schutz aan die stelt dat ervaringen onderdeel worden van iemands biografische achtergrond en zo de sociale werkelijkheid weergeven. Onderwerpen waarmee kijkers zelf ervaring hebben zijn voor die persoon relevant. Daardoor zullen die onderwerpen enerzijds extra aandacht krijgen en anderzijds zal kennis over die onderwerpen 'geactiveerd' worden. Als kijkers specifieke informatie uit hun eigen leven gebruiken om zaken uit *24*, die daarmee samenhangen, uit te lichten is er sprake van closeness. De verwachting is dat closeness een aspect van morele evaluatie is omdat oordelen zullen verschillen afhankelijk van de mate van closeness die kijkers ervaren. Dit leidt tot de derde deelvraag van deze thesis.

3. Welke rol speelt closeness in het proces van morele evaluatie?

2.6 Uitleiding

In dit hoofdstuk is een inleiding gegeven op opvattingen omtrent communicatie en de rol van het (actieve) publiek. Voorts is betoogd dat deze thesis tracht zowel de complexe structuur van het communicatieproces als de actieve rol van het publiek recht te doen. Vervolgens is gesteld dat *24* een vorm van existentieel drama is en hierom geschikt is als bron van morele evaluatie door kijkers. Hierna is, aan de hand van relevant onderzoek, een visie met betrekking tot positieve effecten van tv als wel moreel leren van tv uiteengezet. Betoogd werd dat het tonen van moreel onjuiste zaken niet per definitie een negatief effect veroorzaakt en dat, zoals aangegeven in paragraaf 2.2, zowel het communicatieproces als de activiteit van het publiek mede bepalen of er een effect is en wat dat effect is. Tot slot is toegelicht dat, op basis van eerder onderzoek, drie aspecten van morele evaluatie verwacht worden. De aspecten **personages**, **elaboration** en **closeness** zullen tijdens de interviews en de daarop volgende analyse (H4) de belangrijkste aandachtspunten zijn.

Nu volgt eerst een derde hoofdstuk waarin de onderzoeksmethoden uiteengezet en verantwoord worden. Eerst zullen de wow-procedure en de aan de hand daarvan uitgevoerde narratieve analyse besproken worden. Betoogd wordt dat de narratieve analyse noodzakelijk was om tijdens de interviews de juiste thema's te bespreken. Na de uitleg over de narratieve analyse volgt een paragraaf over de gefundeerde theorie benadering, kwalitatieve interviews en de analyse van die interviews. Hierna wordt gereflecteerd op het uitgevoerde onderzoek, opdat zij op waarde geschat kan worden. Tot

slot volgt een lijst met begrippen die in het vierde hoofdstuk, waarin de interviewanalyse centraal staat, gehanteerd worden.

H3 Methoden

3.1 Inleiding

Om de hoofdvraag van deze thesis, over de manier waarop mensen moreel evalueren, te beantwoorden is van twee bronnen gebruik gemaakt. Enerzijds is een narratieve analyse van een aflevering van 24 uitgevoerd en anderzijds zijn vijf open interviews met fans van 24 gehouden. In dit hoofdstuk worden beide methoden uitgelegd en verantwoord. Er wordt in paragraaf 3.2 betoogd dat een narratieve analyse volgens de WOW-procedure (Weijers & Wester, 2006) essentieel is om tijdens interviews, over morele dilemma's in tv-series, de juiste vragen te kunnen stellen. Voorts wordt in paragraaf 3.3 betoogd dat het houden van kwalitatieve interviews een goede manier is om een indruk te krijgen van een nog te bestuderen terrein van wetenschap. Na deze methodologische verantwoording volgt, in paragraaf 3.4, een begrippenlijst die noodzakelijk is om de interviewanalyse adequaat te kunnen lezen. In laatste paragraaf (3.5) volgt tot slot een kritische reflectie op de de interviews.

3.2 Narratieve Analyse

3.2.1 De WOW-procedure

Voorafgaand aan de interviews is een narratieve analyse van aflevering 12 uit seizoen 2 van 24 uitgevoerd. Deze analyse is uitgevoerd volgens de WOW-procedure, vernoemd naar auteurs Weijers, Oud en Wester (2003). Die procedure, gericht op materiaal met een verhalend karakter zoals tv-series, maakt het mogelijk om 'concrete problemen waar personages in televisiedrama mee worstelen te vertalen in culturele termen, zoals maatschappelijke vraagstukken en waardetegenstellingen' (Weijers & Wester, 2006: 181). Middels de WOW-procedure wordt structureel geanalyseerd welke waarden en normen in een aflevering geuit worden. Hierdoor wordt het mogelijk om uitspraken te doen over de waarden en normen van personages en de tegenstellingen tussen personages met betrekking tot hun moraal.

De gedachte dat waardetegenstellingen belangrijk zijn is ontleend aan Levi Strauss, die stelt dat: 'de betekenis van een verhaalelement (bijv. een personage, een waarde) duidelijk wordt door zijn tegenstelling.' (in Wester et al., 2006:583). Door de expliciet en impliciet geuite waarden te beschrijven en de tegenstellingen te benoemen kan de betekenisstructuur van een verhaal gereconstrueerd worden. Het verhaal verloopt via een bepaald patroon; door de keuzesituaties en handelingen van personages te analyseren wordt dit patroon inzichtelijk gemaakt. Ze worden systematisch tegenover elkaar gezet en zo kunnen uitspraken gedaan worden over de binaire opposities en worden de morele lessen van het verhaal zichtbaar. Dit analyseresultaat (tegenstellingen, morele lessen, binaire opposities etc.) wordt voor deze thesis gebruikt om fans van 24 uitgebreider te ondervragen met betrekking tot de morele spanning.

De eerste fase van de WOW-procedure is het maken van een transcript. Het materiaal, een aflevering van 24, moet eerst hanteerbaar gemaakt worden voordat het geschikt is voor het doel dat het onderzoek heeft. Uren kijken naar een aflevering levert

waarschijnlijk vele inzichten op, maar maakt een aflevering niet hanteerbaar voor onderzoek. Een transcript waarin alle relevante zaken beschreven worden maakt dat wel. Wester en Weijers (2006: 180) stellen dat voor een narratieve analyse de 'relevante actoren, problemen, conflicten en verhaallijnen' onderscheiden moeten worden om 'relevante waarnemingen te kunnen uitvoeren'. Een aflevering wordt opgedeeld in scènes, daarna worden de verhaallijnen onderscheiden en worden de scènes uitgeschreven. Hierna wordt per scène een korte samenvatting gemaakt waarin staat waar de scène zich afspeelt, wat er gebeurt, op welk tijdstip dat is en wat de tijdcode is. Zo ontstaat een overzichtelijk tekstdocument:

[4] 08.50 - PRESIDENTIELE COMPOUND - B1

Roger Stanton wordt verhoord terwijl Palmer via een monitor mee kijkt. Ondertussen geeft Mike een update over de stand van zaken bij Jack Bauer.

TED(COMPUTER): The pain's only going to get much, much worse.

[Ted Simmons gebruikt de defibrillator op het hoofd van Stanton. Op de monitor is te zien hoe Stanton in zijn stoel heen en weer schud.]

TED(COMPUTER): You can stop it.

PALMER: Agent Simmons tells me that Roger received the same training of resisting interrogation as he did. (*tegen Mike*)

TED(COMPUTER): I'm increasing the voltage.

PALMER: But everyone breaks eventually. (*half in zichzelf*)

*07:10:12..13..14

07:14:38..39..40..41..42*

DRIE BEELDEN TEGELIJK:

1. EEN BEBLOEDDE SYED ALI VASTGEBONDEN MET TIERAPS. (MOSKEE)
2. MARIE WARNER ACHTER HET STUUR VAN EEN AUTO. (ERGENS IN LA)
3. EEN KAART VAN EEN BOSRIJK GEBIED. (CTU)

Als dit deel van het transcript 'klaar' is worden de personages onder de loep genomen. Van elk belangrijk personage worden identiteits- en gedragskenmerken en de rol (doelen en drijfveren) van de personages binnen de verhaallijn beschreven. Daarna worden de waarden en normen die in het programma verbeeld of geuit worden beschreven. Het gaat in deze fase enkel om de expliciet geuite waarden, normen, drijfveren en doelen. Na het vaststellen van de expliciet geuite waarden en normen kan begonnen worden met het tweede deel: de manifeste veeanalyses per verhaallijn.

Tijdens het tweede deel van de WOW-procedure worden de verhaallijnen beschreven in termen van narratieve cyclussen: probleem-keuzesituatie-beslissing-probleem. Op basis van de keuzesituaties worden vervolgens hoofd- en bijpersonages onderscheiden; als een personage invloed heeft op het verhaal wordt die als hoofdpersonage gezien. Hierna worden eerdere gegevens over de drijfveren en doelen van

personages bijgesteld, ook de waarden en normen worden bijgesteld en in deze fase mag de onderzoeker zelf inferenties maken op basis van de verhaalanalyse. Wat ontstaat is een overzicht van de belangrijkste personages, hun drijfveren, doelen, waarden, normen, keuzesituaties en handelingen. Door de keuzes en beslissingen van personages te bestuderen wordt inzichtelijk welke waarden binnen de aflevering het meest van belang zijn. Door vervolgens te onderzoeken welke verklaring het verhaal geeft voor het slagen of falen van personages kan een algemene moraal per verhaallijn worden vastgesteld (e.g. wat je zaait zul je oogsten).

Nadat de manifeste verhaalanalyse per verhaallijn voltooid is volgt het laatste deel van de narratieve analyse: de latente verhaalanalyse. Belangrijkste activiteit hierbij is het inventariseren van tegenstellingen tussen en in hoofdpersonages. Hierdoor worden de morele dilemma's zichtbaar die personages ten opzichte van zichzelf en elkaar ervaren. Na deze inventarisatie worden de eerder 'gevonden' waarden en normen samengevoegd tot algemene waarden en normen en wordt aangegeven op welke manier zij invloed hebben op het verhaal. Deze gegevens worden vervolgens gebruikt om binaire opposities te vinden (e.g. ratio vs. emotie, macht vs. onmacht).

Als al deze stappen voltooid zijn is de WOW-procedure afgerond¹ en kunnen er uitspraken gedaan worden over de vraagstukken die in een aflevering behandeld worden. Afhankelijk van het soort onderzoeksvragen zijn die uitspraken een resultaat op zich of kunnen ze gebruikt worden voor verder onderzoek. Dat laatste is het geval met betrekking tot deze masterthesis. De narratieve analyse dient niet als doel op zich, maar als middel om de morele dilemma's uit de aflevering te doorgronden en de verworven kennis te gebruiken tijdens kwalitatieve interviews.

3.2.2 Narratieve Analyse In Detail

De narratieve analyse volgens de WOW-procedure heeft geresulteerd in een document van 19 pagina's. Zij is van onschatbare waarde geweest voor het afnemen van de interviews en de daaropvolgende interviewanalyse, maar het is een slecht leesbaar document. Daarom is gekozen de narratieve analyse als bijlage II bij te voegen en hier te volstaan met een kort overzicht van de relevante resultaten.² Door te tonen welke opposities gevonden zijn dient het overzicht als verantwoording voor het selecteren van aflevering 12 uit seizoen 2 van 24. Het tweede doel van het overzicht is het inzichtelijk maken van de manier waarop de narratieve analyse heeft geholpen tijdens het afnemen van de interviews.

Het transcriberen van de aflevering dwingt de onderzoeker de aflevering meerdere keren te kijken. Dit zorgt in praktische zin voor een helder overzicht van wat en wanneer iets gebeurt en het dwingt de onderzoeker alle scènes kort te beschrijven. Hierdoor ontstaat inzicht in de grove structuur van de aflevering en ontstaat al snel een idee over hoofd- en bijzaken. In deze fase is de onderzoeker nog niet bezig met de tegenstellingen tussen en in personages, maar door de verhaallijnen kort te beschrijven (iii-vii) wordt de verhaalstructuur aan de oppervlakte gebracht. Er zijn drie verhaallijnen te onderscheiden:

¹ Er is nog een vierde fase, maar die is bedoeld voor onderzoek waarbij meerdere afleveringen geanalyseerd worden.

² Verwijzingen naar pagina nummers zijn gericht op de paginanummers van bijlage II.

(A) Zoektocht naar de bom, (B) verraad in het Witte Huis en (C) Kim op de vlucht.³ Na het transcriberen, splitsen en samenvatten van de verhaallijnen is het zaak de persoons- en gedragskenmerken van belangrijke personages te benoemen, hierbij wordt verwezen naar scènes uit het transcript. Dit leidde tot de hieronder ingevoegde overzichten met betrekking tot Jack Bauer en Syed Ali (ix):

Persoonskenmerken Jack Bauer:

Leeftijd: Ongeveer 40 jaar oud

Nationaliteit: Amerikaan

Gezin: Vader (dochter Kim)

Beroep: Anti-terreuragent

Gedragskenmerken Jack Bauer:

Loyaal (aan 'het idee van Amerika')

Doelgericht

Gaat voorop in de strijd (Hij daalt alleen af, zonder vuurwapens in de kelder waar Syed Ali zich verstopt heeft.) (Scène A2)

Overtuigd van juistheid eigen handelen (Bauer vraagt geen advies en negeert een bevel van de president.) (scène A13).

Schuwt geweld niet (Bauer slaat Syed Ali meerdere malen (scène 7) en brengt hem waarschijnlijk enorme psychologische schade toe door te doen alsof zijn gezin geëxecuteerd wordt (scène A11, A14, A15).

Persoonskenmerken Syed Ali:

Leeftijd: Ongeveer 40 jaar oud

Etniciteit: Midden-Oosters

Gezin: Vader (Twee kinderen en vrouw)

Religie: Moslim

Functie: Terrorist

Gedragskenmerken Syed Ali:

Liefhebbende vader (Syed Ali lijdt zichtbaar als zijn zoon vermoord lijkt te worden)(scène A11).

Gelovig moslim. (Syed Ali betuigt zijn geloof tegenover de imam in scène A7)

Kan goed tegen pijn (Tijdens het gehele verhoor wordt Syed Ali geslagen door Jack Bauer en desondanks zwijgt hij over de locatie van de bom.)(scène A6)

Vastberaden te sterven voor zijn idealen. In scène A2 probeert Syed Ali een zelfmoordcapsule te slikken zodat CTU nooit achter de locatie van de bom kan komen.

Door de gedragskenmerken van de personages te beschrijven ontstaat een idee over relevante vragen voor de interviews. Bijvoorbeeld met betrekking tot het voorop gaan in de strijd van Jack Bauer en het geloof van Syed Ali. Hierdoor worden ook de expliciete tegenstellingen evident. In dit geval de tegenstelling tussen de functie (anti-terreuragent vs. terrorist) en de etniciteit (Amerikaan vs. Midden-Oosters), maar ook de overeenkomst tussen Syed Ali en Jack Bauer valt op: zij zijn beiden vader. Naast de persoonskenmerken vertonen de gedragskenmerken ook een tegenstelling, namelijk dat Syed Ali bereid is

³ Op een later moment is gekozen alleen de verhaallijn over de zoektocht naar de bom in de narratieve analyse op te nemen. Enerzijds omdat de andere verhaallijnen slechts een klein deel (10 minuten) van de totale aflevering (40 minuten) in beslag namen en anderzijds omdat op basis van alleen deze aflevering weinig gezegd kon worden over de waarden (tegenstellingen) in die verhaallijnen (viii).

zelfmoord te plegen om zijn doel te bereiken, terwijl Jack Bauer voorop gaat in de strijd en ogenschijnlijk onbevreesd is voor wat hem te wachten staat. Later in de narratieve analyse en de interviews komen dit soort constatering van pas om dieper in te gaan op de tegenstellingen en het 'niveau'

Na het overzicht van persoons- en gedragskenmerken volgt een overzicht van zowel concrete als abstracte doelstellingen en van de psychologische drijfveren (ix-x). Hierbij betreft het in eerste instantie expliciet geuite drijfveren en doelstellingen, later worden impliciete uitingen ook meegenomen in de analyse (xvi-xvii). Hierdoor kunnen de personages wederom tegenover elkaar geplaatst worden, deze keer met betrekking tot hun doelen en drijfveren.

Jack Bauer:

Concrete doelen:

1. Ontdekken waar de bom ligt.
2. Onschuldige mensen redden

Abstracte doelen:

Westerse beschaving (Amerika) beschermen.

Psychologische drijfveren:

Loyaliteit aan 'het idee Amerika' verantwoordelijkheidsgevoel richting Amerikaanse volk.

Jack Bauer lijkt het idee te hebben dat als hij niet mee werkt aan een operatie alles mis loopt.

David Palmer:

Concrete doelen:

1. Helpen bij het vinden van de bom.
2. Voorkomen dat Jack Bauer onschuldige mensen vermoord.

Abstracte doelen:

De rechtsstaat beschermen, zijn eed naleven.

Psychologische drijfveren:

Trouw aan eed -> grondwet en het volk.

Dit overzicht leidt wederom tot mogelijke vragen voor de interviews. De doelen en drijfveren kunnen door dit overzicht namelijk beter besproken worden. Er ontstaat ook weer een beeld waarin overeenkomsten en tegenstellingen ontdekt kunnen worden. Zo hebben Palmer en Bauer in eerste instantie op concreet niveau hetzelfde doel: de bom vinden, maar het abstracte doel van beiden verschilt. Palmer dient als president immers primair de rechtsstaat te beschermen, terwijl Bauer als terreurbestrijder primair de mensen moet beschermen. Zo lijkt hun abstracte doel: Amerika beschermen, dezelfde, maar de nuance zit in het feit dat Bauer vanuit het veld praktische beslissingen moet nemen met betrekking tot zijn doel, terwijl Palmer zijn eed moet naleven die theoretisch is en daardoor niet direct toetsbaar in materiële zin. Door de expliciet geuite waarden en normen uit te schrijven ontstaat meer inzicht in de tegenstelling tussen Bauer en Palmer.

Norm I:

Als er mensenlevens op het spel staan moeten individuele rechten wijken om de rechten van de meerderheid te beschermen.

Waar blijkt dit uit:

Dit blijkt uit de rechten van Ali die geschonden worden om een groot aantal mensen te redden.

Afgeleid van waarden:

1. De rechtsstaat

Om de rechtsstaat te beschermen moeten soms individuele rechten (die juist door de rechtsstaat beschermd worden) wijken.

2. Utilitarisme

In het utilitarisme bepaalt het nut van een handeling of deze juist is. Deze waarde ligt ook ten grondslag aan de eerste norm, want de noodzaak bepaalt de mate waarin gemarteld mag worden. De redenatie is dat de marteling van een (schuldige) individu nuttig is als men hierdoor de rechtsstaat kan beschermen, in dit geval een bomaanslag voorkomen.

Palmer en Bauer zijn beiden niet bereid om onschuldigen te vermoorden om de rechtsstaat te beschermen. De redenatie is in dat geval dat het vermoorden van onschuldigen door de staat meer schade aan de rechtsstaat toebrengt dan het voorkomen van een bomaanslag. Binnen deze redenatie heeft het vermoorden van onschuldigen inderdaad weinig nut.

(Bijlage II, xi)

Uiteindelijk 'verbieden' zowel Bauer als Palmer de executie van Syed Ali's familie, maar ze lijken dit vanuit een andere opvatting te doen. Palmer beslist namelijk vanuit zijn functie als president en zijn abstracte en psychologische drijfveer: het beschermen van de rechtsstaat. Terwijl Bauer kiest vanuit zijn functie van terreurbestrijder en zijn concrete drijfveer: de bom vinden en mensen redden. In praktische zin heiligt voor Bauer het doel ('nut') de middelen, terwijl Palmer vanuit zijn abstracte doel: beschermen van de rechtsstaat, nooit het (bewust) vermoorden van onschuldigen kan toelaten.

Behalve de tegenstellingen en overeenkomsten in kenmerken, drijfveren en doelen zijn, om tijdens de interviews uitgebreider op in te gaan, de narratieve cyclussen (probleem-keuzesituatie-beslissing-probleem) van belang. De beslissingen van personages geven namelijk aan welke waarden en normen van belang zijn. Doordat de interviewer meer inzicht heeft in relevante waarden en normen kan hij de respondent meer relevante vragen stellen over die waarden en normen. Een van de problemen van Jack Bauer is, bijvoorbeeld, dat Syed Ali ondanks fysieke marteling niet wil vertellen waar de bom is. De narratieve analyse helpt bij het identificeren van de verschillende opties die Jack Bauer vervolgens heeft en kiest: (1) de imam inzetten, (2) confronteren met bewijs, (3) dreigen Ali's gezin te vermoorden, (4) gesprek met president Palmer gebruiken om meer gewicht te geven aan zijn dreigement (5). Door structureel en systematisch problemen, keuzesituaties en beslissingen te beschrijven ontstaat een beeld welke beslissingen het verhaal sturen en welke waarden het verhaal naar voren brengt. Als Syed Ali na fysieke marteling was gaan spreken had dit een andere oplossing gepresenteerd dan wanneer hij was gaan spreken na een vriendelijk verzoek van Jack Bauer. Voor dit onderzoek is echter 'de boodschap' van de serie geen onderzoeksdoel op zich, maar de manier waarop kijkers met de beslissingen van personages c.q. die boodschap omgaan wel.

De bovenstaande stappen leiden tot indicaties met betrekking tot tegenstellingen uit de aflevering. Pas in de derde fase van de narratieve analyse, de latente verhaalanalyse, worden deze geëxpliceerd. Hier is enigszins afgeweken van de reguliere procedure. Door theoretische ondersteuning te geven aan de tegenstellingen worden de daaruit

voortvloeiende morele dilemma's theoretisch onderbouwd. Hiermee wint de bewering dat de morele dilemma's uit deze aflevering van 24 niet op zichzelf staan aan kracht. Bovendien laat het zien dat ze binnen een bredere discussie over moraal en terreurbestrijding geplaatst kunnen worden. Hierdoor vormt de aflevering niet alleen een uitstekend uitgangspunt voor onderzoek naar hoe mensen moreel evalueren, maar biedt het ook een extra referentie voor de interviews. Er wordt tijdens de interviews uiteraard niet gesproken over Kant, Niebuhr of de Amerikaanse grondwet (xx), maar zij dienen tijdens de interviews wel als referentie voor de interviewer. Hierdoor kan hij gericht doorvragen met betrekking tot moraal (Kant), individuele vs. gemeenschappelijke verantwoordelijkheid (Niebuhr) en Amerikaanse grondwet. Deze combinatie van de narratieve analyse en deze theoretisch inslag leidde tot het volgende overzicht van tegenstellingen:

Tegenstellingen in hoofdpersonages:

Palmer: Utilitarisme vs. Morele rechten

Palmer's conflict komt voort uit zijn functie als president. Dit probleem is getheoretiseerd door Reinhold Niebuhr (1932), hij stelt dat er een fundamenteel verschil is tussen de mogelijkheid tot moraal handelen van collectieven en individuen. Hij stelt dat individuen in staat zijn om in sociale situaties hun eigen belangen aan de kant te schuiven (Niebuhr, 1932:xi). Collectieven kunnen dit volgens Niebuhr in veel mindere mate omdat groepen minder in staat zijn tot *self-transcendence*; 'groepen kunnen de behoeften van anderen minder bevatten' (Niebuhr, 1932:xi). Zonder al te diep in te gaan op Niebuhr's betoog heeft hij een punt door te stellen dat democratie de neiging kan hebben te verworden tot een dictatuur van de meerderheid (1932:4). In een democratie krijgt de meerderheid immers zijn zin doordat zij in de meerderheid is en niet omdat zij de minderheid heeft overtuigd van haar gelijk. Palmer zit gevangen in deze paradox. Hij is immers door de meerderheid van de Amerikaanse burgers verkozen om twee dingen te doen: (1) het volk zo goed mogelijk 'dienen' en (2) de grondwet 'beschermen'. De collectieve meerderheid van het volk en de senaat zijn ongetwijfeld voorstander van de executie van Ali's gezin, maar Palmer kan als individu die keuze op morele gronden niet goedkeuren. Dat hij in deze situatie een inschatting maakt dat 'het volk' meer schade kan ondervinden als de staat deze methoden hanteert doet theoretisch niet ter zake omdat het juist gaat om de tegenstelling tussen het collectief (de meerderheid) c.q. utilitarisme en moreel juist handelen op basis van het Kantiaans gebod: 'Beschouw de menselijkheid, zowel in uzelf als in anderen, altijd als een doel, nooit als een middel alleen.' (Lipson, 1967:166).

Palmer: Voorkomen aanslag vs. voorkomen moord op gezin Ali

Palmer: Rechtsstaat beschermen vs. beschermen Amerikaanse volk

Palmer heeft, zoals elke president van de VS, trouw gezworen aan de grondwet. Als een president ingezworen wordt zegt hij: '[...] will to the best of my Ability, preserve, protect and defend the Constitution of the United States.' (Constitution of the United States). In dit geval zijn de belofte om de grondwet te beschermen en bewaken moeilijk verenigbare beloften. Beschermen zou in de bovenstaande keuzesituatie betekenen dat hij de executie moet toestaan omdat daardoor een aanslag voorkomen wordt en zo de rechtsstaat behouden blijft, maar als hij dat zou doen verzaakt hij zijn plicht om de grondwet te 'bewaken' doordat de grondrechten van Syed Ali geschonden worden. Bauer past een truc (enscèneert de executie) toe om dit conflict deels te vermijden.

Bauer moet als agent de president gehoorzamen, maar moet ook de burgers beschermen.

Bauer's loyaliteit aan Amerika zorgt voor een soortgelijk probleem als hierboven. Zijn loyaliteit aan Amerika is te vergelijken met Palmer's loyaliteit aan de grondwet. Bauer wil zowel de

(Amerikaanse) wet als het Amerikaanse volk beschermen. Beide waarden conflicteren omdat het respecteren van Ali's rechten leidt tot slachtoffers onder de Amerikaanse bevolking. Bauer verzint een list en doet alsof hij Ali's gezin vermoord waardoor hij de wet 'zo min mogelijk' overtreed.

De laatste drie vragen van de narratieve analyse zijn gericht op veralgemeniseren van de waarden en normen, hierdoor kunnen conclusies getrokken worden over de belangrijkste kernwaarden uit de aflevering. Allereerst wordt gekeken of de expliciet geuite waarden en normen, die invloed hebben op het verloop van het verhaal, samengevoegd kunnen worden tot algemene waarden of normen. Er is gekozen om de hieronder beschreven waarde c.q. norm als samenvatting van de verschillende tegenstellingen te hanteren:

Mensenrechten zijn belangrijk, maar niet absoluut. Onschuldigen vermoorden mag niet. Moreel handelen is dus geen utilitaristische afweging: het doel heiligt niet alle middelen.

Uit deze algemene waarde c.q. norm volgt dat de levensles voor de episode als volgt beschreven kan worden:

Martelen werkt, maar is niet altijd geoorloofd; in de strijd tegen terreur kun je het beste zoeken naar een balans tussen utilitaristische principes en mensenrechten: 'de weg van het minste kwaad'.

De laatste taak voor de onderzoeker is om vanuit het voorgaande over te gaan tot een abstracter niveau van waardetegenstellingen: de binaire opposities. Er is geconcludeerd dat alle hoofdpersonages (Ali, Bauer en Palmer) gekenmerkt werden door eenzelfde soort binaire tegenstelling, zowel in zichzelf als ten opzichte van elkaar. De opposities draaien om te vraag over hoe ver men kan gaan om een doel te bereiken. In een ideale situatie zouden de drie personages kiezen voor hun ideaal (wet, geloof, beschermen van onschuldigen), maar ze worden geconfronteerd met morele dilemma's waarin ze moeten kiezen tussen twee uitersten. Jack Bauer vindt een uitweg, Palmer blijft bij zijn oorspronkelijke ideaal en Ali kiest voor ouderliefde in plaats van zijn geloof.

De confrontatie van idealen met de praktijk maakt duidelijk welke waarde het belangrijkste is. Wat betreft Bauer en Palmer wordt op deze manier 'de paradox van de strijd tegen terreur' verbeeld. Zij moeten een middenweg vinden tussen het uiterste standpunt van de absolute mensenrechten en het utilitaristische standpunt waarbij het doel de middelen heiligt. Uiteindelijk draait het om de vraag of de personages persoonlijk verantwoordelijkheid nemen of de keuze afschuiven op idealen (geloof, wetten, mensenrechten en regels). De binaire oppositie is dus als volgt: persoonlijke verantwoordelijkheid vs. afschuiven van die verantwoordelijkheid. Het is uiteindelijk niet de binaire oppositie die in de interviews centraal staat, maar de manier waarop fans van 24 de keuzesituaties en beslissingen bespreken.

3.3 Kwalitatieve Interviews

In deze paragraaf wordt geëxpliceerd welke theoretische benadering geleid heeft tot de keuze voor het houden van interviews. Daartoe wordt in paragraaf 3.3.1 kort uitgelegd wat de Gefundeerde Theorie-benadering is. In diezelfde paragraaf wordt gesteld dat deze benadering de juiste is als men onderzoek wil doen naar een nog onontgonnen terrein van wetenschap. Voorts wordt in paragraaf 3.3.2 inzicht gegeven in de manier waarop de respondenten benaderd en geselecteerd zijn. De derde paragraaf, 3.3.3, behandelt de topiclijst. In die paragraaf wordt betoogd dat een topiclijst kan helpen bij het structureren van open interviews. De laatste paragraaf, 3.3.4, bespreekt de manier waarop de interviewanalyse uitgevoerd is.

3.3.1 Gefundeerde Theorie-benadering

Kwalitatieve interviewstudies zijn zeer geschikt om een verschijnsel, waarover nog weinig bekend is, in kaart te brengen (Wester, Karsten, & Scheepers, 2006:507). Normaliter wordt in een aantal fases een groot aantal respondenten (20-200) geïnterviewd om tot uitspraken te komen over het onontgonnen terrein dat men in kaart probeert te brengen, in dit geval de aspecten die een rol spelen bij morele evaluatie⁴. Wester et al. (2006:508) spreekt van exploratief-beschrijvend onderzoek dat gebruikt kan worden voor het reconstrueren en benoemen van betekenissen, opvattingen of handelingspatronen.

Dit onderzoek, naar aspecten van morele evaluatie, is ook exploratief-beschrijvend. Door kijkers tijdens open interviews te ondervragen wordt getracht een onontgonnen terrein van wetenschap in kaart te brengen (exploratief) en begrippen te ontdekken en te ontwikkelen (beschrijven). Dit in de hoop meer inzicht te krijgen in de handelingen van kijkers tijdens het proces van morele evaluatie. Deze vorm van onderzoek wordt ook wel de Gefundeerde Theorie-benadering genoemd (Wester et al.,2006). Het einddoel van die benadering is het ontwikkelen van een nieuwe theorie met betrekking tot een specifiek onderzoeksterrein.

Door voorlopige inzichten van een onderzoeker, of betekenisverlening en handelingspatronen van onderzochten, op een systematische manier te onderzoeken kan men tot een nieuwe theorie over het onderzochte komen. Door deze theorie herhaaldelijk aan te passen en te toetsen kan een nieuwe (gefundeerde) theorie ontwikkeld worden. Omdat het hier een masterthesis betreft is er geen sprake van een poging om tot een gefundeerde theorie te komen. Dit onderzoek kan beschouwd worden als een aanzet tot eventueel verder onderzoek naar een gefundeerde theorie met betrekking tot (aspecten van) morele evaluatie.

3.3.2 Selectie van Respondenten

Het selecteren van kijkers voor interviews kan op verschillende manieren geschieden. Wester et al. (2006:511) noemt onder andere de 'sneeuwbalmethode' en de 'theoretische steekproef' als methoden. Voor de 'sneeuwbalmethode' wordt via een aantal

⁴ Omdat dit onderzoek plaats vindt in het kader van een masterthesis is gekozen voor een kleiner aantal respondenten (vijf).

respondenten een netwerk opgebouwd waaruit een onderzoeker kan selecteren. De 'theoretische steekproef' gaat uit van theoretisch specifieke gronden om respondenten te selecteren en uit te filteren. Omdat het einddoel van dit onderzoek niet ligt bij een gefundeerde theorie, maar het slechts een eventuele opzet is naar meer onderzoek met betrekking tot (aspecten van) morele evaluatie, zijn er twee problemen met betrekking tot deze methoden. Ten eerste is het aantal respondenten beperkt. Hierdoor zou een netwerk of filtering van vijf personen op basis van theorie weinig significantie bevatten. Ten tweede vergt het opbouwen van een netwerk of selecteren – uitfilteren – van respondenten veel tijd. Omdat dit onderzoek een masterthesis betreft zijn tijd en middelen schaars, daarom is voor een bepaald aantal selectiecriteria gekozen.

Doordat het onderzoek exploratief-beschrijvend van aard is, heeft een selectie met betrekking tot leeftijd, geslacht, woonomgeving etc. weinig nut. Er is immers, vooralsnog, geen enkele waarde toe te kennen aan dit soort variabelen zolang de aspecten van morele evaluatie nog geheel onbekend zijn. Of mensen bekend zijn met *24* speelt wel een rol. Er waren verschillende overwegingen met betrekking tot het selecteren van mensen die *24* al dan niet kenden. Vooral de uitkomst (enscènering) van de executie speelde hierbij een rol. Als men immers onbekend was met *24* zou men de aflevering voor het eerst zien en wellicht anders reageren. Probleem hierbij is echter dat hierover, aan de hand van een klein aantal respondenten, moeilijk iets te zeggen is. Bovendien zullen mensen die *24* niet kennen wellicht weinig motivatie kennen om over *24* te praten, aangezien mensen om een bepaalde reden tv-series selecteren en daarom waarschijnlijk bewust niet naar existentieel misdaaddrama of *24* kijken.

Hierom is gekozen voor mensen die fan zijn van *24*, op grond van de verwachting dat zij gemotiveerd zijn om mee te werken aan een interview over *24* en meer affiniteit kennen met personages uit *24*. Er is gekozen om de fans van *24* te bereiken via de *Twenty Four Hyves* (Smit). Ruim zesduizend mensen hebben de moeite genomen lid te worden van die website en kunnen daarom aangemerkt worden als fans. Via de administrator van de 'hyve' is een groepsbericht verstuurd naar alle leden met de vraag of zij mee wilden werken aan dit onderzoek. Er is tevens een bericht verstuurd naar het personeelsblad van een middelbare school in Zoetermeer in de hoop extra respondenten te vinden. Op deze wijze werden meer dan zesduizend potentiële respondenten benaderd.

Uit alle reacties (per email) is een selectie gemaakt op basis van een aantal criteria. De absolute voorkeur ging uit naar mensen die fan van *24* waren, maar die aflevering twaalf van seizoen twee nog niet gezien hadden. Helaas hadden alle mensen die reageerden de aflevering al eens gezien, dit criterium werd daarom ingetrokken. Het tweede criterium was de manier waarop mensen reageerden op de uitnodiging. Positieve serieuze reacties werden geselecteerd en onverschillige uitgefilterd. Mensen die zeiden 'wel mee te willen werken' of benadrukten dat ze weinig tijd hadden werden niet geselecteerd. De fans die niet geselecteerd zijn werden daarover per email op de hoogte gebracht en bedankt voor hun interesse. Daarna werd een nieuwe selectie gemaakt van mensen tussen de 20 en 60 jaar oud. Dit omdat aangenomen kan worden dat mensen in die leeftijdscategorie redelijk in staat zijn hun gedachten te verwoorden. Tot slot werden, uit praktische overwegingen, alle e-mails geselecteerd van de fans die in de Randstad woonden. Op basis van deze

selectiecriteria bleven twintig mensen over die allen gevraagd werd data te noemen waarop zij eventueel beschikbaar zouden zijn. Naar aanleiding hiervan werd gekeken wat het beste tijd- en reisschema zou opleveren. Uiteindelijk zijn in een maand tijd vijf fans van 24 geïnterviewd. De respondenten ontvingen de interviewer thuis en vervolgens werd samen naar de aflevering van 24 gekeken.

3.3.3 Topiclijst

Een open interview wordt door Wester et al. (2006:514) beschreven als een ‘conversatie met een doel.’ Het gesprek heeft een informeel karakter en de interactie tussen interviewer en respondent stuurt het gesprek. De exacte vraagstelling staat niet vast en de volgorde van de vragen evenmin. Het is de taak van de interviewer om een natuurlijke dialoog in stand te houden waarbij de respondent zich vrij voelt om zijn mening te uiten. Het open karakter van een dergelijk interview kan zorgen voor een gesprek waarin structuur ontbreekt. De topiclijst is een middel om enerzijds het interview te structureren en anderzijds de interviewer scherp te houden. Zoals Wester et al. (2006:517) zegt: ‘Blijf te allen tijde de begripvolle luisteraar (actief luisteren).’ De respondent moet het interview ervaren als prettige dialoog zonder ‘grenzen’, terwijl de interviewer een onderzoeksdoel (‘grens’) heeft van waaruit hij bepaalde dingen wil weten die de respondent wellicht niet direct vertelt of wil vertellen. Wester et al. (2006:515) geven een opzet van een topiclijst. Diezelfde opzet is voor dit onderzoek gebruikt en in deze paragraaf wordt de gebruikte topiclijst inzichtelijk gemaakt. Zo ontstaat een beeld over de structuur van de interviews. De topiclijst bestaat uit vier delen: (1) introductie van het onderzoek, (2) eerste gespreksonderwerp, (3) centrale gespreksonderwerp, (4) afronding. De topiclijst is als bijlage IV bijgevoegd.

Tijdens de introductie van het onderzoek aan respondenten werd deels uitgelegd waar het onderzoek over ging. Een volledige uitleg met betrekking tot het doel van het onderzoek: morele evaluatie, zou uitspraken van respondenten waarschijnlijk in sterke mate beïnvloed hebben. Tijdens open interviews is het juist de bedoeling de respondent het gevoel te geven dat zijn antwoorden altijd nuttig zijn. Vertellen dat het onderzoek primair gericht is op morele evaluatie zou de natuurlijke dialoog tussen interviewer en respondent kunnen verstoren. Daarom is gekozen alleen algemene termen te gebruiken voor de uitleg van het onderzoek. Er werd aan de respondenten verteld dat het onderzoek zich richtte op 24 en op wat mensen vonden van wat er gebeurde in de aflevering die ik met hen ging kijken. Het was onvermijdelijk dat respondenten gaandeweg een idee kregen over de specifieke richting van het onderzoek, maar door dit niet expliciet te maken was het voor de interviewer mogelijk de schijn op te houden. Na een introductie van het onderzoek werd aan de respondenten uitgelegd wat van hen verwacht werd. Er werd expliciet gemaakt dat de vragen over specifieke gebeurtenissen uit de serie gingen, maar dat het de respondent vrij stond voor hem relevante zaken te betrekken in het antwoord. Hierna werd uitgelegd wat voor vragen aan bod zouden komen. Eerst werden algemene vragen over de verhaallijnen gesteld, daarna werd specifiek ingegaan op bepaalde scènes en opmerkingen van de respondent.

Het eerste gespreksonderwerp was in elk interview de verhaallijnen uit de aflevering. Als startpunt werd gevraagd welke verhaallijnen de respondent onderscheidde en voorts werd gevraagd de verhaallijn over het Witte Huis te vertellen. Tijdens het vertellen van deze verhaallijn was het de taak van de interviewer om relevante details in de uitspraken te ontdekken en hier over door te vragen. Als een respondent bijvoorbeeld sprak over de opdracht van president Palmer om Roger Stanton te folteren kon de interviewer hierover op een later moment doorvragen. Zo werd getracht de respondent zelf de gespreksstof te laten bepalen, terwijl voor de interviewer al vast stond dat de foltering van Roger Stanton een gespreksonderwerp zou kunnen zijn. Zo lukte het een situatie te creëren waarin respondenten uit zichzelf waardeoordelen gaven over personages en situaties, hierdoor kon op vloeiende wijze doorgevraagd worden naar de onderwerpen die de interviewer wou aansnijden.

Na het eerste gespreksonderwerp werd het centrale gespreksonderwerp geïntroduceerd: de morele spanning met betrekking tot de ondervraging van Syed Ali. Er werd in ieder geval gevraagd naar de volgende zaken:

- Oppakken Syed
- Slaan Bauer
- Inschakelen imam
- Telefoongesprek Kate & Marie
- Confrontatie bewijs Bauer en Ali
- Discussie Palmer en Mike
- Telefoongesprek Palmer en Bauer
- Executie eerste kind,
- Bekentenis Syed Ali
- Tekst Kate: 'you're even worse than they are'

Afhankelijk van de antwoorden van de respondent werden verschillende personages en scènes besproken. Naast de ondervraging van Syed Ali werd stilgestaan bij de rol van president Palmer, de discussie tussen Palmer en Mike en de uitspraak van Kate Warner: 'you're even worse than they are'. Voor dit centrale gespreksonderwerp was de narratieve analyse volgens de WOW-procedure van essentieel belang. Hierdoor waren de meest relevante scènes, keuzemomenten en waardetegenstellingen inzichtelijk voor de interviewer. Zo kon specifiek gevraagd worden naar bepaalde uitspraken, scènes en beslissingen. De vragen in deze fase van het interview hadden allen hetzelfde doel, namelijk ontdekken hoe respondenten om gingen met de morele spanning.

Als de interviewer het gevoel had dat de meeste vragen met betrekking tot de centrale hoofdvraag beantwoord waren begon hij het interview af te ronden. Alvorens het interview beëindigd werd volgden nog enkele korte vragen met betrekking tot eerdere uitspraken of onduidelijkheden. Tot slot werd de respondent bedankt voor zijn medewerking en werd de opname gestopt. Hierna werd uitgebreid uitgelegd waar het onderzoek precies over ging en werden praktische afspraken gemaakt over het toezenden van het eindresultaat en over het eventueel anonimiseren van het interview.

3.3.4 Interview Analyse

Interviewanalyse is een cyclisch proces waarbij waarneming, analyse en reflectie elkaar afwisselen. Als zodanig is een interviewanalyse ook nooit 'af'. De hieronder beschreven werkwijze dient enerzijds als verantwoording voor de uitgevoerde interviewanalyse (H4) en anderzijds verschaft zij inzicht in de werkwijze die met betrekking tot de interviewanalyse gevolgd is. De eerste activiteit van de onderzoeker is het transcriberen van de gesprekken. Door de gesprekken tussen interviewer en respondent geheel te transcriberen wordt het materiaal geschikt voor analyse⁵. Na het transcriberen zijn de transcripties voorzien van regelnummers zodat in latere stadia gemakkelijk verwezen kon worden naar de originele documenten. Na deze praktische handelingen was het materiaal klaar voor een eerste analyse. Alle interviews werden meerdere malen gelezen en bij relevante zaken werden trefwoorden of opmerkingen genoteerd als gedacht werd dat die zaken relevant konden zijn voor het beantwoorden van de hoofdvraag. De trefwoorden werden tijdens elke lezing aangepast en gespecificeerd waardoor een overzicht ontstond van trefwoorden die het vergelijken van de transcripties mogelijk maakte. Hierna was het zaak de relevante tekstsegmenten in te delen en op te splitsen. Voor het indelen en opsplitsen wordt door Wester et al. (2006:521) een aantal vuistregels aangedragen. Ten eerste kan een segment beter te veel, dan te weinig informatie bevatten. Ten tweede dient de voorkeur uit te gaan naar meer 'omvattende' trefwoorden in plaats van deelonderwerpen. Dus liever 'het verleden' als trefwoord, dan 'Sherry Palmer' als trefwoord. Ten derde moet elk segment wezenlijk te onderscheiden zijn van andere segmenten. De vierde en laatste regel is dat de segmenten goed hanteerbaar moeten zijn, dus niet te kort maar zeker niet te lang.

De segmenten (met trefwoorden) werden uit de transcripties gehaald en tot inhoudelijke eenheden samengevoegd in een nieuw document. Zo ontstond een aantal documenten waarin relevante segmenten op basis van trefwoorden samengebracht waren. In eerste instantie vond een 'open codering' plaats waarbij zoveel mogelijk relevante trefwoorden werden gebruikt. Hierna werd 'gericht gecodeerd' om het aantal trefwoorden te beperken en terug te brengen tot een aantal dimensies en variabelen. Na het 'open' en 'gericht' coderen werden de transcripties selectief gecodeerd zodat het aantal trefwoorden gereduceerd en samengevoegd werd (Wester et al., (2006):522-523). Het reduceren en samenvoegen van trefwoorden resulteerde in een aantal labels. Zo kreeg elk (deel) segment een (aantal) label(s). Hierdoor werd inzichtelijk welke segmenten relevant waren. Enerzijds werd het materiaal gereduceerd doordat sommige trefwoorden na bestudering te weinig inhoud bleken te hebben en anderzijds werd duidelijk dat sommige trefwoorden vaker voorkwamen dan andere. Hoewel de frequentie van trefwoorden op zich niet belangrijk is, vormt het wel een argument om bepaalde stukken uit de uiteindelijk analyse weg te laten; bijvoorbeeld omdat er na het reduceren slechts twee korte segmenten over bleven waarop hetzelfde label van toepassing was. In een uitgebreid onderzoek zouden deze labels wellicht langer gehandhaafd zijn, maar voor dit onderzoek waren zij niet hanteerbaar.

⁵ De interviewtranscripties zijn bijgevoegd als bijlage III

Het coderen en ontwikkelen van trefwoorden ging afwisselend gepaard met het samenvoegen van 'inhoudelijke eenheden' in segmenten. Zo ontstond een aantal segmenten waarin steeds eenzelfde of vergelijkbaar patroon te ontdekken was. Binnen de segmenten werd een aantal labels onderscheiden: (I) het verleden, (II) context, (III) beperkt oordelen, (IV) afkeuren protagonist, (V) positief oordeel slechte handelingen, (VI) begrip. Deze labels werden vervolgens gebruikt om de interviews en segmenten opnieuw te 'lezen'. Nu werd specifiek gezocht naar uitspraken die pasten binnen de labels en segmenten, maar er werd ook gekeken of er nieuwe labels te ontdekken waren.

In de interviewanalyse is uiteindelijk een drietal categorieën gebruikt: (1) begrip, (2) personages en (3) beperkt oordelen. Deze categorieën en de aspecten van morele evaluatie binnen die categorieën worden in de nu volgende paragraaf geïntroduceerd zodat lezers begrijpen wat bedoeld wordt als er gesproken wordt over een van de categorieën of over een van de aspecten binnen die categorieën.

3.4 Kritische Reflectie

Het voorbereiden op open interviews is ontzettend lastig. Er is eerst een topiclijst gemaakt en daarna een proefinterview gehouden. Hierbij heb ik twee fouten gemaakt. Ten eerst had ik niet voor een bekende moeten kiezen die ook nog op de hoogte was van mijn globale vraagstelling. Hierdoor verliep het interview moeizaam, enerzijds doordat hij al wist wat ik ongeveer wou horen en anderzijds omdat hij niet ontzettend bereid bleek open te staan voor deze vorm van sociaal wetenschappelijk onderzoek. Dit had ik kunnen weten en op basis daarvan had ik iemand anders moeten zoeken, er waren immers genoeg respondenten te vinden via de 24-hyves. De tweede fout die met betrekking tot het proefinterview gemaakt is, betreft de toenmalige hoofdvraag. Op dat moment was nog teveel sprake van een vraag over *wat* mensen vonden van de morele dilemma's in 24 in plaats van *hoe* mensen tot een oordeel komen over 24. Hierdoor ontstond een gesprek waarin meer 'wat als' vragen gesteld werden dan vragen in de trend van 'hoe kom je tot die conclusie?' Samen met mijn eerste begeleider, Addy Weijers, werd al snel geconcludeerd dat het geen goed interview geweest was. Althans niet om het te analyseren voor dit onderzoek. Het bleek wel een uitstekend interview te zijn om te weten **niet** de bedoeling was. Door te analyseren welke vragen gesteld waren en welke vragen eigenlijk gesteld hadden moeten worden kreeg ik een veel betere indruk hoe een open interview plaats zou moeten vinden.

Het eerste interview vond plaats met Marco. Ik kwam in Zeist bij hem thuis en hield in mijn achterhoofd dat ik tijdens een interviewtraining gewezen was op mijn 'vijandige' lichaamstaal. De docent en medestudenten waren van mening dat ik een weinig open houding had en eerder desinteresse dan interesse uitstraalde. De tips van Addy Weijers waren van onschatbare waarde. In eerste instantie voelde het raar om telkens dezelfde zin: 'kunt u daar wat meer over vertellen' te herhalen of steeds als er een stilte viel 'uhu' te zeggen, maar het werkte wel. Het interview verliep redelijk en ik merkte hoe moeilijk het was enerzijds aandacht te besteden aan uitspraken van Marco en anderzijds de structuur en hoofdvragen van het interview te waarborgen. Ik was in dat eerste interview ook nog erg zoekende naar het formuleren van vragen en hechtte te veel waarde aan uitspraken die

(achteraf gezien) weinig relevantie hadden met betrekking tot morele evaluatie. Als ik het interview nu terug lees lijkt het bijna alsof ik alles interessant vond. Tijdens zo'n eerste interview komen uiteraard allerlei zaken ter sprake waar je als onderzoeker in eerste instantie helemaal niet aan gedacht hebt. Zo sprak Marco uitgebreid over de rol van Sherry Palmer, terwijl die in de narratieve analyse en mijn topiclijst nauwelijks een rol speelden. Achteraf gezien is het wellicht een verkeerde beslissing geweest om alleen de verhaallijn over 'de zoektocht naar de bom' te behandelen, maar op basis van één aflevering is zeer weinig te zeggen over de rol van Sherry Palmer in de verhaallijn over 'het verraad in het Witte Huis'. Hiermee komt een tekortkoming van dit onderzoek aan het licht. Veel respondenten konden breeduit vertellen over Sherry Palmer en haar rol in eerdere afleveringen of seizoenen. Doordat haar rol niet geanalyseerd kon worden op basis van een narratieve analyse van slechts één aflevering was ik als interviewer onvoldoende op de hoogte van de morele dilemma's omtrent Sherry, maar in wezen waren de respondenten dat ook. Zij bespraken Sherry's gedrag namelijk niet in het licht van deze aflevering, maar zij betrokken zowel afleveringen uit seizoen twee als alle andere seizoenen van 24 in hun antwoorden. Doordat ik zelf alle afleveringen van 24 gezien heb wist ik wel welke handelingen van Sherry respondenten bespraken, zo kon ik toch nog enigszins gericht vragen naar oordelen over Sherry's handelen.

Na het interview met Marco is direct begonnen met het transcriberen. Dit hielp bij het verfijnen van de topiclijst en stelde mij ook in staat te reflecteren op het eerst interview. Dit had meer structureel plaats moeten vinden in de vorm van een logboek of memo's. Op dat moment heb ik te weinig ingezien hoe een structurele benadering betere interviews opgeleverd zou hebben. Een simpel lijstje van dingen die goed en slecht gingen had al enorm kunnen helpen, maar ik heb nagelaten dit te doen. In algemene zin had ik voor mezelf wel wat aandachtspunten waarmee ik tijdens het tweede interview, met Ric, rekening wilde houden. Dit interview verliep echter anders dan gehoopt. Nog voor ik mijn eerste vraag over het benoemen van de verhaallijnen kon stellen vroeg Ric of hij zijn kennis over andere zaken moest blokkeren. Ik antwoordde hierop ontkennend en zij dat het interview op zich over de aflevering ging en vervolgde mijn vraag welke verhaallijnen hij kon ontdekken. In het transcript volgt na deze vraag bijna een hele pagina met het antwoord van Ric. In dat antwoord schoot hij heen en weer tussen opmerkingen over de Efteling, *Battlestar Galactica* en Macbeth. Ik was door de manier waarop hij antwoordde, snel en veelal lachend, een beetje in de war. Ik probeerde een makkelijk onderwerp aan te snijden waarover Ric rustig verder zou kunnen praten. Dit mislukte. Hij noemde in zijn eerste antwoord de stralingsziekte van George Mason, de baas van CTU, dus ik vroeg of hij hier meer over kon vertellen. Ric gaf aan dat hij het niet meer precies wist en zo mislukte mijn opzet. Vervolgens probeerde ik Ric de verhaallijn over het Witte Huis na te laten vertellen. Op deze, naar mijn idee redelijk gesloten vraag, begon Ric over allerlei zaken, maar nauwelijks over de verhaallijn. Zo ging het interview verder. Telkens als ik een vraag stelde volgde een antwoord waar ik niet mee uit de voeten kon. Ik was zo erg gericht op morele uitspraken dat ik het eerste half uur van het interview moeite had een juiste invalshoek te vinden. Telkens als ik vroeg naar een moreel oordeel volgde een oordeel over de productiewaarde, acteurs, schrijvers, decor enzovoort. Na het interview was ik hevig in

verwarring. Ik heb Ric eerst uitgelegd waar het interview over ging en hij trok zelf de conclusie dat ik waarschijnlijk weinig aan hem had gehad. Op dat moment gaf ik hem geen gelijk, maar ik twijfelde wel. Deze twijfels heb ik voorgelegd aan Addy Weijers en nadat hij een deel van het interview gehoord had gaf hij het advies om het interview toch uit te werken en in de analyse te betrekken. Achteraf gezien is het op zich een juiste beslissing geweest dit interview in de interviewanalyse te betrekken. Er is niet voor niets bijna een hele paragraaf aan Ric gewijd. Juist het niet geven van oordelen maakt zijn interview interessant. Ik denk dat het interview veel beter was verlopen als ik meer structuur had aangebracht tijdens het interviewen. Hiervoor had ik 'strenger' moeten optreden of beter moeten instrueren. Misschien dat een beter vooronderzoek naar respondenten ervoor had gezorgd dat ik Ric niet geïnterviewd had, maar in dat geval was 'beperkt oordelen' misschien wel nooit gezien als aspect van morele evaluatie. Bovendien gaf Ric zelf aan meer oordelen te hebben over series waarin inter-persoonlijke relaties een rol spelen, zijn beperkte vorm van (moreel) oordelen is wellicht niet zozeer verbonden aan hem als persoon, maar aan het genre van 24.

De dag na het interview met Ric vond in Zoetermeer het interview met Wanda plaats. Zij was de enige die gereageerd had op de oproep in het 'personeelsblad' van mijn voormalige werkgever, het Erasmus College. Achteraf gezien is het moeilijk te verantwoorden dat ik naast de fans van de 24-hyves ook leraren van een middelbare school benaderd heb. Ik vroeg in de oproep weliswaar om fans van 24, maar het was logischer geweest slechts via de fansite mensen te benaderen. Bovendien zou het interviewen van een bekende nadelige gevolgen kunnen hebben voor het open karakter van het interview. Gelukkig was dit niet het geval. Wanda was bereid om zeer diep in te gaan op de morele dilemma's in 24, dat zij niet aarzelde om vooroordelen over mannen en vrouwen te uiten is voor mij een teken dat zij zich niet heeft 'ingehouden'. Het interview was behoorlijk intensief en het lukte mij goed een natuurlijk gesprek in stand te houden. Dit kwam ook doordat ik Wanda als collega heb meegemaakt op het Erasmus College en daardoor zelf minder gespannen was. Voor een respondent is het uiteraard 'spannend' om een vreemde in huis te ontvangen, maar voor een interviewer wellicht nog 'spannender'. Je moet als interviewer snel weten welke houding je aan moet nemen. Wil iemand bijvoorbeeld met u of jij aangesproken worden en waar mag je gaan zitten, maar ook de mate waarin je vragen kunt stellen over iemand zijn privéleven speelt een rol. Omdat je als interviewer enerzijds een prettige sfeer wil creëren en anderzijds door wil vragen kan er een soort van spanning ontstaan. Ik ben zeer tevreden over de mate waarin die spanning vermeden is. Ik ben er van overtuigd dat de respondenten het interview aangenaam vonden en het idee hadden dat hun bijdrage op prijs gesteld werd, wat ook zo is. Bovendien is het goed gelukt naast de aandacht voor de sfeer door te vragen met betrekking tot de hoofdvraag. Je bent als interviewer eigenlijk bezig met teveel activiteiten voor een persoon, terwijl de aanwezigheid van een derde persoon afbreuk zou doen aan de 'intieme' sfeer. Aantekeningen maken, de structuur van het interview in de gaten houden, de respondent laten weten dat je luistert en daadwerkelijk luisteren, zijn slechts enkele van de bezigheden. In het interview met Wanda en Lianne lukte dit het beste.

Het interview met Lianne vond de dag na het interview met Wanda plaats. Hierdoor zat ik nog erg goed in de rol van interviewer en daardoor verliep het interview redelijk goed. Wat niet goed verliep was mijn reis naar Lianne toe. Zonder rijbewijs ben je altijd afhankelijk van het openbaar vervoer en zo kon het dat ik 15 minuten te laat binnen kwam. Hierdoor voelde ik mij aanvankelijk wat ongemakkelijk en gehaast en kon het interview niet zolang door gaan als ik graag wou. Gelukkig gaf het kijken van de aflevering de mogelijkheid tot rust te komen en heb ik achteraf gezien niet het idee dat ik veel te weinig tijd heb gehad. Misschien heb ik tijdens de interviews wel teveel onzekerheid gekend over de rijkheid van het materiaal waardoor de interviews soms onnodig lang duurden. Het grootste pluspunt van het interview met Lianne was de enorme openheid waarmee ze het interview in ging. Zonder zich te schamen over haar mate van betrokkenheid gaf ze haar mening met betrekking tot Jack Bauer, 24 en de strijd tegen terreur.

Een paar dagen na de interviews met Ric, Wanda en Lianne zou ik Sami interviewen. Door ziekte moest ik helaas afzeggen en vond het interview pas veel later plaats. Ik weet niet goed of deze tijdsspanne een voor- of nadeel is geweest voor de kwaliteit van het interview. Enerzijds kon ik me beter richten op zaken die in de transcripties aan het licht gekomen waren en anderzijds was de soepele manier van interviewen voor een deel afgenomen. Doordat Sami, net als ik, in Den Haag woonde en een enorme collectie dvd's had waarover we kort konden praten ontstond een aangename informele sfeer. Het meest opmerkelijke aan het interview met Sami was wel dat hij, zonder dat te beseffen, exact verwoorde wat existentieel drama is. Hij vergeleek *Star Trek* met *Battlestar Galactica*. Voor hem is de laatste vele malen interessanter omdat *Star Trek* een utopische wereld toont, terwijl *Battlestar Galactica* net zo weerbarstig is als de echte wereld. Sami zei het realisme in tv-series te waarderen, zeker als daar morele dilemma's in voorkomen.

Verschillende auteurs (Baarda, Goede, & Teunissen, 2001; Wester, 2006) benadrukken hoe belangrijk de sfeer tijdens een open interview is. De respondent moet het gevoel hebben dat zijn antwoorden van belang zijn en dat hij vrijuit kan spreken. Daarnaast is de rol van de interviewer zeer belangrijk. Hij bepaalt niet alleen wanneer welk onderwerp aan bod komt, maar ook hoe en wanneer er doorgevraagd wordt. Wester et al. (2006:517) stelt dat het belangrijkste controlemiddel van de interviewer tactvol optreden is. Hij noemt aandacht geven, serieus nemen en begrip tonen (met name non-verbaal) als voorbeelden. Tijdens de interviews die voor deze thesis afgenomen zijn is dit in verschillende mate succesvol geweest. Het interview met Ric verliep weliswaar moeizaam en leidde tot bijna geen enkele uitspraak waarin een moreel oordeel te ontdekken was, toch heb ik niet de indruk dat dit aan mijn houding te wijten was. De andere interviews verliepen op een prettige manier en hebben geleid tot een enorme hoeveelheid bruikbaar materiaal. Zowel voor de narratieve analyse, het afnemen van de interviews en het analyseren van de transcripties geldt dat de onderzoeker een belangrijke rol heeft. Het is immers de onderzoeker die in elke fase relevantie aan het materiaal toekent. Wester et al. (2006:531) stelt: 'Goed interviewen is deels een persoonlijke gave, maar vooral het product van een leerproces in een bepaald onderzoeksveld.' Doordat deze thesis slechts vijf interviews omvat is het leerproces kort

geweest en of ik een persoonlijke gave bezit valt nog te bezien, maar ik ben tevreden over de kwaliteit van de narratieve analyse, het afnemen van de interviews en de analyse van die interviews.

3.5 Begrippenlijst

In de interviewanalyse (H4) wordt een aantal begrippen gehanteerd. Deze paragraaf geeft inzicht in die begrippen waarover mogelijk onduidelijkheid kan ontstaan. Daardoor is de interviewanalyse beter leesbaar en wordt eventuele onduidelijkheid weggenomen.

Begrip

De eerste categorie in de interviewanalyse is begrip. Hierover zou onduidelijkheid kunnen ontstaan omdat het woord begrip twee betekenissen kan hebben. Het van Dale woordenboek onderscheidt enerzijds begrip als: 'bereidheid om zich in te leven in anderen' en anderzijds als (begrijpen) 'met het verstand kunnen volgen'. Dit zijn twee verschillende betekenissen. De eerste veronderstelt immers een vorm van een oordeel, terwijl de tweede betekenis betrekking heeft op het verstand. In de interviewanalyse wordt met begrip de eerste betekenis bedoeld. Verondersteld wordt dat kijkers begrip tonen voor iets dat zij begrijpen. Zo komt begrip dus voort uit begrijpen. Aangetoond wordt hoe begrijpen zowel tot begrip als onbegrip kan leiden.

Identificatie

Het eerste aspect van morele evaluatie dat in de interviewanalyse besproken wordt is identificatie. Als aspect van morele evaluatie is zij ondergebracht in de, hierboven beschreven, categorie begrip. Identificatie is moeilijk vast te stellen, iemand zegt niet: 'ik identificeer mij met Jack Bauer', maar door de constructie waarin uitspraken plaats vinden is wel te analyseren en objectief vast te stellen of iemand zich identificeert met een personage. Met identificatie wordt in dit geval de letterlijke betekenis uit het van Dale woordenboek bedoeld: 'vereenzelviging'. Aangetoond wordt hoe vereenzelviging er toe kan leiden dat een kijker bepaalde beslissingen verwacht van een personage. Dit omdat hij zich vereenzelvigd met een personage. Hierdoor kan een kijker de beslissing van een personage extra veroordelen als die beslissing niet te vereenzelvigen is met de beslissing die hij zelf zou nemen in de gegeven situatie.

Closeness

Een tweede aspect van morele evaluatie, closeness, valt ook binnen de categorie begrip. In paragraaf 2.5.3 werd betoogd dat 'relevante structuren' van de kijker gebruikt worden om betekenis te geven aan wat zij zien. Dit is dan ook wat met closeness bedoeld wordt. In de interviewanalyse wordt met closeness bedoeld dat kijkers bepaalde details relevant vinden omdat zij passen binnen hun eigen 'structuren'. Een van de respondenten, bijvoorbeeld, toont bijzondere interesse voor de manier waarop Marie terrorist is geworden. Doordat bepaalde verhaalelementen binnen zijn 'structuren van relevantie' passen is hij in staat dit te begrijpen en dat kan mogelijk leiden tot begrip.

Elaboration

De ‘structuren van relevantie’, die hierboven kort besproken werden in verband met closeness, zijn ook van toepassing op elaboration. In paragraaf 2.5.2 wordt elaboration genoemd als mogelijk aspect van morele beoordeling. Er is tijdens de interviewanalyse lang getwijfeld over het toekennen van elaboration als label, dit omdat het verschil tussen een nieuw uniek verhaal en interpretatie moeilijk aan te geven is. Hierom is gekozen om slechts één fragment als elaboration aan te merken. Voor dat fragment zijn twee regels gehanteerd. Ten eerste moet er sprake zijn van nieuwe informatie die niet in het verhaal zit en die bijdraagt aan een nieuwe (unieke) verhaallijn. Ten tweede moet het oordeel van de respondent veranderen door de elaboration.

In de analyse wordt tijdens het bespreken van andere aspecten ook de term elaboration gebruikt. In al die gevallen gaat om beperkte verhaaluitweiding: intensiveren van details, toepassen van stereotypen, integratie van verhalen uit de media of gebruik van eigen unieke ervaringen.

Productiecontext

In sommige gevallen betrekken respondenten bijzaken van de productie in hun morele oordelen. Voor alle productiekenmerken van 24 wordt de verzamelnaam ‘productiecontext’ gebruikt. Het gaat dan over acteurs, schrijvers, makers, decor enzovoort.

3.6 Uitleiding

Dit methoden hoofdstuk heeft inzicht gegeven in de gevolgde methodes. Betoogd is dat de narratieve analyse inzicht biedt in de morele dilemma’s die in de aflevering van 24 gepresenteerd worden. Vervolgens is betoogd dat zowel een Gefundeerde Theorie-benadering als het gebruik van kwalitatieve interviews een verantwoorde manier is om een verkennend onderzoek uit te voeren. Door de selectie van de respondenten, de topiclijst en de interview analyse alsmede door een kritische reflectie te schrijven, is de gevolgde werkwijze zowel beargumenteerd als verantwoord. De laatste paragraaf, met daarin een lijst van begrippen, is van belang om de interviewanalyse in het volgende hoofdstuk adequaat te kunnen lezen.

In dat hoofdstuk worden drie categorieën gepresenteerd die de basis vormen voor de morele oordelen van respondenten. Allereerst zal de categorie begrip centraal staan. Betoogd wordt dat respondenten bereid zijn zich in te leven in de slechte handelingen van personages als ze die begrijpen. De tweede categorie, personages, geeft inzicht in de manier waarop personages beoordeeld worden en welke aspecten hierbij een rol spelen. Tot slot wordt een aantal interviewfragmenten besproken waarin beperkt geoordeeld wordt.

H4 Analyse

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de aspecten van morele evaluatie. Bij de indeling in paragrafen is rekening gehouden met de oorsprong van het morele oordeel. Er zijn drie categorieën gevormd die telkens een aantal aspecten bevatten. Een aspect van morele evaluatie staat zelden op zichzelf en meestal in verband met andere aspecten, maar door deze indeling te hanteren ontstaat een structuur waarmee de brij van inzichten helder gepresenteerd kan worden.

De eerste categorie begrip en beoordeling (§ 4.2), gaat over de relatie tussen begrijpen en oordelen en de rol die identificatie en closeness daarbij spelen. De tweede categorie (§4.3) betreft oordelen die een relatie vertonen met (de positie van) personages. Bijvoorbeeld de manier waarop slechte daden van de protagonist worden besproken. In de laatste paragraaf (§4.4) wordt de derde categorie besproken: beperkt oordelen. Hierin wordt betoogd dat niet of beperkt oordelen toch een moreel oordeel kan impliceren.

Elke categorie omvat verschillende aspecten van morele evaluatie en is op dezelfde manier gestructureerd: eerst wordt een korte inleiding gegeven waarin het aspect uitgelegd wordt. Daarna volgt een interviewfragment waarin dit aspect een rol speelt. Vervolgens wordt het aspect en de manier waarop respondenten dit gebruiken inzichtelijk gemaakt. Elke paragraaf bevat ook een korte conclusie waarin de relatie tussen het besproken aspect en het spanningsveld van protagonist versus antagonist geschetst wordt.

4.2 Begrip als aspect van beoordeling

In deze paragraaf worden twee aspecten besproken die gerelateerd zijn aan de categorie begrip en beoordeling. Er wordt aangetoond dat closeness en identificatie bepalen in welke mate kijkers gedrag van personages begrijpen. Als kijkers closeness ervaren of zich identificeren met personages kunnen zij hun gedrag beter of juist minder goed begrijpen. Sami begrijpt – middels closeness – de werving en selectie door terroristen. Zijn oordeel is weliswaar nog steeds negatief, maar doordat hij closeness ervaart toont hij begrip voor het negatief handelen van Marie. Terwijl Wanda het gedrag van Marie juist af keurt omdat zij het gedrag van Marie niet begrijpt. Wanda identificeert zich met Marie, maar juist de discrepantie tussen de kenmerken waarmee zij zich wel en niet kan identificeren leiden tot minder begrip en een negatief oordeel. Als negatief gedrag begrepen wordt kan er begrip ontstaan voor de beslissing die een personage neemt. Begrip is in dat geval een vorm van een positief oordeel.

4.2.1 Identificatie

Het hier onderstaande fragment komt uit het interview met Wanda. Ik vroeg haar wat ze vond van Marie, een Amerikaanse vrouw die handlangster is van Syed Ali, de terrorist.

Dit fragment laat zien dat Wanda zich identificeert met Marie en dat daardoor haar oordeel beïnvloed wordt.

1 **Ok. En dan zeg je dat je voor Marie helemaal geen sympathie hebt, kun je dat**
2 **uitleggen?**

3 *Die is helemaal de weg kwijt natuurlijk, die verkwanselt ook nog haar eigen*
4 *identiteit.*

5 **Hoe bedoel je dat?**

6 *Door als Amerikaanse met onze moslimsbroeders mee te gaan in het gevecht tegen*
7 *Amerika, ja nee daar kan ik geen sympathie voor opbrengen. Een beetje gevoel voor*
8 *het vaderland zou er wel moeten zijn.... Voor Marie kan ik geen sympathie*
9 *opbrengen, zij is een bitch bij uitstek.*

10 **Waar zit dat dan in, dat ze een bitch is?**

11 *Dat zij helemaal gevoelloos is, dat ze gewoon haar ziel en zaligheid heeft verkocht*
12 *aan de terroristen en dat er natuurlijk geen doel is dat het rechtvaardigt dat je zo'n*
13 *bom mag gooien. In mijn boekenkast staat naast een boek over Roosevelt en*
14 *Churchill een boek dat heet: 'The decision to drop the second bomb.' Er is geen*
15 *enkele rechtvaardiging denkbaar voor zoiets.*

16 **Dan even weer af van Syed Ali en Marie, nou ja ik heb er nog wel één vraag over.**
17 **Je zegt dat je geen sympathie hebt voor Marie en dat die eigenlijk door haar**
18 **vrouw-zijn emotioneel is en dat ze haar identiteit verkwanselt. Neem je haar dat**
19 **dan kwalijk?**

20 *Ja! Nou en of. Natuurlijk neem ik haar dat kwalijk. Als ik naar die serie kijk denk ik:*
21 *hoe kun je dat nou doen!*

22 **Wat neem je haar dan precies kwalijk? Het gebrek aan vaderlandsliefde?**

23 *Ja, maar ook gewoon dat ze een hele koude vrouw is. Ze heeft een hele lieve man*
24 *waar ze mee gaat trouwen en allemaal romantiek en alles is helemaal goed. Het*
25 *lijkt allemaal top en geweldig. Ook al is zij Amerikaans en komt hij uit het Midden-*
26 *Oosten en zij geeft dat allemaal op of ze vindt het niet belangrijk of iets anders*
27 *belangrijker in ieder geval.*

28 **Wat neem je haar nou eigenlijk kwalijk? Het is niet mijn bedoeling er een**
29 **discussie over te voeren, maar als je er over praat klinkt het alsof je haar écht iets**
30 **kwalijk neemt. Neem je Syed Ali dan ook iets kwalijk op dezelfde manier als je**
31 **Marie iets kwalijk neemt?**

32 *Nee, dat is wel waar, dat zit anders. Instinctief. Misschien omdat je bij Syed Ali nog*
33 *zoiets hebt van dat hij zielig is terwijl je bij Marie denkt: joh trut je had het toch*
34 *allemaal, waarom doe je dat nou? Zoiets. Je zoekt altijd naar een soort van reden*
35 *waarom iemand iets doet en die is bij Marie natuurlijk niet makkelijk te vinden.*
36 *Terwijl bij Syed Ali, met z'n kinderen en z'n vrouw in de rimboe en het*
37 *imperialistische Amerika ... ja iets meer begrip.*

38 **Begrip zelfs?**

39 *Is dat erger of minder erg dan sympathie?*

40 **Ik bedoel begrijp je waar het vandaan komt of begrijp je dat hij dat vindt?**

41 *Ik begrijp waar het vandaan komt.*

42 **En bij Marie begrijp je niet waar het vandaan komt?**

43 *Nee.*

Wanda keurt de keuze van Marie en haar gedrag af. Daarvoor zijn verschillende redenen: haar vooroordeel over hoe vrouwen moeten zijn speelt hierbij een rol (r. 24). Ze vindt ook dat Marie een 'koude' vrouw is en haar huwelijk met 'allemaal romantiek' verlaat voor het terrorisme, terwijl haar leven helemaal 'top en geweldig' is (r. 24-25). Hiervoor kan zij weinig begrip op brengen (r. 8-9). Het lijkt alsof zij vindt dat een vrouw warm moet zijn en dat een vrouw met een lieve man niet mag kiezen voor een ander leven. Dat Marie kiest voor een terroristische aanslag maakt het nog slechter, maar Wanda lijkt Marie te veroordelen vanwege het verlaten van een leven dat elke vrouw wil, ze had het 'toch allemaal' zegt ze en 'waarom doe je dat nou' vraagt ze zich af (r. 33-34). Ze kan zich inleven in en identificeren met de situatie van Marie – die mede ontstaat door elaboration – en begrijpt haar romantische leven waarin een huwelijk een belangrijke rol speelt. Juist omdat ze het leven van Marie begrijpt veroordeelt ze haar keuze om dat leven achter zich te laten. Wanda geeft aan dat ze 'zoekt naar een soort van reden waarom iemand iets doet' en die reden is voor haar 'bij Marie natuurlijk niet makkelijk te vinden' (r. 34-35).

Het is interessant dat Syed Ali's keuze voor een aanslag wel begrepen wordt – doordat ze zijn 'redenen' wel kan vinden. Een vooroordeel en elaboration over Syed Ali's situatie 'met z'n kinderen en z'n vrouw in de rimboe' zorgt ervoor dat ze voor hem 'iets meer begrip' kent (r. 37). De mate waarin Wanda zich kan inleven in de keuzes en motieven van personage en de mate waarin ze die begrijpt speelt een rol bij de beoordeling van die handelingen. De handelingen op zich worden wel beoordeeld, maar de mate van begrip bepaalt het uiteindelijke oordeel. Ze neemt het Syed Ali en Marie beiden kwalijk dat ze een aanslag willen plegen, maar omdat ze niet begrijpt waarom Marie dat wil doen veroordeelt ze haar meer dan Syed Ali. Interessant is dat voor zowel de situatie van Syed Ali als die van Marie elaboration een rol speelt bij het vormen van een 'totaal beeld'; het burgerlijke leven van Marie en het leven in de rimboe van Syed Ali ontstaan in zekere mate uit een toevoeging aan het verhaal door Wanda. Door deze vorm van elaboration is Wanda in staat zich meer te identificeren met Marie. De discrepantie tussen de keuze van Marie en wat Wanda zelf zou doen zorgt voor een negatief oordeel. Op welke manier elaboration oordelen kan beïnvloeden komt in paragraaf 4.3.4.1 aan bod.

De identificatie van Wanda met het leven dat Marie had kunnen hebben zorgt ervoor dat ze begrijpt wat Marie afslaat en juist daardoor begrijpt ze de keuze van Marie niet. Bij het tot stand komen van het negatieve oordeel spelen niet alleen identificatie en elaboration een rol, maar ook de closeness die Wanda ervaart met betrekking tot Marie. Hoe closeness oordelen kan beïnvloeden wordt in de volgende paragraaf besproken.

4.2.2 Closeness

Closeness heeft betrekking op de mate waarin bepaalde gebeurtenissen in tijd of in plaats nabij zijn. Als keuzes of handelingen van een personage op onderdelen 'nabijheid' vertonen zijn ze voor de respondenten beter voor te stellen en kan het oordeel hierdoor beïnvloed worden. Closeness is verder geëxpliciteerd in paragraaf 2.5.3 van het theoretisch kader. In het onderstaande fragment vertelt Sami wat hij vindt van de rekrutering van Marie. Sami is in het dagelijks leven politieagent en hij gebruikt de kennis die hij hierdoor heeft bij zijn

beoordeling van Marie's rekrutering. Hij lijkt een zekere closeness te ervaren met betrekking tot het ronselen van terroristen. Doordat hij dit proces begrijpt is hij in staat het negatieve gedrag van Marie beter te begrijpen. Hij keurt de keuze van Marie af, maar toont wel begrip omdat hij door closeness haar keuze begrijpt.

- 1 *Ik vind het dus juist onwijs sterk omdat het in het echt ook zo gaat. Die extremisten*
2 *pakken mensen die op enig moment slecht in hun vel zitten of makkelijk*
3 *beïnvloedbaar zijn en dan rekruteren ze je. Het klopt ook dat mensen die normaal*
4 *een hele sterke mening hebben op het moment dat ze gerekruteerd zijn in een keer*
5 *hun mening niet zomaar meer verkondigen. Misschien door m'n werk ofzo, maar*
6 *daarom vind ik dat gewoon heel netjes gedaan.*
7 ***Kun je daar wat meer over vertellen, over je werk?***
8 *Ik weet wel zeker dat het door mijn werk komt. Ik krijg in m'n werk [maakt zin niet*
9 *af]. Zeker sinds 11 september zijn wij ook allemaal redelijk ingelicht, redelijk*
10 *ingelicht niet meer dan dat. Je weet er nooit alles van. Maar redelijk ingelicht over*
11 *hoe het gaat, want wij moesten ook alert zijn op hoe en of mensen gerekruteerd*
12 *werden of niet of dat soort dingen op gingen vallen. Dus daarin komt naar boven*
13 *dat het op die manier gaat.*
14 ***En dan, wat vind je er van dat die zus zich heeft laten rekruteren?***
15 *Dat vind ik natuurlijk weer heel slecht, maar op dat moment had het te maken met*
16 *de dood van haar moeder. Dat zij op dat moment vatbaar is voor dat soort dingen is*
17 *even rottig voor haar. Aan de ene kant denk je: gebruik je gezonde verstand, maar*
18 *aan de andere kant is het zo dat de mensen die haar rekruteren precies weten wie*
19 *ze moeten uitzoeken en op welke manier ze het moeten aanpakken. Dus ja dat is*
20 *een beetje moeilijk. Het zit een beetje in het midden. Dus aan de ene kant dom van*
21 *haar, maar aan de andere kant weten die mensen heel goed wat ze doen als ze zo*
22 *iemand rekruteren.*

Sami geeft eerst aan dat de verhaallijn over het rekruteren van Kate realistisch – ‘heel netjes gedaan’ – is (r. 6). Daarna verklaart hij zijn oordeel over het realisme door te vertellen over zijn werk als politieagent (r. 5-13). Als voorbeeld neemt hij mensen zoals Marie, die hadden voorheen een uitgesproken mening, maar na hersenspoeling houden zij hun mening liever voor zich (r. 3-5). Hij is zelf enigszins ingelicht over het proces van radicalisering omdat hij ook alert moet zijn (10-12). Hieruit blijkt de closeness van Sami in relatie tot rekrutering door terroristen. Doordat hij dit proces begrijpt heeft hij, in tegenstelling tot Wanda, begrip voor Marie's keuze. Sami veroordeelt haar keuze wel (r. 13), maar hij geeft aan dat de dood van Marie's moeder er voor heeft gezorgd dat ‘zij op dat moment vatbaar is voor dat soort dingen’ (r. 15-16). Hij vindt het slecht dat ze niet haar ‘gezonde verstand’ gebruikt (r. 17), maar ziet in dat juist mensen die een moeilijke periode doormaken het doel kunnen zijn van ronselaars (r. 15-19). Hij kent en begrijpt het proces van ‘werving en selectie’ door terroristen en hierdoor begrijpt hij hoe Marie een terrorist kon worden. Hij keurt het niet af dat Marie terrorist geworden is, want dat begrijpt hij. Ook al keurt hij het af dat zij nu terrorist is. Hij legt de schuld als het ware buiten haar: doordat

Marie in een moeilijke periode zat kon zij gehersenspoeld worden. Closeness stelt Sami in staat begrip te tonen voor de rekrutering van Marie.

De categorie begrip en de aspecten daarbinnen (identificatie en closeness) lijken twee richtingen op te werken. De mate van identificatie of closeness kunnen zowel tot een negatief als een positief oordeel leiden, maar ook zorgen voor een lichtere of zwaardere veroordeling. Je zou verwachten dat iemand zich identificeert met een personage en daardoor het personage beter kan begrijpen, maar paragraaf 4.2.1, over de identificatie van Wanda met Marie, laat zien dat het niet altijd zo werkt. Wanda keurt zowel de overtuiging als de handelingen van Marie af en lijkt, juist doordat ze zich identificeert met (sommige kenmerken van) Marie, beide niet te begrijpen. Closeness is, in paragraaf 4.2.2, de reden dat Sami de rekrutering van Marie niet expliciet veroordeelt. Hij veroordeelt het niet dat zij terrorist is geworden – want dat begrijpt hij –wel dat zij er een is.

In paragraaf 4.2 wordt aangetoond hoe de keuzes en handelingen van Marie op twee manieren beoordeeld kunnen worden. Haar plan voor een aanslag wordt door Sami en Wanda afgekeurd, maar hoe zij terrorist is geworden wordt verschillend beoordeeld. Enerzijds begrijpt Wanda niet hoe een blanke vrouw met een romantisch leven en een leuke man terrorist kan worden. Anderzijds begrijpt Sami wel hoe iemand waarvan de moeder is overleden vatbaar kan zijn voor rekrutering door terroristen. Doordat Wanda en Sami details uit het verhaal gebruiken, die zij begrijpen, zijn beiden in staat tot een bepaalde mate van begrip – een oordeel – te komen.

4.3 Personages als aspect van beoordeling

In deze paragraaf staat de relatie tussen personages en oordelen centraal. In paragraaf 4.3.1 wordt de rol van het verleden van personages besproken. Er wordt aangetoond dat de beoordeling van personages beïnvloed kan worden door hun verleden. Kijkers proberen de keuzes van bekende personages binnen een brede historische context te plaatsen. Hierdoor worden personages die in het verleden goede dingen hebben gedaan minder snel veroordeeld voor slechte dingen die ze in het heden doen. Paragraaf 4.3.2 bevat interviewfragmenten waarin de slechte daden van Jack Bauer besproken worden. Door Bauer's heldenmoed te benadrukken en de schuldvraag ter discussie te stellen kan Sami Bauer's negatieve handelingen toch positief te beoordelen. Terwijl Lianne het handelen van Bauer zwaar veroordeelt als hij haar morele grens overschrijdt. Het blijkt dat slechte personages ook positief beoordeeld kunnen worden juist omdat zij slecht zijn. Hierover gaat paragraaf 4.3.3. Marco vindt het leuk om naar Sherry te kijken en Ric vindt de marteling van Syed Ali fantastische televisie juist omdat het eigenlijk niet kan. De voorbeelden uit paragraaf 4.3.1 tot 4.3.3 tonen aan dat de protagonist en aan hem gerelateerde personages in veel gevallen niet veroordeeld worden voor de slechte dingen die ze doen. Dat terwijl antagonist, Syed Ali, voor zowel zijn slechte als goede daden negatief beoordeeld wordt. De oordelen over Syed Ali komen in paragraaf 4.3.4 aan bod. Het blijkt dat de respondenten op verschillende manieren het gedrag van de antagonist afkeuren. Hierbij spelen ideeën over echte terroristen een rol, maar de antagonist krijgt soms ook de schuld van het amoreel handelen van Jack Bauer.

4.3.1 Oordelen en het verleden van de personages

Doordat de respondenten fans zijn van 24 waren zij al bekend met veel van de personages. De kennis die respondenten over de personages van 24 hebben, beïnvloedt hun oordeel op twee manieren. Enerzijds wordt het verleden van personages expliciet genoemd als aspect van het oordeel en anderzijds kan het verleden impliciet een rol spelen als respondenten vertrouwen op een personage.

4.3.1.1 Daden uit het verleden

David Palmer is een van de terugkerende personages in 24. In seizoen één wordt hij tot president gekozen en dat blijft hij tot seizoen vier. Lianne zei over hem onder andere: 'Sympathieke vent. Zijn karakter en zijn denkbeelden zijn altijd wel... het zijn de goede dingen in de mens. Hij zegt altijd wat jij wil, als er een terrorist is ofzo. Hij zegt altijd het goede en daarom mag ik hem eigenlijk wel. Omdat hij dus op dezelfde lijn staat als ik.' Het is de vraag wat de invloed van deze typering is op het oordeel over Palmer's handelen in deze aflevering. Lianne zegt namelijk dat Palmer op de zelfde lijn staat als zij, maar in deze aflevering geeft Palmer opdracht om iemand te martelen. De vraag is dus eigenlijk of Palmer nog steeds op dezelfde lijn staat als Lianne als hij 'slechte' dingen doet. Op de vraag, of Lianne Palmer's goedheid ook in deze aflevering terug zag, antwoordde zij als volgt:

1 *In deze aflevering is Palmer maar een paar minuten in beeld en hij zegt: 'We gaan*
2 *net zo lang door totdat het eruit komt.'* *En als je dat alleen ziet zou je denken: Jezus*
3 *wat een klootzak, maar als je z'n verleden kent en weet wat hij allemaal heeft*
4 *meegemaakt en dat hij ook in voorgaande verhaallijnen keuzes heeft gemaakt en*
5 *omdat hij met Jack heeft samengewerkt heb je zoiets van: het komt allemaal wel*
6 *goed. Want Palmer die heeft er verstand van. Je hebt een soort vertrouwen in hem*
7 *als president van de serie.*

Lianne zegt zelf, bijna letterlijk, dat het verleden van Palmer een rol speelt bij haar oordeel over hem (r. 3-6). Palmer heeft in eerdere verhaallijnen bepaalde keuzes gemaakt waardoor zij 'een soort vertrouwen' in hem heeft, maar ook zijn eerdere alliantie met protagonist Jack Bauer, draagt bij aan haar positieve oordeel. Dat terwijl iemand die de serie voor het eerst zou zien misschien denkt: 'Jezus wat een klootzak.' Over de discussie tussen Palmer en zijn adviseur, Mike, zegt zij:

8 *En ja dan ga je weer nadenken... wapenfabriek naast een ziekenhuis ... ja dat is ook*
9 *wel erg, maar ja eigenlijk heb ik heel weinig verstand van dat soort dingen. Moet je*
10 *een wapenfabriek bombarderen naast een ziekenhuis en kan dat niet op andere*
11 *manieren... Mike zegt het wel, maar ja omdat je Palmer kent en omdat je weet dat*
12 *hij altijd de goede dingen doet en zegt sta je daar gewoon achter.*

Lianne geeft eerst aan dat ze zelf beperkte kennis heeft van dit soort morele dilemma's (r. 9) waarna ze zegt te vertrouwen op Palmer's besluit (r. 11-12). Hij 'doet en zegt' immers 'altijd' de 'goede dingen'. Hier speelt dus weer haar kennis over het verleden van Palmer

een rol. Het is de vraag of de kennis over het verleden zowel bij positief als negatief beoordeelde personages een rol speelt. Het fragment hieronder, waarin Lianne uitleg geeft over de vrouw van president Palmer, Sherry, lijkt hierover meer duidelijkheid te verschaffen.

- 13 *Ze kan nooit zomaar gezellig weer terug komen en alleen maar David willen helpen.*
14 *Er is iets waar ze zelf belang bij heeft omdat je haar natuurlijk ook kent van seizoen*
15 *één waar het precies zo ging. Ik vertrouwde haar vanaf het eerste moment dat ze in*
16 *seizoen twee kwam al niet. En dat wantrouwen wordt dan ook weer ondersteund*
17 *door die andere vrouw [Lynne] die ook zoiets heeft van ik mag d'r niet en er is iets.*
18 *Dus dan weet je dat er inderdaad iets is.*

Haar kennis over het eerste seizoen van 24, 'waar het precies zo ging', leidt tot een vooroordeel over Sherry. Lianne vertrouwt haar niet. Dit gevoel wordt ondersteund door een personage dat aan de kant van de president staat, Lynne. Het beoordelen van personages en situaties op basis van kennis over het verleden is een patroon dat in meerdere interviews voor komt, zo ook in het interview met Marco. Ik vroeg hem naar de drijfveren van Jack Bauer, hij zei daarover:

- 19 *Bauer is de verpersoonlijking van bijna letterlijk de vrijheid van de Verenigde Staten,*
20 *de soevereiniteit van de VS. Dat is Jack Bauer eigenlijk. Zijn grote drijfveer. Altijd*
21 *voor volk en vaderland klaar gestaan als geheim agent en als redder in nood. Over*
22 *de hele wereld heeft 'ie geheime missies gehad, vermoord en gemarteld. In*
23 *Joegoslavië heeft hij gezeten. In de serie laten ze doorschemeren dat dat zijn grote*
24 *drijfveer is. Een instrument van de staat zeg maar en dat hij naarmate de serie*
25 *vordert ook [maakt zin niet af] Ze zetten hem heel scherp neer als aan de ene kant*
26 *martelmachine voor de overheid en aan de andere kant de gevoelige vader,*
27 *echtgenoot, vriend en minnaar. Naarmate de dagen van 24 vorderen gaan ze ook*
28 *die zachte kant van hem meer ontwikkelen. Dat hij keuzes maakt voor Kim en zijn*
29 *vrouw op een gegeven moment boven het algemeen belang. Later ook voor*
30 *vriendinnen en minnaressen zeg maar.*

Volgens Marco verpersoonlijkt Jack Bauer de vrijheid en soevereiniteit van Amerika (r.18-19). Om dit standpunt te onderbouwen gebruikt hij kennis over eerdere missies van Bauer, hierbij speelt mogelijk elaboration ook een rol (r. 19-20, 22-23). Het is interessant dat Marco enerzijds het verleden bespreekt en anderzijds de productiecontext doorziet waarin 'ze' Bauer een bepaalde rol geven en zijn persoonlijkheid door de seizoenen heen laten 'groeien' (r. 23-28). Marco gebruikt dus kennis van Jack Bauer's verleden om hem te typeren en zijn drijfveren te interpreteren. Doordat hij fan is van 24 beschikt hij over kennis om dat te doen, dat hij productiecontext doorziet doet hier niets aan af.

Sami gebruikt ook het verleden van personages om hen te typeren. Over de vrouw van de president, Sherry Palmer, zegt hij bijvoorbeeld:

31 *Die Sherry Palmer heeft weer [maakt zin niet af]. Er is waarschijnlijk een complot*
 32 *tegen de president. ... En die Sherry Palmer komt weer ter plaatse en die gaat de*
 33 *boel weer verzieken waarschijnlijk. Nu nog onder het mom dat ze het voor haar ex-*
 34 *man doet.*

35 ***Kun je wat meer vertellen over Sherry Palmer.***

36 *Sherry Palmer is de ex-vrouw van president Palmer en zij is eigenlijk nog meer*
 37 *gedreven en koelbloediger dan de president eigenlijk is. Zij had nog meer over om*
 38 *president Palmer president te maken dan dat hij er voor over had. Ik denk dat dat*
 39 *het een beetje is.*

40 ***Wat bedoel je precies mee dat zij er nog meer voor over had om hem president te***
 41 ***maken?***

42 *Zij is gewoon heel koelbloedig. Zij heeft er echt letterlijk alles voor over. Ik weet niet*
 43 *meer precies wat er in het eerste seizoen is gebeurd, maar zij is gewoon heel erg*
 44 *belust op macht. Dat komt hier ook weer terug want zij komt ten tonele en heeft*
 45 *blijkbaar nog wel een hele dikke vinger in de pap in het geheel.*

46 ***Wat voor macht wil ze dan hebben volgens jou?***

47 *Ik denk dat zij achter de schermen een beetje aan de touwtjes wil trekken net zoals*
 48 *ze in seizoen één bij David Palmer al deed. Hem toch op de achtergrond blijven*
 49 *beïnvloeden en te sturen in de beslissingen die hij maakt.*

50 ***Wat vind je daar van dat ze dat doet?***

51 *Ik vind het heel erg. Echt een monster van een mens. In het begin van seizoen één is*
 52 *ze natuurlijk nog heel lief en aardig en op een gegeven moment verandert dat en*
 53 *dan komt eigenlijk het meeste verrotte in haar naar boven. Vanaf dat moment had*
 54 *ik al een hekel aan haar.*

Sami geeft aan dat er ‘waarschijnlijk’ een complot is, hier lijkt het alsof hij speculeert op kennis over 24 waarin complotten tegen de regering vaak voor komen (r. 31). Hierna gaat hij specifiek in op Sherry Palmer, hij zegt dat zij ‘weer ter plaatse’ komt en ‘waarschijnlijk’ ‘weer’ de boel gaat verzieken, hij gebruikt zijn kennis over eerdere handelingen van Sherry om haar drijfveren te typeren (r. 32-33). Sami stelt dat Sherry ‘koelbloediger’ is dan de president en geeft aan dat hij niet meer precies weet wat er in het eerste seizoen gebeurde, ‘maar zij is gewoon erg belust op macht’ (r. 43-44). Sami weet dus niet precies wat Sherry wil of doet, maar op basis van eerdere ervaringen met het personage lijkt hij toch een oordeel te vormen. Zijn oordeel is negatief: ‘een monster van een mens’ en hij geeft aan dat hij eigenlijk vanaf Sherry’s ‘ontmaskering’ als verrader ‘al een hekel aan haar’ had (r. 53-54). Bij het beoordelen van Sherry speelt haar verleden dus een belangrijke rol. Als hij het verleden van Sherry niet zou kennen, zou zijn oordeel zeer waarschijnlijk anders zijn geweest. In deze aflevering is Sherry kort in beeld, maar doordat Sami haar eerder heeft gezien en daardoor haar verleden kent kan hij anticiperen op haar intenties en zo een oordeel vormen.

In deze deelparagraaf stond het verleden van personages centraal. Het blijkt dat de beoordeling van keuzes en handelingen van personages niet geïsoleerd plaats vindt, maar in relatie staat tot het verleden van personages. Personages worden dus niet alleen

beoordeeld op basis van hun gedrag in de aflevering die de respondenten voor het interview zagen, maar het verleden wordt meegewogen in het eindoordeel. Sherry heeft eerder slechte dingen gedaan en wordt daardoor eerder gewantrouwd en (harder) veroordeeld, terwijl president Palmer in het verleden goede dingen heeft gedaan en daardoor eerder vertrouwd en positief beoordeeld wordt. Over het vertrouwen van personages gaat de volgende deelparagraaf.

4.3.1.2 Vertrouwen in het van oordeel personages

Lianne geeft in de eerste drie fragmenten (r. 1-18) van de vorige deelparagraaf (4.3.1.1) aan dat zij vertrouwt op oordelen van personages. Palmer laat Roger Stanton martelen, maar dat 'komt heus wel goed' en 'je vertrouwt op hem als president van de serie'. Als adviseur Mike met president Palmer discussieert over de toelaatbaarheid van Bauer's methoden vertrouwt ze op het oordeel van Palmer omdat hij 'altijd de juiste dingen doet' en het wantrouwen in Sherry Palmer wordt echter versterkt door een andere adviseur van de president, Lynne: 'die ook zoiets heeft van ik mag d'r niet en er is iets. Dus dan weet je dat er inderdaad iets is.' Het vertrouwen in een oordeel van personages komt niet vaak voor, maar er is sprake van een interessante dynamiek die met behulp van het onderstaand fragment inzichtelijk gemaakt wordt. Sami bespreekt de motieven van Palmer om opdracht te geven tot het martelen van Roger Stanton. Hij weet niet waarvan Stanton precies verdacht werd, maar het lijkt dat erop dat Sami vertrouwt op het oordeel van president Palmer: die doet zoiets alleen als er een goede reden is. Bovendien vindt Palmer het vervelend zo'n opdracht te geven, maar je kunt als president niet alleen maar mooie beslissingen nemen.

- 1 ***Toch geeft Palmer wel opdracht om Roger Stanton van de CIA te martelen. Wat***
2 ***vind je daar van, dat hij dat doet.***
3 *Dat vind ik lastig. Ik weet niet precies meer wat de reden daar van was, maar er zijn*
4 *volgens mij genoeg aanwijzingen om aan te nemen dat hij er daadwerkelijk wat*
5 *vanaf weet. Met de informatie die de president had was het gewoon*
6 *gerechtvaardigd om die man te gaan martelen en nu is martelen niet de beste*
7 *tactiek, maar soms moet je wel. Kijk, die Roger Stanton is zelf verantwoordelijk.*
8 *Zoals ik al zei weet ik niet precies welke informatie ze hadden, maar ze hadden op*
9 *dat moment volgens mij genoeg informatie om aan te nemen dat hij flink de vinger*
10 *in de pap heeft om het presidentschap over te nemen of in ieder geval iets te maken*
11 *heeft met die terroristische aanslagen. Als hij daar zelf voor verantwoordelijk is, dan*
12 *is het niet zo erg om hem te martelen, maar met die familie van Syed Ali, die*
13 *mensen zijn niets anders dan familie van die man. Die hebben zelf geen vinger in de*
14 *pap met die aanslagen, die hebben zelf nog nooit een pistool in handen gehad, voor*
15 *zover ik weet in ieder geval. Dus die mensen zijn daadwerkelijk onschuldige burgers*
16 *en die Stanton is geen onschuldige.*

Sami zegt eerst dat hij niet precies weet waarom Stanton gemarteld wordt, maar er zijn 'genoeg aanwijzingen' om aan te nemen dat hij er meer vanaf weet (r. 4-5). Daarna lijkt

Sami overtuigd van de schuld van Roger Stanton en de twijfel over de informatie die ze hadden lijkt verdwenen (r. 8-10). Toch twijfelt Sami want daarna zegt hij niet precies te weten wat voor informatie er over Stanton beschikbaar was, maar dat hij een ‘flinke vinger in de pap heeft’ en dat zijn doel ‘het presidentschap’ overnemen is lijkt vast te staan. Hij eindigt zijn antwoord met een vergelijking tussen de situatie van de marteling van ‘daadwerkelijk’ onschuldige burgers en de marteling van Stanton die ‘geen onschuldige’ is. Door de marteling van Stanton te vergelijken met die van (geheel) onschuldige burgers stelt Sami de schuldvraag over de marteling van Stanton ter discussie. Het martelen van Stanton is wellicht niet moreel zuiver, maar het is niet zo erg als het martelen van onschuldige burgers. Opmerkelijk is dat Sami in paragraaf 4.3.2.1 het martelen van het gezin van Syed Ali, door Jack Bauer, dapper noemt. Het is natuurlijk de vraag of Sami het onder schot houden van Syed Ali’s gezin als vorm van marteling opvat, maar onschuldig zijn zij zeker. Behalve dat hij de schuldvraag ter discussie stelt, geeft Sami ook nauwelijks een oordeel over de rol van David Palmer bij de marteling van Roger Stanton. Het onderstaande fragment is zijn antwoord op mijn vraag waarom David Palmer opdracht geeft Stanton te martelen.

- 17 *Omdat hij daar dus wel een goede reden in ziet. Hij weegt dat gewoon af, hij hoeft*
 18 *de beslissing niet leuk te vinden, maar hij blijft een president. Je kan niet alleen*
 19 *maar mooie beslissingen nemen dat mensen minder belasting gaan betalen. Je*
 20 *moet af en toe ook dingen doen die misschien niet fijn zijn om te doen, maar op dat*
 21 *moment zit er wel een goede reden achter. Dat vind ik zo belangrijk. Dat hij*
 22 *daadwerkelijk gewoon goed af weegt.*

Het is opmerkelijk te zien hoe overtuigd Sami lijkt te zijn van de schuld van Stanton. Er zit namelijk een ‘goede reden achter’ terwijl hij hiervoor niet wist wat dat precies was. Hij evalueert eerder het personage, David Palmer, dan de handeling van dat personage. Palmer is een goede president, want een goede president neemt ook beslissingen die niet fijn zijn en weegt zijn beslissingen goed af (r. 17-18). Het lijkt op een universele waarheid waarmee de discussie afgesloten wordt: ‘Je moet af en toe ook dingen doen die misschien niet fijn zijn om te doen’. Het lijkt bijna alsof de slechte daden van Palmer positief worden beoordeeld; daarover meer in paragraaf 4.3.2.1

In deze paragraaf (4.3.1) is betoogd dat kennis en oordelen over het verleden van personages oordelen over het heden kan beïnvloeden. Het zou interessant zijn meer te weten over de manier waarop biografische kennis over het personage het uiteindelijk oordeel beïnvloedt. In hoeverre worden personages die voorheen negatief beoordeeld werden nog steeds slecht beoordeeld en hoe werkt dat voor positief beoordeelde personages?

Vertrouwen ontstaat vaak doordat mensen een lange relatie met iemand aan gaan. Kijkers kunnen hierom waarschijnlijk meer vertrouwen krijgen in de protagonist dan in de antagonist doordat zij veelvuldig geconfronteerd worden met de protagonist en zijn beweegredenen en nauwelijks met die van de antagonist –omdat die bijvoorbeeld maar in één aflevering zit of minder uitgediept wordt. Als vertrouwen vooral ontstaat in relatie tot

vaste personages (waaronder de protagonist) en kijkers door dat vertrouwen in staat zijn slechte daden van vaste personages goed te praten, dan zouden vaste personages wellicht meer morele speelruimte krijgen dan niet vaste personages.

Het is een gebruikelijk patroon dat mensen in het dagelijks leven niet slechts beoordeeld worden op wat zij nu doen. Een kenmerk van existentieel drama is juist dat de morele juistheid van handelingen en keuzes niet per definitie gebonden is aan de functie, positie of het verleden van personages. David Palmer is (in het verleden) misschien een 'beter' personage dan Sherry, maar hij beleeft zelf ook morele dilemma's waarin hij onmogelijk zijn morele superioriteit kan behouden. Tussen Syed Ali en Jack Bauer is een zelfde soort spanning waarneembaar. Jack Bauer is weliswaar protagonist en 'good guy', maar in deze aflevering doet hij dingen die hem (misschien) nauwelijks onderscheiden van Syed Ali, de 'bad guy'. Daarom is het interessant meer te weten over de rol van het verleden bij het beoordelen van personages: morele evaluatie.

Op basis van andere fragmenten kun je haast stellen dat Bauer en Palmer onaantastbaar zijn wat betreft het vertrouwen dat kijkers in hun handelen hebben, maar de respondenten geven ook aan wel degelijk te twijfelen aan de status van Jack Bauer als die iets doet waar zij zelf moeite mee hebben, dit wordt in deelparagraaf 4.3.2.2 verder besproken.

4.3.2 Oordelen over de daden van de protagonist

In deze paragraaf worden oordelen over de protagonist besproken. Hierbij zijn twee verschillende dimensies te onderscheiden. De eerste dimensie, waarbij negatieve handelingen van de protagonist positief beoordeeld worden, is misschien wel de meest interessante. In het theoretisch kader (H2 § 2.5.1) wordt betoogd dat kijkers de motieven en emoties van de protagonist beter kunnen begrijpen als het verhaal vanuit zijn gezichtspunt gepresenteerd wordt. Er werd hierom vooraf rekening gehouden met meer morele 'speelruimte' voor de protagonist, maar het positief beoordelen van negatieve handelingen door de protagonist lijkt in dat opzicht nog een stap verder. Dat het ook anders kan blijkt uit het interview met Lianne. Delen uit dat interview worden gebruikt om de tweede dimensie: eigen moraal versus protagonist, inzichtelijk te maken. Lianne veroordeelt Jack Bauer's methode enerzijds omdat die niet te rijmen is met haar eigen moraal. Anderzijds behoort het personage Jack Bauer geen gezin te martelen omdat hem dat zelf ook is overkomen. Dat bepaalde personages dingen niet behoren te doen zien we later ook terug, in paragraaf 4.3.4.2, op het moment dat Syed Ali veroordeeld wordt als hij moreel juist handelt.

4.3.2.1 Positief oordeel negatieve handelingen protagonist

In het interview met Sami viel op dat hij zowel positieve als negatieve handelingen van Jack Bauer positief beoordeelde. Hij vindt het bijvoorbeeld goed dat Jack Bauer de imam inschakelt, ook al verwachtte Sami er vooraf weinig van. In de twee onderstaande fragmenten geeft hij eerst aan wat hij vindt van de discussie tussen Syed Ali en de imam en daarna geeft hij zijn oordeel over het inschakelen van de imam en de rol van Jack Bauer daarin. Van belang is hierbij het patroon in de opvolgende antwoorden. Eerst plaatst Sami

de discussie buiten de serie, daarna geeft hij het fictionele karakter van 24 aan en vervolgens zet hij Syed Ali als zeer standvastig neer; over de eventuele bekentenis tegen de imam zegt hij: 'dat ging gewoon niet gebeuren'. Tot slot complimenteert hij Jack Bauer omdat hij 'stiekem' toch netjes is, ook al stond van te voren vast dat Syed Ali niet zou bekennen.

- 1 **Wat is jouw mening over wat ze zeggen, van de standpunten die ze innemen.**
2 ... Lastig. Een eeuwige discussie. Ik bedoel ik denk dat je dat in elk geloof hebt, die
3 strubbelingen. De kruistochten waren ook niet de meeste prachtige manier om het
4 christendom te belijden dus ik denk dat je die discussies toch wel houdt.
5 **Uiteindelijk werkt het niet om Syed Ali te overtuigen...**
6 Dat had ik ook niet verwacht.
7 **Waarom niet?**
8 Die man is zo bezig met zijn geloof en bezig met zijn mening hoe het geloof beleden
9 moet worden, daar gaat één imam geen verandering in brengen. Dat ging gewoon
10 niet gebeuren. Als hij bereid is om al die pijn en marteling te nemen, want hij was al
11 half aan 'bonken' geslagen', dan gaat die imam met zijn vriendelijke praatjes er ook
12 geen verandering in brengen.
13 **Toch halen ze de imam erbij. Wat vind je daar van terwijl jij zelf aan geeft dat het**
14 **geen zin heeft.**
15 Het geeft ook weer aan hoe netjes Jack Bauer stiekem toch is. Hij had ook kunnen
16 zeggen: 'zoek het maar uit, we gaan je niet gebruiken en we gaan het op mijn
17 manier doen.' Ik denk dat het toch ... ja toch eerst op een andere manier proberen.

Zoals gezegd plaatst Sami de discussie eerst buiten de serie (r. 2-4). Daarna geeft hij aan niet verrast te zijn door de uitkomst (r. 8-12). Toch pleit het inschakelen van de imam voor Jack Bauer; het laat zien, dat Bauer eigenlijk niet zo kwaad is als hij lijkt (r. 15-17). Ondanks dat van te voren vast stond dat het gesprek van de imam met Syed Ali tot niets zou leiden pleit het voor Jack Bauer. In hoeverre het inschakelen van de imam negatief is valt te betwisten, maar als Sami een evident negatieve handeling goed keurt ontstaat het vermoeden dat er sprake is van een patroon. Ook het inschakelen van de familie van Syed Ali wordt namelijk positief beoordeeld, het is zelfs een dappere beslissing. Sami zegt:

- 18 Ik weet nu natuurlijk hoe het af is gelopen, maar op zo'n moment zit je helemaal
19 van, hoe kan 'ie dat doen, maar aan de andere kant zit je ook weer, van ja drie
20 mensen opofferen voor miljoenen... heel moeilijk, neem die beslissing maar eens.
21 Dus ja, hoe hij het uiteindelijk heeft gedaan vind ik top. Zeker omdat hij zo
22 princiepueel is dat hij die familie niet echt laat afmaken en dat hij probeert met in
23 scène te zetten. Met alle gevolgen die dat weer kan hebben, als het
24 computersysteem niet goed werkt komt het niet goed over en weet 'ie nog niks. Dan
25 heeft zijn plan gefaald. Ik vind het een hele dappere beslissing.

De moreel twijfelachtige beslissing van Jack Bauer om de familie van Syed Ali te martelen is volgens Sami dapper omdat het risico bestaat dat Syed Ali erachter komt dat het

geënceneerd is. In eerste instantie is hij verbaasd over de methode van Jack Bauer en heeft hij een negatief oordeel over Jack Bauer: 'hoe kan 'ie dat doen', maar de context – dreiging van een bom die miljoenen levens zal kosten – maakt het voor Sami begrijpelijk. Vervolgens zegt Sami dat Jack Bauer 'zo principieel is dat hij de familie niet echt laat afmaken' en komt hij voor zichzelf tot de conclusie dat het een 'dappere beslissing' is omdat Syed Ali achter de enscenering kan komen waardoor Bauer's plan mislukt. Ondanks dat Sami in eerste instantie de juistheid van de methode betwijfelt vindt hij het dus toch een 'dappere beslissing'. Een negatieve handeling wordt als het ware positief 'gemaakt' en het positieve oordeel dat Sami vervolgens geeft is daardoor logisch. Sami benadrukt vaker de moed van Jack Bauer. In een ander fragment confronteer ik Sami met de ogenschijnlijke tegenstrijdigheid tussen de dapperheid van Bauer en het feit dat hij niets te verliezen heeft:

- 26 ***Dan hebben we het even over de bom gehad en dan noem je Jack Bauer heel erg***
27 ***dapper en je zegt dat hij niets te verliezen heeft. Ik bespeur daar, voor mezelf, een***
28 ***soort tegenstrijdigheid in want iemand die niets te verliezen heeft en dan zichzelf***
29 ***opoffert is dat dan nog dapper te noemen? Wat maakt Jack Bauer dan zo dapper?***
30 *Of hij niets te verliezen heeft of wel... kijk maar eens in die loop en wees maar bereid*
31 *die kogel te slikken, of je familie nu dood is of niet. Ik geef het je te doen. Hoe dan*
32 *ook blijft het dapper.*
33 ***Dus hij heeft altijd nog zijn eigen leven?***
34 *Precies. Ik zou het niet zo makkelijk doen. Ik kan nu zeggen dat ik een hele bink ben,*
35 *maar als het moment daar is en ik zit vastgebonden aan die stoel en ze gaan mij*
36 *slaan en snijden dan vraag ik me af hoe dapper ik dan nog ben. Hoe belangrijk mijn*
37 *principes dan nog voor mij zijn.*

Sami heeft waardering voor de manier waarop Bauer zijn eigen leven in de waagschaal stelt. Hij vergelijkt Bauer's keuzes met wat hij zelf zou doen in een dergelijke situatie en komt tot de conclusie dat hij dat zelf nooit zou kunnen. Er lijkt een patroon te bestaan waarbij de handelingen van Bauer, waarvan Sami twijfelt of hij dat zou kunnen of durven, positief beoordeeld worden. Dat blijkt ook uit het volgende fragment:

- 38 ***Wat je ook waardeert is zijn rechtvaardigheidsgevoel. Is dat hetzelfde als de***
39 ***waardering voor David Palmer's rechtvaardigheidsgevoel?***
40 *Ja, want hij is degene die de rottige beslissingen moet uitvoeren. Hij moet op elk*
41 *moment snel inschatten wat een situatie is en hij moet hele rottige dingen doen om*
42 *een bepaald doel te bereiken en dat is op zich wel bewonderenswaardig. Dan is het*
43 *weer andersom. Ga jij maar eens iemand vastbinden aan een stoel en ga 'm maar*
44 *eens pijn doen om je doel te bereiken. Ook dat zou ik niet zomaar kunnen.*

Het lijkt alsof het positief beoordelen van negatieve handelingen, de waardering van heldenmoed (de held doet dingen die ik niet kan/durf) en identificatie in dit fragment samenkomen. Alle drie deze zaken spelen een rol bij het oordeel dat Sami geeft: hij vergelijkt de negatieve handelingen van Bauer met wat hij zelf zou doen in een

vergelijkbare situatie en komt tot de conclusie dat 'hij dat niet zomaar zou kunnen' (identificatie). Het gedrag op zich is negatief dus hij draait de het voorgaande fragment om: 'Dan is het weer andersom', want: 'Ga jij maar eens iemand vastbinden aan een stoel en ga 'm maar eens pijn doen om je doel te bereiken.' (heldenmoed). Vervolgens maakt hij van iets negatiefs (marteling) iets positiefs door te stellen dat het bewonderenswaardig dat Bauer dat kan (wat Sami zelf niet zou kunnen). Zijn positieve oordeel is niet zonder voorwaarden. Het doel wordt namelijk expliciet genoemd als motivatie voor Sami's positieve oordeel. Dat blijkt ook uit de volgende zinsnede:

45 *En dat is het ook. Je ziet gewoon dat het zijn tol eist. Dat zie je dan later in de*
46 *seizoenen, hij is gewoon helemaal verrot van de slechte dingen die hij moet doen*
47 *voor een bepaald doel en dat is ja... knap. Vervelend voor 'm, maar ook knap.*

Bauer moet slechte dingen doen voor een bepaald (goed) doel en dat is 'vervelend voor hem', maar bewonderenswaardig: 'knap' (r. 46-47). Uiteindelijk is het dus knap dat Jack Bauer in staat is om Syed Ali te martelen. Sami's argumentatie, die in eerst instantie vreemd aan doet, is door het in twijfel trekken van de schuldvraag en het benadrukken van Bauer's heldenmoed logisch geworden.

Deze deelparagraaf toont aan hoe negatieve handelingen van de protagonist positief beoordeeld kunnen worden. De volgende deelparagraaf gaat over de moraal van Lianne die conflicteert met de moraal van Jack Bauer.

4.3.2.2 Het kader van de protagonist

Uit de voorgaande paragraaf blijkt dat negatieve handelingen van de protagonist positief beoordeeld kunnen worden. Dat ze net zo goed afgekeurd worden laat deze paragraaf zien. Lianne vindt dat er geen excuus is voor Jack Bauer's methode. Hiervoor noemt zij uiteenlopende redenen, maar er zijn twee hoofdredenen voor haar negatieve oordeel. Enerzijds is de door Jack Bauer gebruikte methode niet te rijmen met haar eigen moraal. Anderzijds valt Bauer, volgens Lianne, uit zijn rol door een onschuldig gezin te martelen. Lianne weet dat Bauer zelf een gezin heeft en dat zijn gezin door terroristen gebruikt is om hem onder druk te zetten. Het beeld dat zij van Jack Bauer heeft wordt verstoord doordat hij overstapt op de middelen van de terroristen. De held Jack Bauer behoort, volgens Lianne, dit soort dingen niet te doen. Hij is dan 'out of character'.

Hieronder staat een aantal fragmenten waarin Lianne spreekt over Jack Bauer en wat zij vindt van het martelen van het onschuldige gezin van Syed Ali. Het eerste fragment is haar oordeel over Jack Bauer.

1 *Als ik er zo over praat dan weet ik heus wel ja die Jack, die komt altijd op zijn*
2 *pootjes terecht. Maar het is gewoon. Hij maakt altijd die juiste keuzes en hij flikt het*
3 *altijd weer hij pakt altijd de juiste personen, weet altijd dingen uit mensen te krijgen*
4 *die jij ook wil weten, want je leeft mee. Je wil telkens weten wat er gebeurt en wie*
5 *er achter zit. Het lukt hem altijd en naast dat hij zo'n held is, zo sterk en zo moedig*
6 *heeft hij ook nog een gezin waarvoor hij toch wel affectie toont. Het is gewoon*

7 *eigenlijk een soort van vent, nou ja dat is wel heel overdreven gezegd, maar*
8 *waarvan je wil dat er meer van zijn. Dat je denkt van zo'n vent als dat mijn vader*
9 *was dan was ik echt vet trots op hem, want hij doet alles en is zo stoer. Het is*
10 *eigenlijk gewoon een perfecte held. ... Dat is zo gladjes allemaal dat het bijna niet*
11 *kan in werkelijkheid. Maar daarvoor is het zo'n soort van icoon. Daar draait heel 24*
12 *om, om Jack. Tenminste, zo zie ik dat hoor.*

Uit het bovenstaande fragment blijkt dat Lianne een fan is van Jack Bauer. Hij 'flikte het altijd weer hij pakt altijd de juiste personen' (r. 2-3) en hij 'is eigenlijk gewoon een perfect held' (r. 9-11). Als Jack Bauer vervolgens dreigt de kinderen van Syed Ali te executeren, iets dat een perfecte held niet zou doen, heeft ze daar moeite mee:

13 *De eerste keer dat ik het zag schrok ik er best wel van want ondanks dat Jack zo'n*
14 *patriot is en heel veel goeds heeft gedaan heeft hij ook een eigen gezin. Toen ik dat*
15 *voor de eerste keer zag dacht ik echt: dat kun je niet maken, want je bent op die*
16 *manier ook bijna van je eigen gezin beroofd dus ik stond daar echt wel tegenover*
17 *van: wat doet 'ie nu.*

Lianne zegt dat Jack Bauer te ver gaat en het interessante is dat ze dat hier vooral lijkt te baseren op haar kennis over Bauer's verleden, hij is namelijk zelf ook zijn gezin bijna kwijt geraakt. Dat Bauer zelf een kind heeft maakt het voor haar nog afkeurenswaardiger dat dit gebeurt. Bauer treedt als het ware buiten het kader dat zij voor hem gesteld heeft. Onorthodoxe methodes passen wel binnen dat kader, het martelen van een gezin past niet binnen dat kader en conflicteert ook nog eens met haar eigen moraal. Hierdoor is haar oordeel negatief. Dat president Palmer – een ander geliefd personage – de executie verbiedt, draagt daar ook aan bij:

18 *Dan belt Palmer ook nog eens dat hij het afkeurt en dan doet hij ook alsof Palmer*
19 *het wel goed vindt en dan gaat 'ie toch door. Toen had ik wel zoiets van: dit kan*
20 *echt niet.*

Lianne wordt door de afkeuring van Palmer gesterkt in haar overtuiging dat 'het echt niet kan'. Ze is teleurgesteld in Bauer's handelen, ze keurt het af en omdat zij weet dat Bauer zelf een gezin heeft begrijpt ze het niet. De daden van Jack zijn op dit moment niet te rijmen met haar eigen moraal en het kader van Bauer's personage. Dit blijkt ook uit het volgende fragment:

21 *Maar aan het eind van de aflevering blijkt dus dat het allemaal in scène is gezet en*
22 *dan denk je: hè gelukkig. Zoals Kate reageerde zo zou ik ook wel gereageerd*
23 *hebben; dat hij net zo erg is als zij omdat hij dat doet. Vooral omdat je zelf ook bijna*
24 *je familie bent kwijtgeraakt aan terrorisme dus ja ik vond die scène wel vrij ver*
25 *gaan. Toen hij met die kinderen aan kwam had ik wel echt zoiets van: wow, dit is*
26 *wel even een stap verder dan we normaal gewend zijn. Uiteindelijk ben je door de*

27 *ontknoping, dat hij het niet gedaan heeft, des te meer opgelucht. Zie je wel! Hij*
28 *heeft het heus niet gedaan, zo is hij niet.*

Lianne geeft weer aan dat ze af keurt wat Bauer doet en benadrukt daarbij het belang van Bauer's familierol. Ze zegt ook dat het 'een stap verder' is dan ze 'normaal gewend' is (r. 25-26). Bauer lijkt als het ware even buiten Lianne's kader te opereren en dan doet hij dingen die Lianne niet gewend is of verwacht had. Als vervolgens blijkt dat Bauer deed alsof, zegt ze dan ook: 'Zie je wel! Hij heeft het heus niet gedaan, zo is hij niet.' Doordat Bauer gedaan heeft alsof kan haar kader omtrent Bauer gehandhaafd blijven. Opmerkelijk is dat ze in tegenstelling tot Wanda, beschreven in paragraaf 4.3.4.2, dus niet Syed Ali de schuld geeft van Bauer's amorele handelen, maar haar eigen morele grens stelt. Een slechte daad van Bauer die niet te rijmen is met haar kader keurt ze af. Dan is Jack Bauer zelfs een klootzak:

29 *Dus ja ik denk wel dat het anders opgelost had kunnen worden en als de scène*
30 *voorbij is denk je: gelukkig hij heeft het gezegd, nou ja zijn zoon is dood dat is wel*
31 *kut en Jack is een klootzak, maar oké we weten wel waar de bom is. Maar het had*
32 *inderdaad wel anders gekund ben ik van mening.*
33 ***Je zegt Jack is een klootzak?***
34 *Ja, dat gevoel heb je als hij onschuldige kinderen neerknalt, wat Kate ook zegt: 'je*
35 *bent net zo schuldig als zij.' Dat gevoel heb je wel even van: Jezus wat een eikel, wat*
36 *een eikel dat hij dat gewoon doet en dat iemand dat ook kan zomaar.*
37 *Jack Bauer heeft vaker dingen voor elkaar gekregen zonder dat soort geweld, dus*
38 *dan denk je dat dit niet nodig is. Alhoewel Jack je doet geloven dat het wél nodig is.*

De twee bovenstaande fragmenten laten eenzelfde patroon zien. Ze keurt Bauer's handeling af, maar zijn familierol maakt het nog kwalijker. Bauer's verleden speelt ook een rol met betrekking tot haar veroordeling van de methode op zich. Ze zegt letterlijk 'hij heeft vaker dingen voor elkaar gekregen zonder dat soort geweld' (r. 37), volgens haar zou dat in deze situatie weer 'moeten' lukken. Tegen het einde van het interview vroeg ik of Lianne vond dat Jack Bauer ooit te ver ging. Zij zei hierover het volgende:

39 *Nou hij gaat wel eens te ver, maar dan is dat wat betreft beslissingen nemen dat de*
40 *president zegt dat iets niet mag en hij doet het dan gewoon. Of bijvoorbeeld als hij*
41 *iemand wil oppakken, maar het mag niet, dan doet hij het toch.*
42 ***Ik vroeg of hij nooit te ver gaat en toen zei jij dat het vooral zit in tegen de***
43 ***president in gaan.***
44 *Ja, maar uiteindelijk kom je er altijd achter dat het goed is geweest. Dat het voor*
45 *een goed doel was en dat het nooit negatief uit komt. ... Over het algemeen heb ik*
46 *nooit echt zoiets gehad dat hij te ver was gegaan, ik vond het wel heel erg zonde*
47 *dat hij op een gegeven moment die drugsverslaving had. Dat vond ik niet zo bij hem*
48 *passen.*
49 ***Maar ja, dat moest voor de missie toch?***
50 *Ja, maar een echte Jack zou daar niet aan verslaafd worden.*

Jack Bauer gaat regelmatig tegen de bevelen van president Palmer in, maar doordat het altijd goed afloopt en omdat het voor een goed doel is vindt Lianne dat niet erg (r. 39-40). Binnen Lianne's kader van Jack Bauer past het eigenwijze gedrag, dat het goed afloopt maakt het nog makkelijker hem niet te veroordelen. Haar eigen moreel en Lianne's kader van Jack Bauer spelen ook een rol bij de veroordeling van Bauer als hij een drugsverslaving heeft, voor een undercover missie moest Jack Bauer heroïne gebruiken en vervolgens heeft hij zeer veel problemen met afkicken. Dit vindt Lianne niet bij Jack passen, haar held zou niet verslaafd raken aan heroïne (r. 50). Haar held, Jack Bauer, waarvan ze hoopt dat hij in het echt bestaat en hem zelfs wel als vader zou willen hebben (r. 7-8) is feilbaar. En dat is misschien wel juist wat niet binnen haar kader van Jack Bauer past.

Deze deelparagrafen met betrekking tot de slechte daden van Jack Bauer laten twee aspecten van morele evaluatie zien. Enerzijds kan een slechte daad afgekeurd worden omdat die daad in strijd is met de eigen moraal (en het verleden) of het kader van de protagonist. Anderzijds kan een negatieve daad positief beoordeeld worden door niet de negatieve handelingen te bespreken, maar de heldenmoed te benadrukken of de schuldvraag ter discussie te stellen. Een derde aspect met betrekking tot slechte (daden van) personages komt ter sprake in de nu volgende paragraaf.

4.3.3 Waardering van morele dilemma's en slechte personages

Uit de vorige twee paragrafen blijkt dat kijkers de slechte daden van protagonist Jack Bauer zowel goedkeuren als afkeuren. In deze paragraaf staat niet de beoordeling van slechte daden centraal, maar de beoordeling van personages die moreel gezien dubieus handelen. Het blijkt dat kijkers waardering hebben voor personages die slechte dingen doen, juist omdat zij die slechte dingen doen. De kern is niet de 'tactiek' die kijkers gebruiken om slecht gedrag goed te praten, maar meer de algemene waardering die kijkers hebben voor personages die slechte dingen doen. Daarmee toont deze paragraaf aan dat kijkers onderscheid maken tussen de begrippen waardering en beoordeling. Kijkers kunnen een personage negatief beoordelen, maar het personage alsnog waarderen. Bijvoorbeeld omdat die ze iets leert over de werkelijkheid of de serie interessanter maakt.

Sami vindt bijvoorbeeld dat Jack Bauer niet altijd 'de meest tactische beslissingen' neemt, maar dat vindt hij juist 'wel kicken':

- 1 *Hij belt met het land waar die Syed Ali vandaan komt, of ja hij belt, weet ik veel wat*
2 *'ie doet. En dan zorgt hij dat die familie daar op een rijtje in de kamer wordt gezet*
3 *en dan dreigt 'ie ze dood te maken op het moment dat Syed Ali niet vertelt waar die*
4 *bom is. En ja aan de ene kant ... ja het is niet netjes. Maar het mooie is dat die Jack*
5 *Bauer zo gedreven is in zijn doel dat je op dat moment nog denkt dat hij het gaat*
6 *doen ook. Want hij neemt niet altijd de meeste de tactische beslissingen, of*
7 *tenminste beslissingen waarvan je denkt dat het de juiste zou zijn. En dat vind ik zo*
8 *kicken dat je denkt dat Jack Bauer klakkeloos die familie overhoop laat knallen. Dat*
9 *vind ik wel kicken als je dat hebt bij een personage.*

Sami vindt dat Jack Bauer's methode 'niet heel netjes' is (r. 4), maar juist het nemen van moreel twijfelachtige beslissingen spreekt hem aan. Hij vindt het 'kicken' om te denken dat Jack Bauer echt dingen zou doen die niet door de beugel kunnen.

Ric waardeert het tonen van moreel twijfelachtige handelingen ook. Hij zegt over de marteling van Syed Ali het volgende:

- 10 ***Wat vind je van die truc die Jack Bauer toepast?***
11 *Ik kan me herinneren toen ik voor het eerst zag, nu had ik het weer, maar ik zat*
12 *echt... ik vind het bijna jammer dat het kind nog leeft. Dat hebben ze dan toch niet*
13 *aangedurfd. In het echt ben ik er heel blij om, dat het niet echt is. Het geeft*
14 *fantastische televisie. Het was voor mij heel schokkerende ... Ik vond het zeer goede*
15 *televisie en ik weet nog dat ik echt op het puntje van de bank zat.*
16 *Op televisie vind ik het natuurlijk geweldig in het echt denk ik aaaah, juist omdat het*
17 *niet kan. Het is verschrikkelijk als dit morgen in de krant staat dat Nederlandse*
18 *soldaten dat soort trucs in Afghanistan toepassen sta ik op m'n achterste benen ...*
19 *Dus ja wat vind ik er van dat hij dat toe past? Ja voor mij als kijker is dat fantastisch.*
20 *Dat hij één dreun geeft en dat 'ie dan meteen zegt: 'hij ligt op het vliegveld'. Dat is*
21 *niet leuk.*

Ric vindt het 'fantastisch' om als kijker geconfronteerd te worden met dit morele dilemma. Hij geniet er van omdat het schokkerend is en juist 'omdat het niet kan' vindt hij het 'zeer goede televisie' (r. 13-15). Het contrast tussen de moraal op tv en die van het dagelijks leven spreekt zowel Ric als Sami aan. Zij waarderen Jack Bauer en de serie 24 ondermeer vanwege de morele dilemma's. Ric zegt dat hij dit soort dingen in het echt af keurt, maar in een serie vindt hij het 'bijna jammer dat het kind nog leeft'. Ook Sami twijfelt of Jack's beslissingen wel altijd de juiste zijn, maar dat is precies wat hij waardeert aan 24 en Jack Bauer.

Marco waardeert het ook als personages dingen doen die hij in het dagelijks leven afkeurenswaardig vindt. Hij is zelf betrokken geweest bij het CDA en ziet in de verhaallijn over Sherry Palmer's verraad wel iets terug van zijn eigen ervaring met politiek. Hij zegt over haar:

22 **Dus u vindt wel dat ze dat misbruikt?**

23 *Sherry Palmer ja, maar de mooie tweede of derde laag die daar in zit is dat ze het*
24 *voor haar gevoel of op den duur wel in het belang van haar man doet. Dat belang*
25 *heeft ze wel voor ogen. Althans dat is haar eigen drijfveer erachter, terwijl als je*
26 *naar de serie zelf kijkt zou je haar toch wel veel eerder persoonlijk gewin verwijten*
27 *dan dat ze het voor haar man doet natuurlijk.*

28 **Wat vindt u daar zelf van, van hoe zij zichzelf opstelt?**

29 *Dat vind ik wel interessant ten eerste hou ik wel van powerplay op die manier en dit*
30 *soort psychologische drijfveren. Dat je het voor jezelf rechtvaardigt wat je doet om*
31 *iemand daar beter van te maken terwijl je eigenlijk met het tegenovergestelde bezig*
32 *bent. Het is een beetje hetzelfde als dat je vreemd gaat en het tegenover je vrouw*
33 *rechtvaardigt zo van:ja maar dat scheelt haar weer een hele hoop last zeg maar,*
34 *dan ben ik niet zo opdringerig. Ik doe het voor haar.*

35 **Maakt het voor u de serie leuker dat er dat soort psychologische elementen in**
36 **zitten?**

37 *De psychologische elementen, die powerplay ... politieke spelletje daar hou ik wel*
38 *van. Ik ben namelijk politiek ook behoorlijk geëngageerd, heel erg betrokken in de*
39 *top ook van de Nederlandse politiek dus dan herken ik ook een heleboel spelletjes*
40 *die er gespeeld worden.*

Marco waardeert de 'powerplay', de 'psychologische elementen' van haar eigen verantwoording en de politieke spelletjes van Sherry. Dat lijkt voort te komen uit het feit dat hij dit soort dingen in de praktijk ook wel eens mee gemaakt heeft. Het volgende fragment onderschrijft dit vermoeden:

41 *... wat je met name in zo'n powerhouse als het CDA ziet is dat op hoofdlijnen*
42 *natuurlijk wel gestuurd wordt wat betreft partijpolitiek, maar dat er binnen het CDA*
43 *zelf – zeker in de top – ontzettend veel persoonlijke (politieke) spelletjes worden*
44 *gespeeld. Het is wel heel leuk om te volgen wat er allemaal gebeurt, wat de*
45 *drijfveren van mensen zijn. Omdat die vaak helemaal geen politieke drijfveren zijn.*

46 **Wat ik wil weten is of u het gebruik of misbruik vindt. Wat is uw morele oordeel**
47 **over wat zij doet?**
48 ... haar drijfveren worden op een gegeven moment persoonlijke belangen en het
49 uitoefenen van macht en het beïnvloeden van mensen, op zo'n manier dat ze daarbij
50 'the big picture' uit het oog verliest. Zeker buiten haar man om, die ook nog haar
51 baas is op zo'n moment. Moreel zou ik dat voor mezelf niet kunnen verantwoorden,
52 maar ik begrijp wel dat mensen het doen. Als je eenmaal die macht hebt en die
53 macht voelt dan is het nog maar een klein stapje is om die macht in te zetten. Want
54 het gebeurt, ik heb in hele grote organisaties gewerkt, dat soort politieke spelletjes
55 worden in heel veel publieke en semipublieke organisaties zeker gespeeld.

Marco beschrijft zijn eigen ervaringen binnen het CDA en andere organisaties (r. 37-50) en hij zegt het leuk te vinden om de politieke spelletjes te volgen (r. 39-50). In de tweede sectie staat zijn morele oordeel. Hij keurt het af dat Sherry 'the big picture' uit het oog verliest en dat ze buiten haar man om opereert. Zelf zou hij dat nooit doen, maar hij vindt het wel leuk om naar te kijken. Marco herkent de politieke spelletjes die gespeeld worden en herkent de drijfveren van Sherry. Omdat hij het 'politieke spelletje' kent; vindt hij het interessant om er naar te kijken. Het is een vorm van closeness die er voor zorgt dat hij op een andere manier naar Sherry kan kijken.

Een kenmerk van existentieel drama is dat personages niet alleen maar goed of slecht zijn. Jack Bauer kan ondanks zijn rol als held toch dingen doen die slecht zijn. Het blijkt dat juist dit kenmerk door kijkers gewaardeerd wordt. Marco, Sami en Ric geven alle drie aan dat ze het leuk vinden om te kijken naar een serie waarin morele dilemma's voor komen. Dat kan zijn omdat er dingen gebeuren die juist niet kunnen, zoals Ric zegt, of omdat het, zoals Marco aangeeft, inzicht kan geven in de drijfveren van echte mensen. Sami's antwoord, op de vraag waarom hij 24 zo leuk vindt, is misschien wel de mooiste omschrijving:

'Als je naar het grotere geheel kijkt, ja dan worden er miljoenen mensenlevens gered dus loopt het goed af. Alleen de wijze waarop en de sporen die het nalaat bij betrokkenen heeft dan ook weer z'n nasleep. Dus uiteindelijk loopt het niet zo heel goed af. Het einde is goed, maar het is niet eind goed al goed, want het is gewoon nog niet afgelopen. ... het is niet meer zoals vroeger – 50 jaar geleden – dat de goede man eervolle dingen doet. Je kan met eervolle dingen niet je doel bereiken, niet in de echte wereld in ieder geval. ... Er gebeuren slechte dingen en dat vind ik realistischer. Het kan niet allemaal utopisch en mooi zijn.'
(Bijlage V: civ)

Het waarderen van slechte daden en slechte personages impliceert niet dat kijkers een positief oordeel hebben over die slechte daden en personages. Ric vindt Mike een slang, maar het is heerlijk om naar te kijken. Marco vindt het leuk om te kijken naar Sherry's politieke spel – dat hij moreel gezien niet voor zichzelf zou kunnen verantwoorden. Sami waardeert het realisme van 24 waarin ook slechte dingen gebeuren. Ze waarderen de

'slechte' aspecten van personages, terwijl ze in het dagelijks leven diezelfde 'slechte' aspecten zouden afkeuren, men lijkt dus vooral de morele dilemma's te waarderen.

4.3.4 De antagonist

In de voorgaande paragrafen is onder andere aandacht besteed aan de beoordeling van de protagonist en het waarderen van slechte personages, maar hoe beoordelen kijkers de antagonist? Hebben ideeën over echte terroristen invloed op de beoordeling van Syed Ali? En hoe beoordelen kijkers goed gedrag van Syed Ali? En wie krijgt de schuld van Syed Ali's lijdensweg? Dat zijn de vragen die in deze paragraaf beantwoord worden. Het blijkt dat de kijkers verschillende middelen gebruiken om Syed Ali te veroordelen. In de eerste paragraaf wordt inzichtelijk gemaakt hoe Sami gebruik maakt van elaboration om Syed Ali nog slechter af te schilderen dan hij al is. Daarna wordt uitgelegd hoe Syed Ali de schuld krijgt van zijn eigen onheil en in de voorlaatste paragraaf wordt de beoordeling van Syed's bekentenis besproken. Sami en Wanda vinden allebei dat Syed Ali niet moet bekennen, ook al is het voor hen als kijker prettig dat het goed af loopt. De laatste paragraaf gaat over de invloed van de werkelijkheid – in verband met terreurdreiging – en effecten daarvan op de morele evaluatie.

4.3.4.1 Elaboration

Elaboration (uitweiden) (zie H2 §2.3) houdt in dat mensen nieuwe informatie aan een verhaal toevoegen en dat er daardoor een nieuw uniek verhaal ontstaat. In de transcripties zijn verschillende vormen van elaboration te vinden. Sommige van die gevallen beïnvloeden het oordeel echter niet of nauwelijks of komen voort uit aandringen door de interviewer, om zaken te interpreteren. Het verschil tussen elaboration en interpretatie is moeilijk te duiden, er is gekozen voor twee criteria. Ten eerste moet er sprake zijn van nieuwe informatie die niet in het verhaal zit en die bijdraagt aan een nieuwe (unieke) verhaallijn. Ten tweede moet het oordeel van de geïnterviewde veranderen door de elaboration. Het onderstaande fragment voldoet aan deze twee eisen: Sami's oordeel over Syed Ali komt voort uit een toevoeging aan het oorspronkelijke verhaal.

- 1 ***Uiteindelijk slaat Syed Ali door en vertelt hij waar de bom is. Wat vind je daar***
- 2 ***van?***
- 3 *Lastig, dat is ook een moeilijke. Aan de ene kant denk je van ja hij is wel bereid om*
- 4 *het leven van miljoenen op te offeren, maar zijn eigen kinderen dan weer niet. Een*
- 5 *beetje lafhartig, dat is wat ik er van vind. Ik vind het wel fijn hoor dat hij het vertelt,*
- 6 *want we willen natuurlijk allemaal dat Jack Bauer wint, maar aan de andere kant*
- 7 *vind ik het laf. Dat meen ik echt.*
- 8 ***Laf omdat?***
- 9 *Hij vindt miljoenen Amerikanen dood maken om zijn eigen doel te bereiken geen*
- 10 *probleem, maar zijn eigen kinderen zoontjes en zijn vrouw verliezen dat is dan weer*
- 11 *te erg. Dat vind ik altijd een beetje triest. Dat zijn van die mensen die met gemak*
- 12 *andere mensen laten sterven, maar niet als het om zichzelf gaat. Als hij de kans*

13 *krijgt zal hij ook niet dood gaan in die nucleaire aanval want hij was echt niet van*
14 *plan om erbij te zijn als die bom af ging.*
15 **Waarom denk je dat?**
16 *Dat denk ik gewoon. Het is gewoon zo'n Bin Laden type, die stopt er geld in, die*
17 *regelt dat allemaal en iemand anders mag er voor sterven. Ze zien zichzelf natuurlijk*
18 *wel als belangrijke leider die moet zorgen dat de oorlog doorgevochten blijft*
19 *worden. Ze zien zichzelf niet als vervangbaar en anderen wel. Ik bedoel, Bin Laden*
20 *gaat zelf echt geen bomvest aantrekken en een gebouw binnen lopen. Dat gaat*
21 *gewoon niet gebeuren, dat gaat gewoon niet gebeuren. En zo'n type is hij ook.*

Sami stelt dat hij enerzijds blij is dat Syed Ali bekent, 'want we willen allemaal dat Jack Bauer wint' en Sami wil dat ook. Anderzijds vindt hij het laf dat Syed Ali wel bereid is om miljoenen burgers te doden, maar niet zijn eigen gezin wil opofferen (r. 3-7). Vervolgens gaat Sami vertellen wat hij precies laf vindt aan Syed Ali (r. 9-14). Dit is het stuk waar elaboration een rol speelt. Hij gebruikt een vooroordeel over 'van die mensen' (r. 11) en weidt uit over Syed Ali's eigen lot (r. 12-14). Sami heeft een bepaald beeld van een terrorist zoals Syed Ali, dat is namelijk iemand die zelf niet aanwezig zal zijn als de aanslag gepleegd wordt. Voor deze 'theorie' is binnen de serie geen aanleiding geweest, maar Sami is stellig en vergelijkt Syed Ali met Bin Laden. Zijn kennis over de werkwijze van Bin Laden maakt het voor hem nog aannemelijker dat Syed Ali zichzelf niet zal opofferen bij de aanslag. De combinatie van het verhaal uit 24, Sami's elaboration en een werkelijk verhaal over Bin Laden zorgt uiteindelijk voor zijn conclusie: 'dat gaat gewoon niet gebeuren'.

In dit fragment zijn drie zaken opvallend: (1) een positieve handeling van de antagonist (zijn gezin redden en vertellen waar de bom ligt) wordt negatief beoordeeld, (2) een negatief oordeel over de werkelijkheid beïnvloedt het oordeel over fictie en (3) het uitweiden over de motieven van Syed Ali beïnvloedt het oordeel. De eerste twee zaken komen later in deze paragraaf aan bod (resp. § 4.3.4.3 & 4.3.4.4). Sami gebruikt de kennis en het oordeel dat hij over Bin Laden heeft om een oordeel te vormen over Syed Ali. Hierdoor ontstaat een nieuwe verhaallijn die enerzijds ontstaat door zijn negatieve oordeel over Syed Ali, maar anderzijds ook kan ontstaan doordat hij een negatief oordeel heeft over Bin Laden. Sami's oordeel komt dus niet zomaar uit de lucht vallen. De nieuwe verhaallijn en het oordeel zijn nauw met elkaar verbonden. Dit is precies de interessante dynamiek die elaboration kenmerkt. Oordelen worden altijd beïnvloed door vooraf opgedane kennis (waarden, normen, referentiekader, media), maar als er vanuit die waarden en normen een nieuw uniek verhaal ontstaat waarin feit en fictie gemengd worden is het de vraag waarover het oordeel uiteindelijk gaat. Het oordeel over Bin Laden en 'dat soort terroristen' was er immers al. Sami ziet in Syed Ali slechts een bevestiging van zijn eigen beeld. Het klopt dat Syed Ali in het verhaal een slecht personage vertolkt, maar Sami's oordeel komt in dit geval niet voort uit wat hij in de serie ziet, maar vanuit wat hij eerder al vond.

4.3.4.2 Verschuiven van de schuld

Een tweede patroon dat een rol speelt bij het beoordelen van de antagonist is het verschuiven van schuld. Hierbij krijgt de antagonist de schuld van het slechte handelen van Jack Bauer. In het theoretisch kader (H2 § 2.5.1) wordt gesteld dat succes van de protagonist vaak wordt toegeschreven aan de protagonist terwijl falen eerder op anderen wordt afgeschoven. In het onderstaande fragment is een variatie op dit idee te ontdekken. De slechte daden van Jack Bauer worden niet hem maar Syed Ali aangerekend. In het onderstaande fragment vertelt Wanda over de schuld van Jack Bauer met betrekking tot de marteling van Syed Ali. Ze geeft Syed Ali de schuld van zijn eigen onheil door te stellen dat hij de marteling over zichzelf heeft afgeroepen.

- 1 *Op zich doet hij net alsof hij het slecht doet, maar hij doet het uiteindelijk goed,*
2 *maar hij slaat aan de andere kant Syed helemaal tot pulp. Maar aan de andere kant*
3 *heeft Syed dat over zichzelf afgeroepen.*
4 **Waarom vind je dat?**
5 *Ja natuurlijk, maar ja mag je dan slaan?*
6 **Ik bedoel meer waarom zeg je dat hij het over zichzelf heeft afgeroepen?**
7 *Omdat 'ie dus van die lelijke plannen aan het smeden is om Amerika met de grond*
8 *gelijk te maken. Dat kan toch niet. Als je dat doet kun je ook wel verwachten dat het*
9 *niet heel aangenaam is. Dat ligt voor de hand. Als hij alleen was, dan was het lekker*
10 *zijn eigen ding, maar dat is hij niet.*

Dat Jack Bauer Syed Ali 'helemaal tot pulp' slaat vindt Wanda aanvankelijk slecht, maar ze stelt dat hij dat over zichzelf heeft afgeroepen (r. 1-3). Hiermee verplaatst ze de schuld van Jack Bauer, die de marteling uit voert, naar Syed Ali, die de marteling ondergaat. Als Syed Ali niet van die 'lelijke plannen aan het smeden' was om 'Amerika met de grond gelijk te maken' had Jack Bauer hem nooit geslagen en als Syed geen kinderen had konden ze die nooit tegen hem gebruiken. Het slechte gedrag van Jack Bauer wordt niet geëvalueerd, maar het slechte gedrag van Syed Ali en de consequenties daarvan voor hem. Syed Ali krijgt dus niet alleen de schuld van de slechte dingen die hij zelf doet, maar ook de schuld van de slechte dingen die Jack Bauer doet.

4.3.4.3 Kader van de antagonist

In paragraaf 4.3.2.1 werd besproken hoe negatieve handelingen van de protagonist positief beoordeeld worden. Een zelfde soort patroon is te ontdekken in de beoordeling van positief gedrag van de antagonist. Een positieve handelingen van de antagonist wordt in dat geval negatief beoordeeld. Dit patroon komt in deze paragraaf aan bod. Wanda vindt het niet goed dat Syed Ali zijn gezin redt. Zij veroordeelt Syed Ali omdat hij niet consequent is, maar ook omdat hij als man een andere beslissing zou moeten nemen. Enerzijds is een vooroordeel van invloed op haar oordeel. Anderzijds lijkt een kader, net als in paragraaf 4.3.2.2, een rol te spelen. De antagonist behoort bepaalde dingen wel of niet te doen. Wanda vindt dat Syed Ali, als slecht personage, geen goede dingen behoort te doen. Een houding die haaks staat op het uitgangspunt van existentieel drama. Hieronder staat

Wanda's beschrijving van Syed Ali. Daarna volgt haar oordeel over de bekentenis van Syed Ali.

- 1 **Kun je het personage van Syed Ali beschrijven?**
2 *Bijna rücksichtslos, maar toch niet helemaal.*
3 **Bijna?**
4 *Omdat hij uiteindelijk toch zijn tweede zoon redt, maar dat is weer vanuit zijn*
5 *standpunt fout.*
6 **Wat is precies fout vanuit zijn standpunt?**
7 *Dat 'ie toch breekt.*
8 **En dan kiest hij uiteindelijk voor zijn tweede zoon, wat vind je daar van?**
9 *Dat is dus ook niet goed. Echt een oen.*
10 **Wat is precies niet goed?**
11 *Nou, ik stel hoge eisen aan mijn mannen. Kijk. Je moet natuurlijk kiezen. Niet*
12 *halverwege. Dus je zegt van te voren: oké ze hebben mijn kinderen en dat is voor mij*
13 *een brug te ver en dan vertel je dat de bom bij vliegveld Norton ligt en dan krijg je je*
14 *gezin terug. Of je bent zo overtuigd van je zaak dat je zegt dat je gezin je gestolen*
15 *kan worden, maar niet dat slappe geneuzel er tussenin graag en dat doet hij. Hij*
16 *offert en een zoon op en z'n zaak op. Dat is toch niet goed? Als je dan toch je zaak*
17 *opoffert... redt dan allebei je zonen, denk ik. Als je zo overtuigd bent van je zaak*
18 *moeten die zonen er maar aan gaan.*
19 **Je zegt dat hij een oen is omdat hij allebei verliest.**
20 *Ja, hij verliest z'n zaak en z'n zoon. Van de drie dingen verliest hij wel veel.*
21 **Hoe komt dat dan? Waarom is hij zo'n 'oen'?**
22 *... omdat hij op het verkeerde moment een beslissing neemt. Hij moet van te voren*
23 *inzien dat het mis gaat, dat hij verloren heeft of hij moet volhouden tot het eind,*
24 *maar dat er tussenin... maar dat is mijn visie op de man.*
25 **Waarom benadruk je dat het een man is? Zou het voor een vrouw anders zijn?**
26 *... Ik kan me niet voorstellen dat er één zaak is waarvoor ik welk van mijn kinderen*
27 *dan ook zou opgeven, maar dan zeg ik misschien impliciet dat een man dat*
28 *misschien wel zou doen. Nou ja de geschiedenis leert ons dat er mannen zijn die dat*
29 *doen en dat er geen vrouwen zijn die dat doen. Ik bedoel, Goebbels had ook geen*
30 *moeite om zijn hele nageslacht uit te moorden, om maar een voorbeeld te noemen.*
31 *Dat is toch iets dat voorbehouden is aan mannen, dat is genetisch. Dat zit zeker vast*
32 *op de Y-chromosoom, dit soort gedrag. Maar waarom... Hij doet het dus dom, want*
33 *hij had evenveel weggegeven en allebei zijn zoons kunnen redden, maar dat is ook*
34 *gebeurd want ze leven nog dus ja het is allemaal hypothetisch.*

Dat Syed Ali voor zijn zoon kiest is op zich een goede keuze, maar vanuit Ali's standpunt bezien is het een verkeerde beslissing (r. 4-7). Dat die beslissing slecht is en Syed Ali daarom een 'oen' is lijkt twee oorzaken te hebben. Ten eerste speelt een vooroordeel een rol: Syed Ali zou, als man, beter moeten weten (r. 22-24). Genetisch gezien zijn mannen, volgens Wanda, beter in staat om dit soort keuzes – tussen overtuiging en emotie – te maken dan

vrouwen (r. 26-32). De tweede reden voor Wanda's veroordeling lijkt te maken te hebben met het kader dat zij voor Syed Ali hanteert. Hij doet namelijk iets dat niet past bij zijn rol als 'bad guy'. Door te kiezen voor zijn familie toont Syed Ali, ondanks dat hij terrorist is, gevoelens. Wanda zegt zelf dat als Syed zo overtuigd is hij de zonen maar moet laten sterven. Ze relateert haar veroordeling aan het feit dat hij man is, maar het lijkt alsof zij vindt dat hij consequent slecht moet zijn. Syed Ali behoort vanuit zijn rol geen moreel juiste beslissing te nemen, dat hij een man is versterkt slechts haar veroordeling.

Het is op basis van dit fragment niet met zekerheid te zeggen of Wanda haar oordeel laat leiden door het kader dat zij voor Syed Ali hanteert. Het is sowieso moeilijk vast te stellen of zij überhaupt een kader hanteert. Toch zou hier in de toekomst beter naar gekeken moeten worden, juist omdat het existentieel drama betreft. In existentieel drama treden personages regelmatig buiten hun kader van goed en fout. Als kijkers de neiging vertonen ze toch in een kader te 'stoppen' zoals betoogd in deze en een eerdere paragraaf (4.3.2.2) kan dat implicaties hebben voor de morele oordelen en de morele evaluatie die daaruit volgt. Personages worden dan namelijk niet zozeer beoordeeld op basis van hun handelingen, maar op hun positie of beter: op de positie die kijkers hen 'geven'.

4.3.4.4 De werkelijkheid

Ondanks het fictieve karakter van tv-series als *24* zijn er altijd elementen die overeenkomen met de werkelijkheid. Dat geldt bijvoorbeeld voor locaties en drijfveren van personages, maar ook voor de onderwerpen die er in behandeld worden. Voor *24* gaat dit misschien wel het meest op wat betreft de terreurdreiging die erin behandeld wordt. Sinds de aanslagen van 11 september 2001 is terreurdreiging een onderwerp dat voor mensen in 'het Westen' niet alleen in fictie bestaat, maar in meer of mindere mate ook een reële dreiging vormt in het dagelijks leven. Wij, kijkers, kunnen ons meer voorstellen bij terreurdreiging dan 7 jaar geleden. De vraag is of en hoe dit gewijzigd voorstellingsvermogen van invloed is op oordelen over terreur(dreiging) in *24*. Eerder werd al betoogd dat dingen die begrepen worden eerder op begrip kunnen rekenen (§ 4.2). Als we veronderstellen dat kijkers begrijpen wat terreurdreiging is, welke invloed heeft dat dan op de beoordeling?

Lianne begrijpt, getuige het onderstaande fragment, in zekere mate wat terreurdreiging is. Hierdoor wordt haar oordeel over de handelswijze van Jack Bauer beïnvloed.

- 1 *... bij mij leeft de angst voor het WTC niet heel erg, maar het is wel gebeurd in mijn*
- 2 *jeugd dus je bent er wel mee bezig. Dus als zo'n serie daar over gaat heb je al snel*
- 3 *zoiets van dat je dat soort mensen hard moet aanpakken. Ik heb dus niet een*
- 4 *moment gehad dat als Jack hem sloeg dat ik dacht dat hij te ver ging. Ik keur het*
- 5 *wel goed dat je als dat de enige manier is – dat laten ze je geloven – en er is geen*
- 6 *tijd dat het dan wel een goede manier is om je ding eruit te halen.*
- 7 ***Wat vind je daar van dat hij dat wil?***
- 8 *Het roept natuurlijk wel sterk een soort van vergelijking op met het World Trade*
- 9 *Centre (WTC) en dat soort terroristische acties, althans dat had ik heel erg. Gelovige*
- 10 *terroristen die dan in de naam van Allah zoiets doen beangstigt mij altijd dus ik sta*

11 *dan vrij vijandig daar tegenover. Dat moet niet gebeuren en dat er zulke mensen*
12 *zijn vind ik dan een soort van eng eigenlijk wel. Die daar dan heilig achter staan om*
13 *miljoenen mensen te vermoorden in naam van godsdienst of de maatschappij waar*
14 *zij in geloven. Het is natuurlijk een serie, maar in het echte leven vind ik het vrij*
15 *angstaanjagend. Dus als het in een serie gebeurt is er een Jack Bauer en dan denk*
16 *ik: pak 'm aan.*

Lianne zegt wel bezig te zijn met de 'angst voor het WTC', ze begrijpt wat terreurdreiging is (r. 1-2). En mede hierdoor denkt ze, 'als zo'n serie daar over gaat', 'dat je dat soort mensen hard moet aanpakken' (r. 2-3). Ze stelt wel beperkingen aan het hard aanpakken door te wijzen op mogelijke andere oplossingen en gebrek aan tijd (r. 5-6), maar haar oordeel over terroristen in 24 wordt mede bepaald door haar oordeel over echte terroristen. Door ontwikkelingen in de werkelijkheid kan ze zich inbeelden wat een terrorist is en wat terreurdreiging is, als ze dit niet zou kunnen was haar oordeel mogelijk anders. Dat blijkt ook uit het tweede deel van het fragment (r. 8-16). Terroristen zijn, volgens Lianne, mensen die in naam van Allah of een geloof bereid zijn miljoenen mensen te vermoorden en dat er zulke mensen zijn vindt zij 'een soort van eng' en 'angstaanjagend' (r. 9-15). Ook hier bepaalt haar beeld van echte terroristen het oordeel over de fictieve terroristen uit 24 getuige de laatste zin: 'als het in een serie gebeurd is er een Jack Bauer en dan denk ik: pak 'm aan' (r. 15-16).

In deze paragraaf is betoogd dat er vier aspecten onderscheiden kunnen worden die invloed hebben op het oordeel over de antagonist en zijn handelen. De manier waarop kijkers de personages beoordelen en de middelen die ze ervoor gebruiken staan zelden los van elkaar. Combinaties tussen in deze paragraaf en eerdere paragrafen besproken aspecten komen veelvuldig voor. Jack, Syed, Sherry, Marie en alle andere personages worden zelden beoordeeld op basis van één enkele aflevering. Dat heeft enerzijds te maken met de voorkennis die de respondenten – fans van 24 – hebben. Anderzijds spelen hun eigen waarden en normen, referentiekader, inlevingsvermogen, vooroordelen, culturele context enzovoort een rol.

Ondanks al deze morele oordelen, waardoor het lijkt alsof er noodzakelijkerwijs altijd een moreel oordeel moet volgen, zijn er ook fragmenten waarin slechts beperkt geoordeeld wordt. Beperkt oordelen is het onderwerp van de volgende paragraaf.

4.4 Beperkt oordelen

De categorie beperkt oordelen bevat twee verschillende aspecten. Het eerste deel van deze paragraaf gaat over het uitstellen van oordelen en het tweede deel gaat over het niet geven van een oordeel. Beide zijn interessant omdat het niet geven van een oordeel impliciet ook een oordeel kan betekenen. Indien er sprake is van een impliciet oordeel wordt verondersteld dat er een reden is voor beperkt oordelen. Deze reden is niet achterhaald, maar het doel van deze paragraaf is slechts een gesignaleerd patroon te tonen en waar mogelijk inzichtelijk te maken.

4.4.1 Uitstellen van oordelen

Tijdens de interviews werd iedereen gevraagd om expliciet te oordelen over personages en hun handelingen. Dat de respondenten niet altijd een expliciet oordeel gaven is op zich niet verwonderlijk omdat de dilemma's rond terreurbestrijding, zoals verbeeld in de aflevering, zeer ingewikkeld zijn. Het is niet makkelijk om over de methode van Jack Bauer en het resultaat ervan – voor zowel terroristen als burgers – te oordelen. Daarbij komt dat er vaak steeds meer mitsen en maren bij iemand opkomen tijdens het geven van een antwoord. Toch is een paragraaf over het uitstellen van oordelen gerechtvaardigd omdat het een interessante implicatie kan hebben met betrekking tot het tot stand komen van oordelen. Bijvoorbeeld dat positief gewaardeerde personages meer 'speelruimte' krijgen dan negatief gewaardeerde personages. Door een oordeel uit te stellen of slechts te oordelen over de productiecontext (beperkt te oordelen) kunnen personages 'langer' goed gevonden worden.

Aan de hand van het onderstaande fragment wordt het uitstellen van oordelen inzichtelijk gemaakt. Marco beantwoordde de vragen over de schuld van Bauer niet of nauwelijks. Let vooral op de manier hoe het antwoord geconstrueerd is; oordelen worden bijna meteen afgezwakt en directe vragen over de schuld van Bauer worden 'ontweken'.

- 1 ... de kern van het probleem blijft natuurlijk staan: dat hij het gezin misbruikt. Daar
2 gaat het eigenlijk om.
- 3 **En, mag dat?**
- 4 Martelen ja: fysiek of psychisch. Maar daarbij familieleden instrumenteren: nee. Dat
5 vind ik dan weer niet kunnen. Het zou wat zijn als Mohammed B alleen handelde en
6 je dan zijn familie, die dan al genoeg gestraft is daardoor, daarin betrekken om een
7 bekentenis los te krijgen. Hoe onschuldig kun je zijn zeg maar. Ben je schuldig
8 omdat je familie bent van?
- 9 **Dus u keurt af wat Jack Bauer doet?**
- 10 De encenering, als dat vrijwillig is kan ik me daar wel in vinden. Maar het zal wel
11 niet geheel vrijwillig gebeurd zijn. Dan vind ik dat het moreel niet kan of ...
12 überhaupt niet kan. Dan maakt het niet uit of het zijn vrouw is of zijn kinderen. Het
13 zou mooi zijn als iemand binnen mijn familie moordenaar bleek te zijn en ze
14 arresteren mij zo van: we gaan jou eens mooi gebruiken om een bekendenis los te
15 krijgen. Dan wil ik wel een goed gesprek erover voeren om te kijken of we misschien
16 samen iets kunnen bedenken, maar niet onder druk iemand maar van straat
17 plukken.
- 18 **Dus wat Jack Bauer doet, dat mag niet?**
- 19 Niet die mensen... echt onschuldigen die er echt niets mee te maken hebben behalve
20 de vrouw en kinderen zijn van om op die manier onder zware druk om proberen zo'n
21 bekentenis bij iemand los te krijgen. Maar dat wordt weer een heel erg
22 ingewikkelde theoretische discussie natuurlijk want stel dat hij [Syed Ali] bij dat
23 gezin had gezeten en je schakelt 'm uit door een bom op het huis te gooien wat vrij
24 regelmatig gebeurt natuurlijk – op die manier terroristen uitschakelen – dan was

25 *dat ook collateral damage geweest. Het gezin is dan wel dood, maar de terrorist*
 26 *ook.*
 27 ***Maar het mag in deze situatie dus niet?***
 28 *Nou ja, dan kom je dus in die discussie terecht. In principe zeg ik nee, maar als we er*
 29 *heel lang over discussiëren hoe dicht komen we dan bij ja.*
 30 ***Het is de vraag waar de grens ligt?***
 31 *Ja precies, dan ga je die grens opzoeken. Maar nu zeg ik nee. Je vraagt mijn mening*
 32 *en dan ga ik vrij zwart wit denken natuurlijk en dan zeg ik nee.*
 33 ***De consequentie is dan dat er geen bekentenis komt.***
 34 *Daarom is die discussie zo interessant.*
 35 ***U kiest nu het standpunt dat het niet mag.***
 36 *Ja want anders ga je de grens ook verleggen want als het met z'n kinderen niet lukt*
 37 *gaan we naar z'n kleinkinderen of zijn broer, schoonzus, vriend of minnares.*
 38 ***De grens van marteling ligt dan bij het betrekken van onschuldigen?***
 39 *Ja. Je kunt psychisch en fysiek behoorlijk ver gaan, maar zodra je er anderen die er*
 40 *niets mee te maken hebben bij betrekt vind ik dat je een stap te ver bent gegaan.*

Marco zegt in eerste instantie dat het instrumenteren van onschuldige mensen niet toegestaan is (r. 4-7), maar als ik hem vraag of hij Bauer's methode afkeurt werpt hij de stelling op dat de encenering wellicht vrijwillig is (r. 10). Toch realiseert hij zich dat de encenering 'niet geheel vrijwillig' heeft plaats gevonden en ik vraag hem dus nogmaals of hij vindt dat de methode van Jack Bauer niet gebruikt mag worden. Hij antwoordt dat mensen die echt onschuldig zijn en er 'niets mee te maken hebben' (r. 19-20) niet gebruikt mogen worden, maar nuanceert en theoretiseert vervolgens zijn antwoord. Hij stelt dat een bomaanslag op het huis van Syed Ali ook tot onschuldige slachtoffers zou leiden terwijl dat gerechtvaardigd zou worden door te spreken van 'collateral damage' (r. 25). Op basis van zijn antwoord vraag ik hem of de methode in deze situatie niet toegestaan is (r. 27). Hij zegt dat het een interessante discussie is, maar als hij moet kiezen tussen ja of nee kiest hij voor het laatste (r. 30-40). Hierop herhaal ik wederom mijn vraag of Jack Bauer te ver is gegaan. Hierop volgt dit antwoord:

41 *Ja. [stilte] En ook weer niet, want het resultaat is er wel: het doel en de middelen*
 42 *zeg maar. Omdat 'ie het heeft opgelost wordt het een stuk makkelijker natuurlijk*
 43 *om het te rechtvaardigen. Maar daar moet je niet naar kijken, je moet kijken naar*
 44 *de middelen en niet naar het doel en het middel is gewoon niet goed, hoe goed het*
 45 *doel ook is. Ik kan ook zeggen dat we een twee partijen stelsel moeten hebben*
 46 *omdat dat beter is en daarom de Tweede Kamer opblazen op de dinsdag als*
 47 *iedereen er is. En dan kunnen we het twee partijen stelsel invoeren. Dan heb je je*
 48 *doel bereikt, maar het middel is...*

Na de vraag antwoordt hij met een beslist 'ja'. Daarna volgt een korte stilte waarna hij in gaat op het dilemma. Hij twijfelt en zegt: 'en ook weer niet, want het resultaat is er wel' (r. 41), dit oordeel lijkt te veronderstellen dat het middel (geëncèneerde executie) door het

doel (stoppen van de bom) gerechtvaardigd is. Hij komt hier echter op terug door te zeggen dat je daar niet naar moet kijken (r. 42-45) ‘het middel is gewoon niet goed, hoe goed het doel ook is.’ Deze zinsnede maakt zijn eigen morele dilemma zichtbaar. Hij is geneigd het middel te rechtvaardigen door het doel te bespreken, maar komt hier op terug. Vervolgens gebruikt hij een voorbeeld om zijn uitspraak kracht bij te zetten (r. 45-48). Dat voorbeeld, over de Tweede Kamer, lijkt op een universele waarheid. Het is een vergelijking waarin het doel, het twee partijen stelsel, in schrill contrast staat tot het doel dat Jack Bauer heeft, namelijk het redden van miljoenen mensen. Door het voorbeeld te geven lijkt hij mijn vraag – gaat Jack Bauer te ver – te beantwoorden, maar in werkelijkheid is er geen antwoord geweest op mijn vraag want hij heeft niets gezegd over de rol van Jack Bauer.

Hierna vroeg ik hem wat hij vond van de uitspraak van Kate: ‘You’re even worse than they are’. Zijn antwoord op deze vraag luidde:

49 *Hij is niet erger dan zij zijn, maar hij verlaagt zich tot het zelfde niveau. Hij doet*
 50 *precies hetzelfde. Zij willen de hele stad opblazen om hun doel te bereiken, wat het*
 51 *ook moge zijn. En hij is bereid, althans doet alsof, een onschuldig gezin te*
 52 *vermoorden om zijn doel te bereiken. Dus ook om onschuldige slachtoffers te maken*
 53 *met als enige doel een bekentenis. Dus in principe doet hij hetzelfde op hele kleine*
 54 *schaal. Dus hij is niet erger dan zij, want hij heeft daar ook nog een [maakt zin niet*
 55 *af] Nee. Het is gelijkwaardig, maar niet erger. Hij doet het alleen namens de*
 56 *overheid en die terreurorganisaties doen het waarschijnlijk op een ander gezag. Het*
 57 *is niet erger, het is gelijkwaardig. Het is oog om oog. Alleen de terroristen doen het*
 58 *op grotere schaal, maar de schaal maakt natuurlijk nooit wat uit. Of je nu één*
 59 *iemand vermoordt of je vermoordt er een miljoen, dat maakt op een gegeven*
 60 *moment niet meer uit.*

Hier lijkt een variant op het patroon van het uitstellen van oordelen te bestaan. Hij geeft wel een oordeel, maar twijfelt zelf aan de juistheid er van. Hij balanceert als het ware tussen een veroordeling van Bauer en het goedpraten van diens gedrag. Eerst zegt hij dat het ‘niet erger’ (r. 49) is dan wat de terroristen doen en daarna stelt hij dat Bauer zich slechts tot het ‘zelfde niveau’ verlaagt’ (r. 49). Vervolgens lijkt hij stellig in zijn oordeel door te zeggen dat Bauer ‘precies hetzelfde’ doet (r. 49-50), maar hij vindt Bauer niet erger dan de terroristen. Hij zegt namelijk: ‘Dus hij is niet erger dan zij, want hij heeft daar ook nog een...’ (r. 54). Wat Bauer volgens Marco heeft weten we niet, maar de ‘want’ veronderstelt dat er een argument komt waarom Bauer op zijn minst ‘niet erger’ is dan de terroristen. ‘Nee’ zegt hij direct hierna, ‘Het is gelijkwaardig, maar niet erger.’ (r. 55). De ‘nee’ lijkt te slaan op zijn eigen ‘want’. Interessant is dat hij vervolgens dit zegt: ‘Hij doet het alleen namens de overheid en die terreurorganisaties ... op een ander gezag.’ (r. 55-56) en hij vervolgt: ‘Het is oog om oog’ (r. 57). Dat lijkt duidelijk: Jack Bauer werkt voor de overheid en is daardoor minder ‘slecht’ dan Syed Ali en het is ‘oog om oog’. Dus binnen de regels van het spel lijkt wat Bauer doet toegestaan. Direct daarna stelt hij echter: ‘Alleen de terroristen doen het op grotere schaal’ (r. 57-58) dus de schaal van het middel lijkt ook nog van belang, maar hij nuanceert dat meteen door te zeggen: ‘maar de schaal maakt

natuurlijk nooit wat uit.’ Tot slot zegt hij: ‘Of je nu één iemand vermoordt of je vermoordt er een miljoen, dat maakt op een gegeven moment niet meer uit.’ (r. 58-60). Wederom wordt de vraag, over de schuld van Bauer, niet duidelijk beantwoord. In beide interviewfragmenten draait Marco om de hete brij heen en stelt hij zijn oordeel uit. De vraag is of dit ‘patroon’ vaker voorkomt en nog duidelijker te schetsen is. Zou het zo kunnen zijn dat de protagonist en andere positief beoordeelde personages (bijna letterlijk) langzamer, moeilijker of zelfs niet beoordeeld en veroordeeld worden? Met andere woorden: is het uitstellen van het oordeel een manier om morele speelruimte toe te kennen?

4.4.2 Oordelen over productiecontext

Het beperkt geven van een oordeel kan zich dus manifesteren in de vorm van het uitstellen van een oordeel. Een andere vorm van beperkt oordelen is te vinden in het interview met Ric. Hij gaf van alle respondenten het minst expliciet morele oordelen, maar probeerde wel vaak de serie te ‘begrijpen’. Ongevraagd zocht hij steeds naar beweegredenen van de personages en makers om de serie te begrijpen of bepaalde productionele keuzes te verantwoorden. Hij gaf dan ook meer oordelen over de productiecontext dan over de handelingen van personages. In deze paragraaf staat beschreven hoe dit patroon – oordelen over de productiecontext – tot uiting kwam in het interview met Ric.

In het onderstaande fragment legt Ric uit hoe de verhaallijn over Jack Bauer en Syed Ali verloopt, Ric begint bijna direct met het zoeken naar productionele motieven voor de aanwezigheid van Kate in deze verhaallijn.

- 1 *Hij weet hem op te pakken in een moskee waar hij bijna zelfmoord weet te plegen,*
- 2 *maar Jack ramt een cyanidepil uit z'n bek. Hij wordt ook flink gebeten nog. Hier is*
- 3 *overigens op de achtergrond Kate de hele tijd bij, maar dat komt doordat ze Kate*
- 4 *hebben gebruikt om in de moskee te infiltreren. Dat is wel weer slim dan, anders*
- 5 *was er natuurlijk geen reden geweest om haar erbij te laten staan. Althans, de*
- 6 *meeste mensen hebben op hun werk niet constant hun vriendinnetje op de*
- 7 *achtergrond staan. Nou goed, die man weet waar de bom ligt. Er zal ook wel weer*
- 8 *haast zijn geweest, die bom gaat waarschijnlijk binnenkort af.*

Als een soort alwetende verteller vertelt Ric wat er gebeurt (r. 1-8) en daarna vertelt hij over de aanwezigheid van Kate, de zus van Marie, in de moskee. Kate heeft geholpen de moskee te infiltreren en is niet de vriendin van Jack Bauer. Hij vindt het vreemd dat zij in de moskee aanwezig is, ze is immers geen terreurbestrijder, maar de vriendin van Jack Bauer (r. 2-6). Hij interpreteert het zodanig dat het toch logisch wordt, Kate is namelijk aanwezig omdat ze haar gebruikt hebben om in de moskee te infiltreren, zo hebben de scriptschrijvers een oplossing gevonden voor het aanwezig laten zijn van Bauer's vriendin. Hij vormt als het ware een uniek nieuw verhaal (elaboration) door te stellen dat Kate en Bauer een relatie hebben. Hij gebruikt ook kennis over de serie als hij zegt dat er ‘ook wel weer haast ... geweest’ zal zijn en dat de bom binnenkort af gaat. Hierdoor kan hij de scène binnen een bepaalde context plaatsen. In 24 is immers vaak ‘haast’ omdat er meestal

'binnenkort' een bom dreigt te ontploffen. Hiermee benadrukt hij het fictieve karakter van 24.

Ric gebruikt vaak de productiecontext om de serie te begrijpen en bepaalde keuzes van personages te verklaren. Gevraagd naar de discussie tussen de imam en Syed Ali vroeg hij of de aflevering voor of na 11 september gemaakt werd. Ik vroeg hem waarom hij daarnaar informeerde en toen antwoordde hij het volgende:

9 *Nou ik denk dat er natuurlijk een overspoeling is geweest van deze verhaallijnen en*
10 *het gebruiken van [maakt zin niet af]. Waar het in de jaren tachtig nog wel eens*
11 *ging over de IRA of andere, hoe noem je dat, vechters voor goede doelen. Is het*
12 *daarna toch vooral over de islam gegaan. Nou, ik snap wel dat ze het er in stoppen.*
13 *In Amerika zijn alle geloofsovertuigingen ruim vertegenwoordigd en dan is het ook*
14 *nog een land dat op het moment dat je er één of twee niet geheel politiek behandelt*
15 *dat ze dan ook de straat opkomen en veel poeha daar omheen maken. Dus ik snap*
16 *best dat CBS er voor kiest om beide kanten te laten zien. Van nee het is een vredig*
17 *geloof. Er zijn debielen, maar die hebben we overal of fundamentalisten. Dus ja op*
18 *zich geeft het wel een mooi beeld. Ik kan me best voorstellen dat je op zulke*
19 *momenten probeert een imam in te schakelen ik vind dat wel weer aan de rijkheid*
20 *van het script toe voegen of de veelheid, dat is wat neutraler uitgedrukt.*

In het bovenstaande fragment bespreekt Ric het productieproces van 24. Hij probeert te begrijpen waarom de scène met de imam in de aflevering zit en redeneert vanuit de productiecontext. Binnen die productiecontext veronderstelt hij dat scriptschrijvers inspiratie halen uit de werkelijkheid en hij vergelijkt dat met eerdere 'verhalen' over terrorisme zoals de IRA of 'andere vechters voor goede doelen' (r. 9-11). Vervolgens gaat hij verklaren waarom deze scène – het gesprek met de imam – in deze aflevering zit. De reden daarvoor ligt volgens hem in de productiecontext. De makers houden rekening met eventueel protest van geschoffeerde moslims en daarom heeft 'CBS er voor gekozen om beide kanten te laten zien' (r. 13-17). Het is vreemd dat hij in het bovenstaande fragment stelt dat de scène met de imam 'aan de rijkheid van het script' bij draagt, terwijl hij later zegt dat hij het gesprek 'cliché' vindt en dat er 'helemaal niets nieuws genoemd wordt' (*Bijlage V: xlix*). Opmerkelijk is ook dat hij de scène 'wel weer mooi gespeeld en goed verwoord' vindt. Hij antwoordt op twee opeenvolgende vragen ontzettend tegenstrijdig. Eerst stelt hij dat de scène aan de 'rijkheid' van het script bijdraagt en direct daarna stelt hij dat 'er helemaal niets nieuws genoemd wordt' en de scène 'cliché' is.

Ric spreekt zichzelf wel vaker tegen getuige de twee fragmenten hieronder:

21 ***Wat vind je van die truc die Jack Bauer toepast?***
22 *Ik kan me herinneren toen ik voor het eerst zag, nu had ik het weer, maar ik zat*
23 *echt... ik vind het bijna jammer dat het kind nog leeft. Dat hebben ze dan toch niet*
24 *aangedurfd. In het echt ben ik er heel blij om, dat het niet echt is. Het geeft*
25 *fantastische televisie. Het was voor mij heel schokkerend en tevens dan ook denken:*
26 *dit gebeurt misschien in het echt ook wel. Ik denk dat er heel veel vuile dingen in*

27 oorlogen enzo gebeuren waar wij simpele zielen gelukkig nooit mee te maken
28 krijgen. Ik vond het zeer goede televisie en ik weet nog dat ik echt op het puntje van
29 de bank zat.
30 **En als ik dan zou vragen naar de verschillen tussen de werkelijkheid en wat je in**
31 **zo'n serie ziet, zou je dat kunnen beschrijven?**
32 ... Dus waar liggen die verschillen. Dat is hemelsbreed. Het één heeft niks met het
33 ander te maken. Dit is een vorm van entertainment en het andere niet. Het lijkt me
34 heel erg moeilijke politiek.

In het eerste fragment (r. 21-34) vertelt hij dat hij de encenering 'fantastische televisie' vindt, maar hij zegt ook dat hij denkt dat het 'misschien in het echt ook wel' zo gaat. Als ik hem vervolgens vraag naar de verschillen tussen de serie en de werkelijkheid zegt Ric vervolgens dat 'het één niks met het ander te maken heeft'. Terwijl hij later het volgende zegt:

35 **Oké. Je zegt: 'marteling keur ik af.' Toch wordt in de serie Roger Stanton**
36 **gemarteld en Syed Ali en dan zeg je dat het allemaal in het verhaal zit. Maar goed**
37 **stel dat ze echt dat kind neerschieten en de bom niet vinden.**
38 *Wat een kut aflevering. Je kijkt wel naar die serie omdat je uiteindelijk een happy*
39 *end wil. Tenminste, een happy end, de bom moet gevonden worden. Een 'bummer'*
40 *zou dat heten geloof ik hè. Nee, ze schieten het kind neer en LA ontploft. Eind*
41 *aflevering. Dat zou wel... nu snap ik waarom deze serie 13 heet want we halen de 24*
42 *niet [lacht]. Ik zou helemaal in een scheur liggen en applaus voor degene die dat*
43 *heeft durven scripten en er doorheen heeft weten te duwen [lacht]. En ook dat zal in*
44 *de werkelijkheid gebeuren, ontzettend naar.*

De vraag die hem gesteld wordt is op zich niet interessant, maar dat hij vervolgens zegt: 'En ook dat zal in de werkelijkheid gebeuren...' is opmerkelijk. Zeker omdat hij daarvoor zei:

45 ... nou zijn de dreigingen ook vaak wel wat minder concreet dan dit. Er ligt een bom
46 en die ligt toevallig ook nog binnen een plek waar we met de auto in tien minuten
47 naartoe kunnen. Want als die man had gezegd dat de bom in San Francisco ligt
48 hadden ze toch een groot probleem gehad. Dat zeg ik niet om grappig te wezen,
49 maar zo goed is die serie ook weer lek te prikken. Ze boffen wel altijd. Je hebt nooit
50 file in LA. Nou, ik heb wel op de 402 gezeten bij LA en dat is aansluiten hoor.
51 Hoewel, we kunnen er in Nederland ook wat van. Dus waar liggen die verschillen.
52 Dat is hemelsbreed. Het één heeft niks met het ander te maken. Dit is een vorm van
53 entertainment en het andere niet. Het lijkt me heel erg moeilijke politiek.

Een voorlopige conclusie zou kunnen zijn dat Ric 24 vooral ziet als entertainment en het interview gebruikt om zijn expertise op het gebied 24 – en televisie in het algemeen – in al zijn facetten (productie, script, acteerwerk enz.) te tonen. Hij verklaart zijn eigen kijkgedrag zelf misschien het best in een fragment dat al eerder gebruikt werd in paragraaf 4.3.3:

54 ***Je zegt dat je het goede televisie vindt, maar vind je er daarnaast nog iets van dat***
55 ***hij zo'n methode gebruikt?***
56 *Op televisie vind ik het natuurlijk geweldig in het echt denk ik aaaah, juist omdat*
57 *het niet kan. Het is verschrikkelijk als dit morgen in de krant staat dat Nederlandse*
58 *soldaten dat soort trucs in Afghanistan toepassen sta ik op m'n achterste benen,*
59 *maar yeah ... het is altijd een beetje dubbel. Ik kijk toch ook altijd een beetje naar*
60 *wat de scriptschrijvers nu weer gevonden hebben. Ik maak zelf ook veel theater dus*
61 *dat blijft altijd mee spelen van ah dat is goed gescript. Ik kan naar een film kijken en*
62 *heel erg mee gaan en toch zien dat ik de camerastand goed vindt. Dus dat is een*
63 *beetje dubbel. Er zijn wel eens mensen die dat een beetje raar vinden. 'Hoe kun je*
64 *daar naar kijken', ja dat valt mij allebei op. Ik kan gillend in de boom zitten of*
65 *meesnikken of mee lachen en toch zien hoe dat technisch werkt. Dus ja wat vind ik*
66 *er van dat hij dat toe past? Ja voor mij als kijker is dat fantastisch. Dat hij één dreun*
67 *geeft en dat 'ie dan meteen zegt: 'hij ligt op het vliegveld'. Dat is niet leuk.*

Het is niet leuk als Syed Ali direct vertelt waar de bom ligt, als kijker vindt Ric het 'fantastisch' dat morele grenzen worden opgezocht, maar morele evaluatie speelt bij hem – tijdens dit interview – nauwelijks een rol.

Deze paragraaf wijkt af van de vorige paragrafen waarin steeds een (expliciet) moreel oordeel centraal stond. Het blijkt dat respondenten niet altijd morele oordelen geven; soms stellen zij hun oordeel uit of geven zij slechts een oordeel over de productiecontext. Het beperkt oordelen is een moeizaam te typeren aspect van morele evaluatie. In eerste instantie omdat er een beperkt of geen moreel oordeel is en het maar de vraag is of dit indirect toch een moreel oordeel impliceert. Een tweede probleem is het vaststellen van de geldigheid van het label. Eerder werd al betoogd dat het de vraag is of het uitstellen van oordelen niet slechts een kenmerk is van hoe mensen tot een oordeel komen. Ook het oordelen over de productiecontext als aspect van beperkt oordelen is moeilijk vast te stellen, want het zou kunnen dat Ric slechts zijn kennis van 24 wil etaleren en daardoor (bewust) geen morele oordelen geeft.

4.5 Uitleiding

Uit de interviewanalyse blijkt dat een groot aantal aspecten het oordeel van respondenten kan beïnvloeden. Zo kunnen respondenten bepaalde verhaalelementen gebruiken om een personage negatief of positief te beoordelen. Het verleden van een personage kan zowel in het voordeel als het nadeel van de betrouwbaarheid van personages werken. Tevens kunnen respondenten personages die slecht handelen juist waarderen omdat zij zo handelen. In deze gevallen maken zij duidelijk onderscheid tussen slechte handelingen in de tv-serie en slechte handelingen in de werkelijkheid. Alle aspecten variëren in mate van significantie en frequentie, maar dienen vaak hetzelfde doel. Wat dat doel precies is, welk patroon hieruit voort komt, welke implicaties dit heeft voor verder onderzoek en welke conclusies hieraan verbonden worden, staat in het volgende hoofdstuk.

H5 Conclusie

Dit onderzoek probeert inzicht in het proces van morele evaluatie te bieden en het verschaft indicaties over de vorm van dit proces. De inzichten en indicaties worden beperkt door het verkennende karakter, de keuze voor (een beperkt aantal) fans als respondenten en de selectie van één specifieke aflevering van *24* als bron van morele evaluatie. De conclusies en aspecten zijn hierdoor niet zonder meer algemeen toepasbaar op alle kijkers of alle tv-series die binnen het genre van existentieel drama vallen. Hiermee wordt echter niet uitgesloten dat de onderzoeksresultaten en de hieruit volgende conclusies, mogelijk, van toepassing zijn op andere tv-series en kijkers, maar het is wel een relativering waarmee men rekening dient te houden. De verkennende aard van dit onderzoek betekent dat alle analysesresultaten uit hoofdstuk vier en hieronder te noemen resultaten een aanbeveling zijn tot verder onderzoek.

Uit de proloog, die aan dit onderzoek vooraf gaat, ontstaat een beeld met betrekking tot de complexiteit van een tv-serie als *24*. Deze complexiteit is niet alleen kenmerkend voor *24* en existentieel drama, maar ook voor mediaboodschappen in het algemeen. Het is verleidelijk de effecten van die mediaboodschappen te onderzoeken en te verklaren vanuit een kwantitatieve benadering waarbij de effecten zoveel mogelijk teruggebracht worden tot kwantificeerbare eenheden (cijfers). Hierdoor ontstaat echter een schijnmeetbaarheid. Het is immers niet de kwantiteit die een boodschap significant maakt; het zijn de gebruikers zelf die significantie toekennen aan mediaboodschappen en daaruit ontstaat betekenis. Dit onderzoek vormt een bevestiging van deze stellingname. Het blijkt dat kijkers zowel goede als slechte daden kunnen afkeuren. Dat de mate waarin kijkers begrijpen hoe iemand tot een negatieve handeling komt, bepaalt in welke mate zij het personage veroordelen. Dat oordelen zelden vanuit één aanwijsbare ‘bron’ komen, maar dat zij zowel gebaseerd kunnen zijn op het verleden, de positie van het personage, andere mediaverhalen, veroordelen en de werkelijkheid. Hierbij is de meest opmerkelijke vorm van beoordeling wellicht de manier waarop kijkers, soms, hun eigen verhaal, ontsproten uit elaboration, beoordelen en niet datgene wat een serie laat zien. In dat laatste geval staat een oordeel welhaast los van de mediaboodschap, maar bevestigt zij slechts een beeld dat al aanwezig was.

De aspecten identificatie, closeness, het verleden, vertrouwen, de kaders van zowel de protagonist als de antagonist, waardering van morele dilemma's, elaboration, de werkelijkheid enz. bieden allen inzicht in de eerste deelvraag. Het zijn immers die aspecten die gezamenlijk, en in combinatie met elkaar, een rol spelen in het proces van morele evaluatie door kijkers van *24*. Hiermee beantwoorden zij de eerste deelvraag en de vier daaruit volgende deelvragen, over welke aspecten een rol spelen in het proces van morele evaluatie. Om een antwoord te geven op de hoofdvraag *hoe* fans van *24* moreel evalueren dient dieper ingegaan te worden op al deze aspecten.

De kern van de conclusie met betrekking tot het patroon dat voortvloeit uit de manier waarop mensen moreel evalueren, ligt besloten in de vraag wat kijkers doen. Kijkers zijn immers actief tijdens het kijken, of in ieder geval tijdens het interview. Zij doen iets, maar wat? Een indicatie voor het antwoord op deze vraag ligt besloten in de combinatie

van de genoemde aspecten. De respondenten gebruiken deze aspecten namelijk voor een bepaald doel: het voorkomen van een disbalans. Mensen verwachten namelijk, zoals het theoretisch kader betoogt, dat personages die zij positief beoordelen ook positief handelen. Als dit niet het geval is ontstaat namelijk een disbalans. Want hoe om te gaan met positief beoordeelde personages die amoreel handelen? Dit is precies de vraag die deze thesis beantwoordt. **De fans van 24 zijn onophoudelijk bezig een disbalans te voorkomen en hiervoor gebruiken zij verschillende tactieken: de aspecten van morele evaluatie.** Als zodanig zijn de aspecten van morele evaluatie ook eerder middelen om een disbalans te voorkomen.

Raney's stelling met betrekking tot de tijd en moeite die kijkers doen om plezier te (blijven) beleven, blijkt hout te snijden. Kijkers, zeker fans, investeren een enorme hoeveelheid tijd en moeite in het kijken naar 24; hierdoor hebben zij belang bij een positieve beoordeling van hoofdpersonages. De hoofdpersonages vertonen immers amoreel gedrag, maar doordat zij de hoofdfiguren zijn zullen kijkers die personages toch (positief) moeten waarderen. Door kijkers in de interviews te confronteren met het negatieve gedrag van die hoofdfiguren gaan zij enerzijds bij zichzelf te rade voor een verklaring en anderzijds willen ze aan de interviewer een verklaring (excuus) geven waarom ze die personages ondanks hun slechte kanten toch waarderen. Het vraagt welhaast om een (sociaal)psychologische benadering om hier meer over te zeggen, maar iedereen kent in zijn vriendenkring mensen die ondanks alle goede eigenschappen ook mindere eigenschappen bezitten, waarin zij zich niet kunnen vinden. Toch houden we van die mensen en zijn we geneigd hun negatieve eigenschappen door de vingers te zien door ze te verhullen met alle positieve eigenschappen die er tegenover staan of door te wijzen op hun rol (positie) in ons leven. Je hoeft het niet altijd eens te zijn met je vrienden, maar ze moeten wel je vrienden blijven.

Voor kijkers bestaat eenzelfde relatie met betrekking tot de personages van hun favoriete tv-serie. Zeker fans van 24, en existentieel drama, hebben misschien wel geen andere keuze. De hoofdpersonages vertonen immers amoreel gedrag, maar doordat zij de hoofdfiguren zijn zullen kijkers die personages toch moeten waarderen en goed moeten blijven vinden. Om dit te blijven vinden, gebruiken kijkers de eerder genoemde aspecten; hiermee voorkomen zij een disbalans. De verzameling van aspecten kan in die zin als een gereedschapskist gezien worden van waaruit kijkers een stuk gereedschap pakken om te voorkomen dat de balans tussen goede en slechte personages verstoord wordt. Het aspect 'verleden', bijvoorbeeld, wordt door kijkers gebruikt om negatieve handelingen van hoofdpersonages te relativiseren of zelfs positief te beoordelen. Hierdoor zijn kijkers in staat de balans, van goede personages die goede dingen doen ten opzichte van slechte personages die slechte dingen doen, te behouden. Hoofdpersonages hebben in het verleden bepaalde handelingen verricht of bepaalde standpunten ingenomen. Op basis hiervan verwachten kijkers dat die personages consistent zijn in hun handelen. Dit kan leiden tot een negatieve beoordeling of tot het consistent maken van handelingen als personages niet consistent zijn. Dat eerste gebeurt bijvoorbeeld als Lianne Jack Bauer een klootzak vindt omdat hij vroeger minder extreme maatregelen heeft genomen en desondanks toch zijn doel bereikte. Het laatst genoemde, consistent maken, gebeurt als

Sami er vanuit gaat dat de marteling van Stanton gerechtvaardigd is; omdat Palmer normaliter juiste beslissingen neemt zal hij dat nu waarschijnlijk weer doen. Zonder te weten wat aan de marteling van Stanton vooraf ging maakt Sami het verhaal consistent. Zo voorkomt hij dat Palmer (zomaar) slechte dingen doet: een disbalans.

Het consistent maken komt vaker terug en zou een aanzienlijke rol kunnen spelen bij morele evaluatie. Kijkers beoordelen personages, in gevallen waar weinig informatie beschikbaar is, namelijk op basis van eerdere handelingen. Doordat een antagonist vaak niet tot de hoofdpersonages behoort is er minder achtergrond informatie beschikbaar om hem consistent te maken. Daar is ook minder reden toe, aangezien de antagonist veelal beperkt uitgewerkt is en zelden een terugkerend personage is. Kijkers hebben hierdoor minder behoefte aan, en belang bij, het slechter maken van de antagonist. Een kenmerk van existentieel drama is juist dat de morele juistheid van personages blijkt uit hun handelen. Op het moment dat respondenten geconfronteerd worden met dit aspect van existentieel drama, doordat hen gevraagd wordt naar het positief handelen van de antagonist, ontstaat een interessant patroon. Dan grijpen kijkers namelijk naar een gereedschap.

De meest interessante van al die gereedschappen is wellicht elaboration. Door een nieuw uniek verhaal te creëren kan het oordeel over een personage en zijn handelen aanzienlijk anders worden. Dit gebeurt bijvoorbeeld als Sami geconfronteerd wordt met de moreel juiste beslissing van Syed Ali om zijn vrouw en kind te redden van executie. Op basis van zijn kennis over terroristen, uit andere media verhalen, heeft hij een beeld van het soort terrorist dat Syed Ali is. Door hem te vergelijken met Bin Laden en nieuwe informatie toe te voegen aan het verhaal ontstaat een zeer negatief oordeel. Hierdoor wordt Syed Ali als 'laf' weggezet en herstelt Sami de dreigende disbalans. Wanda doet dat laatste ook; door Syed Ali te betitelen als 'oen' maakt ze Syed Ali slechter (in dit geval dommer) dan hij daadwerkelijk is. Het zijn geen woorden die men in eerste instantie zou verwachten bij het beoordelen van een persoon die zijn kinderen redt en een aanslag voorkomt, ook al is hij een terrorist. In beide gevallen wordt dus eerder het personage dan de situatie geëvalueerd.⁶ Sterker nog, in beide gevallen evalueren zij veeleer de positie van het personage dan zijn handelen of het personage zelf. Dit alles komt wederom voort uit de inspanningen van de kijkers om een disbalans te voorkomen. Indien Syed Ali een positieve beoordeling krijgt, zouden de handelingen van Jack Bauer immers in een ander (negatiever) daglicht staan.

Dat kijkers de balans tussen goede en slechte personages willen behouden, blijkt ook uit de manier waarop kijkers de personages binnen een bepaald kader zien of zelfs 'duwen'. Zowel Jack Bauer als Syed Ali worden door kijkers in een kader van (resp.) 'good guy' vs. 'bad guy' geplaatst. Indien een personage buiten zijn kader treedt volgt een veroordeling. Niet zozeer omdat het personage iets slechts doet, maar omdat hij iets doet dat niet binnen dat kader past; juist dat vormt immers een bedreiging voor de balans. Kijkers hebben, onder andere doordat ze fans zijn of bekend zijn met verhaalschema's, een beeld welke personage 'the good guy' en welke 'the bad guy' is. Op basis hiervan

⁶ Zie de eerdere referenties over Raney en Currie. De eerste stelt dat kijkers personages evalueren, terwijl de tweede betoogt dat kijkers situaties evalueren (§ 2.5.1).

construeren ze als het ware een kader waarbinnen de opponenten omlind worden door een moreel spectrum. Als personages buiten dat spectrum dreigen te treden, waardoor een disbalans ontstaat, gaan kijkers actief proberen de balans te herstellen: personages terug duwen in hun kader. Zo kunnen kijkers, bijvoorbeeld, negatief gedrag goed praten, waardoor het kader als het ware iets uitrekt, of de antagonist de schuld geven van amoreel handelen door de protagonist. Dit is bijvoorbeeld terug te zien in het uitstellen van oordelen, waarbij Marco telkens neigt tot een veroordeling, maar nooit echt doorzet. Iemand die wel doorzet in het negatieve oordeel is Lianne. Zij is de enige die Jack Bauer expliciet veroordeelt om zijn methode. Zij noemt haar held dan zelfs een 'klootzak'. Hieruit blijkt niet alleen dat kijkers, of in ieder geval Lianne, wel degelijk een eigen moreel kader hanteren en zij echte teleurstelling kunnen ervaren als de balans verstoord wordt, maar ook dat Jack Bauer zeker geen *carte blanche* krijgt.

Je zou bijna zeggen dat de fans van *24* existentieel drama eigenlijk helemaal niet leuk vinden, want ze zijn veelal bezig de complexe opposities te simplificeren naar primaire opposities van goed en kwaad. Maar dat kan juist de reden zijn dat ze toch naar existentieel drama kijken; de moeite die ze doen om de balans in stand te houden vermaakt hen. De expliciete vraag naar de motivatie om naar *24* te kijken werd weliswaar steevast beantwoord door te verwijzen naar de spanning, actie en plotwendingen, maar er lijkt sprake te zijn van een onderliggende behoefte aan het beleven van en omgaan met morele dilemma's. De fragmenten waaruit blijkt dat respondenten slechte daden en slechte personages waarderen, is een bevestiging van het hierboven beschreven vermoeden. Als zodanig is er nimmer sprake van oprechte waardering voor slechte daden. Respondenten keuren Sherry Palmer en Syed Ali zowel als personages als om hun handelen af. Negatief handelen van de protagonist, Jack Bauer, wordt alleen binnen een specifieke context gewaardeerd. Nimmer zeggen respondenten het goed te vinden om verraad te plegen, terroristen te martelen of kinderen op te offeren, tenzij dit expliciet in verband gebracht kan worden met het doel (nut) van die handelingen. Hierdoor is de vraag hoe mensen tot een oordeel komen ook veel interessanter dan de vraag wat mensen vinden. De categorieën personages en begrip en de daarin ondergebrachte aspecten van morele evaluatie – identificatie, closeness, elaboration, het verleden enz. – dragen allemaal bij aan wat kijkers uiteindelijk vinden van wat er gebeurt. De aspecten stellen kijkers zelfs ergens toe in staat: het herstellen van de disbalans.

Zoals een wereldreis interessant wordt door de gebeurtenissen tussen vertrek en aankomst, zo wordt het proces van morele evaluatie ook interessant door te onderzoeken van waaruit kijkers 'vertrekken' en hoe ze vervolgens bij een oordeel uitkomen. Hierbij zijn, zoals gezegd, allerlei aspecten te ontdekken, maar het is de vraag wie de controle heeft. Zijn het de kijkers die ergens naartoe willen en staat daarmee het einddoel al vast? Of bepalen mediaboodschappen het einddoel en gaan kijkers slechts mee in de morele achtbaan van het existentieel drama? Op grond van dit verkennende onderzoek ben ik geneigd het eerste te veronderstellen. Kijkers geven zelf betekenis en die betekenis komt voort uit de voor hen 'relevante structuren'. Hierom is media-invloed op kinderen of intellectueel minder begaafde kijkers ook zo anders dan op volwassenen. Volwassenen zijn immers bekend met verhaalschema's, kunnen zaken binnen een context plaatsen en

hebben al bepaalde opvattingen over goed en kwaad. Dat kijkers die opvattingen bevestigd willen zien tijdens het proces van morele evaluatie, impliceert dan ook niet zozeer dat moreel leren een effect is van tv kijken als wel een onderdeel van behoeftebevrediging. Of moreel leren een rol speelt in de volwassenwording van kijkers valt nog te bezien, maar door te veronderstellen dat het slechts de mediaboodschappen zijn die hen moreel vormen, wordt geen recht gedaan aan hun volwassenheid, niet als kijker en niet als mens. Kijkers, het zijn net mensen.

Epiloog

Hoe het met Jack Bauer afloopt na aflevering 12 van seizoen 2 valt te raden; hij vindt de bom, redt LA en ontrafelt het complot om de president af te zetten. Hij herhaalt datzelfde patroon zelfs nog vier keer in seizoen 3, 4, 5 en 6. Vanaf begin 2009 begint er een nieuw seizoen waarin hij, vermoedelijk, weer eenzelfde schema zal volgen. Ik twijfel er niet aan dat de geïnterviewde fans dan weer zullen kijken, ook al weten ze al hoe het afloopt.

Door te kiezen voor een Gefundeerde Theorie-benadering, terwijl ik wist dat er nooit een gefundeerde theorie zou volgen, heeft deze scriptie veel tijd in beslag genomen. Het nadeel van deze benadering, zeker als het een masterthesis betreft, is dat het onderzoek nooit 'af' is en er tot op het laatste moment nieuwe inzichten kunnen volgen. Aangespoord door Drs. J. Engelbert heb ik de interviewanalyse verschillende malen herschreven en zo ben ik uiteindelijk tot nieuwe inzichten gekomen over hoe kijkers omgaan met de morele spanning in 24. Tientallen keren de interviews, fragmenten en labels opnieuw lezen en herzien heeft ervoor gezorgd dat ik uiteindelijk, zonder enige ervaring met interviewanalyse, toch in staat was te zien wat de fans aan het doen waren. Ik had van mezelf nooit verwacht dat ik zo diep zou kunnen gaan. Dat dit in de conclusie leidt tot de stelling dat kijkers een disbalans willen voorkomen, is nog maar een minuscule stap in de richting van een gefundeerde theorie. Deze conclusie zou namelijk weer kunnen leiden tot een nieuwe lezing van de interviews. Nu al bedenk ik tientallen nieuwe voorbeelden waarmee aangetoond kan worden dat de disbalans consequent hersteld wordt. Dit zou tot een geheel nieuwe analyse van het materiaal kunnen leiden. Waardoor een nog 'dieper' inzicht in morele evaluatie ontstaat. Vervolgens zou het theoretisch kader aangepast moeten worden en vervolgens de analyse en de conclusie enzovoort. Om te beginnen zou de zinsnede 'aspecten van morele evaluatie' (op termijn) vervangen kunnen worden door 'middelen van morele evaluatie'. Morele evaluatie is dan wellicht het beste te duiden als '*means to an end*'. Een vervolg onderzoek zou nog veel meer (gefundeerd) rekening moeten houden met het 'fan-aspect' van geïnterviewden.

Maar, het is genoeg geweest. Het eventueel uitwerken van een gefundeerde theorie laat ik graag aan anderen over. Ik ben klaar met het onderzoeken, analyseren en beargumenteren. Bovendien heb ik enorme dorst. Ik hoop dat dit onderzoek vervolg mag krijgen. Het is jammer dat een masterthesis vaak door maar vier à vijf mensen gelezen wordt. Ik pretendeer niet dat ik een zodanig interessante thesis geschreven heb dat iedereen die moet lezen, maar in het algemeen vind ik het zonde dat het harde werk van studenten enkel beloond wordt met een diploma en niet met een vervolgonderzoek. Jaar in jaar uit schrijven honderden studenten een thesis, waarin aanbevelingen voor vervolg onderzoek volgen, zo hoort dat nu eenmaal. Die aanbevelingen zijn voor hooggeleerden misschien niet interessant, maar waarom het wiel opnieuw uitvinden? Waarom worden studenten nauwelijks gestimuleerd om verder te gaan waar een vorige student geëindigd is? Het is juist onderzoek vanuit de Gefundeerde Theorie-benadering dat om zo'n vervolg vraagt.

Literatuurlijst

Boeken:

- Baarda, D., Goede, d. M., & Teunissen, J. (2001). *Kwalitatief Onderzoek*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Baker, R., & Ball, S. (1969). *Mass media hearings. A report to the national commission on the causes and prevention of violence*. Washington D.C.: U.S. Government Printing Office.
- Boer, C., & Brennecke, S. (2003). *Media en publiek: Theorieën over media-impact* (5e druk ed.). Amsterdam: Boom.
- Bryant, J., Roskos-Ewoldsen, D., & Cantor, J. (2003). *Communication and Emotion: Essays in Honor of Dolf Zillmann*. NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Fuller, L. (1992). *The Cosby Show. Audiences, impact, and implications*. Westport: Greenwood press.
- Gerbner, G., & Gross, L. (1976). Living with television: the violence profile. *Journal of communications*, 26 (2), 172-199.
- Grossberg, L., Wartella, E., Wise, J. M., & Whitney, D. C. (2006). *Media making mass media in a popular culture* (2e editie ed.). Thousand Oaks, US: Sage Publications.
- Hall, S. (1973). *Encoding and decoing in the television discourse. Paper for the Council of Europe Colloquy on training in the critical reading of televisual language*. Leicester: Centre for Mass Communications Research.
- Ignatieff, M. (2004). *Het minste kwaad: politiek en moraal in het tijdperk van terrorisme*. Amsterdam: Cossee..
- Lipson, L. (1967). *De grondslagen van de politieke wetenschap*. Antwerpen: Aula.
- McQuail, D. (1994). *Mass communication theory. An introduction* (3e editie ed.). London: Sage.
- Morley, D., & Brunson, C. (1999). *The 'Nationwide' television studies*. London: Routledge.
- Niebuhr, R. (1932). *Moral man and immoral society*. New York: Charles Scribner's Sons.
- Nussbaum, M. (1995). *Poetic justice*. Boston: Beacon Press.
- Rowlands, M. (2006). *Alles wat ik weet, weet ik van tv: filosofie voor zappers*. Wormer: Inmerc bv.
- Weijers, A., & Wester, F. (2006). Culturele thema's in de sitcom. In F. Wester, *Inhoudsanalyse: theorie en praktijk* (pp. 161-191). Alphen aan de Rijn: Kluwer.

Wester, F., Karsten, R., & Scheepers, P. (2006). *Onderzoekstypen in de communicatiewetenschap* (2e druk, 1ste oplage ed.). Alphen aan den Rijn: Kluwer.

Wetenschappelijke artikelen:

Bilandzic, H. (2006). The perception of distance in the cultivation process: a theoretical consideration of the relationship between television content, processing experience, and perceived distance. *Communication Theory*, 16 (3), 333-355. [elektronische versie]

Cawelti, J. (1975). Myths of violence in american populair culture. *Critical Inquiry*, 1 (3), 521-541. [elektronische versie]

Cerulo, K. (2000). The rest of the story: Sociocultural patterns of story elaboration. *Poetics*, 28 (1), 21-45. [elektronische versie]

Currie, G. (1995). The moral psychology of fiction. *Australian Journal of Philosophy*, 73 (2), 250-259. [elektronische versie]

Gerbner, G., & Gross, L. (1976). Living with television: the violence profile. *Journal of communications*, 26 (2), 172-199. [elektronische versie]

Grabe, M. (2002). Maintaning the moral order: a functional analysis of "The Jerry Springer Show". *Crititcal Studies in Media Communications*, 19 (3), 311-328. [elektronische versie]

Johnson, J., Cohen, P., Smailes, E., Kasen, S., & Brook, J. (2002). Television viewing and aggressive behavior during adolescence and adulthood. *Science*, 295 (5564), 2468-2471. [elektronische versie]

Katz, E., Blumler, J., & Gurevitch, M. (1973-1974). Uses and gratifications research. *The Public Opinion Quarterly*, 37 (4), 509-523. [elektronische versie]

Konijn, E., & Hoorn, J. (2005). Some like it bad: Testing a model for perceiving and experiencing fictional characters. *Media Psychology*, 7 (2), 107-144. [elektronische versie]

Lane, P. J. (2001). The existential condition of television crime drama. *Journal of popular culture* (34), 137-151. [elektronische versie]

Poecke, L. v. (1979). Culturele indicatoren (III): gerbner: het systeem is de boodschap. *Communicatie*, 9 (1), 6-13. [elektronische versie]

Raney, A. (2004). Expanding disposition theory: Reconsidering character liking, moral evaluations, and enjoyment. *Communications Theory*, 14 (4), 348-369. [elektronische versie]

Naslagwerken:

Geerts, G., & Heestermans, H. (1995). *Groot woordenboek der Nederlandse taal* (12e dr. in de nieuwe spelling, in samenw. met C.A. den Boon en E.C.M. Vos; etymologie door P.A.F. van Veen; in samenw. met N. van der Sijs ed.). Utrecht: Van Dale Lexicografie.

Instituut voor Nederlandse Lexicologie. (2005). *Het groene boekje. Woordenlijst Nederlandse taal* (2e oplage ed.). Den Haag: Sdu Uitgevers.

Krantenartikelen:

NRC next. (2007, 07 02). Slavernij krijg plek in museum. *NRC next* .

Niet bij een officiële uitgever verschenen

Krijnen, T. (2007). *There is more(s) in television. Studying the relationship between television and moral imagination*. Amsterdam: University of Amsterdam: Department of Social and Behavioural Sciences.

Weijers, A., Oud, G., & Wester, F. (2003). Schema narratieve analyse van fictie.

Internetbronnen:

BBC News. (sd). *BBC News*. Opgeroepen op Juni 15, 2007, van Profile: Timothy McVeigh: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/1321244.stm>

Constitution of the United States. (sd). Opgeroepen op 06 15, 2007, van The national archives: http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution_transcript.html

Dexter. (sd). Opgeroepen op 03- 10, 2008, van Dexter official site: <http://www.sho.com/site/dexter/home.do>

imdb.com. (sd). *Release dates for 24*. Opgeroepen op Januari 14, 2008, van Internet Movie Database: <http://www.imdb.com/title/tt0285331/releaseinfo>

Kijkwijzer classificatieformulier. (2007, Januari). Opgeroepen op Maart 18, 2008, van Kijkwijzer: http://www.kijkwijzer.nl/upload/download_pc/6_Vragenlijst_Kijkwijzer_maart_2007.pdf

Law and Order. (sd). Opgeroepen op 03- 10, 2008, van Law and order tv show series on NBC: http://www.nbc.com/Law_&_Order/

Oz. (sd). Opgeroepen op 03- 10, 2008, van Hbo: Oz: www.hbo.com/oz/

Release dates for 24. (sd). Opgeroepen op 05- 17, 2007, van Internet movie database: <http://www.imdb.com/title/tt0285331/releaseinfo>

Smit, M. (sd). *Twenty Four Hyve*. Opgeroepen op Maart 26, 2008, van www.hyves.nl: <http://twentyfour.hyves.nl/>

Stichting alcohol preventie. (2006, September 06). *Drank in soaps*. Opgeroepen op Maart 18, 2008, van STAP: <http://www.alcoholpreventie.nl/bestand/drankinsoaps.pdf>

The Jerry Springer Show. (sd). Opgeroepen op Juni 01, 2007, van Internet movie database: <http://www.imdb.com/title/tt0120974/>

Film

Cassar, J. (Producent), Katz, E. (Auteur), & Keller, F. (Regisseur). (2003). *24, Day 2: 7:00 p.m.-8:00 p.m.* [Film]. V.S.: 20th Century Fox.

Bijlagen

Kijkers, het zijn net mensen

Onderzoek onder fans van 24

Bart Molsbergen

Erasmus Universiteit Rotterdam, Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen,
Masterthesis Media & Journalistiek, Student: Bart Molsbergen, E-mail:
bartmolsbergen@xs4all.nl, Studentnummer: 299217, Begeleider: Drs. J.M. Engelbert, Tweede
Lezer: Dr. A.F.M. Krijnen

Bijlagen Inhoudsopgave

Bijlage I: Personages	i
Bijlage II: Narratieve Analyse	iii
DEEL I: DE TRANSCRIPTIE	iii
DEEL II: MANIFESTE VERHAALANALYSE PER VERHAALLIJN	xiv
DEEL III: LATENTE VERHAALANALYSE.....	xviii
Bijlage III: Uitnodiging Interviews	xxiii
Bijlage IV: Topiclist	xxiv
Bijlage V: Interview Transcripties	xxvi
Transcript interview Marco	xxvi
Transcript interview Ric	xliii
Transcript interview Wanda	lix
Transcript interview Lianne	lxxiv
Transcript interview Sami	lxxxix

Bijlage I: Personages

Deze bijlage dient als overzicht van de belangrijkste personages uit aflevering 12 seizoen 2 van 24. Lezers kunnen deze bijlage raadplegen indien zij tijdens het lezen behoefte hebben aan foto's of een kort beschrijving van de personages.

<p>Jack Bauer</p> 	<p>Leeftijd: Ongeveer 40 jaar oud Nationaliteit: Amerikaan Gezin: Vader (dochter Kim) Rol: Anti-terreuragent</p> <p>In deze aflevering: Neemt Syed Ali gevangen en bindt hem vast. Hierna mishandelt hij Syed Ali fysiek (slaan, vingers breken) en psychisch (executie gezin) om zo de locatie van de bom te achterhalen. Dit lukt en samen met Kate vertrekt hij naar Norton Airfield, waar de bom ligt.</p>
<p>Syed Ali</p> 	<p>Leeftijd: Ongeveer 40 jaar oud Rol: Leider Terroristische cel Etniciteit: Midden-Oosters Gezin: Vader (Twee kinderen en vrouw) Religie: Moslim</p> <p>In deze aflevering: Wordt door Jack Bauer gevonden in de kelder van een moskee. Hierna wordt hij fysiek mishandeld en geestelijk onder druk gezet doordat Jack Bauer dreigt zijn gezin te executeren. Besluit uiteindelijk te bekennen en blijft onwetend over de encenering.</p>
<p>David Palmer</p> 	<p>Leeftijd: Ongeveer 50 jaar oud Gezin: Een vrouw (Sherry) Rol: President</p> <p>In deze aflevering: Overziet de marteling van Roger Stanton en geeft in eerste instantie opdracht Jack Bauer te voorzien van alle nodige middelen. Besluit uiteindelijk om de executie van Syed Ali's gezin te verbieden.</p>
<p>Sherry Palmer</p>	<p>Leeftijd: Ongeveer 50 jaar oud Gezin: Getrouwd met David Palmer Rol: 'First lady'</p> <p>In deze aflevering: Houdt informatie over een verrader, Roger Stanton, achter voor haar man en is op onduidelijke wijze betrokken bij een complot tegen Het Witte Huis.</p>

	
<p>Kate Warner</p> 	<p>Leeftijd: Ongeveer 35 jaar oud Gezin: Zus van Marie Warner</p> <p>In deze aflevering: Kate helpt Jack Bauer om Syed Ali te identificeren in de moskee. Vervolgens is zij in de moskee aanwezig om eerst met haar zus te bellen om haar locatie te achterhalen en aan het einde van de aflevering gaat ze met Jack Bauer mee naar het vliegveld. Zij is ook degene die Jack Bauer direct confronteert met zijn handelen door te zeggen: 'You're even worse then they are.'</p>
<p>Marie Warner</p> 	<p>Leeftijd: Ongeveer 35 jaar oud Rol: Terrorist Gezin: Zus van Kate en handlangster van Syed Ali</p> <p>In deze aflevering: Marie is op weg naar Norton Airfield waar de bom ligt. Ze wordt vanuit de auto gebeld door haar zus die wil uitvinden waar ze is en of ze echt een terroriste is. Aan het eind van de aflevering sluit ze de bom aan en gaat ze bidden.</p>
<p>Mike Novich</p> 	<p>Leeftijd: Ongeveer 55 jaar oud Beroep: Adviseur van de president</p> <p>In deze aflevering: Mike geeft president Palmer advies over de ondervraging van Syed Ali.</p>

Bijlage II: Narratieve Analyse

DEEL I: DE TRANSCRIPTIE

4. Maak een uitgebreide beschrijving van de verhaallijnen onderverdeeld in scènes. Bepaal welke scènes tot een verhaallijn behoren. Geef iedere verhaallijn een letter (A,B,C etc.) en iedere scène uit die verhaallijn een volgnummer in de betreffende verhaallijn. Het oorspronkelijke scènenummer plaats je tussen haakjes.

Onder dit nieuwe scènehoofd beschrijf je wat de kern van de scène is in relatie tot de gehele verhaallijn. Maak daarbij gebruik van het transcript dat je onder punt 3 hebt gemaakt en vul zonodig dit transcript aan.

Verhaallijn A: *Zoektocht naar de bom*

Wat vooraf ging aan verhaallijn A:

In Zuid Korea wordt een man gemarteld, hij zegt dat er die dag een aanslag plaats zal vinden. De president van Amerika – David Palmer – wordt direct ingelicht en naar een veilig bunker gebracht. Nadat de president verteld is dat er waarschijnlijk een islamitische groep terroristen achter de dreigende aanslag zit belt hij Jack Bauer om het onderzoek te leiden. Jack honoreert het verzoek van de president. Gaandeweg blijkt dat de familie Warner iets te maken heeft met de dreigende aanslag. Jack ontdekt dat Syed Ali waarschijnlijk het brein is achter de geplande aanslag. In het huis van Syed Ali vindt hij Kate Warner. Dus zus van Kate – Marie – blijkt een van de handlangers van Syed Ali te zijn.

Beschrijving gebeurtenissen verhaallijn A in aflevering 12:

Marie gaat de moskee waar Syed Ali aan het bidden is binnen. Zij kan Syed Ali identificeren omdat Syed Ali haar ondervraagd heeft voordat Jack haar bevrijd heeft. Nadat Marie bevestigd heeft dat Ali in de moskee is valt Jack Bauer met een team CTU-agenten de moskee binnen. Ze vinden hem uiteindelijk in de kelder. Jack slaat Syed Ali om hem te dwingen te vertellen waar de bom ligt. Als dit niet werkt laat Jack een aantal tv's installeren waarop het gezin van Syed Ali te zien is. Een aantal soldaten in Syed Ali's thuisland (ergens in het Midden-Oosten) houden zijn familie onder schot en Jack dreigt zijn familie dood te laten schieten als hij niet vertelt waar de bom is.

President Palmer hoort van Jack's plan en beveelt hem niet door te gaan met deze vorm van marteling. Jack negeert het bevel en nadat Ali's eerste zoon is doodgeschoten en de dood van zijn tweede kind dreigt slaat hij door. Hij vertelt dat de bom op een klein vliegveld net buiten LA ligt.

De executie van Syed Ali's zoon blijkt geënceneerd, maar Syed Ali weet dit niet.

Transcript verhaallijn A:

[1] 01.38 - IN DE MOSKEE - A1

Een CTU-Agent (Tom Baker) heeft in de moskee een vloerluik ontdekt. Jack Bauer daalt neer om Syed Ali te zoeken.

[2] 04.15 - KELDER MOSKEE - A2

Vanuit een ondergrondse ruimte belt Syed Ali met Marie Warner die ergens in LA rijdt. Ali zegt tegen Kate dat ze weet wat haar te doen staat als hij niet op tijd op de afgesproken plek is. Na het gesprek wordt Ali gevonden en overmeesterd door Bauer die voorkomt dat Ali een zelfmoordcapsule inslikt. Hij laat Kate weg sturen en beveelt Agent Baker om het nummer dat Ali belde te achterhalen.

[3] 05.40 - CTU - A3

De vader van Kate en Marie wordt verhoord door George Mason. Ondertussen is een specialist gearriveerd om een gedeeltelijk verbrand document te analyseren.

[4] 08.50 - PRESIDENTIELE COMPOUND - A4

Roger Stanton wordt verhoord terwijl Palmer via een monitor mee kijkt. Ondertussen vertelt Mike dat Jack Bauer begonnen is met het verhoren van Syed Ali, die waarschijnlijk weet waar de bom is.

[5] 09.57 - CTU - A5

Tony spreekt aan de telefoon over de vermissing van Kim. George Mason - zijn baas - ergert zich hieraan en vindt dat Tony naar de bom moet zoeken ipv. naar Kim.

[7] 12.06 IN DE MOSKEE - A6

Buiten de moskee staan mensen te kijken. Politieagenten houden hen op afstand. Een aantal mannen zijn bezig om kabels de moskee in te dragen en in de moskee worden monitoren neer gezet. In een afgesloten ruimte begint Jack Bauer met het verhoren (slaan) van Syed Ali. Syed Ali weigert te vertellen waar de bom is en zegt liever te zullen sterven.

[9] 15.00 - IN DE MOSKEE - A7

De imam wordt de verhoorruimte binnen gebracht. Hij probeert Syed Ali over te halen om mee te werken. Ali weigert en zegt tegen de imam dat zij de discussie voort zullen zetten in het paradijs. Ali's gezicht is inmiddels bebloed en in zijn linkerooglid zit een snee.

[10] 16.17 - IN DE MOSKEE - A8

Agent Baker heeft het nummer dat Syed Ali in de kelder belde achterhaald. Kate Warner hoort het nummer en zegt dat het nummer van haar zus is. Jack Bauer haalt Kate over om haar zus te bellen.

[11] 19.21 - IN DE MOSKEE - A9

Zoals afgesproken belt Kate met haar zus Marie terwijl de CTU-agenten haar locatie traceren. Na het gesprek gooit Marie de telefoon uit de auto waardoor ze het signaal weer verliezen.

[12] 22.13 - CTU - A10

Michelle en Tony lopen naar de beeldanalyst. Hij heeft een letter en twee cijfers ontdekt in het (gedeeltelijk) verbrande document. Tony en Michelle besluiten de gevonden code te vergelijken met data in verschillende databases.

[13] 23.28 - IN DE MOSKEE - A11

Jack Bauer krijgt de gevonden code door van CTU. Hij stormt de verhoorruimte binnen en zegt Syed Ali dat ze hem en z'n handlangers op de hielen zitten. De opgestelde monitoren gaan aan en daarop is te zien hoe gemaskerde mannen het gezin van Syed Ali onder schot houden. Bauer zegt dat Ali moet vertellen waar de bom is omdat hij anders zijn gezin laat vermoorden.

[14] 25.17 - PRESIDENTIELE COMPOUND - A12

Mike informeert president Palmer over Jack Bauer's plan om het gezin van Syed Ali te vermoorden als Ali niet vertelt waar de bom is. Mike en de president voeren een discussie waarin Mike stelt dat soms onschuldige slachtoffers moeten vallen om een groter aantal onschuldigen te redden. De president is het hier niet mee eens en besluit Bauer te bellen en hem te bevelen zijn plan te staken.

[15] 26.52 - IN DE MOSKEE - A13

Bauer wordt gebeld door Palmer. Hij beveelt Bauer zijn voorgenomen plan moet staken. Bauer doet tegenover Ali alsof Palmer de actie wel goedkeurt.

[19] 31.39 - IN DE MOSKEE - A14

Bauer dreigt de jongste zoon van Ali, Asad, dood te laten schieten. Ali zwijgt en op de monitoren is te zien hoe gemaskerde mannen Asad executeren.

[21] 35.26 - IN DE MOSKEE - A15

Bauer dreigt de tweede zoon van Syed Ali te laten dood schieten. Op het laatste moment besluit Syed Ali zijn stilzwijgen te doorbreken en te vertellen waar de bom is.

[22] 36.20 - CTU - A16

Jack Bauer belt met CTU en vertelt dat de bom op Norton Airfield ligt. George Mason laat een aantal teams uitrukken om de bom te onderscheppen.

[23] 37.07 - IN DE MOSKEE - A17

Syed Ali wordt afgevoerd door CTU-agenten. Kate denkt dat Bauer de zoon van Ali heeft vermoord, maar videobeelden van Ali's gezin tonen dat Jack deedt alsof.

[24] 39.00 - NORTON AIRFIELD - A18

Marie komt aan op het vliegveld en samen met een handlanger maken ze de bom gebruiksklaar.

Verhaallijn B: *Verraad in het Witte Huis*

Wat vooraf ging aan verhaallijn B:

President Palmer wordt geconfronteerd met de mogelijkheid dat mensen binnen zijn eigen regering iets te maken hebben met de dreigende nucleaire explosie. Gaandeweg wordt duidelijk dat Roger Stanton, directeur van de *NSA*, misschien meer weet over de samenzwering. Stanton ontkent en president Palmer besluit Stanton te laten verhoren. President Palmer vraagt een ex-CIA agent het verhoor te leiden en zegt dat hij alles moet doen om er achter te komen of Stanton iets weet van de dreigende explosie.

Beschrijving gebeurtenissen verhaallijn B aflevering 12:

President Palmer kijkt vanachter zijn naar een monitor waarop het verhoor van Stanton te volgen is. Tegelijkertijd heeft een adviseur van de president – Lynne Kresge – het vermoeden dat Sherry Palmer – vrouw van de president – informatie over Roger Stanton en de bom achterhoudt. Mike Novich – Chief of Staff van President Palmer – wordt hierover geïnformeerd door Lynne. Hij zegt dat Lynne naar de afspraak die ze met haar bron gemaakt heeft moet gaan en dat het verstandig is om niets tegen president Palmer te zeggen zolang er geen zekerheid is.

Transcript verhaallijn B:

[4] 08.50 - PRESIDENTIELE COMPOUND - B1

Roger Stanton wordt verhoord terwijl Palmer via een monitor mee kijkt. Ondertussen geeft Mike een update over de stand van zaken bij Jack Bauer.

[16] 29.15 - PRESIDENTIELE COMPOUND - B2

Mike overlegt met Lynne over Sherry Palmer, de vrouw van de president. Lynne zegt dat zij denkt dat Sherry samen werkt met Roger Stanton. Mike vertelt Lynne dat ze haar bron moet ontmoeten en daarna weer met hem moet overleggen.

[20] 32.54 - PARKEERPLAATS BUITEN PRESIDENTIELE COMPOUND - B3

Lynne denkt haar bron te gaan ontmoeten, maar Sherry Palmer wacht haar op. Sherry zegt dat ze erin geluisd wordt, maar Lynne gelooft niet dat Sherry van niets wist.

Verhaallijn C: *Kim op de vlucht*

Wat vooraf ging aan verhaallijn C:

Jack's dochter Kim is een soort au pair bij een familie in Los Angeles. De man van het gezin slaat zijn vrouw en dochter regelmatig. Als Kim dit ontdekt besluit ze, op aandringen van de moeder, de dochter uit de buurt van de man te brengen. Kim, haar vriendje en de dochter worden uiteindelijk aangehouden door een politieagent. Op de weg terug naar LA besluit Kim d'r

vriendje brand te stichten in de politieauto. Hierdoor verongelukt de auto en in paniek slaat Kim op de vlucht.

Beschrijving gebeurtenissen verhaallijn C in aflevering 12:

Kim raakt in het bos verstrikt in een stropersval. Ze wordt gered door Lonnie McRae waaraan ze vertelt dat ze betrokken is bij een auto-ongeluk en dat ze niet terug wil naar LA.

Transcript verhaallijn C:

[5] 09.57 - CTU - C1

Tony spreekt aan de telefoon over de vermissing van Kim. George Mason - zijn baas - ergert zich hieraan en vindt dat Tony naar de bom moet zoeken ipv. naar Kim.

[6] 10.49 - BOS NABIJ LA - C2

Kim zit vast in een stropersval. Een man die in de buurt woont helpt haar los te komen.

[8] 14.10 BOS NABIJ LA - C3

De man die Kim geholpen heeft stelt voor naar het politiebureau te gaan om het ongeluk door te geven. Kim ziet dat niet zitten en de man biedt haar een slaappleaats aan.

Toelichting verhaallijnen

De verhaallijn van Kim is het minst vertegenwoordigd in deze aflevering (ca. 4 minuten). De verhaallijnen A en B kennen een zekere overlap omdat het verraad in Het Witte Huis samen hangt met de dreigende aanslag. Naast deze verhaaltechnische samenhang is er ook een samenhang doordat President Palmer enerzijds het martelen van Roger Stanton wel toe staat en anderzijds het martelen van Syed Ali af keurt. Martelen op zich vindt Palmer dus niet verkeerd, maar hij erkent dat er grenzen zijn aan wat toelaatbaar is. Verhaallijn A neemt ongeveer 31 minuten in beslag en verhaallijn B ongeveer 5 minuten.

Vanaf dit punt zal de narratieve analyse alleen verhaallijn A behandelen. Ten eerste wordt er, zoals hierboven aangegeven, maar zeer weinig tijd besteed aan de andere verhaallijnen. Hierdoor is er dus weinig informatie voor handen om de narratieve analyse op toe te passen. Ten tweede is er in de verhaallijn over Kim Bauer nauwelijks sprake van expliciet of impliciet geuite waarden. In de verhaallijn over verraad in het witte huis speelt de marteling van Roger Stanton in opdracht van president Palmer, hiernaar zal sporadisch verwezen worden. De verhaallijn rond de zoektocht naar de bom en in het bijzonder het verhoor van Syed Ali toont wel uitgebreid morele dilemma's, keuze situaties en waardentegenstellingen. Hierom is verhaallijn A wel geschikt voor verdere analyse en zijn B en C dat niet.

5. Geef van elk belangrijk personage aan welke identiteitskenmerken (geslacht, sociale leeftijd, ras, sociale achtergrond, etnische achtergrond, burgerlijke staat, beroep c.q. status

en fysieke kenmerken als schoonheid, littekens) een rol spelen in het verloop van het verhaal. Onderbouw dit door te verwijzen naar concrete scènes.

6. Geef van elk belangrijk personage aan welke gedragskenmerken (humeurig, ruziënd, depressief, bezorgd, innemend, opvliegend, slim, verleidelijk, loyaal, empathisch) een rol spelen in het verloop van het verhaal. Onderbouw dit door te verwijzen naar concrete scènes.

Persoonskenmerken Jack Bauer:

Leeftijd: Ongeveer 40 jaar oud

Nationaliteit: Amerikaan

Gezin: Vader (dochter Kim)

Functie: Anti-terreuragent

Gedragskenmerken Jack Bauer:

Loyaal (aan 'het idee van Amerika')

Doelgericht

Gaat voorop in de strijd (Hij daalt alleen af, zonder vuurwapens in de kelder waar Syed Ali zich verstopt heeft.) (Scene A2)

Overtuigd van juistheid eigen handelen (Bauer vraagt geen advies en negeert een bevel van de president.) (scene A13).

Schuwt geweld niet (Bauer slaat Syed Ali meerdere malen (scene 7) en brengt hem waarschijnlijk enorme psychologische schade toe door te doen alsof zijn gezin geëxecuteerd wordt (scene A11, A14, A15).

Persoonskenmerken Syed Ali:

Leeftijd: Ongeveer 40 jaar oud

Etniciteit: Midden-Oosters

Gezin: Vader (Twee kinderen en vrouw)

Religie: Moslim

Functie: Terrorist

Gedragskenmerken Syed Ali:

Liefhebbende vader (Syed Ali lijdt zichtbaar als zijn zoon vermoord lijkt te worden)(scene A11).

Gelovig moslim. (Syed Ali betuigt zijn geloof tegenover de imam in scene A7)

Kan goed tegen pijn (Tijdens het gehele verhoor wordt Syed Ali geslagen door Jack Bauer en desondanks zwijgt hij over de locatie van de bom.)(scene A6)

Vastberaden te sterven voor zijn idealen. In scene A2 probeert Syed Ali een zelfmoordcapsule te slikken zodat CTU nooit achter de locatie van de bom kan komen.

Persoonskenmerken David Palmer:

Leeftijd: Ongeveer 50 jaar oud

Gezin: Een vrouw (Sherry)
Functie: President van de V.S.

Gedragsskenmerken David Palmer:

Veel verantwoordelijkheidsgevoel. (Hij probeert in scene A13 de executie van Syed Ali's gezin te stoppen)

Blijft graag op de hoogte en betrokken bij 'veld-beslissingen'. (Palmer wordt door Mike Novick op de hoogte gehouden van wat zich afspeelt in de moskee.) (scene A4 ,A12)

Handelt vanuit functie (President heeft gezworen de grondwet in acht te nemen, te bewaken en te verdedigen.)

7. Beschrijf voor elk belangrijk personage in de verhaallijn:

- de concrete doelen die men nastreeft voor zover die expliciet geuit dan wel verbeeld worden. Adstrueer dit met dialogen en beelden uit waarnemingen gedaan onder punt 3. (Bijvoorbeeld: moord oplossen, hem/haar veroveren, iemand redden, bank beroven, geld winnen, chef worden)
- de abstracte doelstelling die daar onder ligt voor zover die expliciet geuit dan wel verbeeld wordt. (Bijvoorbeeld: status, macht, rijkdom, liefdesgeluk, anderen helpen, gerechtigheid, het geweten sussen). Adstrueer dit met dialogen en beelden uit waarnemingen gedaan onder punt 3.
- de psychologische drijfveer achter deze doelen voor zover die expliciet geuit dan wel verbeeld wordt. (Bijvoorbeeld: haat, wraak, minderwaardigheidsgevoelens, egocentrisme, schuldgevoelens, eenzaamheid, moeite om zich te binden, frustaties, een specifiek geloof of wereldbeschouwing etc.). Adstrueer dit met dialogen en beelden uit waarnemingen gedaan onder punt 3.

NB.1: Wat betreft deze aspecten kan er sprake zijn van:

- tegenstellingen in één personage waardoor er bijvoorbeeld meerdere doelstellingen tegelijkertijd kunnen zijn
- tegenstellingen tussen verschillende personages
- groei of verandering van het personage in de loop van het verhaal

NB.2: Als het gevraagde niet expliciet geuit dan wel verbeeld wordt, vul je deze categorie niet in. Het is niet de bedoeling dat je hier al over gaat tot interpretaties.

Jack Bauer:

Concrete doelen:

- | | |
|--------------------------------|--|
| 1. Ontdekken waar de bom ligt. | Bauer vraagt o.a. in scene A6 waar de bom is. |
| 2. Onschuldige mensen redden. | Bauer vertelt in de eerste scene dat de bom mogelijk miljoenen slachtoffers zal eisen. |

Abstracte doelen:

Niet expliciet geuit.

Psychologische drijfveren:

Niet expliciet geuit.

Syed Ali:

Concrete doelen:

1. Een aanslag plegen.
2. Voorkomen dat zijn gezin vermoord wordt.

Abstracte doelen:

In de hemel geraken.

Als Jack Bauer dreigt hem te vermoorden zegt Ali: "Then I'll have that much more pleasure in paradise." (scene A6).

Ali zegt tijdens zijn gesprek met de imam: "We'll continue this debate when I see you there [de hemel]." (scene A7).

Psychologische drijfveren:

Geloof

Idem.

David Palmer:

Concrete doelen:

1. Helpen bij het vinden van de bom. De president zegt dat Jack Bauer alle middelen moet krijgen die hij nodig heeft om de bom te vinden (scene A4).
2. Voorkomen dat Jack Bauer onschuldige mensen vermoord. Palmer beveelt Bauer zijn plan om het gezin van Ali te vermoorden te staken (scene A13)

Abstracte doelen:

Niet expliciet geuit.

Psychologische drijfveren:

Niet expliciet geuit.

8. Beschrijf de waarden en normen die expliciet geuit dan wel verbeeld worden in het programma. Normen zijn regels waaraan men zich moet houden (bijvoorbeeld "je mag niet zonder toestemming in een dagboek van iemand kijken" of "je moet je best doen"). Waarden vormen de grondslag waarop de norm gebaseerd is (i.c. "het recht op privacy" c.q. "succes"). Geef aan welke waarden en normen invloed hebben op het verloop van het verhaal.

Norm I:

Als er mensenlevens op het spel staan moeten individuele rechten wijken om de rechten van de meerderheid te beschermen.

Waar blijkt dit uit:

Dit blijkt uit de rechten van Ali die geschonden worden om een groot aantal mensen te redden.

Afgeleid van waarden:

1. De rechtsstaat

Om de rechtsstaat te beschermen moeten soms individuele rechten (die juist door de rechtsstaat beschermd worden) wijken.

2. Utilitarisme

In het utilitarisme bepaalt het nut van een handeling of deze juist is. Deze waarde ligt ook ten grondslag aan de eerste norm, want de noodzaak bepaalt de mate waarin gemarteld mag worden. De redenatie is dat de marteling van een (schuldig) individu nuttig is als men hierdoor de rechtsstaat kan beschermen, in dit geval een bomaanslag voorkomen.

Palmer en Bauer zijn beiden niet bereid om onschuldigen te vermoorden om de rechtsstaat te beschermen. De redenatie is in dat geval dat het vermoorden van onschuldigen door de staat meer schade aan de rechtsstaat toebrengt dan het voorkomen van een bomaanslag. Binnen deze redenatie heeft het vermoorden van onschuldigen inderdaad weinig nut.

De uitkomst van beslissing bepaalt dus welke keuze er genomen dient te worden.

Invloed op het verhaal:

Deze norm heeft invloed op het verhaal doordat de individuele rechten van zowel Ali als zijn gezin geschonden worden vanuit de waarde dat hiermee de rechtsstaat het beste beschermd kan worden.

De utilitaristische waarde heeft invloed op het verhaal doordat in een aantal situaties het 'nut' de belangrijkste richtlijn is voor beslissingen:

1. Het schenden van de lichamelijke integriteit (mensenrechten) van Syed Ali is geoorloofd omdat de rechten van een groot aantal burgers zwaarder wegen dan de rechten van (individueel) Syed Ali.
2. Tony Almeida krijgt ruzie met zijn baas, George Mason, omdat hij kostbare tijd besteed aan het zoeken naar Kim Bauer (individueel) in plaats van te zoeken naar de bom die de levens van een groot aantal burgers bedreigt (scene A4).

Norm II:

De Koran verbiedt het vermoorden van onschuldigen.

Waar blijkt dit uit:

In scene A7 zegt de imam: "The Koran clearly forbids the killing of innocents and noncombatants."

Afgeleid van waarde:

Geloofsovertuiging.

Invloed op het verhaal:

Deze norm heeft geen invloed op het verhaal. De waarde geloof wordt bij norm III besproken.

Norm III:

Onschuldigen vermoorden (om een doel te bereiken) is juist.

Waar blijkt dit uit:

Syed Ali denkt dat hij na het plegen van een aanslag c.q. vermoorden van onschuldigen in de hemel komt. In gesprek met de imam zegt Ali: "We'll continue this debate when I see you there." (scene A6).

Afgeleid van waarde:

Geloofsovertuiging.

Invloed op het verhaal:

Deze waarde en norm hebben invloed op het verhaal doordat zij aan de basis liggen van het personage van Syed Ali. Geloof is zijn drijfveer en de aanslag die hij wil plegen zal een groot aantal onschuldige slachtoffers eisen. Hieruit vloeit een oppositie tov. Norm IV: het vermoorden van onschuldigen is verkeerd.

Norm IV:

Onschuldigen vermoorden (om een doel te bereiken) is verkeerd.

Waar blijkt dit uit:

Deze norm wordt expliciet geuit of verbeeld door een aantal personages:

- De imam zegt in scene A6: "... The murder of one innocent, let alone millions, will not get you into paradise."
- Jack Bauer vermoordt het gezin van Syed Ali niet echt en verbeeld zo dat het vermoorden van onschuldigen niet goed is.
- Als Kate denkt dat Bauer het gezin wel echt vermoord heeft zegt zij: "You are even worse than they are." (scene A17).
- David Palmer verbiedt Bauer het (onschuldige) gezin van Ali te vermoorden (scene A13).

Afgeleid van waarde:

Lichamelijke integriteit (mensenrechten) -> de rechtsstaat

De vierde norm komt voort uit de waarde van lichamelijke integriteit die onderdeel uitmaakt van de mensenrechten. Die waarde komt deels voort uit de waarde van de rechtsstaat waaruit afgeleid kan worden dat zowel schuldigen als onschuldigen niet gemarteld mogen worden c.q. lichamelijke integriteit genieten.

Bij deze waarde geldt deels dezelfde utilitaristische redenering als bij de eerste: het nut bepaalt de mate waarin bepaalde handelingen gerechtvaardigd zijn.

Invloed op het verhaal:

De waarde mensenrechten heeft invloed op het verhaal doordat President Palmer hierom besluit het gezin van Syed Ali niet te vermoorden.

Later in de analyse komt aan de orde of in deze aflevering vooral waarde wordt gehecht aan de mensenrechten en de rechtsstaat of aan utilitaristische principes.

Norm V:

Je eigen kind opofferen voor je idealen is verkeerd.

Waar blijkt dit uit:

In scene A15 besluit Ali te kiezen voor zijn kind in plaats van zijn idealen. Hieruit blijkt dat zijn kind uiteindelijk belangrijker is dan zijn ideaal: een aanslag plegen.

Afgeleid van waarde:

Ouderliefde. (loyaliteit)

Invloed op het verhaal:

Syed Ali besluit te vertellen waar de bom ligt uit liefde voor zijn kind. De waarde ouderliefde (loyaliteit) is dus belangrijker voor Ali dan de waarde geloof.

In deze aflevering speelt de ouderliefde van Jack Bauer geen rol, maar de loyaliteit van Tony Almeida aan zijn vriend, Jack Bauer, wel. Loyaliteit is een waarde die verwant is aan ouderliefde. Ouderliefde is een specifiek gerichte loyaliteit tegenover het gezin, maar in een breder perspectief komt loyaliteit terug in de beschrijvingen van de personages: Palmer is loyaal aan de grondwet, Bauer aan Amerika en Syed Ali aan zijn ideologie. De bijpersonages Tony en Kate zijn respectievelijk loyaal aan hun vriend en zus.

DEEL II: MANIFESTE VERHAALANALYSE PER VERHAALLIJN

9. Beschrijf elke verhaallijn in termen van narratieve cyclussen i.c. *probleem-keuzesituatie-beslissing-probleem*. Verwijs bij de beschrijving terug naar concrete scènes.

NB.: Een probleem, keuzesituatie of beslissing kan betrekking hebben op één personage maar ook op meerdere personages in de verhaallijn. Werk het dan per personage uit.

Jack Bauer

Probleem:

Jack Bauer wil een bomaanslag voorkomen. Ali weet waar de bom is, maar hij wil niet vertellen waar.

Keuzesituatie:

De rechten van Ali op lichamelijke integriteit en om te zwijgen respecteren of Ali fysiek martelen.

Beslissing:

Ali fysiek martelen.

Probleem:

Ondanks de fysieke marteling vertelt Ali niet weer de bom is.

Keuzesituatie:

Het zwijgrecht van Ali respecteren of met andere manieren proberen om Ali onder druk te zetten.

Beslissing:

Andere manieren:

1. Gesprek met de imam.
2. Confronteren met bewijs.
3. Dreigen Ali's gezin te vermoorden.
4. Gesprek met president Palmer gebruiken om meer gewicht te geven aan zijn dreigement.

Probleem:

De president beveelt Bauer om het gezin niet te vermoorden.

Keuzesituatie:

Het bevel van de president (hoger in rang) respecteren of Ali's gezin vermoorden om de bom te vinden en onschuldige slachtoffers redden.

Beslissing:

Ali's gezin vermoorden. (Bauer doet alsof)

Keuzes Syed Ali

Probleem:

Ali weet waar de bom ligt en wordt door Jack Bauer fysiek en psychisch onder druk gezet om te vertellen waar die bom is.

Keuzesituatie:

Toegeven aan de pijn en (lichte) psychische druk of loyaal aan zijn (geloofs)idealen blijven.

Beslissing:

Loyaal aan zijn (geloofs)idealen blijven.

Probleem:

Bauer dreigt, met toestemming van de president, om Ali's jongste zoon te vermoorden.

Keuzesituatie:

Loyaal aan zijn gezin of loyaal aan zijn plan voor de aanslag.

Beslissing:

Loyaal aan zijn plan voor de aanslag.

Het is ook mogelijk dat Syed Ali denkt dat Bauer blufft.

Probleem:

Bauer heeft Ali's jongste zoon vermoord en dreigt nu zijn oudste ook te vermoorden.

Keuzesituatie:

Loyaal aan gezin of loyaal aan het plan voor de aanslag.

Beslissing:

Loyaal aan zijn gezin.

President Palmer

Probleem:

Jack Bauer dreigt een onschuldig gezin te vermoorden om zo de locatie van de bom te achterhalen.

Keuzesituatie:

Bauer's methode verbieden -> onschuldig gezin redenen -> rechtsstaat beschermen of Bauer's methode toelaten -> rechtsstaat schade toebrengen -> een groot aantal onschuldige burgers redenen.

Beslissing:

Bauer's methode verbieden en zo de rechtsstaat beschermen.

10. Bepaal op basis van punt 9 wie hoofd- en bijpersonages zijn in de verschillende verhaallijnen. Hoofdpersonages zijn personages die een probleem hebben dat leidt tot keuzesituaties en beslissingen in de verhaallijn.

In verhaallijn A zijn President Palmer, Jack Bauer en Syed Ali hoofdpersonages. Hun problemen, keuzesituaties en beslissingen sturen het verhaal.

11. Corrigeer, indien nodig, aan de hand van de analyseresultaten bij punt 9 en 10 de verhaallijnen zoals je die onderscheiden hebt bij punt 3. Er kan sprake zijn van verstrengeling van verhaallijnen waarbij de ene verhaallijn een subplot is van een andere verhaallijn, de hoofdplot. In dat geval kun je de verhaallijnen samenvoegen.

Verhaallijn B vertoont een 'thematische' overeenkomst met verhaallijn A. In de verhaallijn over het verraad in het witte huis wordt Roger Stanton gemarteld en in de verhaallijn over *de zoektocht naar de bom* wordt Syed Ali gemarteld. De precieze aanleiding voor de marteling van Roger Stanton komt in deze aflevering niet aan bod.

12. Vul aan c.q. corrigeer naar aanleiding van de punten 9 en 10 de vragen omtrent concrete en abstracte doelstellingen en drijfveren alsmede waarden en normen van hoofdpersonages (punt 7 en 8). Naast de expliciete uitingen kun je nu gebruik maken van inferenties op basis van de (verhaal)analyse.

Jack Bauer:

Concrete doelen:

1. Ontdekken waar de bom ligt.
2. Onschuldige mensen redden

Abstracte doelen:

Westerse beschaving (Amerika) beschermen.

Psychologische drijfveren:

Loyaliteit aan 'het idee Amerika' verantwoordelijkheidsgevoel richting Amerikaanse volk.

Jack Bauer lijkt het idee te hebben dat als hij niet mee werkt aan een operatie alles mis loopt.

Syed Ali:

Concrete doelen:

Een aanslag plegen.

Voorkomen dat zijn gezin vermoord wordt.

Abstracte doelen:

In de hemel komen -> Allah dienen.

Psychologische drijfveren:

Geloofsovertuiging.

David Palmer:

Concrete doelen:

1. Helpen bij het vinden van de bom.
2. Voorkomen dat Jack Bauer onschuldige mensen vermoord.

Abstracte doelen:

De rechtsstaat beschermen, zijn eed naleven.

Psychologische drijfveren:

Trouw aan eed -> grondwet en het volk.

13. Geef voor elk hoofdpersonage aan of hij/zij succesvol is, i.c. zijn/haar doelstellingen realiseert en welke verklaring het verhaal geeft voor het slagen c.q. falen van het hoofdpersonage(s).

Jack Bauer

Concreet: Ontdekken waar de bom ligt.

Succesvol: Bauer een juiste beslissing heeft genomen door te doen alsof hij Ali's gezin vermoordde.

Concreet: Onschuldige mensen redden.

Voorlopig succesvol: de kans dat de bom gevonden wordt is weer iets groter.

Abstract: De Westerse beschaving (Amerika) beschermen:

Succesvol: Doordat Bauer 'de weg van het minste kwaad' kiest wordt de westerse beschaving (Amerikaanse burgers) beschermd van terroristen.

Syed Ali

Concreet: een aanslag plegen (niet vertellen waar de bom ligt).

Niet succesvol: Ali vertelt waar de bom ligt omdat hij de loyaliteit aan zijn zoon (ouderliefde) verkiest boven zijn geloofsovertuiging.

Concreet: voorkomen dat zijn gezin vermoord wordt.

Deels succesvol: één zoon wordt zogenaamd doodgeschoten, maar Bauer heeft gedaan alsof en Ali kiest er uiteindelijk voor om te vertellen waar de bom is.

David Palmer:

Concreet: helpen bij de zoektocht naar de bom.

Succesvol: Bauer krijgt de middelen die hij nodig heeft en vind daardoor de (locatie van) de bom.

Concreet: voorkomen dat Bauer onschuldige mensen vermoord.

Succesvol: Bauer negeert het bevel van de president, maar was nooit echt van plan Ali's gezin te vermoorden.

Abstract: Trouw aan eed -> grondwet.

Deels succesvol: het volk (burgers van LA) wordt gered, maar de grondwet is niet altijd gerespecteerd.

14. Formuleer de algemene moraal van de (verschillende) verhaallijn(en), zo mogelijk in één zin.

Marteling werkt, want iedereen breekt uiteindelijk (David Palmer: “Everyone breaks eventually.” (scene 4). Zelfs terroristen hebben namelijk (ouder)gevoelens.

DEEL III: LATENTE VERHAALANALYSE

15. Inventariseer welke tegenstellingen in de ontwikkeling van de problemen, keuzesituaties en beslissingen van de hoofdpersonages een rol spelen. Het gaat hier met name om:

- de tegenstellingen *tussen* hoofdpersonages wat betreft kenmerken (vraag 5 en 6), drijfveren en doelstellingen (vraag 7 en 12) en problemen en keuzesituaties (vraag 9)
- de eventuele tegenstellingen *in* de hoofdpersonages wat betreft drijfveren en doelstellingen (vraag 7 en 12) en problemen en keuzesituaties (vraag 9).

Tegenstellingen tussen hoofdpersonages wat betreft kenmerken:

Bauer	vs.	Ali
Westers (Amerikaans)	vs.	Midden-Oosters (<i>identiteit</i>)
Anti-terreurgagent	vs.	Terrorist (<i>functie</i>)
Bauer	vs.	Palmer
Anti-terreurgagent (de praktijk)	vs.	President (uitvoerende macht, theorie)

Bauer en Palmer hebben hetzelfde doel, namelijk de bomaanslag stoppen. Beide personages komen pas met elkaar in conflict op het moment dat Bauer dreigt het gezin van Ali te vermoorden om zo de bom te vinden. Palmer weigert hier aan mee te werken en verbiedt Bauer om verder te gaan. Bauer doet alsof hij het gezin vermoordt en daardoor bereiken beiden hun doel: de bom wordt gevonden en de wet wordt nageleefd, beiden zijn althans tevreden met de mate waarin de wet overschreden is.

De oppositie is dus maar schijn. Toch is er wel misschien wel een oppositie vanuit de drijfveren van beide personages. Palmer heeft immers trouw gezworen aan de grondwet: “...to preserve, protect and defend the constitution...” (Illinois General Assembly), terwijl Bauer zoals elke politieagent trouw heeft gezworen aan het Amerikaanse volk (“to serve and protect”). Ik vermoed vanuit hun functie de loyaliteit van Bauer dicht bij het volk ligt en die van Palmer dicht bij de wet. Bauer is namelijk bereid de weg van het minste kwaad te zoeken om het Amerikaanse volk te beschermen terwijl Palmer zijn beslissing laat afhangen van de ‘schade’ die de grondwet op loopt.

Tegenstellingen tussen hoofdpersonages wat betreft drijfveren:

Palmer en Bauer hebben een 'tastbare' drijfveer (de wet) vs. Ali een geloofsideaal

Tegenstellingen tussen hoofdpersonages wat betreft doelstellingen, problemen en keuzesituaties:

Palmer en Bauer willen onschuldigen beschermen vs. Ali wil onschuldigen vermoorden
Palmer moet de grondwet beschermen vs. Bauer moet het Amerikaanse volk beschermen. Om het volk te beschermen moet de grondwet misschien wijken.

Bauer moet kiezen tussen het dienen van de staat (Palmer gehoorzamen) en de aanslag niet voorkomen of zijn taak als politieagent uitvoeren ("to serve and protect") en het gezin vermoorden, hij kiest voor 'de weg van het minste kwaad' door te doen alsof.

Palmer heeft de keuze tussen zijn eed (de grondwet beschermen) of de moord op een onschuldig gezin, hij kiest voor de grondwet.

Utilitarisme kenmerkt zich door de vraag welke middelen ingezet mogen worden om een doel te bereiken. Door van de verschillende personages het doel en de middelen, die ze bereidt zijn te gebruiken, tegenover elkaar te zetten ontstaat een overzicht van de 'grenzen' c.q. tegenstellingen waarbinnen zij vinden dat bepaalde middelen gebruikt mogen worden om hun doel te bereiken. Deze grenzen worden gedefinieerd door hun waarden.

Personage	Doel	Middel	Grens (waarde)
Ali	Aanslag	Eigen leven	Ouderliefde
Bauer	Burgers beschermen	Het minste kwaad	Onschuldigen offeren
Palmer	Grondwet beschermen	Alles binnen de marges van de wet	De grondwet

Ali is bereidt een aanslag te plegen en zijn eigen leven daarvoor te geven totdat zijn ouderliefde het wint van zijn geloof. Bauer wil burgers beschermen en is bereidt Ali hiervoor te martelen, hij kiest voor de weg van het minste kwaad en doet alsof hij onschuldigen executeert. Palmer's voornaamste doel is het beschermen van de grondwet zijn grens ligt dan ook bij het moment dat hij denkt dat de grondwet meer schade oploopt dan dat er door voorkomen wordt.

De tegenstelling zit in de manier waarop personages hun doel willen bereiken. Ali, Bauer en Palmer worden geconfronteerd met een keuzesituatie waarin het nastreven van één doel betekent dat een ander doel niet bereikt wordt. Bauer heeft hiervoor, in tegenstelling tot de anderen, een oplossing. Namelijk 'de weg van het minste kwaad'. De tegenstelling zit dus in het feit dat Bauer een oplossing voor zijn probleem vindt en de anderen niet.
Bauer heeft probleem opgelost vs. Ali en Palmer probleem niet opgelost

Tegenstellingen in hoofdpersonages:

Palmer: Utilitarisme

vs. Morele rechten

Palmer's conflict komt voort uit zijn functie als president. Dit probleem is getheoretiseerd door Reinhold Niebuhr (1932), hij stelt dat er een fundamenteel verschil is tussen de mogelijkheid tot moraal handelen van collectieven en individuen. Hij stelt dat individuen in staat zijn om in sociale situaties hun eigen belangen aan de kant te schuiven (Niebuhr, 1932:xi). Collectieven kunnen dit volgens Niebuhr in veel mindere mate omdat groepen minder in staat zijn tot *self-transcendence*; 'groepen kunnen de behoeften van anderen minder bevatten' (Niebuhr, 1932:xi). Zonder al te diep in te gaan op Niebuhr's betoog heeft hij een punt door te stellen dat democratie de neiging kan hebben te verworden tot een dictatuur van de meerderheid (1932:4). In een democratie krijgt de meerderheid immers zijn zin doordat zij in de meerderheid is en niet omdat zij de minderheid heeft overtuigd van haar gelijk. Palmer zit gevangen in deze paradox. Hij is immers door de meerderheid van de Amerikaanse burgers verkozen om twee dingen te doen: (1) het volk zo goed mogelijk 'dienen' en (2) de grondwet 'beschermen'. De collectieve meerderheid van het volk en de senaat zijn ongetwijfeld voorstander van de executie van Ali's gezin, maar Palmer kan als individu die keuze op morele gronden niet goedkeuren. Dat hij in deze situatie een inschatting maakt dat 'het volk' meer schade kan ondervinden als de staat deze methoden hanteert doet theoretisch niet ter zake omdat het juist gaat om de tegenstelling tussen het collectief (de meerderheid) c.q. utilitarisme en moreel juist handelen op basis van het Kantiaans gebod: 'Beschouw de menselijkheid, zowel in uzelf als in anderen, altijd als een doel, nooit als een middel alleen.' (Lipson, 1967:166).

Palmer: Voorkomen aanslag

vs. voorkomen moord op gezin Ali

Palmer: Rechtsstaat beschermen

vs. beschermen Amerikaanse volk

Palmer heeft, zoals elke president van de VS, trouw gezworen aan de grondwet. Als een president wordt ingezworen zegt hij: "[I]...will to the best of my Ability, preserve, protect and defend the Constitution of the United States." (ilga.gov/commission/lrb/uscon.htm). In dit geval zijn de belofte om de grondwet te beschermen en bewaken moeilijk verenigbare beloften. Beschermen zou in de bovenstaande keuzesituatie betekenen dat hij de executie moet toestaan omdat daardoor een aanslag voorkomen wordt en zo de de rechtsstaat behouden blijft, maar als hij dat zou doen verzaakt hij zijn plicht om de grondwet te 'bewaken' doordat de grondrechten van Syed Ali geschonden worden. Bauer past een truc (ensceneert de executie) toe om dit conflict deels te vermijden.

Bauer moet als agent de president gehoorzamen, maar moet ook de burgers beschermen.

Bauer's loyaliteit aan Amerika zorgt voor een soortgelijk probleem als hierboven. Zijn loyaliteit aan Amerika is te vergelijken met de Palmer's loyaliteit aan de grondwet. Bauer wil zowel de (Amerikaanse) wet als het Amerikaanse volk beschermen. Beide waarden conflicteren omdat het respecteren van Ali's rechten leidt tot slachtoffers onder de Amerikaanse bevolking. Bauer

verzint een list en doet alsof hij Ali's gezin vermoord waardoor hij de wet 'zo min mogelijk' overtreed.

Bauer is zelf vader en speelt in op de ouderliefde van Ali.

*Ali: ouderliefde (gezin) vs. loyaliteit aan geloof (aanslag)
Ali wordt geconfronteerd met de keuze tussen Allah (een aanslag) en zijn ouderliefde (gezin).*

16. Analyseer de expliciet geuite c.q. geïnfereerde waarden en normen die invloed hebben op het verloop van het verhaal en kijk of (een deel van) deze samengevoegd kunnen tot een of meerdere algemene normen c.q. waarden.

Moreel handelen is geen utilitaristische afweging c.q. het doel heiligt niet alle middelen. Mensenrechten zijn niet absoluut, maar onschuldigen vermoorden mag niet.

De belangrijkste waarde is dat het doel niet alle middelen heiligt, de grens voor de strijd tegen terreur wordt zowel door Palmer als Bauer gelegd bij het vermoorden van onschuldigen. De protagonist in het verhaal – Bauer – doet alsof hij het gezin vermoord omdat hij juist onschuldigen wil redden. Terwijl de antagonist – Ali – het vermoorden van onschuldigen wel goed keurt. Dit wordt verbeeld doordat Kate Warner in scene A17 tegen Bauer zegt: "You are worse than they are." als zij denkt dat Bauer de zoon van Ali vermoord heeft. Ook Palmer keurt het vermoorden van onschuldigen af, dat blijkt niet alleen uit het feit dat hij de aanslag wil stoppen, maar ook doordat hij in scene A13 het vermoorden van Ali's gezin verbiedt. Kate impliceert met haar uitspraak dat het vermoorden van onschuldigen uit naam van een staat (nog) erger is dan het vermoorden van onschuldigen uit naam van een ideaal.

17. Geef aan of de normen en waarden die invloed hebben op het verloop van het verhaal, samenhangen met de tegenstellingen die in de verhaallijnen een rol spelen. Kijk daarbij naar welke nastrevenswaardige waarden een rol spelen en welke bedreigingen (bijvoorbeeld andere conflicterende waarden) in het verhaal geschetst worden.

18. Formuleer in één zin de levensles(sen) van de episode.

Martelen werkt, maar is niet altijd geoorloofd; in de strijd tegen terreur kun je het beste zoeken naar een balans tussen utilitaristische principes en mensenrechten: 'de weg van het minste kwaad'.

Concreet:

Het martelen van verdachten mag in extreme omstandigheden (vinden van een bom die miljoenen mensen bedreigt), maar het vermoorden van onschuldigen is altijd verboden.

19. Abstraheer vanuit de inventarisatie bij vraag 15 en de analyses bij punt 16 en 17 en 18 naar een algemener, abstracter niveau van waardentegenstellingen: de binaire oppositie(s). Zoek via 'trial and error' naar de best passende oppositie(s) per verhaallijn en onderbouw dit vanuit je verhaalanalyse en je analyse van de personages.

Palmer:

Morele (mensen) rechten versus Utilitarisme

Bauer:

Morele (mensen) rechten versus Het minste kwaad

Ali:

Aardse zaken (ouderliefde) versus Idealen (geloof)

Persoonlijk handelen versus Idealen (geloof, wetten, mensenrechten, regels)

De opposities draaien om te vraag over hoe ver men kan gaan om iets te bereiken. In een ideale situatie zouden de drie personages kiezen voor hun ideaal (de wet of geloof), maar ze worden geconfronteerd met morele dilemma's waarin ze moeten kiezen tussen twee uitersten. Jack Bauer vindt een uitweg, Palmer blijft bij zijn oorspronkelijke ideaal en Ali kiest voor ouderliefde in plaats van zijn geloof.

De confrontatie van idealen met de praktijk maakt duidelijk welke waarde het belangrijkste is. Wat betreft Bauer en Palmer wordt op deze manier 'de paradox van de strijd tegen terreur' verbeeld. Zij moeten een middenweg vinden tussen het uiterste standpunt van de absolute mensenrechten en het utilitaristische standpunt waarbij het doel de middelen heiligt. Uiteindelijk draait het om de vraag of de personages persoonlijk verantwoordelijkheid nemen of de keuze afschuiven op idealen (geloof, wetten, mensenrechten en regels).

Omdat de keuze is gemaakt om niet meerdere verhaallijnen te analyseren zijn deze vragen niet te beantwoorden. Een van de redenen hiervoor was ook dat in de andere verhaallijnen geen belangrijke waarden of normen geuit worden.

20. Zet de gevonden binaire opposities van meerdere geanalyseerde verhaallijnen van een aflevering op een rij en probeer via 'trial and error' of er één of meerdere gezamenlijke noemers te vinden zijn in de vorm van algemene binaire oppositie voor alle verhaallijnen.

21. Is er een samenhang tussen de gevonden binaire opposities?

Bijlage III: Uitnodiging Interviews

Help mij afstuderen!

Geachte leraren van het Erasmus College,

Voor degenen die mij niet kennen een zeer korte introductie. Ik ben oud-leraar van het Erasmus en inmiddels in de eindfase van mijn studie media en journalistiek aan de Erasmus Universiteit. Voor mijn eindschiptie doe ik onderzoek naar de met Emmy's bekroonde misdaadserie *Twenty Four (24)* en wat kijkers van die serie vinden. Onderdeel van het onderzoek is een aantal interviews met mensen die de serie wel eens gezien hebben.

Ik hoop via deze oproep een aantal mensen te vinden die het leuk vinden om zich door mij te laten interviewen. Bovendien zijn de interviews een zeer belangrijk onderdeel van de thesis! Je krijgt van mij een dvd met daarop een aflevering van 24 die we, nadat je die bekeken hebt, in ongeveer 60 minuten bespreken. De aflevering duurt ongeveer 50 minuten dus in totaal kost het ongeveer twee uurtjes vrije tijd.

Ben je een kijker van 24 en lijkt het je leuk om mee te werken? Stuur dan een korte e-mail naar bartmol@xs4all.nl met daarin je naam en leeftijd, contactgegevens en ook een beschrijving van hoe goed je 24 kent. Ik zal daarna contact met je opnemen om een afspraak te maken.

Met vriendelijke groet,
Bart Molsbergen

Onderzoek naar 24

Beste lid van de 24-hyve,

Mijn naam is Bart Molsbergen en ik studeer media en journalistiek aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Voor mijn eindschiptie doe ik onderzoek naar misdaadserie *Twenty Four (24)* en wat kijkers van die serie vinden. Onderdeel van het onderzoek is een aantal interviews met mensen die de serie wel eens hebben gezien.

Ik hoop via deze oproep een aantal mensen te vinden die het leuk en interessant vinden om zich door mij te laten interviewen. Je krijgt van mij een dvd met daarop een aflevering van 24 die we, nadat je die bekeken hebt, in ongeveer 60 minuten bespreken. De aflevering duurt ongeveer 50 minuten dus in totaal kost het ongeveer twee uurtjes vrije tijd.

Ben je een kijker van 24, woon je in de Randstad en lijkt het je leuk om mee te werken? Stuur dan een korte e-mail naar twentyfour@xs4all.nl met daarin je naam en leeftijd, contactgegevens en ook een beschrijving van hoe goed je 24 kent. Ik zal daarna contact met je opnemen om een afspraak te maken.

Met vriendelijke groet,
Bart Molsbergen

Bijlage IV: Topiclist

Topiclijst

Praktische Zaken:

- Instellingen recorder controleren (LP, tape teruggespoeld)
- Testen van de recorder

Introductie:

- Uitleggen wie ik ben, wat ik studeer (en waar) en waar mijn onderzoek over gaat. Het onderzoek gaat over wat fans van 24 vinden van wat er allemaal gebeurt in 24 met nadruk op de personages en de situaties.

- Vragen hoe oud iemand is, wat iemand gestudeerd heeft, wat die gezien heeft van 24 enz.

- Uitleggen hoe het interview verloopt:

1. We kijken eerst samen naar aflevering 12 uit seizoen 2.
(na het kijken verdere uitleg)
2. Ik stel concrete vragen met betrekking tot de aflevering. Hierop mag je reageren zo uitgebreid je wilt, bijvoorbeeld door andere afleveringen of je eigen leven erbij te betrekken.
3. Er bestaan geen 'goede' of 'foute' antwoorden, het gaat om wat jij vindt en niet om iets waarvan je denkt dat ik het wil horen. Ik wil namelijk alleen maar horen wat jij vindt.
4. Vanuit mijn vragen en jouw antwoorden voeren we een gesprek dat ongeveer een uur duurt.

Eerste onderwerp (verhaallijn verraad in het Witte Huis):

- Vragen welke verhaallijnen de respondent onderscheidt

- Vragen een beschrijving te geven van de verhaallijn van het Witte Huis (gebruik bewoording respondent)

- Verder vragen dmv. 'kunt u daar iets meer over vertellen'

- Noteer relevante uitspraken/woorden die normatief zijn of belangrijk lijken om later op door te gaan.

Hoofdpunten:

- Hoe verloopt deze verhaallijn
 - Opdracht van Palmer om Stanton te martelen
 - Sherry Palmer's rol in het complot

Centrale onderwerp (verhaallijn Syed Ali en Jack Bauer):

- De verhaallijn van Syed Ali en Jack Bauer

- Verder vragen dmv. 'kunt u daar iets meer over vertellen'

- Noteer relevante uitspraken/woorden die normatief zijn of belangrijk lijken om later op door te gaan.

Hoofdpunten:

- Hoe verloopt deze verhaallijn
 - Oppakken Syed
 - Slaan Bauer
 - Inschakelen imam
 - Telefoongesprek Kate & Marie
 - Confrontatie bewijs Bauer en Ali
 - Discussie Palmer en Mike
 - Telefoongesprek Palmer en Bauer
 - Executie eerste kind,
 - Bekentenis Syed Ali
 - Tekst Kate: 'you're even worse than they are'

Afronding van het gesprek:

Probeer het interview samen te vatten en loop notities na om nog een paar laatste vragen te stellen.

Na het uitschakelen van de recorder uitleggen wat de bedoeling van het interview precies is en vragen of anonimiteit op prijs gesteld wordt.

Bijlage V: Interview Transcripties

Transcript interview Marco

Datum interview: 19 oktober 2007

Marco is 41 jaar oud en werkt voor een 'klant tevredenheids organisatie'. Opmerkelijk was dat ik na binnenkomst en voordat ik weg ging, door hem, een paar keer gewezen werd op allerlei 'gadgets'. Zijn nieuwe pc, laptop, telefoon (met 24 ringtone), 4 gigabyte datastick enz. Tijdens het interview had ik het idee dat hij de serie onder andere leuk vindt vanwege het hoge gadgetgehalte van 24.

Welke verhaallijnen kunt u in het verhaal onderscheiden?

De ondervraging van Roger, de verhaallijn over Sherry Palmer die waarschijnlijk dan hoogverraad zou hebben gepleegd. De ondervraging van Syed. Welke verhaallijn hebben we nog meer? De verhaallijn van Kim in het bos. De verhaallijn van het ontcijferen van het verbrand papier in het kantoor van CTU. Dat zijn ze zo'n beetje.

Oké u zegt de verhaallijn van het verhoren van Roger, zou u die kunnen beschrijven, wat omvat dat ongeveer?

Hij wordt verdacht iets met die bom te maken te hebben en hij is een hoge overheidsfunctionaris en ze gebruiken dezelfde ondervragingstechnieken die ze bij andere verdachten hebben, zeg maar, van dik hout zaagt men planken.

U zegt andere technieken die ze bij andere verdachten gebruiken, kunt u daar wat meer over vertellen.

Wat bij 24 sowieso heel overduidelijk is dat de Amerikaanse overheid het martelen als instrument gebruikt om bekentenissen te krijgen. En daar gebruiken ze vrij middeleeuwse middelen voor zoals defibrillatoren, slaan en vingers breken. De vraag is natuurlijk altijd of het een gerechtvaardigd middel is.

Ja...

Volgens de serie wel, volgens mijzelf ook wel.

Daar komen wij later nog wel op terug, maar specifiek die gehoortechnieken ziet u wel als een terugkerend iets van de serie?

Het is bijna een rode lijn.

Kunt u daar nog wat meer over uitweiden?

Je ziet dat er behoorlijk wordt geëxperimenteerd met dit soort verhoortechnieken, chemische middelen, behoorlijk fysiek geweld zoals ik al zei vingers breken, defibrillator op je hoofd. Knieschotten is Jack Bauer vrij goed in. Ja, slaan en dat en soort dingen... En psychologische marteling. Wat ze met die familie van Syed hebben gedaan is puur psychologische marteling.

En meer specifiek de verhaallijn zelf van Roger Stanton, waar wordt hij nou precies van verdacht?

Waar hij volgens mij van wordt verdacht is hoogverraad en dat hij direct of indirect iets met die bom te maken heeft. In ieder geval dus met die terreurorganisatie, dat is ook een rode lijn door 24 heen: dat overheidsdiensten zo lek als een mandje zijn. Tot en met het Witte Huis, tot en met CTU.

Waar baseert u dat dan op? Kunt u daar wat meer over vertellen?

Zeg maar jij hoor, er is altijd wel een verrader binnen het Witte Huis of iemand die verdacht wordt van verraad of binnen CTU of dat er familie banden zijn, bij inlichtingen- en opsporingsdiensten, die iets op hun lever hebben. D'r is altijd wel wat zeg maar.

Er is altijd wel wat...

Er is altijd wel wat bij de overheidsdiensten zelf, vaak binnen CTU zelf of binnen het Witte Huis of de staf van het Witte Huis waaruit blijkt dat terreuraanslagen in Amerika samenhangen met complottheorieën binnen de overheid.

En dat is ook een beetje wat speelt in de verhaallijn van Sherry Palmer, kun u daar wat meer over vertellen? Wat is haar rol in dat eventuele complot?

Wat je ziet met Sherry Palmer, dat heeft gewoon met zeker de eerste twee dagen van 24 te maken. Dat ze als First Lady een behoorlijk prominente rol heeft, zeker in politieke machtsspelletjes, ze is erg manipulatief en trekt haar eigen agenda. En dat zij buiten medeweten van haar man, buiten de president om, met allerlei politieke machtsspelletjes bezig is. Zo ook in deze aflevering.

Wat zouden de mensen die samenzweren of hoogverraad plegen willen bereiken?

Vaak zie je toch dat ze een persoonlijke dubbele agenda hebben. Persoonlijk gewin vaak, op welke wijze dan ook. Zoals je dat zegt: gezagondermijnend gedrag. Buiten de politieke hiërarchie om bezig met hun eigen verborgen agenda.

Kunt u wat meer vertellen over die persoonlijke agenda of persoonlijk gewin?

Je ziet bij Sherry Palmer, die is heel erg uit op macht, politieke invloed uitoefenen. Eigenlijk gewoon macht uitoefenen in welke vorm dan ook. Daar andere mensen binnen de top van de overheid in betrekken en manipuleren, met waarschijnlijk persoonlijke verbetering in het geschied zeg maar. Het heeft ook wel veel te maken met psychologische lijnen die er liggen, mensen op persoonlijk niveau erin betrekken. Zoals ik al zei die persoonlijke agenda, die vaak boven de professionele agenda gaat.

Wat verstaat u precies onder persoonlijk gewin, macht of rijkdom, aanzien of iets anders?

Politieke macht vooral, als je één op één contact hebt met de First Lady en je kunt daar gebruik en misbruik van maken. Meer gebruik, want zij is de misbruiker in deze eigenlijk dan ben je al

een stuk verder. Dus het gaat om politieke macht en mogelijke carrière stappen die je daarmee kunt maken.

Dus u vindt wel dat ze dat misbruikt?

Sherry Palmer ja, maar de mooie tweede of derde laag die daar in zit is dat ze het voor haar gevoel of op den duur wel in het belang van haar man doet. Dat belang heeft ze wel voor ogen. Althans dat is haar eigen drijfveer erachter, terwijl als je naar de serie zelf kijkt zou je haar toch wel veel eerder persoonlijk gewin verwijten dan dat ze het voor haar man doet natuurlijk.

Wat vindt u daar zelf van, van hoe zij zichzelf opstelt?

Dat vind ik wel interessant ten eerste hou ik wel van powerplay op die manier en dit soort psychologische drijfveren. Dat je het voor jezelf rechtvaardigt wat je doet om iemand daar beter

van te maken terwijl je eigenlijk met het tegenovergestelde bezig bent. Het is een beetje hetzelfde als dat je vreemd gaat en het tegenover je vrouw rechtvaardigt zo van:ja maar dat scheelt haar weer een hele hoop last zeg maar, dan ben ik niet zo opdringerig. Ik doe het voor haar.

Maakt het voor u de serie leuker dat er dat soort psychologische elementen in zitten?

De psychologische elementen, die powerplay ... politieke spelletje daar hou ik wel van. Ik ben namelijk politiek ook behoorlijk geëngageerd, heel erg betrokken in de top ook van de Nederlandse politiek dus dan herken ik ook een heleboel spelletjes die er gespeeld worden.

Kunt u daar dan een voorbeeld van geven of wat meer over vertellen?

Het is altijd lastig om daar voorbeelden van te noemen, ik ben tot voorkort als hobby trainer presentatie debatvaardigheden geweest binnen het CDA. Dus ik ken zeker de helft van de Tweede Kamer leden tot en met het kabinet, tot aan met de minister president persoonlijk. En wat je met name in zo'n powerhouse als het CDA ziet is dat op hoofdlijnen natuurlijk wel gestuurd wordt wat betreft partijpolitiek, maar dat er binnen het CDA zelf – zeker in de top – ontzettend veel persoonlijke (politieke) spelletjes worden gespeeld. Het is wel heel leuk om te volgen wat er allemaal gebeurt, wat de drijfveren van mensen zijn. Omdat die vaak helemaal geen politieke drijfveren zijn.

En dat herkent u dan terug in 24?

Nou een heel [maakt zin niet af] Ten eerste is de Amerikaanse politiek natuurlijk niet te vergelijken met de suffe Nederlandse politiek en natuurlijk is het in een serie als 24 vrij behoorlijk aangezet, maar ik heb binnen het CDA een assessment gehad om de Tweede Kamer in te gaan. En op alle punten scoorde ik positief op één punt na, namelijk dat ik het heel belangrijk vind om in teamverband vertrouwen te kunnen hebben in je collega's. Toen zei de directeur van het assessment-bureau van het CDA: "nou je scoort op alle punten goed, maar je wilt graag op je collega's kunnen vertrouwen, nou dat is in het CDA niet mogelijk." Het is een slangenkuil; als je voor ze staat is het je vriend en je draait je om en ze steken een mes in

je rug. Dat is dus de directeur van het assessment-bureau, die zei: "doe dat maar niet, dan kun je het beter binnen een andere partij proberen, maar niet bij onze partij." Lang leven de christen democratie.

Nu weer even terug naar de serie. U zegt dat zij haar positie misbruikt, maar dat ze het voor zichzelf goed praat.

Ze gebruikt de positie eigenlijk, het verschil tussen misbruik en gebruik is altijd vrij lastig om aan te geven. Ja.

Wat ik wil weten is of u het gebruik of misbruik vindt. Wat is uw morele oordeel over wat zij doet?

Mijn morele oordeel is, maar daardoor ben ik veel te loyaal aan mijn werkgever altijd, haar drijfveren worden op een gegeven moment persoonlijke belangen en het uitoefenen van macht en het beïnvloeden van mensen, op zo'n manier dat ze daarbij 'the big picture' uit het oog verliest. Zeker buiten haar man om, die ook nog haar baas is op zo'n moment. Moreel zou ik dat voor mezelf niet kunnen verantwoorden, maar ik begrijp wel dat mensen het doen. Als je eenmaal die macht hebt en die macht voelt dan is het nog maar een klein stapje is om die macht in te zetten. Want het gebeurt, ik heb in hele grote organisatie gewerkt, dat soort politieke spelletjes worden in heel veel publieke en semipublieke organisaties zeker gespeeld.

Een andere verhaallijn die u noemde was die van 'de ontcijfering van de code'. Kunt u daar eens iets meer over vertellen.

Er is een stukje verbrand papier, er is geprobeerd om bewijsmateriaal te vernietigen. Er wordt een klein stukje papier gevonden met wat lijkt op een code: N3. Waar CTU hele hoge waarde aan die tekens koppelt. Om onduidelijke redenen verder, het is maar een cijfer en een letter. En dan huren ze een of andere briljante ontcijferaar in om dat op CTU te ontcijferen. Met zijn eigen pc wat overigens ook vrij curieus is. Dat gebeurt dan.

U zeg dat u dat curieus vindt, wat vindt u precies curieus?

Nou ze vinden de juiste persoon en die komt met zijn eigen supersnelle pc, sneller dan alles bij elkaar dan wat ze bij CTU hebben wordt er dan ook nog gezegd. Maar je verwacht natuurlijk dat zo'n hightech organisatie natuurlijk het snelste en het nieuwste materiaal heeft dat er maar te krijgen is. Ze beschikken over satellieten die ze kunnen richten waarop ze willen, ze hebben satelliet telefoon. PDA's die nog niet eens op de markt te krijgen zijn. En dan zouden ze geen computer hebben met de aller-snelste processor. Dus dat is curieus. En dan gaat die jongen [Murdoch] vrij snel aan de slag met het ontcijferen van die code.

U zegt dat CTU en hightech organisatie van alles kunnen, kunt u daar wat meer over vertellen?

Dat is natuurlijk een fictieve organisatie want hij bestaat niet. Wat je ziet is dat ze toegang hebben tot zo'n beetje alle systemen die er in de wereld zijn. Ze kunnen heel snel

driehoeksmetingen maken voor telefoon en gsm-verkeer. Ze kunnen satellieten richten, hebben toegang tot alle verkeerscamera's in Amerika. Je kunt het zo gek niet bedenken of ze hebben het en er zijn een man of drie die al die dingen ook direct kunnen besturen en toegang tot die dingen hebben. Dus het is wel grappig om te zien, ook omdat je weet dat het een beetje sciencefiction is, want volgens mij wil elke organisatie in Amerika wel toegang hebben tot satellieten die ze binnen vijf minuten kunnen richten op mijn adres [geanonimiseerd]. En haarscherpe beelden noem maar op, terwijl naast die hightech natuurlijk ook vrij barbaarse methoden worden gebruikt... het is de combinatie die het ook wel interessant maakt natuurlijk.

Dus het contrast tussen de hightech en het barbaarse...

En ja dat het dus altijd gewoon individuen zijn zoals die ontcijferaar die dan met zijn eigen pc komt aansjouwen. Zo van: "Ja eh ik heb betere apparatuur dan jullie dus laten we het maar op mijn apparatuur gaan doen.

U zegt dat elke organisatie ook wel zo'n satelliet willen of zo'n infrastructuur. Kunt u daar wat meer over vertellen?

Amerika barst natuurlijk van de inlichtingendiensten, net zoals Nederland. Ik heb laatst gelezen dat er meer dan honderd inlichtingendiensten alleen al in Nederland zijn. Kun je nagaan hoeveel er in Amerika moeten zijn. Elke inlichtingendienst CIA, NSA. Noem ze allemaal maar op. Als die allemaal toegang tot die satellieten moeten hebben nou dan begint het al een beetje curieus te worden met welke prioriteit die dan bestuurd kunnen worden. Maar interessant is het wel, want CTU als hele kleine organisatie. Want hoeveel man werken er nou? Een man of twintig ze hebben direct contact met de president, een hotline, de besturing van die satellieten, toegang tot verkeerscamera's, toegang tot alles wat er maar bestaat. En dat is maar één organisatie en zo heb je er wel meer.

U zegt dat de serie wel een beetje fictief is, waar zit dat dan in? Kunt u daar wat meer over vertellen.

Nou dat laten ze in het midden want ook wij weten niet hoe ver spionage diensten zijn. En ongetwijfeld zijn ze veel beter dan ze naar buiten brengen. Kunnen ze veel meer dan ze naar buiten brengen. Maar natuurlijk is het wel custom-made voor tv. Even vanuit een satelliet een gebouw scannen, weten hoeveel mensen daar binnen zijn en op welke plekken zij zich daar bevinden daar heb ik sterke vraagtekens bij of dat überhaupt mogelijk is, of je dat met een satelliet kunt opvangen. Even heel gedetailleerde satelliet feeds even naar de PDA sturen of een plattegrond even naar een PDA sturen in een paar seconden. Dat zijn de sciencefiction achtige dingen die er in zitten, althans dat denken wij. Misschien denken de inlichtingendiensten: "mooi dat zij denken dat het sciencefiction is." **[HIJ PRAAT HIER ALLEEN OVER DE TECHNOLOGIE EN NIET OVER DE REST VAN DE SERIE]** Maar natuurlijk worden dat soort dingen ook uitvergroet want ook de makers van de serie hebben geen idee van wat de mogelijkheden op dit ogenblik zijn.

U zegt 'made for tv' wat bedoelt u daar precies mee?

Natuurlijk is het interessant om in een serie de indruk te wekken dat ... zeker in een serie als dit, 24, daar zit heel van patriottisme bij. Om te laten zien hoe geavanceerd de Verenigde Staten zijn en hoe geavanceerd een inlichtingendienst zoals CTU zou kunnen zijn of is. Met de kanttekening dat de zwakste schakel binnen zo'n organisatie de mens ook is en binnen zo'n serie. Wat ze laten zien natuurlijk is dat ongeacht de fouten die gemaakt worden alles perfect loopt en dat de techniek natuurlijk het neusje van de zalm is en dat niemand daar tegenop kan. Dat die technologische oplossingen natuurlijk van de allerhoogste kwaliteit zijn die ze hebben. En ver voorbij dat.

U zei net iets over het contrast tussen het hightech en aan de andere kant de barbaarse methoden. Wat verstaat u daar dan onder of waarom typeert u dat zo.

Je ziet natuurlijk aan de ene kant hightech en de protocollen die ze hebben, ze verwijzen ook vaak naar het verdrag van Geneve en hoe je met gevangenen moet omgaan en noem maar op. En aan de andere kant dat de mens an sich binnen CTU zich ook bedient van martelmethoden dat ze daar tot en met de dood zeg maar mee door gaan om maar informatie los te krijgen. Dat, zoals ik aan het begin al zei, de organisatie vaak zo lek als een mandje is: verraad en politieke spelletjes. Er wordt heel gemakkelijk ingebroken in computersystemen, een bomaanslag op CTU, een simpele inbraak via het riool in de laatste dag. Dat je helemaal denkt van nou... Dus aan de ene kant hightech dat je denkt van dit is het neusje van de zalm van de Amerikaanse inlichtingendiensten. En als dat zo is moet je je ook ernstig zorgen gaan maken zeg maar. Maar dat brengt ook de spanning in de serie, want als het nou een soort James Bond was van nou eh we doen dit en we lossen alles op, zoals CSI van nou eh binnen veertig minuten lossen we elke moordzaak op. Dat zou de spanning natuurlijk uit CTU halen want elke hoofdrolspeler binnen CTU is ook meteen een verdachte en kan ook zomaar van de ene op de andere dag vermoord worden zeg maar of dood gaan. **[HIJ GEEFT GEEN UITLEG OVER DE BARBAARSE METHODEN]**

U maakt zojuist de vergelijking met de serie en de inlichtingendiensten, over dat de techniek superieur is maar dat er wel inbraken zijn en verraad gepleegd wordt. Vindt u dat realistisch of waarheidsgetrouw?

Dat is een lastige.

Voor de duidelijkheid is het niet de bedoeling dat u een goed of een fout antwoord geeft, het gaat gewoon om wat u denkt.

Ik denk altijd dat mensen in welke organisatie dan ook of in welke inlichtingendienst dan ook of welke positie dan ook, altijd de zwakste schakel is. De mens is in wezen corrupt, wordt gezegd. Iedereen heeft zo zijn prijs. Je moet wel heel sterk in je schoenen staan wil je niet chantabel zijn, heel sterk in je schoenen staan wil je niet over bepaalde grenzen heen gaan. En zeker het spanningsveld wat je ook bij Sherry ziet dan. Ga je linksaf voor je carrière of ga je rechtsaf voor het algemeen belang zeg maar. Hoeveel mensen zullen dat niet hebben? Misschien jezelf ook en ik ook. Dat ze zeggen van: "hier staat een koffer met een X bedrag, maar dan moet je wel even 'dat' voor mij doen, maar dan is die koffer voor jou." Nou, hoe sterk sta je dan in je schoenen of op welk moment doen ze zo'n aanbod als in een keer jouw familie bedreigd wordt,

zoals hier ook in gebeurd. Ja, hoe niet chantabel ben je dan op zo'n moment. Dan kun je wel een heel groot geheim in je dragen, maar als dan in één keer jouw familie of jouw geliefde daarin betrokken wordt dan veranderen de zaken in één keer. Of niet. Maar ja dan moet je wel heel sterk in je schoenen staan.

Ja. U noemt natuurlijk ook als verhaallijn het verhoor van Syed Ali door Jack Bauer. Zou u die aan mij kunnen vertellen?

Ze hebben het sterke vermoeden dat hij weet waar de bom zich bevindt. Meer dan vermoeden zeg maar en dan gaan ze dus over tot het ... ja nou als ze hem zouden wijzen op zijn rechten. The Fifth Amendment: je hebt het recht om te zwijgen, nou dan komen ze niet zo ver. Want dan zegt die man verder niks, dus dan gaan ze over tot martelen. Dat is vrij normaal in CTU om dan mensen te gaan martelen. Met fysieke marteling komen ze niet zo ver, althans weten ze bijna zeker dat hij niet zal breken. Dus dan gaan ze over tot psychologische marteling door zijn familie daarin te betrekken. En dan slaat 'ie door op een gegeven moment, als ze de schijn hebben gewekt dat ze z'n zoontje hebben vermoord en nog z'n andere zoon willen vermoorden. Dan slaat 'ie door. Wat voor heel veel mensen, zeker met kinderen denk ik, invoelbaar is dat je op zo'n moment zoiets vertelt. Daarmee gaat Jack indirect tegen de orders van de president in. Hij trekt dus ook z'n eigen agenda weer. Maar dat is ook een rode lijn in alle afleveringen tot nu toe van 24. En dan is de vraag natuurlijk, de morele vraag natuurlijk, of dergelijke martelingen gerechtvaardigd zijn. Nu is dat altijd in CTU gerechtvaardigd. Ze hebben namelijk nog nooit een onschuldige gemarteld, oh ja ze hebben één keer een onschuldige gemarteld. Maar dat zijn van die morele vragen die in de serie verborgen zitten, waar je hele leuke discussies over kunt voeren.

Ja?

Ja.

Dat doet u ook dan...

Nou ik ben debattrainer he, dus ik ga met mensen daarover wel in discussie ja.

Maar waarover precies?

Of martelen een gerechtvaardigd middel is.

Niet specifiek met kijkers van 24?

Nou, ik ken heel veel mensen die 24 kijken. Ik heb zelfs de ringtone van 24 op mijn telefoon zitten. [lacht]

U bent ook een soort Jack Bauer eigenlijk?

Nou ik heb toevallig een Razor [telefoon type van motorola], ik heb de eerste generatie Motorola Razors en daar zit toevallig de ringtone van CTU op. En als 'ie gaat, dat heb ik al drie keer gehad in de trein. Dan komen mensen meteen naar me toe of ik m'n bluetooth aan kan zetten zodat ik ze de ringtone kan geven. Maar ook met fans van CTU discussier ik wel eens

over martelen, dan zeggen ze van ja dat kan niet en je kunt niet martelen. Nou ik ben een andere mening toegedaan.

Daar komen we zo op. Even wat u net zei, u zegt dat ze eigenlijk zeker weten dat hij weet waar de bom is.

Nou ze hebben zeer sterke aanwijzingen.

En waar bestaan die aanwijzingen eigenlijk precies uit?

Hij was betrokken bij een aantal moorden die direct verband hielden met die aanslagen. Dus hebben ze alles op alles gezet om hem gevangen te nemen voordat hij zelfmoord zou plegen. En dus zijn ze direct begonnen met het martelen omdat ze willen weten waar die bom is.

U zegt dat ze eigenlijk zeker weten dat hij niet zal breken, kunt u daar wat meer over vertellen?

Jack heeft hem al behoorlijk toegetakeld fysiek en hij houdt zijn kaken stijf op elkaar omdat hij daarin gesterkt wordt door zijn geloof. Omdat hij daarmee de aanslag met de bom rechtvaardigt. Dus op zo'n moment als iemand als fysiek behoorlijk is toegetakeld weet je al, weten ze, op een gegeven moment of iemand wel of niet zal gaan praten of breken op een gegeven moment. Dus stappen ze over op het middel van psychologische marteling.

Waar baseren ze dat eigenlijk op, dat hij niet zal breken?

Dat is waarschijnlijk 'finger-spitzen Gefühl' een heeft met de ervaring van Jack Bauer te maken. Zo van... op een gegeven moment hebben we alles wel geprobeerd en dat komt ook steeds weer terug in de serie, dat ze precies weten tot waar ze moeten gaan voordat iemand overlijdt of bewustzijn verliest. En als zo'n agent Bauer al zoveel mensen gemarteld heeft dan weet je op een gegeven moment ook wel dat je ermee kunt stoppen omdat het toch geen zin heeft.

U noemt net een paar kenmerkende dingen van de serie, zou u marteling daar dan ook bij rekenen?

Ja, ja dat komt in elke dag terug zeg maar. Er zijn zelfs vragen gesteld in het congres in Amerika.

Of de verheerlijking van marteling in de serie wel kon blijven of dat ze moesten ingrijpen. Omdat het toch over 'een' overheidsinstantie ging, of die nu fictief was of niet.

Wat vindt u daar van?

Van die vragen?

Ja, dat ze gesteld worden, maar ook inhoudelijk.

Ja, ik vind het belachelijk dat er vragen worden gesteld uit een serie of een film hoewel dat wel bon ton is in Amerika, met filmkeuringen en of dingen wel of niet erin kunnen. Je mag als Rambo wel vijfduizend man in anderhalf uur afslachten, maar een blote borst kan echt niet. En inhoudelijk over marteling. Ik vergelijk het altijd met, laten we zeggen als je achter Osama Bin Laden aan zit en je vindt in Afghanistan zwaar vermoeden dat Osama Bin Laden daar zit

en je gooit daar een Daisy Cutter op. Dat is een vreselijk zware bom om hem maar uit te schakelen. Dan vallen daar vaak ook onschuldige doden bij, dat noemen ze collateral damage en zo zie ik dat in uitzonderlijke gevallen ook met marteling. Als je zeer sterke aanwijzingen hebt dat een terrorist een hele grote aanslag wil voorbereiden of wat dan ook. En je aan het verdrag van Geneve houden en iemand wijzen op z'n rechten dat 'ie recht heeft op een advocaat en noem maar op. Dan weet je dat je zo'n aanslag niet kunt verijdelen en je ook niet verder komt met je

informatie. Dat dan in uitzonderlijke gevallen marteling een middel kan zijn om een bekentenis of in ieder geval een verklaring los te krijgen. En dat je soms wel eens iemand martelt die wellicht toch niet weet wat jij dacht dat je zou weten, dat kun je ook collateral damage noemen, maar dan leeft iemand na afloop wel. Als je een bom op een dorp gooit omdat Osama er zit en hij zat er niet, maar er zaten wel gezinnen die weggevaagd zijn dat noemen ze dan gewoon in een keer collateral damage en dat mag dan in een keer wel. Dus dan kom je op een hele mooie moreel ethische discussie.

U zegt dat Syed Ali uiteindelijk breekt omdat ze dreigen zijn kinderen te vermoorden en toen zei u dat u dat heel invoelbaar vindt.

Ja, en als je kinderen hebt lijkt me dat helemaal invoelbaar.

Kunt u daar wat meer over vertellen, u heeft zelf een kind?

Nee, althans niet dat ik weet.

Oh, ok. Ik zag een foto ...

Nee [lacht], dat is mijn neefje. Ik kan me heel goed voorstellen dat met name moeders, maar ook vaders hun kroost, zeker in deze tijd waarin je kinderen niks mag overkomen, je moet ze tegen alles beschermen. Dat als je kinderen bedreigd worden, je eigen vlees en bloed, dat je dan wel hele gekke dingen kunt gaan doen als ouder. En dat het daarom heel erg invoelbaar is.

Dus u begrijpt dan de emotie van Syed Ali?

Maar daar drijft de serie ook op; op dit soort emoties los weken. Nu is het invoelbaar maken bij Syed Ali wat lastiger omdat hij natuurlijk als een heel erg 'zwart wit' terrorist wordt neergezet die bereid is om miljoenen doden te maken. Dan vind je het ook niet zo erg als zijn kinderen worden vermoord, want o wee als zijn zoontjes op hem gaan lijken. Dus met dat sentiment wordt ook wel gespeeld natuurlijk. Aan de ene kant kun je het invoelen en aan de andere kant kan het je ook niet zoveel schelen omdat het toch maar een terrorist is, maar wel een vader van zijn kinderen.

En als u dan die aflevering kijkt heeft u van beide emoties een beetje?

Ik denk niet zo zwart wit over mensen, ik kan me voorstellen dat 'ie breekt op zo'n moment en dat 'ie aan het vermoorden een eind wil maken, maar ik denk niet: het is maar een terrorist en het zijn maar de kinderen van een terrorist. Maar ik heb wel eens genoeg mensen gesproken die dat wel vonden.

Ja ja...

Maar dat heeft er ook mee te maken dat in de media en in journaals en noem maar op een terrorist is een terrorist en daar tegenover staan die Amerikanen en die goede Nederlandse militairen en dan maakt het niet uit dat je een terrorist of zijn familie per ongeluk omzeep helpt. Dat is er weer eentje minder.

Maar voor u maakt dat wel uit?

Ja, voor mij maakt dat wel uit. En het is maar een tv-serie natuurlijk.

Nu zegt u ook dat Jack Bauer tegen het bevel van de president in gaat. En u zegt dan dat hij kiest voor zijn eigen belang. Kunt u dat verduidelijken?

Hiërarchisch is de president zijn hoogste baas, zeker in Amerika moet wat de president zegt gebeuren. En zeker als je een overheidsinstantie bent, maar je ziet dat CTU als organisatie altijd hun eigenlijk plan trekt. Dat ze niet zo heel veel op hebben met opdrachten die ze vanuit het Witte Huis krijgen. Dat CTU altijd de juiste beslissingen neemt. [lacht] Dat in tegenstelling tot het Witte Huis, dat toch altijd weer het boete kleed aantrekt: van goh we hebben dat toch verkeerd ingeschat hoe jullie dat hebben gezien. Maar dat maakt natuurlijk van Jack Bauer een soort super held altijd, want in principe is hij CTU. Daarom zie je hem in deze aflevering ook alleen in zijn T-shirt Syed Ali arresteren en daarna mag het arrestatieteam in bomvrije-kleding met helmen op naar binnen toe... dus ze zetten hem ook wel neer als een superheld.

Ze?

De programmamakers zeg maar. En hij komt er natuurlijk nooit helemaal zonder kleerscheuren vanaf, maar hij komt er wel altijd levend vanaf en aan het eind als de redder van de dag.

Dus dat u zegt dat hij tegen het bevel van de President in gaat uit eigen belang...

Nou nee, uit een nog hoger belang dan het presidentiële belang. Altijd voor volk en vaderland. Want hij heeft geen eigen belang daarin, want hij gaat alleen maar voor het vaderland en het welzijn van het vaderland en om de crisis van die dag op te lossen. En dan maakt de president een verkeerde beslissing en dan kan hij die dus gewoon naast zich neer leggen.

En heeft hij dan meer vaderlands liefde dan de president op zo'n moment? Waarom doet hij niet gewoon wat de president zegt, denkt u?

Dan zou het een hele suffe serie worden. Hij en CTU zijn van mening dat zij het overzicht, de 'helikopterview' hebben en allerlei dingen zien samenkomen. En dat dus de ambtelijke top van hiërarchische keten dat die vaak domme bureaucratische politieke beslissingen nemen en dat zij [CTU & Bauer] daar omheen moeten of kunnen. Om een beetje de rode draad van de serie [te geven], want iedereen binnen CTU maakt zich daar schuldig aan. Van de directeur van CTU tot en met Cloe en haar vriend. Iedereen denkt: laten we Jack maar volgen, want bij het Witte Huis weten ze er niks van. Wat op zich wel grappig is natuurlijk.

Waarom is dat grappig?

Omdat ik denk dat dat bij heel veel overheidsinstanties zo gebeurt. Of, ik weet het dat het bij heel veel overheidsinstanties zo gebeurt.

Dat men niet doet wat de hoogste baas wil?

Dat men begrijpt dat er heel veel wetten, regels en opdrachten vanuit de top komen, maar dat je die best wel met een korreltje zout kunt nemen zeg maar. Ik heb zelf bij het UWV en een vakbond gewerkt en daar zie je dat ook. Bijvoorbeeld bij de vakbond: dat het beleid vanuit de vakcentrale komt en die gaat dan naar elf onafhankelijk bonden toe en dat zij zeggen ach het is maar de vakcentrale. Wij kennen de branche, de leden en de werkgevers beter dus we lezen het wel en volgen het wel een beetje, maar we geven er wel onze eigen draai aan. Ik heb zelfs geadviseerd bij het UWV om twee wetten gewoon te negeren en dat is goed uitpakkt. De wetgeving was zo belachelijk dat ik al wist dat het toch door de centrale raad van beroep zou worden afgewezen. Dus toen heb ik het UWV geadviseerd om die wet niet uit te voeren omdat daar allemaal gedoe van zou komen. Dus we hebben 'm een beetje uitgevoerd. En een jaar later werd die wet terug gedraaid.

Wat wil Syed Ali volgens u bereiken?

Natuurlijk een terreuraanslag op Amerikaanse grond, dat is het voornaamste doel natuurlijk en zoveel mogelijk slachtoffers maken. Hij geeft aan dat zijn drijfveer de islam is, wat natuurlijk heel gevaarlijk is binnen zo'n serie omdat zo expliciet neer te zetten. Althans, zo rechtvaardigt hij het, maar de diepere motieven bleken niet echt uit deze aflevering. Zoveel mogelijk slachtoffers maken wel, maar het nog hogere doel oorzaak en gevolg dat blijkt er niet uit. Want dan heb je een miljoen doden en dan vraag ik me dan af. Wat wil je er mee bereiken?

U zegt dat hij dat rechtvaardigt door de islam?

Hij zegt dat hij toch wel in het paradijs komt als hij dat doet, maar zo simpel is het nooit bij CTU want er spelen altijd allemaal andere ... er lopen allemaal dwars verbanden... zo leiden op een gegeven moment ook weer oorzaak en gevolg weg van die islam. Waar weer een heel politiek systeem achter zit, want anders zou het te zwart wit worden. Dan zou de islam alleen maar zoveel mogelijk Amerikaanse doden willen hebben en dat is dan ook weer niet de bedoeling van de boodschap van de serie. Dus ze maken er altijd een politiek machtsspel van, van een aantal personen zonder te generaliseren in een bepaalde hoek. Wat op zich wel knap is van die serie. Want als je deze aflevering ziet zou je zeggen: zie je wel de islam wil alleen maar zoveel mogelijk westerlingen uitroeien. Dus dit soort boodschappen zitten er wel in, maar die worden ook weer verder door de serie afgezwakt omdat er dan een heel systeem, politiek spel, achter zit.

Achter de aanslag bedoelt u?

Ja, zo'n aanslag is alleen maar een gevolg binnen het hele domino-effect van intriges, samenzweringen en vaak ook een afleidingsmanoeuvre binnen dat hele systeem. Dat maakt de serie ook zo leuk, dat je van de ene naar de andere plotwending gaat.

Wat vindt u van het doel van Syed Ali? U zei net al: "heel veel slachtoffers en dan", maar wat is uw morele oordeel erover?

Het doel van terrorisme is natuurlijk mensen zoveel mogelijk angst aanjagen, een ander doel is er eigenlijk niet. Voor zuiver terrorisme bedoel ik. Wat is mijn morele oordeel daarover? De aanleiding zit vaak diep, dat kan van alles zijn: discriminatie, uitbuiting, kolonialisme noem maar op. Ik begrijp het nooit, terroristisch aanslagen... het doel ervan... dat is mij nooit helemaal duidelijke geworden wat je daarmee wil bereiken. Het maakt ook niet uit of het islamitische terreurgroepen zijn, de IRA of de ETA want je lost er niks mee op. Geweld leidt alleen maar tot nog meer geweld en actie vraagt om reactie. Dus het middel zelf heb ik nooit begrepen, wel vaak wat de achterliggende motieven zijn. Zoals dat hele Midden-Oosten conflict met Israel en Palestina. Wat een onwaarschijnlijk gecompliceerd probleem is, maar dat je dan over gaat tot terreur aanslagen... een shoarmatent opblazen of een bushalte opblazen... daar heb ik het doel nooit van begrepen, behalve zoals we dat netjes noemen: de rechtsorde schokken. Het lost namelijk verder iets op, je komt geen stap dichterbij de oplossing daarmee. Het maakt het namelijk nog gecompliceerder dan het al is.

U zei net iets over de drijfveer van Syed Ali: geloof...

Nou zijn rechtvaardiging is dat eigenlijk want dan kan hij zeggen: ik kan dat doen want dan kom ik ook in het paradijs, hoe meer je me martelt – zegt hij eigenlijk – des te gelukkiger word ik ook in het paradijs. Dan moet je wel een rotsvast geloof hebben op zo'n moment.

Wat vindt u daar van, dat hij blijkbaar bereid is om heel ver te gaan voor zijn geloof?

Wat vind ik daar van?

Preciezer bedoel ik eigenlijk: wat vindt u er van dat hij in die serie zegt: voor mijn geloof doe ik dit.

Ik kan het me indenken dat veel mensen voor het geloof an sich of andere 'ankers' alles over hebben. Dus je leven wil geven voor een hoger doel. Dat is voor de een geloof, voor de ander zijn kinderen en voor een derde een huisdier. Een rechtvaardiging vinden of hebben voor waar je op zo'n moment mee bezig bent. Een bekend voorbeeld uit de jaren 1970-1980 is Marianne Bachmeier die de vermoedelijke moordenaar van haar kind in de rechtszaal dood schoot. Ze is veroordeelt voor zes of zeven jaar en er kwamen toen duizenden mensen op de straat die zich dat konden voorstellen. Die zeiden: natuurlijk heeft ze dat gedaan, dat is toch logisch. Nou, voor veel mensen is dat hun geloof. In de Koran staat dit dus het is gerechtvaardigd dat ik iets doe, voor anderen is dat een Bijbel of een sekte.

En wat is uw persoonlijke kijk daarop?

Waarop?

Nou, u zegt dat er iets kan zijn geloof, kinderen ...

Ja, dat kan voor mij ook gelden.

U denkt wel echt dat Syed Ali dat wel echt gelooft?

Ja, als je tijdens het martelen nog steeds het geloof aanroept: hoe meer pijn je mij doet hoe beter ik er van wordt. Dan moet je wel een rotsvast geloof hebben. De gemiddelde burger was al lang doorgeslagen denk ik, hoe sterk zijn geloof ook was op zo'n moment.

Jack Bauer dan. Kunt u wat meer over hem vertellen? What makes him tick?

Bauer is de verpersoonlijking van bijna letterlijk de vrijheid van de Verenigde Staten, de soevereiniteit van de VS. Dat is Jack Bauer eigenlijk. Zijn grote drijfveer. Altijd voor volk en vaderland klaar gestaan als geheim agent en als redder in nood. Over de hele wereld heeft 'ie geheime missies gehad, vermoord en gemarteld. In Joegoslavië heeft hij gezeten. In de serie laten ze doorschemeren dat dat zijn grote drijfveer is. Een instrument van de staat zeg maar en dat hij naar mate de serie vordert ook [maakt zin niet af] Ze zetten hem heel scherp neer als aan de ene kant martelmachine voor de overheid en aan de andere kant de gevoelige vader, echtgenoot, vriend en minnaar. Naar mate de dagen van 24 vorderen gaan ze ook die zachte kant van hem meer ontwikkelen. Dat hij keuzes maakt voor Kim en zijn vrouw op een gegeven moment boven het algemeen belang. Later ook voor vriendinnen en minnaressen zeg maar. Dat grotere algehele belang en de soevereiniteit van Amerika dat is wel zijn grote drijfveer.

Wat behelst dat ideaal?

Alles wat tegen Amerika is of de stabiliteit van Amerika zou kunnen aantasten trekt hij zich persoonlijk aan. En het zijn nooit kleine dingen, het gaat dan niet over de gezondheidszorg. Het gaat altijd over terrorisme en moord, doodslag en samenzwering.

Waar blijkt dat, volgens u, in deze aflevering uit?

Hij wil die aanslag op de stad met de bom voorkomen. Daarvoor is hij bereid om Syed te martelen en op welke wijze dan ook de informatie over de vindplaats van de bom boven te krijgen. Het begint al met de arrestatie: hij vind het luik, hij gaat voorop, hij arresteert Syed en hij begint meteen met de opzet van die martelsessie.

Wat vindt u van die methode die Jack gebruikt? Om te beginnen met de fysieke marteling.

Als je de serie bekijkt had 'ie beter andersom kunnen beginnen omdat hij wist dat die psychologische marteling een veel sterker middel was. En alles stond al klaar, want binnen een half uur staat die camera bij dat gezin met die geheim agenten uit land X die bereid waren die familie te vermoorden. Logisch is het niet dat hij begint met dat fysieke martelen want alles stond al klaar. Die vorm van martelen wat krachtiger was geweest om daar mee te beginnen, maar ja dan had je de aflevering weer niet vol gekregen. Dan was het niet zo spannend geweest. Logisch zat het niet in elkaar, maar natuurlijk krachtig om te laten zien dat Syed niet brak en dat ze dan dat middel van psychologische marteling aanpakken.

En wat vindt u daar van? Kunt u eerst eens beschrijven wat hij doet?

Wat hij heeft gedaan, blijkt pas nadat Syed is doorgeslagen. Waarschijnlijk onder behoorlijke druk de familie een toneelstukje laten doen, de moeder en twee zoons. Door een scene te creëren in dat land daar, met zogenaamde moordenaars van de geheime dienst daar. Want dat is niet helemaal duidelijk of het echt moordenaars van de geheime dienst zijn. Op die manier, door te laten zien dat ze de zoon van Syed vermoorden, proberen ze hem alsnog zover te krijgen dat hij vertelt waar de bom is. En dat Amerika weer mee zien dat ze bereidt zijn om zijn hele gezin uit te moorden om aan de informatie te komen. En dat je dan zo, psychisch een heel gezin naar z'n grootje helpt, dat noemen ze dan collateral damage natuurlijk. Het doel heiligt de middelen. Is het te rechtvaardigen? Ja. In deze situatie wel, als ze Jan de melkboer te pakken hadden gehad die echt van toeten nog blazen [maakt zin niet af] en op manier zijn gezin naar zijn grootje helpen... ja, maar dat gebeurt nooit in dit soort series natuurlijk.

U zegt in deze situatie wel?

Ja, kijk het middel: martelen en het resultaat: de bekentenis: daar is die bom en op dat vliegveld. Dan is het achteraf makkelijk rechtvaardigen, want ze hebben gekregen wat ze zochten. Maar an sich het martelen zelf, dan kom je weer op die discussie terecht: is martelen te rechtvaardigen? Ja soms wel.

En in dit geval wel?

In dit geval zeker ja, want ze vinden de bom en ze weten de aanslag te voorkomen. Alleen maar door dat middel in te zetten. Wat je waarschijnlijk niet het bereikt als je z'n advocaat had gebeld en 'm had gewezen op z'n rechten van: goh wil je me alsjeblieft vertellen waar die bom is.

Er is een discussie op een gegeven moment tussen de president en Mike over wat Jack Bauer gaat doen. Weet u nog wat daar ongeveer de strekking van is?

Ja, de president wordt geïnformeerd dat Jack Bauer bereidt is het gezin van Syed te doden om de informatie te krijgen en dat het in wezen geen daad is van Amerika tegen het gezin, maar dat het zich allemaal af speelt in het land van herkomst door de geheime dienst in het land van herkomst dus dat het niet zo heel erg is, wat op zich wel curieus is natuurlijk. En de president trekt zich dat wel moreel aan en verbiedt Jack Bauer dat gezin als instrument te gebruiken om een bekentenis los te krijgen.

U zegt de redenatie is dat Amerika op zich niks fout doet en dat vindt u curieus, kunt u dat uitleggen?

Natuurlijk. Amerika is hier direct in betrokken en heeft het helemaal geënceneerd en gezorgd dat de geheime dienst daar op dat moment met die camera is. Zij zijn dus gewoon opdrachtgever alleen is het wel heel politiek correct verder omdat er blijkbaar geen Amerikanen in dat huis zijn en er geen directe lijnen naar Amerika lopen op dat moment. Interessant is het wel, het is weer zo'n mind-game natuurlijk want is dat wel zo erg? Laat dat land lekker zijn eigen burgers vermoorden, ook al gebeurt dat in opdracht van. Maar de president ziet natuurlijk dat dat niet past in het beleid en de regelgeving van Amerika dus hij

verbiedt dat. Het is niet voor niets dat Palmer, Dennis Haysbert, in de serie en ook door de kenners wordt uitgeroepen tot de beste president die er ooit is geweest in de serie en sowieso op het witte doek. Omdat het een moreel betrokken gezaguitstralend iemand is.

Daar kunt u zich ook wel in vinden?

Ja ik heb op hyves zelfs de David Palmer hyve opgericht: Palmer for president, gewoon vanwege de grap. Als je je een president van de VS moest voorstellen in een tv-serie of op het witte doek. Dan denk je al snel aan Dennis Haysbert omdat het gewoon iemand is die gezag uitstraalt en goede morele drijfveren heeft, die presidentswaardig is zeg maar.

Wat vindt u dan die goede morele drijfveren?

Hij laat zich niet snel afleiden van zijn hoofddoel, lijkt wars van politieke spelletjes. Ethisch hebben ze een hele goede karakterschets van hem gemaakt natuurlijk: ze hebben hem gezag meegegeven, hij maakt hele weloverwogen keuzes, laat zich adviseren door zijn militaire staf, weegt elk advies op een goudschaaltje en laat zich behoorlijk leiden door Jack Bauer als man ter plaatse. Dat maakt hem, zeker in de serie, tot hele betrouwbare geloofwaardige president. Die zelfs aan de loyaliteit van zijn vrouw gaat twijfelen als Jack en CTU daarover beginnen.

U zegt dat hij een goede president is en dat hij luistert naar Jack Bauer, maar in deze aflevering negeert Jack Bauer zijn bevel.

En ook weer niet natuurlijk, hij wordt opgedragen om dat gezin niet te vermoorden en dat doet hij ook niet. Dus het is weer zo'n grappige wending. Iedere aflevering zitten er drie à vier plotwendingen in het verhaal. A hij negeert het bevel en B hij volgt het heel netjes op, maar de kern van het probleem blijft natuurlijk staan: dat hij het gezin misbruikt. Daar gaat het eigenlijk om.

En mag dat?

Martelen ja: fysiek of psychisch. Maar daarbij familieleden instrumenteren: nee. Dat vind ik dan weer niet kunnen. Het zou wat zijn als Mohammed B alleen handelde en je dan zijn familie, die dan al genoeg gestraft is daardoor, daarin betrekken om een bekentenis los te krijgen. Hoe onschuldig kun je zijn zeg maar. Ben je schuldig omdat je familie bent van?

Dus u keurt af wat Jack Bauer doet?

De enscenering, als dat vrijwillig is kan ik me daar wel in vinden. Maar het zal wel niet geheel vrijwillig gebeurt zijn. Dan vind ik dat het moreel niet kan of ... überhaupt niet kan. Dan maakt het niet uit of het zijn vrouw is of zijn kinderen. Het zou mooi zijn als iemand binnen mijn familie moordenaar bleek te zijn en ze arresteren mij zo van: we gaan jou eens mooi gebruiken om een bekentenis los te krijgen. Dan wil ik wel een goed gesprek erover voeren om te kijken of we misschien samen iets kunnen bedenken, maar niet onder druk iemand maar van straat plukken.

Dus wat Jack Bauer doet, dat mag niet?

Niet die mensen... echt onschuldigen die er echt niets mee te maken hebben behalve de vrouw en kinderen zijn van om op die manier onder zware druk om proberen zo'n bekentenis bij iemand los te krijgen. Maar dat wordt weer een heel erg ingewikkelde theoretische discussie natuurlijk want stel dat hij [Syed Ali] bij dat gezin had gezeten en je schakelt 'm uit door een bom op het huis te gooien wat vrij regelmatig gebeurt natuurlijk – op die manier terroristen uitschakelen – dan was dat ook collateral damage geweest. Het gezin is dan wel dood, maar de terrorist ook.

Maar het mag in deze situatie dus niet?

Nou ja, dan kom je dus in die discussie terecht. In principe zeg ik nee, maar als we er heel lang over discussiëren hoe dicht komen we dan bij ja.

Het is de vraag waar de grens ligt?

Ja precies, dan ga je die grens opzoeken. Maar nu zeg ik nee. Je vraagt mijn mening en dan ga ik vrij zwart wit denken natuurlijk en dan zeg ik nee.

De consequentie is dan dat er geen bekentenis komt.

Daarom is die discussie zo interessant.

U kiest nu het standpunt dat het niet mag.

Ja want anders ga je de grens ook verleggen want als het met z'n kinderen niet lukt gaan we naar z'n kleinkinderen of zijn broer, schoonzus, vriend of minnares.

De grens van marteling ligt dan bij het betrekken van onschuldigen?

Ja. Je kunt psychisch en fysiek behoorlijk ver gaan, maar zodra je er anderen die er niets mee te maken hebben vind ik dat je een stap te ver bent gegaan.

Dus in deze aflevering gaat Jack Bauer eigenlijk een stap te ver?

Ja. [stilte] En ook weer niet, want het resultaat is er wel: het doel en de middelen zeg maar. Omdat 'ie het heeft opgelost wordt het een stuk makkelijker natuurlijk om het te rechtvaardigen. Maar daar moet je niet naar kijken, je moet kijken naar de middelen en niet naar het doel en het middel is gewoon niet goed, hoe goed het doel ook is. Ik kan ook zeggen dat we een twee partijen stelsel moeten hebben omdat dat beter is en daarom de Tweede Kamer opblazen op de dinsdag als iedereen er is. En dan kunnen we het twee partijen stelsel invoeren. Dan heb je je doel bereikt, maar het middel is...

Ja. Op het einde zegt Kate: "you are worse than they are" tegen Jack, wat vindt u daar van?

Hij is niet erger dan zij zijn, maar hij verlaagt zich tot het zelfde niveau. Hij doet precies hetzelfde. Zij willen de hele stad opblazen om hun doel te bereiken, wat het ook moge zijn. En hij is breidt, althans doet alsof, een onschuldig gezin te vermoorden om zijn doel te bereiken. Dus ook om onschuldige slachtoffers te maken met als enige doel een bekentenis. Dus in principe doet hij hetzelfde op hele kleine schaal. Dus hij is niet erger dan zij, want hij heeft daar

ook nog een [maakt zin niet af] Nee. Het is gelijkwaardig, maar niet erger. Hij doet het alleen namens de overheid en die terreurorganisaties doen het waarschijnlijk op een ander gezag. Het is niet erger, het is gelijkwaardig. Het is oog om oog. Alleen de terroristen doen het op grotere schaal, maar de schaal maakt natuurlijk nooit wat uit. Of je nu één iemand vermoord of je vermoord er een miljoen, dat maakt op een gegeven moment niet meer uit.

Mag ik tot slot samenvattend stellen dat u de serie leuk vindt vanwege de inkijk in de inlichtingendienst?

Wat voor mij de serie het leukst maakt is met name de vele onverwachte plotwendingen, dat het real-time is, dat behalve Jack Bauer ten ieder tijde iedereen onder verdenking staat, hoofdrolspelers die dood gaan. Ook al is dat ook wel een zwakte want in seizoen zes zie je dat het ook wel een herhaling van zetten begint te worden.

Oké, nou volgens mij zijn we wel klaar. Bedankt.

Graag gedaan.

Transcript interview Ric

Datum interview: 25 oktober 2007

Ric is 36 jaar en studeerde industrieel ontwerp. Hij is werkzaam bij een marketing bureau. In zijn vrije tijd regisseert en speelt hij (amateur)toneel. Ik vond het interview in eerste instantie niet goed verlopen. Ric zei veel, maar ik had de indruk dat er nauwelijks sprake was van morele evaluatie. Op advies van Addy Weijers heb ik besloten het interview toch te transcriberen omdat hij na beluisteren van een deel van het interview dacht dat er toch wel nuttige zaken ter sprake kwamen. Ik vind zelf dat ik te veel kansen om door te vragen gemist heb. Dat is mede te wijten aan het feit dat Ric heel druk en opgewonden zijn verhaal deed en dat ik hierdoor moeilijk kon focussen op wat hij zei.

Er zijn een aantal verhaallijnen in de aflevering.

Moet ik weg blocken wat ik weet?

Nee dat hoeft niet, geef maar gewoon antwoord. Op zich gaat het over deze aflevering. Zou je kunnen vertellen welke verhaallijnen je in deze aflevering ontdekt?

Sowieso heb je al een soort driedeling. Je hebt het gedeelte rond de president die bevindt zich in het decor van de Piranha van de Efteling. [lacht] Dat is echt het lelijkste wat ze ooit bedacht hebben. Dan heb je het gene waar Jack zich bevindt: kelders en spelonken. Dan heb je CTU natuurlijk ook, wat er nog verassend kantoorachtig uit ziet in het tweede seizoen. Dat hebben ze nu tot een soort Battle Star Gallactica decor weten op te krikken. Nu was ook niet iedereen twintig en eigenlijk model. Dat viel me wel op. Want hoe oud is deze aflevering? Een jaar of vier. Dat viel me wel op die verandering. Als vierde locatie heb je nog de plek waar de boef zich bevindt. Als je dat ziet is binnen het uur Jack er meestal ook. Per groepje mensen heb je vaak verschillende verhaallijnen. Dus je hebt Tony versus George met het al dan niet zoeken van Kim. Er was een stuk bewijsmateriaal, een snipper in dit geval. Daar werd een nieuw iemand voor binnen gevlogen. Die blijven altijd of één aflevering of ze zijn mol. Als ze langer blijven hebben ze meestal een verborgen agenda. Er komt nooit zomaar halverwege iemand binnen die gewoon goed zijn werk gaat doen. Dat is niet interessant. [lacht] Dat was een lijn. En natuurlijk gewoon de ondersteuning van Jack, maar daar hoort die snipper ook een beetje bij. De zoektocht naar Marie of de bom... dat waren de lijnen bij CTU. Bij Jack is de lijn het staartje van vorige week het pakken van de boef, nou die is gepakt en het losweken van informatie met in dit geval een eh... dingetjes. [maakt zin niet goed af] Dan heeft hij natuurlijk nog de relatie met Kate – de nieuwe blondine – hij is natuurlijk verse weduwnaar en er wordt ook een relatie opgebouwd tussen die twee. Dan heb je een lijntje Kim, dat loopt hier nog een beetje doorheen. De hele lijn Kim is in dit seizoen ronduit belachelijk [lacht]. De aflevering hierna dat is wel een mooi moment. Erg mooi met dat afscheid tussen pa en dochter, maar verder is het een loze lijn met vriendjes die hun benen verliezen, was dat dit seizoen? Ja, Rick heet 'ie, daarom onthoud ik dat. Wat is er dan nog meer? Even opletten dat ik niet elk plotlijntje als grote lijn ga benoemen. Je hebt de lijn David Palmer. Die heeft toch ook wel een probleem, maar zijn grote probleem komt in deze aflevering niet naar voren. Ik weet ook niet meer wat

dat is. Zijn vrouw, Sherry Palmer, dit is haar seizoen. Hierna is ze echt belachelijk, maar hier is ze echt lady Macbeth tot en met, die dan met Mike en Lynne en die andere vent die ik al weer vergeten was ontmaskerd gaat worden als een op macht beluste tuttebel. Dat is een lijn. Dan heb je gewoon de boeven die willen LA opblazen, dat is een lijn. George Mason heeft stralingsziekte opgelopen. Dat was hij even een paar afleveringen vergeten, maar dat begint nu op te spelen en dan gaat hij zo meteen ook gedag zeggen tegen zijn zoon en dan stort hij neer. Dan heb je alle persoonlijke dingen nog. Kate d'r familie valt uiteen en hetzelfde geldt voor pa ook en zuslief blijkt terrorist te zijn, dat is in deze goed gedaan. Dat maakt de serie goed. Dat zijn volgens mij de grote lijnen of eigenlijk vrij gedetailleerd [lacht].

Ja, dat is best gedetailleerd. Even achterstevoren terug. Je zegt dat het goed gedaan is de relatie tussen ...

Het acteerwerk, de tijd die er nu voor is genomen. Het incasseren van die Kate als ze d'r zus aan de telefoon heeft gehad en merkt dat [maakt zin niet af]. Natuurlijk, je vriendje [hij bedoelt Jack] zegt: "je zus is een bitch en je zus deugt niet" dan wordt je boos op hem klaar. Dat doet ze goed, er zit ook pijn doorheen dat is goed gespeeld, goed geschreven. Het is ook een van de redenen dat ik die serie altijd heb willen kijken: de combinatie van drama en actie; heel snel en heel heftig dat maakt dat ik dit seizoen, wat nu net afgelopen is, echt waardeloos vind. Er wordt geen tijd meer genomen om dingen uit te spelen, om lijntjes uit te zetten. Dat zie je in de woede-uitbarsting van Kate als ze hoort wat er met haar zus aan de hand is: Neeee... [doet Kate na die schreeuw]. Ze weet het niet, gewoon boos op hem uit onmacht. Ik vind dat mooi gedaan. Ja, dat is goed. Is dat wat je vroeg? Ik klets wel hoor.

Je zegt dat George Mason stralingsziekte heeft, kun je daar wat meer over vertellen?

Ik weet niet meer hoe hij daar aan komt. Het is vier jaar terug, maar volgens mij ... hoe begon dat seizoen ook al weer? Hoe heeft hij die stralingsziekte opgelopen? Ik weet het niet meer.

Misschien komen we daar later nog eens op terug.

Dat is wel heel erg in mijn geheugen graven.

Ik vroeg het omdat je het zelf zei.

Is het niet een of ander jongetje met z'n vriendinnetje in een glazen hok wat dan... of was het dat seizoen hierna? Het begint een beetje door elkaar heen te lopen. Ik weet in ieder geval dat hij tegen Jack zei: "laat mij maar vliegen. Dan zegt Jack: "nee". En dan verstopt hij zich toch en op het laatste moment vliegt George het vliegtuig op de goede plek de woestijn in en weet Jack zich weer te redden.

Die verhaallijn van Sherry Palmer, die voeg ik dan samen als 'het Witte Huis'. Mag ik dat zo samen voegen? Zou je eens kunnen samenvatten wat daar aan de hand is?

Hoe zit dat ook al weer? Hoe zit dat ook al weer?

Je mag gewoon blijven bij wat je net gezien hebt hoor, er zit natuurlijk wel wat omheen maar

...

Er is een vent, hoe heet die ook al weer. Dat is net drie keer voorbij gekomen... Roger Stanton. Ik weet wel dat ik Palmer zo'n geweldige rol vond, in dit seizoen krijgt Palmer opeens zo'n hele familie en zijn vrouw daarin, die is [maakt zin niet af]. Dat is natuurlijk wel weer grappig dat ze het zo'n link hebben gegeven met het eerste [maakt zin niet af] toen Bill Clinton daar net zat, die had ook een vrouw die geen koekjes wilde bakken en thee wilde drinken. Die wilde wel wat meer macht, dat zit er bij die Sherry Palmer ook in. Die bekokstooft en die doet die heeft één andere machtige vrouw in de kring van de president – die Lynne – en dat valt ook gelijk persoonlijk. Dan denk je of die nou echt iets in d'r mouw heeft zitten of is het meer een concurrentiestrijd, maar het blijkt natuurlijk dat ze wel degelijk de boel onderuit probeert te schoffelen. In haar eigen zeggen doet ze dat natuurlijk alleen voor David [Palmer]. Daar zijn de meningen dan wel over verdeeld en zij is overigens ook weer het grote duveltje in seizoen drie. Dan komt ze opeens ergens naar binnen slippen als de scheiding al is uitgesproken staat ze ineens in geluidsstudio en dan heeft ze net zo'n hoedje op [lacht]. Of in ieder geval een zeer vergelijkbaar hoedje [lacht].

Jij zegt dat ze dat doet voor David, maar dat de meningen daar over verdeelt zijn?

Ja, het is natuurlijk een op macht beluste tante. Ze wil er zelf ook beter van worden. Hoe, dat weet ik niet precies [lacht].

Dat wou ik natuurlijk net vragen.

Wat is er ook al weer voor haar te winnen? In mijn 'overview' is dat niet meer zo duidelijk. Ze hebben het gegarandeerd ergens heel geloofwaardig uitgelegd, maar het is niet heel 'obvious', ik weet het niet meer.

Oké. Zij wordt er door die Lynne van verdacht he, dat ze ergens iets mee te maken heeft.

Met de bom of Stanton.

De bom of Stanton, is dat nou zo of niet wat... ehm

Ze is niet geheel onschuldig, maar ze heeft niet zelf een bom gelegd en gezegd: "kom maar binnen met je knecht" tegen die bommenmakers, maar haar rol was ook niet helemaal onschuldig. Het is te lang geleden.

Oké, dat kan.

Ze zijn er goed erin om in deze serie iedere keer weer het script aan elkaar te knopen en daar zitten wel eens wat minder duidelijk dingen in. Die Mike zit er het komende seizoenen in en dan wordt hij steeds beter, maar hier is het echt een naar mannetje.

Waarom zeg je dat?

Nou, hij is hier een onbetrouwbaar bekokstovend mannetje. Die Lynne wordt nog een keer de trap afgedonderd terwijl ze wordt afgevoerd zie je nog zo'n vingertje van het was Mike en dan

zegt hij: “kom maar hoor Lynnetje, het komt wel weer goed.” Echt heel naar. Dat Jack in seizoen vijf die man zo vertrouwd, dan denk ik wat heeft die man de afgelopen jaren gedaan dat ‘ie ... hoe heet ‘ie? Chicokeneli, hij heeft zo’n mooie achternaam die man [Ciccolella].

Hij duwt Lynne van de trap?

Nou ja ik weet het niet precies, maar hij houdt de hele lijn – spionage verraderslijn – binnen het Witte Huis verborgen voor de president. Dat is volgens mij wat hij doet. Ik zit echt te kraken hier, dat wil je niet weten [lacht].

En dat vind je onbetrouwbaar?

Ja natuurlijk! Het is heerlijk om naar te kijken, maar het is een slang.

Dus je vind dat hij het zou moeten vertellen?

Natuurlijk... nou nee, want dat geeft geen interessante televisie [lacht]. Wat dat betreft is zeker in dit seizoen Palmer de enige... de Nelson Mandela van televisieland, hij is de enige die aan alle kanten deugd.

Ja?

Volgens mij wel.

Plamer geeft wel opdracht om Roger Stanton te verhoren.

Ja, maar daar heeft hij het zichtbaar moeilijk mee. Dat zit die man niet makkelijk, dat vindt hij lastig. Hij weet ook dat het voor een beter doel is, maar hij kan er bijna niet naar kijken. Hij vindt dat naar, hij weet dat dat soort dingen... hij doet dat uit een soort overwogenheid en niet uit eigen belang of uit macht, geld enz.

Dan is er een andere verhaallijn. Die ik omschrijf als Jack Bauer en Syed Ali. Kun je daar wat meer over vertellen, wat gebeurde daar in deze aflevering?

Ja dat is goed. Hij weet hem op te pakken in een moskee waar hij bijna zelfmoord weet te plegen, maar Jack ramt een cyanidepil uit z’n bek. Hij wordt ook flink gebeten nog. Hier is overigens op de achtergrond Kate de hele tijd bij, maar dat komt doordat ze Kate hebben gebruikt om in de moskee te infiltreren. Dat is wel weer slim dan, anders was er natuurlijk geen reden geweest om haar erbij te laten staan. Althans, de meeste mensen hebben op hun werk niet constant hun vriendinnetje op de achtergrond staan. Nou goed, die man weet waar de bom ligt. Er zal ook wel weer haast zijn geweest, die bom gaat waarschijnlijk binnenkort af. En die informatie moet hij prijs geven, daartoe wordt de man vastgebonden en onderworpen aan Jack en zijn methodes.

Wat zijn die methodes dan precies?

De methode die hij hier toe past, alle seizoenen bij elkaar heeft Jack verschillende methodes, maar de methode die hij hier toe past is de man eerst goed verrot slaan – intimideren en gillen. De man iets breken, ik kon niet precies zien wat, volgens mij was het zijn hand. Dreigen met nog meer pijn, dat de man ook zegt wat kan mij die pijn schelen ik ga toch dood en of dat nou

met die bom is of niet. Liegen, van we hebben Kate Warner al te pakken dus die bom gaat al niet meer af. Uiteindelijk binnen no-time, niet heel geloofwaardig wat dat betreft, de familie oppakken in een – niet verder genoemd - Midden-Oosten land. Geen andere landen tegen de kop stoten dus... [maakt zin niet af]. En daar een camera neerzetten met een paar mannen waar ze toch al contact mee hadden en een executie van eerst zijn oudste zoon en later zijn tweede zoon, naar wat later blijkt, in scene zetten. En dat werkt. Dan roept de man uiteindelijk toch nog uit dat ze op het vliegveld moeten wezen.

Wat wil Syed Ali bereiken?

In deze aflevering zegt hij dat niet echt.

Meer in het algemeen?

Ja, wat willen moslimterroristen? Dood van ongelovigen, Amerikanen natuurlijk helemaal. Ja, hij heeft het er over dat hij naar het paradijs gaat. Of hij daar nog een aantal maagden aantreft of niet weet de man verder niet te melden... oh Jack probeert nog iets. Hij probeert ook nog een imam de boel te doen bekeren. Werkt ook niet.

Nee, dat werkt ook niet. Kun je daar wat meer over vertellen?

De imam heeft een verhaal dat wat hij doet uit naam van het geloof, dat heeft niks met geloof te maken. Je hebt de woorden van de profeet omgedraaid en anders hebben anderen dat wel voor jou gedaan. Wat zegt 'ie nog meer? "Doe het nou toch niet jochie" [doet een stemmetje]. Maar onze boef is zeer halsstarrig daarin, want die imam zegt dat 'ie wel vaker met dit soort mensen gesproken heeft en die zitten zo vast in hun doctrine, daar kom ik niet doorheen. Dit is de eerste die zijn gedachte ook nog in daden om wil zetten.

Wat vind je van die discussie tussen de imam en Syed Ali?

Ik vond het wel grappig om te zien dat vier jaar later, even denken uit welk jaar is dit? Is dit van voor of na 9/11?

Tijdens de opnames van seizoen twee was 9/11, waarom vraag je er naar?

Nou ik denk dat er natuurlijk een overspoeling is geweest van deze verhaallijnen en het gebruiken van [maakt zin niet af]. Waar het in de jaren tachtig nog wel eens ging over de IRA of andere, hoe noem je dat, vechters voor goede doelen. Is het daarna toch vooral over de islam gegaan. Nou, ik snap wel dat ze het er in stoppen. In Amerika zijn alle geloofsovertuigingen ruim vertegenwoordigd en dan is het ook nog een land dat op het moment dat je er één of twee niet geheel politiek behandelt dat ze dan ook de straat opkomen en veel poeha daar omheen maken. Dus ik snap best dat CBS [hij denkt dat CBS 24 produceert, dit is in werkelijkheid FOX] er voor kiest om beide kanten te laten zien. Van nee het is een vredig geloof. Er zijn debielen, maar die hebben we overal of fundamentalisten. Dus ja op zich geeft het wel een mooi beeld. Ik kan me best voorstellen dat je op zulke momenten probeert een imam in te schakelen ik vind dat wel weer aan de rijkheid van het script toe voegen of de veelheid, dat is wat neutraler uitgedrukt.

Wat vind je inhoudelijk van de discussie?

Bedoel je wat mijn standpunt is op het gebied van geloofsterrorisme? We hebben het toch over de serie? Ik vond dat cliché! Als je dat bedoelt. Er is helemaal niets nieuws genoemd, het ligt wel weer voor de hand. Het is wel weer mooi gespeeld en goed verwoord. Maar als je vraagt of het nou heel verassend was. Nee. [Doet een 'autoritaire' stem na] Als je een onschuldige doodt kom je niet in het paradijs. [Doet Syed Ali na] Daar zullen we het dan wel over hebben als ik je daar zie! [lacht] De woorden zijn goed, maar het gesprek... Ik weet niet of ik het toen ook vond, maar nu heb ik zoiets van dat ik het vaker gehoord heb. Wat ook te maken heeft met dat het thema in veel films en andere dingen nogal eens terug komt.

Je zegt dat Syed Ali zegt dat hij in de hemel wil komen. Zou hij nou nog meer plannen hebben dan alleen dat? Wat wil hij bereiken met die aanslag? Doet hij dat uit eigen belang omdat hij in de hemel wil komen?

Nee, nee, dat doet hij natuurlijk vanuit een geloofsovertuiging waarin het goed is om een hoop mensen uit de weg te ruimen die niet voor dezelfde overtuiging staat als waar hij met z'n kameraden voor staat. Dat is... dat neem ik maar aan dat dat doel er achter zat. Ik bedoel he, de vieze kapitalistische Amerikanen waar wel nare uitwassen in zitten... maak het rijtje maar af... zoals de christen, de vrouwen, de promiscuïteit de kapitalisten, de onderdrukkers van het volk. Dus ja als je dan toch ergens een bom moet laten vallen heb je er in een miljoenenstad als Los Angeles gelijk een hoop. Je kunt ook Otterlo pakken, maar ja dat zet geen zoden aan de dijk [lacht].

Kun je wat meer vertellen over het personage Jack Bauer?

Wat op zich wel een verassing was is dat bij het tweede seizoen Jack Bauer weer terug komt. Want het concept was goed, maar als ze het tweede seizoen hadden gekozen voor een heel andere setting met een heel andere agent en zelfde niveau van productie hadden ze het ook gered. Maar ja, Kiefer [Sutherland] is natuurlijk zelf executive producer geloof ik, of inmiddels dus ... [maakt zin niet af]. Hij doet het goed, Kiefer Sutherland, hij heeft natuurlijk al een beetje dat kille arische over zich heen en tevens iets treurigs, een beetje van die soepogen. Die heeft zijn vader ook. Dat geeft hem wel een soort kracht, een soort held die door tikt in het de Hour of Bauer [lacht]. Wat in dit seizoen ook al mee gaat spelen, hij doe het hier heel even – het komt op sommige punten naar boven – hij is zijn vrouw kwijt, hij heeft niet meer zo'n goede band met zijn dochter. Dat speelt ook mee, deze acteur kan dat wel goed. Dus dat ze door gingen en dat ook meenemen dat is zeker wel goed, dat komt ook wel boven in de scenes hierna waarin Nina Myers weer even terug wordt gehaald. Die heeft zijn vrouw vermoord, Jelena [ik denk dat hij hier de naam van een actrice bedoelt, maar Nina Myers werd gespeeld door Sarah Clarke en Teri Bauer door Leslie Hope].

Wil je nog meer over hem weten?

Ja eigenlijk wel. Op z'n Engels zeggen ze dan: what makes him tick? Wat is nou...

Op dit moment heeft hij natuurlijk niets meer te verliezen, dat zit er in. En ook speelt er mee denk ik dat hij stiekem een beetje een sadist is. Ik heb het idee dat 'ie er ook wel ergens van geniet. In tegenstelling tot Palmer die het elke keer heel naar vindt als hij dingen moet toestaan. Palmer is wat dat betreft toch een aardig mannetje.

Waar geniet hij dan precies van?

Nou pak deze scene. Dan hebben ze het script technisch zo moeten optuigen omdat anders het publiek niet mee gaat, maar daardoor krijg je het effect dat je die Bauer dus ziet die met z'n grootste act-mogelijkheden: "I hate you for making me do this blablabla" [doet een hysterische Jack Bauer na]. En ondertussen weet 'ie dat die zoon helemaal niet doodgeschoten wordt, ik naai je erin. Dat doet 'ie met zeer veel genoegen. Dat zie ik altijd bij hem doorgloeien, dan denk ik ja die Bauer vindt het eigenlijk heel erg leuk als hij iemand z'n rib mag breken of in z'n voet mag schieten. En ik denk dat dat toch wel stiekem het geheim van die serie is dat het eigenlijk een soort van hedendaagse... er zit af en toe iets 'beulerigs' in. Er zit af en toe een greintje sadisme in die man. In de komende seizoenen proberen ze nog wel af en toe dat hij er niet meer tegen kan, maar dat hebben ze nog nooit echt heel geloofwaardig gedaan of het was echt maar twee seconden. In het laatste seizoen bijvoorbeeld, zo'n beetje elke tweede aflevering iemand neerschieten die hij goed kende en ja... dat is echt waardeloos. Maar goed we hebben het over seizoen twee. Seizoen zes is echt heel kut, echt heel erg slecht. Vooral na het ontzettend goed seizoen vijf, wat plottechnisch goed in elkaar zat wat fantastische karakters er omheen had. Logan en zijn vrouw, wat redelijk rechtlijnig leek op het op te lossen plot en daarna seizoen zes. Dat hadden ze niet moeten doen.

Wat hadden ze niet moeten doen?

Seizoen zes begint met Jack wordt teruggehaald uit China en die moet ingeruild worden met een terrorist die wederom iets probeert op te blazen en het eindigt met dat heel CTU uittrekt om de vader van Jack die z'n neefje heeft ontvoerd op een booreiland... hou toch op! Die dokter van ER, die Paul McCrane zat al een paar seizoenen als een rijke rare buiten de wet staande vent in de achtergrond, die kwam een paar keer terug in de laatste scenes dat je denkt: wie is dat! Een lange traditie dat het in de laatste aflevering net niet helemaal afgelopen is en dat blijkt dan opeens zijn broer te zijn [van Jack Bauer] en op het moment dat je dat weet wordt 'ie vermoord door z'n vader... ja nee sorry het houdt het echt een keer op. Ze hadden natuurlijk moeten kiezen om het een keer niet in Los Angeles te doen met weer met diezelfde achtergrond en niet in CTU met dezelfde mensen waar ze op een gegeven moment van gekkigheid ook niet meer weten wat ze er aan toe moeten voegen. Nee, ze hadden gewoon moeten zeggen: die vent zit in China en in vierentwintig uur gaan ze hem vrij halen, met een kleiner team vanuit CTU of wat dan ook. Met Jack daarin of weet ik veel. Met desnoods Kim eh nee hoe heet ze Audrey, want ze vertellen het wel dat ze in China was en daar is opgepakt en ontploft en weet ik veel. Dan hadden ze een veel mooier [maakt zin niet af]. Een 24 dat zich nu eens niet in LA af speelt, maar gewoon dat idee van in die 24 uur gebeurt er van alles... dat was mooi geweest, dan hadden ze zichzelf kunnen heruitvinden. Nu was het bijna een karikatuur van zichzelf. Oh we schieten Curtis neer, we janken twee seconden en we rennen weer door.

En waarom schieten we Curtis neer? Omdat 'ie een beetje stond te flippen, hij had 'm ook neer kunnen meppen. Het slaat nergens meer op. Oh nee er is een grote bom in LA, we moeten de vrouw van je broer redden. Hou toch op. Wat is nou het belangrijkste? Sorry. We hadden het over seizoen twee, toen alles nog goed was.

Seizoen twee vind je wel beter?

Dan zes? [lacht]

Ja, dat is overduidelijk, maar...

Seizoen twee zitten op zich hele goede stukken in. De lijn van Kim is wel heel erg grote fout. Ik vind het zo stom ook. Alsof ze d'r vergeten waren en d'r erbij hebben geplakt. Het einde is natuurlijk wel heel mooi dat Kim de slechterik... papa en dochter die samen boeven neer schieten. Maar qua verhaal en wat er in gebeurt en qua drama zit het wel lekker in elkaar. Het is minder hak op de tak, je hebt op een gegeven moment wel dat deze bom is gevonden en dan is er nog een bom, maar goed... dat trucje hebben ze vaker uitgehaald. Ik bedoel: seizoen één was gewoon we worden ontvoerd en bevrijdt en we worden gewoon opnieuw ontvoerd. Seizoen één vindt ik ook heel erg sterk, het heeft even een dipje waarschijnlijk rond aflevering dertien veertien: "fuck , we mogen wel door, heeft er nog iemand iets geschreven? Iets met geheugenverlies oh hier we proppen het er wel in." [lacht] Drie was oke en vier...

Laten we even bij dit seizoen blijven, voordat we dadelijk ook bij andere series uitkomen.

Nee nee nee, maar als je wil kan ik nog wel even door gaan.

Nog even terug, want we moeten wel een beetje structuur houden. Je zegt dat Jack Bauer alles verloren is toen ik vroeg naar een karakterbeschrijving van Jack Bauer en je zei dat hij dan een beetje sadistisch is geworden.

Of dat oorzaak gevolg is weet ik niet.

Nee oké, maar wat heeft hij dan precies verloren.

Zijn vrouw en zijn relatie met zijn dochter. Zijn vrouw is doodgeschoten door zijn werk [Nina Meyers] dus hij heeft niks om op terug te vallen. Dus hij moet zich hier ook wel op storten, dus dat is hij kwijt.

Ik vroeg: "what makes him tick"...

What makes him tick is dat 'ie een beetje sadistisch is, anders was 'ie wel wat anders geworden. Bij de bibliotheek gaan werken ofzo. Wat bedoel je precies?

Ik zat met wat nou zijn... waarom doet hij dit allemaal?

Hij heeft niks te verliezen en heel veel te winnen.

Wat heeft hij dan te winnen?

Het land redden, de mensen redden, de boeven verslaan dat soort dingen. Die truc die hij op die Syed doet, met zijn familie afmaken. Dat kunnen ze bij hem niet meer doen. Dat is al gebeurd. Dat soort dingen. Daarom kan hij ook een stap verder gaan.

Wat vind je van die truc die Jack Bauer toepast?

Ik kan me herinneren toen ik voor het eerst zag, nu had ik het weer, maar ik zat echt... ik vind het bijna jammer dat het kind nog leeft. Dat hebben ze dan toch niet aangedurfd. In het echt ben ik er heel blij om, dat het niet echt is. Het geeft fantastische televisie. Het was voor mij heel shockerend en tevens dan ook denken: dit gebeurt misschien in het echt ook wel. Ik denk dat er heel veel vuile dingen in oorlogen enzo gebeuren waar wij simpele zielen gelukkig nooit mee te maken krijgen. Ik vond het zeer goede televisie en ik weet nog dat ik echt op het puntje van de bank zat.

Je zegt dat je het goede televisie vindt, maar vind je er daarnaast nog iets van dat hij zo'n methode gebruikt?

Op televisie vind ik het natuurlijk geweldig in het echt denk ik aaaah, juist omdat het niet kan. Het is verschrikkelijk als dit morgen in de krant staat dat Nederlandse soldaten dat soort trucs in Afghanistan toepassen sta ik op m'n achterste benen, maar yeah ... het is altijd een beetje dubbel. Ik kijk toch ook altijd een beetje naar wat de scriptschrijvers nu weer gevonden hebben. Ik maak zelf ook veel theater dus dat blijft altijd mee spelen van ah dat is goed gescript. Ik kan naar een film kijken en heel erg mee gaan en toch zien dat ik de camerastand goed vindt. Dus dat is een beetje dubbel. Er zijn wel eens mensen die dat een beetje raar vinden. "Hoe kun je daar naar kijken", ja dat valt mij allebei op. Ik kan gillend in de boom zitten of meesnikken of mee lachen en toch zien hoe dat technisch werkt. Dus ja wat vind ik er van dat hij dat toe past? Ja voor mij als kijker is dat fantastisch. Dat hij één dreun heeft en dat 'ie dan meteen zegt: "hij ligt op het vliegveld". Dat is niet leuk.

En als hij niet zou doen alsof?

Ja, dat had meer met mij gedaan als kijker. Dan ga ik nog meer met een klomp in m'n maag verder kijken of naar bed ofzo. Ik hou soms wel van een niet happy-end. Soms moet je dingen niet afmaken en laten liggen waar het ligt.

Nu wordt er door de president met Mike gediscussieerd over de situatie. Kun je eens vertellen wat die discussie ongeveer is?

De president zegt nee, het gaat te ver. We gaan geen onschuldige kinderen neerschieten voor een beter doel. Nou, zegt Mike, meneer de president we redden er zoveel meer mensen mee. Dan heeft 'ie nog een vergelijking die even te snel voor me ging die ik even niet kon volgen in het Engels. Waarin 'ie het heeft over een ziekenhuis en een ...

De rede is dat als er een ziekenhuis is dat eigenlijk bommen maakt dat ze dat dan wel bombarderen terwijl daar ook onschuldige slachtoffers bij vallen.

Precies, dat verhaal. En in dit geval, zegt hij, is de verhouding van het aantal mensen die we moeten ombrengen om mensen te redden nog veel gunstiger. Te weten één kind voor een miljoenen stad. Nou, zegt de president, ik wil er niks van horen. Wat ik niet begrijp is dat Jack heeft afgesproken met de special ops. in "uriuribat en dat de president dat niet weet. Dat... nou ja dan is er iets mis met die intelligence daar, ik bedoel ze weten soms in twee tellen van een snipper papier. Dus scripttechnisch zit er eigenlijk een gat. Als Jack al lang achter de schermen al lang heeft kunnen afspreken dat ze gaan doen alsof snap ik niet waarom de president daar nog voor hoeft te bellen want dan zou er ook nog iemand rond moeten lopen die zegt dat ze doen alsof. Maar goed, voor het dramatisch effect! Reden temeer waarom ik denk dat ze het doen alsof er op het laatste moment nog even aan hebben geplakt. Je ziet ook niet dat ze het jongetje omhoog halen, ze hebben er een knip in gemaakt in de satelliet beelden. Dus je ziet hem liggen en vervolgens zie je dat er iemand met zijn touwtjes wurmt wat best beelden kan zijn van toen ze hem vast bonden. Dus het is volgens mij iets wat er later scripttechnisch aan toe is gevoegd. Je ziet ook dat 'ie wordt neergeschoten en dan zie je die moeder en dat broertje janken. Hoezo? Hij ligt daar dan toch: "lekker mis, lekker mis het is niet waar" [doet kind na], die weten toch dat het mis is. Dat 'ie nog leeft. Ik denk dat ik daarom zo val over dat het einde niet klopt. Waarom is dat gedaan? Toch van dit kan niet. Misschien dat de network-coördinatoren wel gezegd hebben van: "oh jongens we worden ruim gesponsord door Toyota of Ford en dit kan niet, we kunnen niet een programma zijn waarin het kind wordt afgemaakt." We kunnen het terugspoelen, er zit niet in dat hij wordt bevrijd.

Het gaat niet om goed of fout, het gaat erom waarom jij dat denkt of vindt.

Nee, ik heb het niet over goed of fout, maar eh... [slaat met zijn hand op tafel]. Misschien dat het me daarom zo stoort. Toen destijds, maar nu weer. Ik wist het nu dus ik keek er wel anders naar, daarom vielen die gaten met de president en Mike mij op. Want waarom moet je de president bellen als het van te voren al een set-up was? Dat was het dus niet.

De discussie tussen Palmer en Mike. Wat vind je van die discussie, hun redeneringen?

Zou het echt zijn?

Nou ja...

Je stelt namelijk een paar keer die vraag en ik twijfel of ik moet vertellen of ik vind dat het in het algemeen mocht dit een echte situatie zijn mag of wat ik vind van de acteurs en de tekst en of het mooi geschreven is.

Nee ik vraag niet of je het mooi vindt. Ik vraag wat je tussen de discussie tussen hun vindt. Inhoudelijk wat vind je van die discussie?

Ik kan me voorstellen dat je in zo'n gevoel inhoudelijk die discussie voert. Ik denk niet dat je die met z'n tweeën eventjes snel maakt ik denk dat je dat aan een tafel doet met een hoop oorlogsexperts, maar dat die afweging in een echte situatie ook wel gemaakt wordt. Is het de moeite waard? Gaan we? Sturen we honderd man een mijn om drie mensen te redden met de kans dat er niemand terug komt? Dat soort afwegingen worden gemaakt en allebei de kanten

zijn goed genoeg uitgedacht. Ze zeggen relatief intelligente dingen. De een neemt zijn gevoel mee en de ander gaat er wat boven hangen en zegt dat ze een stad te redden hebben. Als dit de manier is, dan ben ik er wel voor en die ander zegt: zoek maar een andere manier.

De ene gaat vanuit zijn gevoel?

De president speelt natuurlijk, bij Palmer spelen altijd de softere waarden mee. Het gevoel, de gedachte, de mens, de mens achter het probleem en bij zijn adviseur niet. En die heeft zoiets van: nee. En ja goed, de redenering is duidelijk. Als ik een optelsom maak is één kind in Verweggistan meer waard dan een paar miljoen mensen in LA.

Dan zegt de president uiteindelijk dat het niet mag en dan gaat hij Jack Bauer opbellen.

En dan doet Jack het toch hè. Ah Jack.

Kun je daar wat over vertellen? Wat je er van vindt?

That's Jack. Nou ja hij wist natuurlijk al dat het een set-up was dus het was veel makkelijker om het bevel van de president naast hem neer te leggen want uiteindelijk doet hij het ook niet. Hij volgt het bevel op en de enige manier waarop hij het niet doet is in wat de terrorist hoort, maar de president heeft al opgehangen dus dan doet hij een stukje hoorspel erbij dus dan volgt hij volgens mij de president juist wel op. Dus hij doet dat voor niks, hij was het al van plan hadden we net bedacht. Dus hij doet precies wat de president zegt, namelijk hij doet het niet.

Wat vind je van het personage van Marie Warner?

Ja het is een meisje met een engelengezichtje die eruit ziet alsof ze nog geen deuk in een pakje boter kan slaan en dat blijft helaas wel een beetje zo. Die er constant uit ziet alsof ze gehypnotiseerd is, dat is waarschijnlijk ook zo [lacht]. Die is onderdeel van het terroristisch complot en dat voert ze uit precies zoals ze dat had bedacht. Ze heeft zich waarschijnlijk na de dood van haar moeder ingelaten met een club mensen die haar heeft gebrainwashed dan wel heeft gecoached en aangespoord om dit plan mee uit te voeren. Toen heeft ze ergens een hele slechte pruik gekocht en is ze het gaan doen [lacht]. Ze doet haar uiterste best om haar emotionele kant uit te bannen, goede scene als ze met haar zus aan de telefoon zit.

Wat vind je daar goed aan?

Dat het een heel ongemakkelijk gesprek is. Dat je aan de stemmen hoort dat ze allebei heel veel dingen weten die ze allebei niet zeggen. Kom je vanavond eten zegt ze en dan zegt die ander: "nee ik denk het niet" en ondertussen... ja theateraal ook sterk, mensen niet laten zeggen wat ze eigenlijk willen zeggen. Dat vond ik goed.

Nog even naar Jack Bauer en zijn methodes. Ik wil daar toch nog iets meer over weten. Niet wat je daar artistiek gezien van vindt, maar wat vind je van de manier waarop hij die Syed Ali ondervraagt. Het moment voordat hij met dat gezin aan komt zetten.

Ja hij is nogal bruto hè en hardhandig. Boos.

Boos op welke manier?

Nu weet ik niet meer goed wat de afleveringen hiervoor is gebeurd, ik moet even denken of die man al iets mis gedaan heeft de afleveringen hiervoor. Dat zou kunnen en anders is 'ie een hoop bozigheid van plan en boos op... Bauer is altijd een beetje boos, waarschijnlijk op de wereld op de ellende... Op de mensen die zijn vrouw hebben vermoord.

Ja, maar...

Ja hoe kun je daar nou boos over worden [lacht].

Nee, ik bedoel dat Syed Ali daar weinig mee te maken heeft.

Dat doet er toch niet toe, hij is toch net zo'n schurk. Jack is boos. What makes him tick? Hij is ook boos.

Maar dat is meer een karaktereigenschap dan dat hij specifiek boos is op of om iets?

Eentje die getriggerd wordt door [maakt zin niet af]. Als hij tosti's gaat eten met Kim op een zondagmiddag is 'ie niet boos [lacht]. Maar ja wat ik vind van zijn ondervragingsmethoden? Wederom vraag ik me af: het is niet echt dus wat ik er van vind... als je vraagt wat ik er persoonlijk van vind als mensen zo ondervraagd worden dan zeg ik: dat kan wel een tandje rustiger mensen, maar ja dan is het niet leuk om naar te kijken. Ik geniet er van dat het zo heftig is dat het zo veel kracht met zich mee brengt. Dat maakt het stoer. Ik denk wel vaker: zou het in het echt ook zo zijn of zou het alleen in de serie zo zijn [lacht]. Aan de andere kant denk ik van ja de soort informatie of de urgentie van de informatie, als het nodig is, ja dan is het nodig. Je hebt er namelijk wel één uitgekozen waarin het ook echt een schurk is die de informatie ook heeft. Je had ook een aflevering kunnen uitkiezen waarin hij dezelfde methodes toepast op iemand die er geen kloot mee te maken heeft. De zoon van Richard Heller (personage uit seizoen 5) bijvoorbeeld. Dat vind ik wel heel erg. Dan denk ik: aaaaah nee aah.

Omdat die niks weet?

Ja! Ik weet dat die man de boef is dus pak hem maar aan, maar als ze er een gaan martelen die niks weet dan denk ik: ah wat zielig. Dat is net zulke goede televisie eigenlijk: ah nee doe het niet!

Je zegt net dat je je wel eens af vraagt wat er echt en nep is.

Ja, in hoeverre zouden geheime diensten op de wereld die zich inderdaad bezighouden met dit soort onderzoeken op dat niveau in hoeverre gebruiken zij deze technieken wel. Zij gebruiken deze technieken misschien niet zo meteen, niet binnen een minuut nadat ik je opgepakt heb, maar de urgentie zal meestal ook niet zo zijn dat er binnen een uur een bom af gaat. Hoe weten we dat? Ja, dat hebben we ergens gelezen [lacht]. Dat zal niet zo vaak voor komen, maar het zal wel degelijk voor komen dat bepaalde mensen zeer urgente informatie bij zich hebben of dingen weten die ze niet willen zeggen. Er zal echt wel gemarteld worden in plekken als Abu Ghraib enzo zijn toch wel voorbeelden die we gezien hebben. Dat vind ik overigens verschrikkelijk. Ik heb gelukkig wel een goede splitsing tussen echt en niet echt.

En als ik dan zou vragen naar de verschillen tussen de werkelijkheid en wat je in zo'n serie ziet, zou je dat kunnen beschrijven?

Nou ja er zijn er wel veel. De werkelijkheid ken ik niet, dat is het grootste verschil. Ik hou me daar niet mee bezig. Ik woon gewoon lekker in m'n straatje en ik werk en ontvang mensen met onderzoeken en daar zet ik dan thee voor. Dat is wat ik doe. Ik denk dat ik er grote problemen mee zou hebben als dit soort dingen dag in dag uit zouden gebeuren. Ik vind niet dat je iemand zomaar mag martelen.

Nee?

Nee. Het woord 'zomaar' is hier overigens het toverwoord. Daar zullen trouwens toch ook wel zeer zware protollen en mandaten voor bestaan. Ik kan me herinneren dat er vorig jaar eind november die zaak met die gevangenen hadden die door de Nederlandse mariniers geblinddoekt en met water besproeit waren en hele harde hoge muziek moesten luisteren, Mariah Carey denk ik [lacht]. Dat vind ik heel ver gaan, voor willekeurige gevangenen waar je het hier over hebt. Ook die toestanden die naar buiten zijn gekomen met hoe heet ze ook al weer? Die Amerikaanse soldate en haar man die officieer was in de Abu Ghraib gevangenis. Waarbij gevangenen aan een soort rituelen onderworpen werden om naakt door de gangen te lopen, daar kan ik alleen maar enorme afstand van nemen. Ik vind dat verschrikkelijk. Ik heb ook niet het idee dat de gevangenen die daar zitten op het niveau zitten dat ze hoog geclassificeerde informatie kennen. Het is nogal een verschil of je Jan Taliban oppikt of een hoge officieer oppikt van de Mossad of Al Quaida. Als het gaat om mijn mening over martelings- of ondervragingstechnieken dan kom je terug op het gesprek wat de president met Mike had. Dan ga ik als simpele Nederlander die de beslissing niet hoeft te nemen aan de kant van de president zitten, het gaat te ver we verzinnen wel een andere manier. Maar nou zijn de dreigingen ook vaak wel wat minder concreet dan dit. Er ligt een bom en die ligt toevallig ook nog binnen een plek waar we met de auto in tien minuten naartoe kunnen. Want als die man had gezegd dat de bom in San Francisco ligt hadden ze toch een groot probleem gehad. Dat zeg ik niet om grappig te wezen, maar zo goed is die serie ook weer lek te prikken. Ze boffen wel altijd. Je hebt nooit file in LA. Nou, ik heb wel op de 402 gezeten bij La en dat is aansluiten hoor. Hoewel, we kunnen er in Nederland ook wat van. Dus waar liggen die verschillen. Dat is hemelsbreed. Het één heeft niks met het ander te maken. Dit is een vorm van entertainment en het andere niet. Het lijkt me heel erg moeilijke politiek.

Toch zeg je net: "ik vind dat martelen absoluut fout" en dan ben ik natuurlijk benieuwd naar wat je er van vindt dat de president Roger Stanton laat martelen.

Hij zit er maar heel kort in, heeft de president bedacht dat 'ie 'm laat martelen of heeft 'ie z'n toestemming moeten geven. Ik kan me voorstellen dat hij dat niet zelf heeft hoeven verzinnen.

In het voorstukje geeft de president opdracht aan de man die dat doet.

Van het kan me niet schelen hoe, krijg het er maar uit? Oke. ... En was je vraag nu precies? Wat ik er van vind als een president dat zou doen?

Nou, kun je vertellen hoe die ondervraging nou precies plaats vindt.

Nee, want ik kan het niet precies zien. Op een gegeven moment zie ik hem met een defibrillator in de weer, maar ik weet niet of het is om een schok te geven om hem daar mee te martelen of dat hij hem daarvoor bijna dood heeft gemaakt dat hij hem bij wil brengen. Dan had je de aflevering hiervoor moeten brengen.

Oké. Je zegt: “marteling keur ik af.” Toch wordt in de serie Roger Stanton gemarteld en Syed Ali en dan zeg je dat het allemaal in het verhaal zit. Maar goed stel dat ze echt dat kind neerschieten en de bom niet vinden.

Wat een kut aflevering. Je kijkt wel naar die serie omdat je uiteindelijk een happy end wil. Tenminste, een happy end, de bom moet gevonden worden. Een ‘bummer’ zou dat heten geloof ik hè. Nee, ze schieten het kind neer en LA ontploft. Eind aflevering. Dat zou wel... nu snap ik waarom deze serie 13 heet want we halen de 24 niet [lacht]. Ik zou helemaal in een scheur liggen en applaus voor degene die dat heeft durven scripten en er doorheen heeft weten te duwen [lacht]. En ook dat zal in de werkelijkheid gebeuren, ontzettend naar.

Een beetje algemene vraag dan. Wat vind je nou zo leuk aan 24?

Ik heb één aflevering gemist, dat was de eerste en ja het laatste seizoen heb ik gedownload en in een weekend er doorheen gejaagd en stukken doorgespoeld omdat het gewoon niet kon boeien.

Maar wat vind je er nou zo leuk aan de afleveringen die je wel leuk vind?

De vaart, ze hebben originele vondsten. Het niveau van drama en het acterniveau ligt hoog. Dat verbaast me, dat je in zo’n serie met zo’n vaart, actie en ontploffingen – dat zie je bij deze ook – er zitten gewoon toch een paar momenten in die heel goed zijn. Dat zie je bijvoorbeeld ook bij de executie van Chappelle [seizoen 3] de tranentrekkende dood van Edgar [seizoen 5] dat was echt: au! Nee! In deze tijd met zo veel pulp-tv dat je denkt: Nee, niet Edgar! [lacht] Dus de productiewaarde, kwalitatief is het goed gemaakt. Als je het kut vindt kun je dat niet ontkennen. Er zit veel geld in, dat zie je. Er zijn natuurlijk ook altijd die punten waar dat niet gebeurde. Er zitten altijd wat zwakkere ‘fillers’ dat je denkt van oh dat is weer een aflevering die niet hoefde. Ik wordt verwend als kijker. Eens in de zoveel tijd zijn er dat soort series die dat doen. Die gewoon denken we gaan je het echt, niet makkelijk er vanaf maken. Dat vind ik fijn, dat waardeer ik en daar kijk ik graag naar dat heeft er wel mee te maken. Met hoe goed het gemaakt is. Ik was als kind al dol op Agatha Christie boeken die zitten ook vol met plotjes, het zit altijd vol met plotjes – ontknopingen en dingetjes – dat vind ik ook leuk. En hij is erg goed in het cliffhanger principe want als je eenmaal een aflevering kijkt wil je de volgende ook weer zien en de volgende en de volgende en de volgende. Om die redenen denk ik. En het tijdstip was goed: zondagavond.

Ja, dat heeft er natuurlijk ook mee te maken. Ik vind het heel erg interessant dat je heel erg op dat verhaal zit: de plot, acteurs, productiewaarde. Je zegt bijvoorbeeld dat je dat van

Edgar en Chappelle mooi vindt, maar vind je dat nu alleen maar mooi omdat het goed geacteerd is en er veel geld in gestoken is?

Nee, het heeft natuurlijk ook met de situatie te maken. Ja ook wel dat het goed geacteerd is, maar bijvoorbeeld Chappelle was zo'n ding daar kwamen zo veel dingen bij elkaar in het verhaal. Daar was voor mijn gevoel heel goed naartoe gewerkt een paar afleveringen dat het hopeloos begon te worden. Dan komt er een ingang, gegeven door de bad guys, ik weet niet eens meer precies hoe dat ging, maar dan zit er een ultimatum aan en als je zo en zo laat Chappelle dood schiet. En je denkt als kijker: oh zover komt het niet, er hangt een tijds klok aan. Gelukkig op het ronde uur want anders moeten ze weer een aflevering vullen [lacht]. En je denkt dat ze het natuurlijk op tijd zullen vinden, die code of die bom, ik kan met niet meer goed herinneren wat er aan hing. En dan gebeurt het niet. En dan zie je die Chappelle van: zal ik het zelf doen, zal ik dit zal ik dat. Jack doet dat dan en dan heb je voor het eerst een stille klok. Dat is mooi. Dat is heel goed, dan ga ik mee en daar doe ik het voor, ik wil mee gesleept worden. Misschien dat ik iets te analytisch ben in waarom het zo werkt. Het is gewoon uitgebouwd, ze hebben zo'n beetje de halve aflevering besteed om op dat punt te komen. Die hopeloosheid waarin ze dus alles willen doen om nog verder te komen. Er is niet nog een andere 'lead', er is geen draadje bewijs meer. Dus je krijgt dat 'kut we gaan het niet redden gevoel' – dat zat er al een beetje onder – en dan krijgen ze de mogelijkheid om wat te doen en dan denk je dat ze meer dingen weten en hen kunnen opsoren, maar dat mislukt dan. En dan moeten ze die Chappelle, die ook nog eens een klootzak was – dat is ook mooi – die vent is niet leuk, het is een zak eerste klas. Maar wel iemand van CTU, dus dan zit je verdomme op de bank bijna te janken terwijl er een of andere lul wordt neergeschoten, omdat het zo oneerlijk is. Daar zit ook dat kind op. Als het echt gebeurt was, was het veel meer boem een veel grotere klap. Maar dat is ook entertainment dat je op emotioneel vlak betrokken bent. Dat kan ook zijn dat je denkt: "Ja! Ja!", dat zit er ook wel eens in de adrenaline rush. Maar dat zit ook in die serie en in seizoen vijf vind ik dat helemaal super en toen was ik eigenlijk van plan niet meer te kijken, maar ja dan ga je toch weer kijken. Bij seizoen vijf hebben ze toen twee afleveringen per avond uitgezonden dus dan hoefde je niet 24 weken te wachten. En vijf was ook weer ... ik weet niet meer wat dat was, zo heb je dat wel vaker dat je denkt van oh dat was een bom of een virus of een ziekte [lacht]. Vijf was weer klein gehouden, heel veel dialogen en heel veel intermenselijk drama. Ik denk dat het dezelfde reden is als dat mijn buurvrouw naar een serie als providence kijkt en ja ik wil er dan graag af en toe nog een ontploffing bij. Dus ja, die afwisseling is goed. Niet alleen maar actie actie actie.

Spelen de morele dilemma's daar dan een helemaal geen rol bij?

Weinig, daar is het toch ook weer te nep voor ofzo.

Waar zit dat dan in?

Dat het nep is? Er zitten natuurlijk duizenden plotgaten in.

Te nep zeg je, natuurlijk is het nep maar waarom is het dan te nep?

Er zit zelden een situatie in dat ik denk dat die mij ook zou overkomen. Ik heb hun problemen niet dus kan ik niet met ze mee gaan. Ik hoef nooit te denken: hak ik jouw hand af of schiet ik

jouw vrouw neer om het land te redden. Dan houdt het natuurlijk op. En Jack doet toch altijd het gene dat het heftigst is [lacht].

Maar je zegt dat je op de bank zit en dan bijna zit te huilen als Edgar dood gaat. Je wordt er dus wel door geëmotioneerd.

Ja, het doet me wel wat. Ik moet lachen of ik zit mee te leven ofzo.

Maar daar vind je dan toch iets van?

Ja, dat vind ik leuk. Maar het is niet zo dat ik er een les voor het leven uit haal. Ik vind het wel puur entertainment. En dan entertainment in de grootste zin van het woord. Niet alleen om te lachen, ik bedoel griezelen dat is ook vermaak. Ik vind het wel puur [maakt zin niet af]. Dat ik denk nou eh nu word ik er ineens iets rijker van. Daar is het toch iets te veel poppenkast voor – wel hele leuke poppenkast.

Oké, dat kan. Dan denk ik dat ik wil genoeg gehoord heb. Bedankt.

Transcript interview Wanda

Datum interview: 26 oktober 2007

Wanda is 39 jaar oud, heeft geschiedenis gestudeerd en geeft les op een middelbare school voor vmbo, havo en vwo in Zoetermeer. Samen met haar man en drie kinderen woont zij in Zoetermeer. Ze heeft de eerste vijf seizoenen van 24 gezien.

Het begin van het interview verliep moeizaam omdat ik te veel de indruk wekte dat ik vroeg naar hoe goed ze de serie kende. Ik heb daar wel van af proberen te komen door expliciet te benadrukken dat het daar niet om ging, maar het duurde even totdat het beter ging. Dat kwam ook doordat zij dacht dat ik heel specifiek alleen dingen wou weten over deze aflevering, terwijl ik juist bedoeld had te vragen of ze iets minder om deze aflevering heen wou vertellen. Er was dus in het begin een situatie waarin ze niet veel wist te vertellen omdat ze dingen niet meer wist van buiten de bekeken aflevering. Later bleek ze ook moeite te hebben met specifiek zaken uit de bekeken aflevering te benoemen doordat ze dacht geen gebruik te mogen maken van de andere afleveringen. Ik vond mevrouw v/d Beek erg open in haar antwoorden. Soms vond ik het moeilijk uitgebreide antwoorden te krijgen en heb ik de neiging gehad misschien te veel te sturen.

Er zijn een aantal verhaallijnen in de aflevering. Zou je die kunnen omschrijven?

Je hebt in ieder geval het verhaal van Jack die met de bom bezig is. Kim die gearresteerd is, dat zie je niet in deze aflevering, maar met haar vriendje wordt ze dan in veiligheid gebracht, met zo'n obscuur vriendje. Die worden dan in veiligheid gebracht en daar gebeurt iets mee en dan raken ze in het bos verzeild met een of andere natuurwetenschapper. Dan heb je nog de verhaallijn rond de president waarbij Sherry de boel toch behoorlijk aan het verstieren is, niet voor het eerst, en naar haar hand probeert te zetten. Dat zijn de eerste drie die in mij opkomen.

Je noemt de verhaallijn van het Witte Huis waarin Sherry de boel verstiert en naar haar hand probeert te zetten?

Je hebt heel nadrukkelijk het concept van good cop - bad cop, zo heet dat geloof ik. Dus de president die als moraalridder door het leven gaat en Sherry die er hele andere normen en waarden op nahoudt.

Zou je wat meer kunnen vertellen over die normen en waarden van Sherry?

Nadrukkelijk gericht op het behoudt van de macht, om het maar even heel simplistisch uit te drukken. Probeert alle teugels in handen te houden op een achterbakse manier.

Hoezo achterbaks?

Het is niet bepaald openlijk.

Kun je dan wat meer vertellen op de manier waarop ze dat doet?

Geheime ontmoetingen in deze aflevering, maar vooral met een adviseur, die Roger Stanton. Ik denk, maar dat is heel lullig omdat ik het heel lang geleden gezien heb, dat het niet goed met hem af loopt. Dat hij blijkbaar veel langer contact heeft met Sherry dan bekend is. Dus die hebben lopen manipuleren en de boel in hun richting de masseren, wat voor hun voordelig is.

Je zegt net achterbaks, kun je uitleggen waarom je dat precies achterbaks vindt?

Omdat het niet in openheid is, het is een stiekeme kwestie.

Wat is dan precies stiekem?

Wat Sherry in deze serie doet? Want volgens mij zijn ze nog bij elkaar.

Wat Sherry in deze aflevering doet, of waar wordt Roger Stanton bijvoorbeeld van verdacht?

Dat weet ik even niet meer.

Het is geen kennisvraag, maar ik probeer er specifiek achter te komen waarom je het achterbaks vindt. Je zegt dat komt doordat het stiekem manipuleren is. Maar wie of wat manipuleren ze dan en wat wil ze dan bereiken?

Ik moet eerlijk zeggen dat ik die David Palmer zag toen ik naar deze aflevering ging kijken. En toen dacht ik: oh ja. In latere series is hij er ook nog en op een gegeven moment wordt hij vermoord en dan wordt 'ie als een soort icoon naar voren gebracht want dat was de held. Hij was natuurlijk al in seizoen twee of drie aan het scheiden van Sherry en dat had allemaal te maken met haar manier, alsof je in de eerste de beste Amerikaanse soap opera zit. Een beetje zoals Barbara Ryan, ik hou ook erg van As The World Turns. Ik weet niet of je dat iets zegt.

Jawel

Dus dat zij probeert aan de touwtjes te trekken of die in handen te hebben op het moment dat het haar uit komt, maar wat ze er mee wil bereiken is een goede vraag. Ja, macht, invloed.

Zij gaat scheiden van David Palmer zei je?

Ja, David Palmer heeft in seizoen drie of vier een andere leuke vrouw, dus als hij vermoord wordt heeft 'ie een leuke vrouw. Daarna krijg je die zenuwpees van een president.

Wat vind je nou van die beslissing om te gaan scheiden van Sherry?

Dat is natuurlijk hartstikke goed, met zo'n darm wil je toch niet getrouwd zijn? Of denk jij dat het ook nog goed zou kunnen zijn voor zijn presidentschap omdat je zo iemand achter de schermen wel nodig hebt.

Nou ik vind helemaal niks op dit moment, maar ik vraag het gewoon omdat ik wil weten wat jij er van vindt. Zou je er iets meer over kunnen vertellen?

Omdat je daar in het scenario good cop – bad cop zit en dus gewoon denkt: David is de goeie en Sherry is de slechte, dus je sympathie is bij hem en niet bij haar. Zij is een misbruiker, iemand die anderen misbruikt, om haar eigen doel te verwezenlijken denk ik.

Zou je dan over David Palmer nog wat meer kunnen vertellen? Probeer maar bij deze aflevering te blijven.

Dat zal ik proberen. Voor mij komt dan een heel plaatje naar voren. Hij neemt de beslissing, die volgens mij heel essentieel is in de aflevering, dat onze held Jack Bauer te ver gaat op het moment dat 'ie vrouw en kinderen van Syed Ali bedreigt in zijn thuisland. Het is niet nader gedefinieerd in welk land dat is. Dus daar grijpt hij in of hij doet het zo voor komen. We gaan natuurlijk nooit weten of Jack Bauer echt had gedaan wat hij zei dat hij zou doen of dat hij het überhaupt al zo van plan was: de stoel omgooien en dan ernaast schieten met losse flodders, je zag het natuurlijk niet echt. Dat is natuurlijk, maar dat is misschien niet wat je wil horen, de kracht van Twenty Four. Dat je de hele aflevering pijn in je buik hebt van de spanning dat 'ie zo hoog op loopt, van ah het kind wordt doodgeschoten, terwijl je het niet ziet en denkt dat hij tegen de president in gaat wat je dan ook heel spannend vindt. En dan blijkt ook Jack een hart te hebben.

Je zegt dat Palmer beslist dat Jack Bauer te ver gaat, kun je daar wat meer over vertellen?

Het gaat om de afweging of je dus één kind mag opofferen om heel veel mensen te redden. Dat wordt ook nog met een voorbeeld gestaafd aan de hand van een voorbeeld over een ziekenhuis. Dat wordt dan verteld door dat ventje op wiens naam ik nu even niet kan komen, hij is trouwens ook heel veel liaison tussen Sherry en de president. Die zegt dan dat als er een wapenfabriek naast een ziekenhuis staat je ook bombardeert terwijl er ook het risico is dat er in het ziekenhuis een dode valt die niks op z'n geweten heeft. Door te bombarderen neem je dan het risico weg dat er in de toekomst heel veel doden vallen en die liaison zegt dat 'ie Jack maar moet laten begaan.

Wat vind je daar van?

Ik ben blij dat het tv is, dat het nep is.

Maar niet abstract in de werkelijkheid wat je daar van vindt, maar wat vindt je van de situatie in de serie. Van de president en de rol van zijn adviseur?

Ik vind dat ze allebei heel goed in hun rol zijn, heel consequent. De adviseur schippert altijd, die probeert zijn heer te dienen, maar ook in een bredere context dan de moraal. Terwijl David Palmer wel echt een moraalridder is.

Moraalridder? Kun je dat uitleggen?

Iemand die altijd probeert het goede te doen. Zo'n fatsoensrakker.

Moraalridder heeft een negatieve connotatie...

Fatsoensrakker ook...

Fatsoensrakker ook...

Als je jezelf verplaatst in die situatie, als dat echt zo zou zijn. Vind je natuurlijk eigenlijk dat 'ie de foute beslissing neemt. Stel daar zit iemand die weet waar een bom is – dit klinkt echt super

kinderachtig – die heel Los Angeles kan doen omkomen met een kernaanval. De prijs is één kinderleven. Ja, eigenlijk vindt je dus gewoon dat hij Jack z'n gang moet laten gaan omdat de prijs te hoog is, maar dat is [maakt zin niet af]. Hier is de prijs relatief laag in vergelijking tot wat je er mee wil, maar ieder weldenkend mens kan natuurlijk wel bevatten dat je ergens tussen die twee dingen... mag je dan 10 mensen doden om er 100 te redden ... waar... hoe zit dat. Daar wordt je wel mee geconfronteerd in deze serie. Daar ga je wel over nadenken.

En jij zegt dat Palmer eigenlijk de verkeerde beslissing neemt.

Ja, en Jack houdt zich er ook niet aan, tenminste... ja maar nee. Syed Ali denkt dat hij er zich niet aan houdt.

Jack Bauer doet alsof hij tegen het bevel van de president in gaat, wat vind je daar van?

Wat een morele vragen allemaal. Wat ik daar van vindt? Ik denk dat het in principe natuurlijk weer verkeerd is. Iemand is de baas en daar moet je gewoon naar luisteren, maar je kunt ook voor zo'n soort van dilemma komen te staan. Dat je zegt dit klopt niet, hier kan ik niet mee verder, dit moet anders. Dus dit moet en de president heeft het verkeerd. Er komt een grens waarin je toch lekker je eigen ding doet.

Bauer vertelt het in ieder geval niet.

Hij neemt natuurlijk iedereen in de maling want hij blijft aan de telefoon terwijl iedereen weg is. Dan blijft 'ie nog een beetje doorbabbelen en zegt 'ie: dank u voor uw steun, of zo iets.

Je zegt dat je vindt dat Jack Bauer een verkeerde beslissing neemt omdat hij het niet vertelt?

Nee, in principe is het verkeerd om een soort van dienstbevel te weigeren. Het zou niet snel in mij opkomen, maar in dit specifieke geval... er komt natuurlijk op een gegeven moment een punt dat het dienstbevel zo gek wordt dat je je eigen geweten daar niet meer mee in overeenstemming kan brengen. Dan moet je het zelf overnemen. Dus ik vind het goed dat op het moment dat hij zijn eigen grens heeft bereikt zegt: dit is the bloody limit, nu neem ik het heft in eigen handen en nu ga ik het doen zoals ik denk dat het goed is. Dus hij doet het wat dat betreft niet fout omdat de belangen te groot zijn. Maar nogmaals ik ben blij dat ik die belangen zelf niet hoeft te wegen.

Kun je voor we verdergaan over Jack Bauer en bom nog iets meer vertellen over David Palmer en zijn verdere rol in deze aflevering?

Je moet me even een hint geven.

Ik bedoel meer specifiek Palmer z'n rol in het verhoor van Roger Stanton.

Oh dat zit op de achtergrond he.

Als je dat niet goed hebt meegekregen gaan we gewoon verder hoor.

Nee, dat heb ik even gemist.

Goed. Jack Bauer en de bom. Kun je eerst eens beschrijven hoe de verhaallijn in deze aflevering verloopt?

Jack Bauer zoekt de bom en om de bom te vinden arresteert hij Syed Ali en die mishandelt 'ie om de locatie van de bom te krijgen en dat lukt hem tot op zekere hoogte. Ze weten dat het op het vliegveld zit.

Waarom zeg je daar tot op zekere hoogte?

Omdat ze die bom ... ja eh... ja het is heel moeilijk om me te concentreren op deze aflevering.

Je mag echt wel dingen er omheen vertellen, maar in eerste instantie gaat wat ik je vraag over deze aflevering en als jij in je antwoord wil vertellen over dingen die voor of na deze aflevering plaats vinden kan dat gewoon.

Oké. In deze aflevering vinden ze bom niet en uiteindelijk zijn ze niet in staat om de bom niet te laten ontploffen. Dus ze zijn niet in staat om de ontploffing tegen te gaan. Dan krijg je het hele gebeuren dat Mason, die hartstikke ziek is, met die bom ver weg vliegt en dat iedereen denkt dat Jack dood is. Dus dat is heel moeilijk om dat in deze aflevering te zien. Ze krijgen de bom dus nog niet, ze weten alleen binnen een vierkante kilometer waar 'ie zou moeten zijn, maar daar zijn heel veel verstopplekken. Dan komt natuurlijk die Marie Warner in beeld die daar met het laatste onderdeelje van de bom in een hangar komt en dat allemaal heeft geregeld. Ze heeft zich vermomd, want ze ziet er niet zo uit zoals ze er in het begin uit zag.

Dus Jack Bauer arresteert Syed Ali. Hoe verloopt dat, zou je dat kunnen beschrijven?

Ik had de eerste tien minuten iemand aan de telefoon dus dat weet ik niet precies meer.

Ik heb wat foto's bij me, misschien dat die kunnen helpen. Hier zie je een foto waarop Syed Ali is vastgebonden op een stoel.

Oh ja, met van die straps. Hij wil natuurlijk helemaal niet toegeven onze grote vriend Syed. Hij gaat echt niet zeggen: ik ben gepakt dus ik beken. Oh de imam, die komt nog een praatje maken.

Heb je dat meegekregen?

Ja. De imam zegt iets over z'n plek in de hemel en dat je bij het doden van zo veel onschuldigen geen plek in de hemel krijgt. Dat je geen martelaar wordt, dat je geen plek in de hemel krijgt. En dan zegt hij dat ze een andere interpretatie hebben, dat zegt Syed. En hij is heel erg getergd en verdrietig de imam. Hij gaat echt verslagen weg.

Wat vind je van het gesprek tussen hun?

Een beetje gekunsteld.

Kun je dat uitleggen?

Ik weet 't niet. Misschien gewoon dat je gevoelsmatig denkt dat het in het echt niet zo gaat. Dat ze er niet nog eens een imam tussendoor laten fietsen. Alles in deze serie gaat over goed en kwaad en hier, in dit gesprek, heb je dus een goede moslim en een slechte moslim. De

goede zegt dat in de Koran staat dat je geen onschuldige mensen mag doden en dan zegt de slechte moslims dat 'ie een andere interpretatie heeft. Dus ja...

Dus je vindt het gekunsteld omdat het in het echt anders zou zijn?

Ik heb geen enkel idee, maar als je als terrorist wordt opgepakt denk ik niet dat er ergens nog een imam langs komt. De twintigste kaper van 9/11. Zouden ze in het eerste uur dat hij ondervraagd werd een imam langs hebben gestuurd om te vragen of hij wist wat hij op z'n geweten had? Daar kan ik me dus heel weinig bij voorstellen, dat het zo gaat.

Maar goed, het gebeurt.

Het werkt ook niet, de man is onvermurwbaar. Dus het is ...

Doet het voor je af aan zo'n serie als zoiets als dit er in zit?

Het is wel één van de mindere momenten, maar het doet niet echt af aan de serie dat niet. Ik ben heel erg dol op 24 en dat ben ik ook met imam. Ik vind dit wel echt een gekunsteld moment, het met de haren er bij slepen van de strijd tussen goed en fout.

Waar zit het dan precies in dat je het gekunsteld vindt? Er zijn natuurlijk wel meer dingen in de serie...

Ja, alles is gekunsteld.

Precies, dus waar zit 't dan in dat je bij die scene expliciet zegt dat het gekunsteld is?

Dat is misschien gewoon doordat ik een aversie heb tegen het hele gedoe rondom de islam en terrorisme... dat ik dat meer als gekunsteld ervaar dan Sherry die plannetjes aan het smeden is met tegen David. Ik kan me voorstellen dat het op persoonlijk niveau gebeurt, maar op zoiets groots als geloof vind ik het er een beetje met de haren erbij getrokken. Meer dan al persoonlijke dingen want persoonlijke vetes bestaan dus die kan ik wel snappen. Van ik vind jou een trut dus werk ik je tegen, maar die ondervragingen van een terrorist die een atoombom gaat gooien ga je geen imam in de strijd gooien die, weet ik veel, nog iets gaat redden. Nee, dat kan ik niet geloven.

Dat is dan puur de scene op zich. Vind je het ook van wat ze inhoudelijk zeggen?

Dat is het juist.

Dan zouden ze niet dat zeggen?

Nee.

Waar zit dat dan in?

In mijn positieve wereldbeeld.

Waar zit het in dat niet alleen de situatie gekunsteld is, maar ook wat ze zeggen gekunsteld is?

Omdat het zo voor de hand ligt. Je mag geen onschuldige mensen doden, daar heb je toch geen god voor nodig om je dat te vertellen of Bijbel of Koran of whatever. Dat is gewoon 'g' weet je...

Zit dat dan in het geloofsaspect?

Ja, dat helpt niet nee. Dat vind ik wel echt... dat komt misschien ook wel om dat ik me persoonlijk stoort aan de houding van de VS in het conflict met het terrorisme of wat dan ook. Die stigma's die worden uitgedeeld met het grootste gemak, dat vind ik wel echt vervelend. Dat Twenty Four een Amerikaanse serie is druipt er natuurlijk wel van af.

Vertel daar eens wat meer over.

Ja, waarom is dat eigenlijk... wat confronterend al die vragen allemaal.

Nou, ik bedoel dat niet persoonlijk. Ik wil gewoon weten wat jij vindt.

Dat snap ik wel, dat er geen goed of fout is.

Hoe kom je op de uitspraak dat het zo Amerikaans is? Waar zit dat dan in.

Het is een soort associatie die je hebt, dit soort omgangsvormen ... ja dat associeer ik met de VS. Daar heb ik eigenlijk nog nooit over nagedacht. Ja, ik associeer dat gewoon met Amerika. Het is toch zo dat in London ook grote aanslagen zijn geweest en dat die wel minder groot waren dan in de VS, maar als je er iets meer van weet ... Kijk Amerika heeft een hele kleine moslimpopulatie in vergelijking met Engeland of Nederland en van hun moslimpopulatie hebben ze helemaal geen last want die zijn heel goed geïntegreerd en heel hoog opgeleid. Dan is dit natuurlijk zo erg 9/11 wat zo naar voren komt waarbij gestigmatiseerd wordt en moslims met bommen die mensen proberen dood te maken uit naam van Allah, dat is echt zo erg overtrokken. Botox in het kwadraat. Terwijl Engeland, Nederland... wat hebben wij nou aan terrorisme gehad? Het is natuurlijk heel erg waardeloos dat Theo van Gogh is omgekomen, maar wij hebben een heel grote moslimpopulatie met heel veel problemen, maar we gaan ons niet zo snel in [maakt zin niet af]. Geert Wilders wordt verketterd en terecht trouwens. Het is de overtrokkenheid van het probleem zoals dat in Twenty Four wordt geschetst in het geval van de moslims dat het echt Amerikaans is.

Wordt het voor jou dan op het moment dat die imam komt iets dat meer gaat over geloof dan daar voor?

Ja, dat is voor mij heel duidelijk zo.

En dan vind je die imam gekunsteld omdat...

Met de haren erbij gesleept omdat het in het echt echt niet gebeurt, maar... dat denk ik. Ik heb ook geen wijsheid in deze.

Ja, ik probeer het goed te snappen. Vind je dat de problematiek rond de islam overdreven wordt op dat moment?

Ja, voor Amerikaanse begrippen zeker.

Oké. Want je zegt ook dat moslims gestigmatiseerd worden.

Ja, in de serie zeker, ze komen er niet goed vanaf. Ik snap het wel, in de zin van als je in Frankrijk, Engeland of zelfs in Nederland zou wonen. Bij ons, in West-Europa, is gewoon wel een probleem. Wij hebben wel een probleem, maar in Amerika hebben ze wel 9/11 gehad maar verder hebben ze geen probleem met hun moslims. Maar dat is gemeen omdat ik daar dan wel eens iets over heb gelezen.

Oké. Nou ik wil toch wel even proberen bij de aflevering te blijven. Dat komt ook door mij omdat ik dan dingen preciezer wil weten, maar we moeten niet te veel afdrijven. Dus dan komt de imam en jij zegt dat hij daar niet naar luistert. Kun je het personage van Syed Ali beschrijven?

Bijna rücksichtslos, maar toch niet helemaal.

Bijna?

Omdat hij uiteindelijk toch zijn tweede zoon redt, maar dat is weer vanuit zijn standpunt fout.

Wat is precies fout vanuit zijn standpunt?

Dat 'ie toch breekt.

Je zegt dat hij bijna rücksichtslos is, wat wil hij dan bereiken of wat is zijn doel?

Vermaledijde Amerikanen doden die volkomen slecht leven. Een diep gekoesterde haat tegen de Westerse samenleving.

En dan kiest hij uiteindelijk voor zijn tweede zoon, wat vind je daar van?

Dat is dus ook niet goed. Echt een oen.

Wat is precies niet goed?

Nou, ik stel hoge eisen aan mijn mannen. Kijk. Je moet natuurlijk kiezen. Niet halverwege. Dus je zegt van te voren: oké ze hebben mijn kinderen en dat is voor mij een brug te ver en dan vertel je dat de bom bij vliegveld Norton ligt en dan krijg je je gezin terug. Of je bent zo overtuigd van je zaak dat je zegt dat je gezin je gestolen kan worden, maar niet dat slappe geneuzel er tussenin graag en dat doet hij. Hij offert en een zoon op en z'n zaak op. Dat is toch niet goed? Als je dan toch je zaak opoffert... redt dan allebei je zonen, denk ik. Als je zo overtuigd bent van je zaak moeten die zonen er maar aan gaan.

Je zegt dat hij een oen is omdat hij allebei verliest.

Ja, hij verliest z'n zaak en z'n zoon. Van de drie dingen verliest hij wel veel.

Hoe komt dat dan? Waarom is hij zo'n 'oen'?

Niet door de imam in ieder geval, maar omdat hij op het verkeerde moment een beslissing neemt. Hij moet van te voren in zien dat het mis gaat, dat hij verloren heeft of hij moet volhouden tot het eind, maar dat er tussenin... maar dat is mijn visie op de man.

Waarom benadruk je dat het een man is? Zou het voor een vrouw anders zijn?

Ik kan niet veel sympathie opbrengen voor zo'n Marie dus ik denk wel dat je uiteindelijk toch [maakt zin niet af]. Ik kan me niet voorstellen dat er één zaak is waarvoor ik welk van mijn kinderen dan ook zou opgeven, maar dan zeg ik misschien impliciet dat een man dat misschien wel zou doen. Nou ja de geschiedenis leert ons dat er mannen zijn die dat doen en dat er geen vrouwen zijn die dat doen. Ik bedoel, Goebbels had ook geen moeite om zijn hele nageslacht uit te moorden, om maar een voorbeeld te noemen. Dat is toch iets dat voorbehouden is aan mannen, dat is genetisch. Dat zit zeker vast op de Y-chromosoom, dit soort gedrag. Maar waarom... Hij doet het dus dom, want hij had evenveel weggegeven en allebei zijn zoons kunnen redden, maar dat is ook gebeurd want ze leven nog dus ja het is allemaal hypothetisch.

Ja oké. Je zegt dat Ali een oen is en dat je van Ali verwacht dat hij die keuze kan maken, maar dat het voor een vrouw eigenlijk geen keuze is?

Een vrouw zou gelijk al stop zeggen en vertellen waar de bom is. Ja, dat is heel seksistisch.

Ok. En dan zeg je dat je voor Marie helemaal geen sympathie hebt, kun je dat uitleggen?

Die is helemaal de weg kwijt natuurlijk, die verkwanseld ook nog haar eigen identiteit.

Hoe bedoel je dat?

Door als Amerikaanse met onze moslimsbroeders mee te gaan in het gevecht tegen Amerika, ja nee daar kan ik geen sympathie voor opbrengen. Een beetje gevoel voor het vaderland zou er wel moeten zijn.

Dat heeft dan niet met haar vrouw-zijn te maken? Dat vraag ik omdat je het meteen zei na dat andere.

Sympathie voor het vaderland, als je het aan mij vraagt, zou dat evengoed bij mannen als vrouwen moeten zijn, maar keuzes voor kinderen denk ik dat er wel verschil is. Bij mannen kan dan het gevoel voor de zaak sterker naar voren komen. Bij vrouwen speelt emotie toch een grotere rol. Voor Marie kan ik geen sympathie opbrengen, zij is een bitch bij uitstek.

Waar zit dat dan in, dat ze een bitch is?

Dat zij helemaal gevoelloos is, dat ze gewoon haar ziel en zaligheid heeft verkocht aan de terroristen en dat er natuurlijk geen doel is dat het rechtvaardigt dat je zo'n bom mag gooien. In mijn boekenkast staat naast een boek over Roosevelt en Churchill een boek dat heet: "The decision to drop the second bomb." Er is geen enkele rechtvaardiging denkbaar voor zoiets.

Dan even weer af van Syed Ali en Marie, nou ja ik heb er nog wel één vraag over. Je zegt dat je geen sympathie hebt voor Marie en dat die eigenlijk door haar vrouw-zijn emotioneel is en dat ze haar identiteit verkwanseld. Neem je haar dat dan kwalijk?

Ja! Nou en of. Natuurlijk neem ik haar dat kwalijk. Als ik naar die serie kijk denk ik: hoe kun je dat nou doen!

Wat neem je haar dan precies kwalijk? Het gebrek aan vaderlandsliefde?

Ja, maar ook gewoon dat ze een hele koude vrouw is. Ze heeft een hele lieve man waar ze mee gaat trouwen en allemaal romantiek en alles is helemaal goed. Het lijkt allemaal top en geweldig. Ook al is zij Amerikaans en komt zij uit het Midden-Oosten en zij geeft dat allemaal op of ze vindt het niet belangrijk of iets anders belangrijker in ieder geval.

Wat neem je haar nou eigenlijk kwalijk? Het is niet mijn bedoeling er een discussie over te voeren, maar als je er over praat klinkt het alsof je haar écht iets kwalijk neemt. Neem je Syed Ali dan ook iets kwalijk op dezelfde manier als je Marie iets kwalijk neemt?

Nee, dat is wel waar, dat zit anders. Instinctief. Misschien omdat je bij Syed Ali nog zoiets hebt van dat hij zielig is terwijl je bij Marie denkt: joh trut je had het toch allemaal, waarom doe je dat nou? Zoiets. Je zoekt altijd naar een soort van reden waarom iemand iets doet en die is bij Marie natuurlijk niet makkelijk te vinden. Terwijl bij Syed Ali, met z'n kinderen en z'n vrouw in de rimboe en het imperialistische Amerika ... ja iets meer begrip.

Begrip zelfs?

Is dat erger of minder erg dan sympathie?

Ik bedoel begrijp je waar het vandaan komt of begrijp je dat hij dat vindt?

Ik begrijp waar het vandaan komt.

En bij Marie begrijp je niet waar het vandaan komt?

Nee.

Oké, dan heb ik dat helder. Dan nu over Jack Bauer. What makes him tick? Zoals ze dat in het Engels zeggen.

Hij is wel een echte patriot. Iemand die volk en vaderland hoog in het vaandeel heeft. Zelfs hoger dan persoonlijke leven, gezin, zijn familie. Hoewel hij natuurlijk wel Kim het gebied uit smokkelt, maar zijn vrouw is natuurlijk in aflevering één omgekomen bedenk ik net. Zijn baan, het vaderland en het volk, het grote geheel, is belangrijker dan het individu. Het algemeen belang is belangrijker dan het individu.

Kun je daar wat meer over vertellen.

Omdat hij zelfs zelf dat vliegtuig wou gaan vliegen met die bom en dan doet Mason dat omdat hij besmet is met stralingsziekte. Anders had hij het gedaan, dan offert hij zichzelf op.

Wat vind je van Jack Bauer, van hoe hij is?

Dat zijn twee verschillende vragen.

Beantwoord ze allebei maar in willekeurige volgorde.

Jack Bauer is een televisieheld. Dat is heel amusant, maar je hoopt dat ze niet in het echt bestaan. Dat is een beetje... of je hoopt eigenlijk... misschien hoop je wel dat Jack Bauer echt bestaat, maar dat de situatie waarin hij acteert in de serie niet echt bestaat.

Kun je dat uitleggen?

Jack Bauer is ook wel echt een held die echt het algemeen belang laat prevelleren boven zijn eigen belang. Jee, die hele serie gaat over goed en fout als je er over praat, maar ik denk dat het heel knap is als je dat kan, maar het is een soort van onmogelijk. Wie zegt nou dat 'ie dat vliegtuig wel zal vliegen als 'ie nog een dochter heeft die van hem afhankelijk is, wie zegt dat nou? Niemand toch? Hij wel.

Dat hij zo onvoorwaardelijk voor het algemeen belang gaat vind je een goede eigenschap?

Dat weet ik eigenlijk niet, soms wel en soms niet.

Je hoopt dat de held Jack Bauer bestaat?

Ja, maar dan moet 'ie maar geen dochter hebben.

Waarom niet?

Dat vind ik zo sneu voor die dochter.

Waarom is dat sneu voor haar?

Voor de hand liggend.

Nou ja, ik bedoel het kan zijn omdat hij nooit thuis is of omdat hij zichzelf opoffert.

Nee, dat hij nooit thuis is dat vind ik onzin. Iedereen kent het fenomeen absente ouders, maar...

Maar wat maakt dan het feit dat hij die dochter heeft...

Nou, dan ben je dus niet alleen en dan is het dus niet oké als je jezelf gaat opblazen om het algemeen belang te dienen, maar aan de andere kant is het natuurlijk zo dat als die bom zou zijn ontploft en hij zou daar zijn hij ook doodt was. Maar goed, het is ook weer zo'n utopisch verhaal.

Je hoopt dat Jack Bauer echt bestaat in de zin dat er een held is, maar aan de andere kant zeg je dat je hoopt dat hij niet bestaat.

Niet hoeft te bestaan. Dat die situaties niet bestaan, dat soort keuzes. Het zijn natuurlijk onmogelijke keuzes, de serie is een aaneenschakeling van onmogelijke keuzes. Naarmate we praten begin ik mij dat steeds meer te realiseren.

Wat vind je van Jack Bauer? We hadden het net over wel of niet echt bestaan, maar in de serie bestaat hij. Wat vind je van hem?

De optelsom is plus.

Kun je die optelsom dan even uitvoeren?

Als je alles gaat wegen dan is Jack Bauer een goede leuke vent die omwille van het goede doel af en toe een foute beslissing moet nemen.

Kun je wat meer vertellen over goede leuke vent?

Goed omdat hij dat algemeen belang dient en gewoon oog heeft voor het grote geheel. Leuk omdat het een snelle jongen is... hij kan ook zo veel. Allemaal dingen die normale mensen niet kunnen. Allemaal moeilijke computervaardigheden waarvan je denkt: sow! En ook allerlei gevechtstechnieken waar hij over beschikt. Ik weet niet hoe jij in je dagelijks leven zo [maakt zin niet af]. Hij kan auto rijden en ondertussen satelliet aansturen en bellen met [stopt] Chloe was er nog niet in deel twee toch? Nou ja, normaal zou hij bellen met Chloe en nu met Chloe uit deel twee.

Een goede leuke vent dus?

Ja, het is wel kerel waarmee je thuis kan komen.

En af en toe neemt hij een foute beslissing?

Al dat slaan, schieten en dat geweld. Merlijn [zoon] kwam net nog een keer of drie naar beneden toen ik zat te kijken en de zei: "dit wil ik ook wel eens zien mama." Dat wil je toch liever niet, dat hij dat ziet. Er zit veel te veel geweld in zo'n serie. Ik ga door zo'n serie niet denken aan het kopen van een pistool, maar in principe is de hoeveelheid geweld buitenproportioneel.

Maar zeg je nou dat je dat geweld fout vindt of vind je de reden waarom hij het gebruikt fout?

Ik ben van huis uit pacifist, maar het is een serie. Het is niet echt.

Dat klopt.

Dus die vraag is niet te beantwoorden.

We komen er zo wel op terug namelijk omdat ik nu van je wil weten wat je vind van de methode die Jack Bauer toepast? De manier waarop hij Syed Ali verhoort?

Principieel verkeerd, maar als je er een miljoen levens mee kan redden... hoe kun je zo'n vraag nou beantwoorden? Dat kan toch niet zonder nuance.

Ik vraag ook niet of je ja of nee kunt zeggen, maar...

Principieel verkeerd en ik heb het oprechte geloof dat het in het echt niet zo gaat. Ik zie het zoals het is, als een vermakelijke tv-serie.

Maar ondanks dat. Het personage Jack Bauer gaat iets doen met het personage Syed Ali. Wat vind je ervan van hoe hij dat aan pakt.

In de serie kan ik dat wel begrijpen gezien de omstandigheden. Nogmaals: er hangt een atoombom, je kunt dat niet negeren.

Die methode van Jack Bauer bestaat uit twee drukmiddelen...

Kind en vrouw en het slaan, wat ik erger vind?

Nee, niet wat je erger vindt, maar wat vind je er van dat hij hem gaat slaan?

Ook verkeerd.

Daarna gaat hij dreigen dat gezin te executeren, wat vind je daar van?

Verkeerd, maar als ik mezelf in zijn schoenen verplaats dan zou ik het ook doen en daar zou ik ook geen moeite mee hebben.

Jij zegt ik zou daar geen moeite mee hebben, zit 'm dat in wat je net zei over het redden van een miljoen mensen door er één te vermoorden?

Ja.

Dus dat Jack Bauer een kind dood schiet is gerechtvaardigd door het prijskaartje? Namelijk weten waar de bom is. Ik probeer samen te vatten wat jij zegt.

Het is als een koe in de kont kijken. Als je wéét dat je die honderdduizend kunt redden door dat ene kind dan is het gerechtvaardigd, dan is het gewoon oorlogstijd gerecht.

Wat vind je er van dat Jack Bauer zelf een kind heeft en tot dit soort methodes over gaat?

Dat hij het niet echt doet verklaart dat wel en blijkbaar ook dat hij weet dat je daar iemand het hardst op kunt pakken. Dat is wel je kwetsbaarste punt. Het is je breekijzer, dus blijkbaar kan het dat beter toepassen omdat hij zelf weet dat dat zo werkt.

Hij zegt op een gegeven moment tegen Syed Ali: "I hate you for making me do this." Meent hij dat nou?

Dat denk ik wel ja. Als ik me in hem verplaats dan is dat wel zo.

Want hij heeft echt geen keus?

Nee, dat geloof ik niet. Ik geloof niet dat er veel keus is.

Kun je dat uitleggen?

Omdat hij niet veel tijd heeft en wil weten waar die bom is, dus ja dan moet je wel een onwijs breekijzer gebruiken. Ik geloof ook dat als ik iets niet wil vertellen dat ik het dan ook niet doet.

Dan ga je echt niks vertellen?

Nee.

Ook niet als ... [ze dreigen kinderen iets aan te doen]

Ja dan wel ja. Ik weet geen staatsgeheimen, maar dreigementen met m'n kinderen ofzo zou ik wel gevoelig voor zijn.

Na die ondervraging lopen ze weg en hoe eindigt het dan? Wat gebeurt er met Syed Ali?

Hij wordt afgevoerd, maar ik weet even niet waar naartoe.

Wat ik wou vragen gaat over Kate.

Oh ja die ziet dan dat zoontje weer op staan. Dus die realiseert zich dan dat Jack niet zo slecht is.

Ja, zij zegt letterlijk: "you are even worse then they are." Wat vind je daar van?

Zij zegt dat legitiem, dat is het juiste om te zeggen... moreel.

Er klinkt een soort 'maar' door als je dat zegt.

Ja, maar want je blijft als maar zitten met het dilemma van wat er gebeurt zou zijn als die bom ontploft was boven Los Angeles. In feite is de manier waarop Jack het doet: doen alsof. Dat is eigenlijk een hele humane manier. Het is wel heel lullig voor die kinderen dat ze met een kneveltje, vastgebonden op die stoel zitten het is vast heel traumatisch, maar uiteindelijk doet hij dat natuurlijk goed. Hij doodt het kind niet, het kind blijft leven. Op zich doet hij net alsof hij het slecht doet, maar hij doet het uiteindelijk goed, maar hij slaat aan de andere kant Syed helemaal tot pulp. Maar aan de andere kant heeft Syed dat over zichzelf afgeroepen.

Waarom vind je dat?

Ja natuurlijk, maar ja mag je dan slaan?

Ik bedoel meer waarom zeg je dat hij het over zichzelf heeft afgeroepen?

Omdat 'ie dus van die lelijke plannen aan het smeden is om Amerika met de grond gelijk te maken. Dat kan toch niet. Als je dat doet kun je ook wel verwachten dat het niet heel aangenaam is. Dat ligt voor de hand. Als hij alleen was, dan was het lekker zijn eigen ding, maar dat is hij niet. De revolutie is gewoon voorbehouden aan mannen tussen de 18 en 26 die nog geen gezin hebben.

Een van de laatste vragen dan. Je zei eerder dat je Syed Ali bijna rücksichtslos vond. In hoeverre is Jack Bauer rücksichtslos?

Niet, rücksichtslos heeft ook wel te maken met dat je zonder geweten... je vliegt erin en je denkt helemaal niet na over de consequenties. Terwijl Jack Bauer iedere keer weer heel goed na denkt over de consequenties. Hij aanvaardt ook die consequenties.

Je zei ook in het begin iets over dat toch blijkt dat Jack Bauer een hart heeft...

Ik zat net nog even aan een andere situatie te denken. In die serie 5 en 6 met dat hele China gebeuren en dat die agent onterecht wordt doodgeschoten en dat hij zichzelf dan opoffert. Hij gaat wel voorbij aan zichzelf, hij maakt zichzelf onderschikt. Dus je kunt hem niet rücksichtslos noemen, want dan denk je niet na over de gevolgen voor jezelf. Hij neemt wel de consequenties, maar dat gaat meer over de hele serie. Hij heeft natuurlijk in die aflevering vijf een hele aflevering geleefd zonder dat Kim wist dat hij nog leefde. Met een nieuwe vrouw... Dan moet 'ie uiteindelijk toch weer in de benen. De B.V. Amerika kan niet zonder hem.

Hij doet dat dan voor z'n vaderland?

Ja, rücksichtslos dan denk je niet na over de gevolgen. Hij denkt wel na en hij neemt de gevolgen voor wat ze zijn ook als ze voor hemzelf heel slecht zijn.

Oké, nou dan heb ik nu wel genoeg. Bedankt.

Transcript interview Lianne

Datum interview: 26 oktober 2007

Lianne is 22 jaar oud en studeert film, televisie en theaterwetenschappen in Amsterdam. Zij had speciaal voor het interview een 'I love Jack Bauer' T-shirt aangetrokken. Zij is sinds kort fan en heeft binnen zeer korte tijd bijna alle afleveringen gezien.

Zou je voor mij de verhaallijnen uit de aflevering kunnen beschrijven?

Moet ik ze allemaal noemen?

Noem maar de verhaallijnen die jij in deze aflevering ontdekt?

Die er voor mij het meest uit springt?

Nee, alle verhaallijnen die er zijn kort.

De verhaallijn met de bom, ze willen Syed pakken en dan gaat Jack Bauer er achteraan. Dat is zeg maar de taak van Jack. De dochter van Jack die in het bos vast zit. Dan heb je nog Mason die besmet is met het virus en dat je dat merkt. En dan heb je op 'the administration', de regering zeg maar, daar heb je Stanton die vast zit en iets met de bom te maken heeft. Daarnaast nog Sherry Palmer die er ook iets mee te maken heeft en die vrouw die ook voor Palmer werkt die dat dan ontdekt. Dan heb je nog het gebeuren op CTU, dat is niet echt een verhaallijn, maar meer een soort basis. Dat zijn ze denk ik. Oh ja en Marie die er ook iets mee te maken heeft, de zusjes Marie en Kate zeg maar. Die familie zit er ook nog bij.

Zou je kunnen vertellen hoe de verhaallijn over 'the administration' verloopt?

David Palmer is de president en ik weet niet meer precies wat Stanton binnen 'the administration' deed, maar hij heeft iets te maken met de bom. Palmer is daar achter gekomen en heeft opdracht gegeven om hem net zo lang te folteren totdat hij vertelt wat hij met de bom te maken heeft en hoe het allemaal in elkaar steekt. Dan heb je Mike Novich, de vooraanstaande adviseur en stafchef en dat vrouwtje [Lynne] – die is er ook opeens en ik heb geen idee wat ze doet, maar die is ook een soort van adviseur. Volgens mij was dat het wel, oh ja Sherry Palmer wordt gevraagd om te helpen geloof ik ergens in een vorige aflevering, maar het schijnt dus dat zij een geheime agenda heeft.

Kun je daar wat meer over vertellen?

Nee, dat is wel alles wat ik er over weet.

Je zegt dat Stanton gefolterd wordt, kun je daar wat meer over vertellen waarom hij gefolterd wordt.

Omdat het schijnt dat hij meer van die bom af weet en als dat zo is hebben ze er alles voor over om dat uit hem te krijgen.

Wat vind je er van dat de president daar opdracht toe geeft?

Het blijft natuurlijk een serie en het komt op je over dat als hij dat weet dat hij het dan gewoon moet zeggen. Ik sta er eigenlijk nooit bij stil of dat in het echt ook zo zou gaan en of dat eigenlijk wel mag. In de serie vind ik dat het eigenlijk allemaal wel kan. Ik stoor me er niet aan ofzo, ik heb zoiets van als hij dat echt weet moet hij dat zeggen en dan mag er geweld worden gebruikt. Ik sta daar niet heel afkeurend tegenover.

En als je binnen de serie redeneert, wat vind je er dan van?

Ik vind het eigenlijk wel goed, je denkt dat als die vent [Stanton] iets van die bom af weet en hij gaat miljoenen mensen vermoorden dan vind ik wel dat de president daar wel opdracht toe kan geven. In de serie dan.

Kun je wat meer vertellen over David Palmer?

Over wat hij doet of wat ik van hem vind?

Over wat je van hem vindt.

Sympathieke vent. Zijn karakter en zijn denkbeelden zijn altijd wel... het zijn de goede dingen in de mens. Hij zegt altijd wat jij wil, als er een terrorist is ofzo. Hij zegt altijd het goede en daarom mag ik hem eigenlijk wel. Omdat hij dus op dezelfde lijn staat als ik. Als wat ik zou zeggen in zo'n situatie, wat ik dan afkeur. Hij staat wel redelijk dicht bij de mens. In seizoen één komt dat ook wel redelijk naar voren, met zijn zoon en dochter, die hele verhaallijn. Dan denk ik dat ik dat ook zo zou doen. Dan wordt hij vanuit zijn administration tegengewerkt en vanuit zijn eigen gezin ook. Dus ja, ik mag hem wel. Ik vond het ook heel erg dat hij dood ging in seizoen vijf.

Je zegt dat hij het goede in de mens vertegenwoordigd, kun je daar wat meer over vertellen?

Zoals ik net zei over seizoen één. Zijn dochter is verkracht en zijn zoon heeft die verkrachter dan neergestoken of van het balkon geduwd. In ieder geval is hij daar heen geweest en dat is altijd verzwegen gebleven voor Palmer. Dan komt Palmer er achter en hij wil meteen in de openbaarheid treden. Zo van dit er gebeurt en mijn zoon zal de straf toekomen die hem toekomt. En dan wordt hij helemaal tegengewerkt want dan zeggen mensen dat het dan helemaal afgelopen is met zijn presidentschap, termijn en weet ik t allemaal. En dan denk ik bij mezelf dat ik dat ook zou zeggen. Want ik denk dat het volk eerlijkheid meer waardeert dan dat je het in de doofpot gaat stoppen. Dus dat soort beslissingen dat je denkt van zo zou ik het ook doen.

Zie jij dat in deze aflevering ook, dat goede van Palmer?

In deze aflevering zie je dat niet zo erg, maar als je het volgt weet je wel dat Stanton gefolterd wordt omdat hij waarschijnlijk iets van de bom af weet. In deze aflevering is Palmer maar een paar minuten in beeld en hij zegt: "We gaan net zo lang door totdat het eruit komt." En als je dat alleen ziet zou je denken: Jezus wat een klootzak, maar als je z'n verleden kent en weet wat hij allemaal heeft meegemaakt en dat hij ook in voorgaande verhaallijnen keuzes heeft gemaakt en omdat hij met Jack heeft samengewerkt heb je zoiets van: het komt allemaal wel

goed. Want Palmer die heeft er verstand van. Je hebt een soort vertrouwen in hem als president van de serie.

Een andere verhaallijn die je noemt is tussen Marie en Kate, kun je daar wat meer over vertellen?

In het begin van dit seizoen wordt je geïntroduceerd bij die familie en dan heb je zoiets van: wat doet dit gezin in de serie. Naarmate de verhaallijn zich ontwikkelt denkt Kate dat de verloofde van Marie iets te maken heeft met terroristische organisaties en dat laat ze dan ook onderzoeken door een privédetective. Op een gegeven moment neemt Reza Kate ook mee naar het nieuwe huis, maar Kate is zo gefocust op het feit dat hij de terrorist is dat ze dan ontzettend schrikt als zij hem mee neemt en helemaal door slaat. Dan gaan ze op een gegeven weer terug en dan krijgt ze op een gegeven moment van die detective te horen dat er een connectie is tussen Reza en de terroristen en dat zegt ze dan ook tegen haar vader. Haar vader zegt dat het haast niet kan en bijna onmogelijk is. Wat gebeurt er dan ook alweer? Reza wordt volgens mij opgepakt voor verhoor samen met die vader en dan blijkt dat ze er niet zoveel mee te maken hebben. Reza weet wel dat er documenten zijn gevonden op de computer en als ze daar naartoe gaan worden Reza en zijn bewakers door Marie neergeschoten. Kate is natuurlijk nog steeds in de veronderstelling dat Reza daar iets mee te maken heeft, zij zit namelijk nog steeds op CTU en zij denkt dan dat het klopt. Ze is des te meer gechoqueerd dat haar zus iets met de terroristen te maken heeft.

Want wat gebeurt er in deze aflevering met die twee?

Hier komt ze erachter dat haar zus Reza heeft vermoord en dat wil ze eigenlijk niet geloven. En dan komt er een telefoontje en als ze op neemt heeft zij er inderdaad iets mee te maken dus dat telefoontje is beslissend voor hun relatie en een shock voor Kate. Hey, mijn zus is medeplichtig en voor Marie is het ook een soort van: hey, nu hoef ik de schijn niet meer op te houden. En daar eindigt het ook een beetje meer in de volgende aflevering gaat dat verder.

Je zegt dat het telefoontje beslissend is voor hun relatie, kun je daar wat meer over vertellen?

Omdat het gewoon duidelijk maakt, kijk het is altijd een zus-zus relatie geweest. Altijd leuke dingen met elkaar doen, een normale relatie. En dan kom je er op een gegeven moment achter dat je zus niet is wie ze blijkt te zijn wie jij denkt dat ze is. Dat ze inderdaad banden heeft met terroristen. Je merkt ook heel erg aan Kate dat ze er niet aan wil geloven. Ze roept Jack ook nog na dat Marie misschien wel gedwongen is, maar als Jack dan vraagt of ze mee gaat naar het vliegveld gaat ze uiteindelijk toch wel mee omdat ze beseft dat haar zus niet met goede dingen bezig is. Wellicht dat er nog een stokje voor kan steken, dat wordt niet echt duidelijk. Ze weet wel dat het niet meer is zoals het was, dat haar zus inderdaad wel betrokken is.

Wat vind je daar dan van, van die relatie tussen hen en hoe dat loopt?

Ik vind het wel een logische wending. Als ik zou horen dat mijn zusje vertrokken was met terroristen zou ik het ook niet geloven omdat je toch je hele leven samen woont en dan opeens

blijkt iemand heel anders te zijn. Je ziet ook echt bij Marie dat ze hartstikke blij is als ze gaat trouwen en het heel erg vindt als Kate Reza verdacht vindt en nu de aap uit de mouw is zie je haar helemaal verstarren met een koude blik als ze de telefoon uit het raampje gooit. Dan interesseert haar het eigenlijk niet meer zo en wil ze niet gevonden worden. Dus ik begrijp wel dat die relatie zo'n wending neemt en vooral de reactie van Kate dat ze het niet wil geloven, maar toch beseft ze wel dat ze er achteraan moeten ook al is het haar zus.

Kate gelooft eerst niet dat Marie betrokken is bij de terroristen, wat vind je daar van?

Dan zal die zus de schijn wel goed hebben opgehouden. Of bedoel je dat iedereen het al weet, behalve zij. Dat Jack het al weet en CTU, behalve Kate zelf.

Dat niet per se, maar ik vroeg me af wat je er van vindt dat Kate dat niet weet en anderen wel en dat zij dat eigenlijk heel lang voor zich uit schuift.

Dat ze dat eigenlijk niet wil weten?

Nou ja, dat weet ik niet. Maar hoe zie jij dat?

Ik denk gewoon dat ze zich zo gefocust heeft op Reza en dat ze het dus niet niet heeft willen weten, maar dat de klap zo groot is omdat het niet Reza is, maar haar zus zelf. Dus dan vind ik het niet raar dat ze het dan pas te weten komt en ook niet eerder heeft gemerkt ofzo. Omdat ze zich op iets heel anders heeft gefocust.

De grootste verhaallijn is die van de bom, kun je eens beschrijven wat daar gebeurt?

De aanloop weet ik even niet meer, maar die Syed heeft er iets mee te maken.

Blijf maar gewoon bij deze aflevering.

Hij gaat schuilen in de moskee en ze zijn erachter dat hij daar zit. Hij probeert weg te komen via de kelder of in ieder geval onder het gebouw. Kate heeft hem dus gezien en kan hem identificeren. Ze denken eerst dat hij gevonden is omdat er in man in brand staat, ze denken dat hij het is. Dan komen ze er al snel achter dat hij toch nog in het gebouw is. Dan gaan ze hem volgen en komen ze hem tegen en hij neemt een zelfmoordtablet in, hij wil voorkomen dat ze hem kunnen ondervragen. Want hij is er van overtuigd dat hij toch wel dood gaat die dag, dus dan kun je net zo goed zelfmoord plegen. Maar Jack weet hem natuurlijk weer te pakken te krijgen en de zelfmoordcapsule en dan kunnen ze hem ondervragen over of hij weet wanneer de bom af gaat en zo ja waar. Dat speelt er in de aflevering.

En hoe verloopt dan die ondervraging?

Vrij gewelddadig. Ze binden hem vast en Jack slaat hem en als hij dan de hele tijd zegt dat 'ie toch vandaag zal sterven – de imam komt ook nog met hem praten, maar dat haalt niks uit – dan haalt Jack dus die kinderen erbij. Dat ze zijn kinderen vermoorden als hij zegt dat ze hem vermoorden als 'ie niet zegt waar de bom is. Hij zegt het niet en dan geeft Jack opdracht voor het vermoorden van het eerste kind en voordat het tweede kind eraan gaat dan zegt hij dus waar de bom te vinden is. En dan is het ook gelijk klaar dan heeft Jack wat hij wil hebben en dat

wordt doorgebeld en dan wordt er verder niet meer tegen die man gezegd dat z'n kinderen eigenlijk nog leven. Want dat kom je aan het eind van de aflevering nog te weten. Die man is dus nog steeds in de waan dan één van zijn zoons dood is.

Je zegt dat Jack Bauer hem natuurlijk weet te pakken, kun je daar wat meer over vertellen?

Ja, zo gaat het meestal wel. Het lukt hem allemaal wel. Alles wat hij moet doen lukt hem uiteindelijk. Later in seizoen vier begint hij wel vaker te falen, dat je merkt dat het hem niet gelukt is en dat ze het via een andere manier proberen. Maar nu is het echt zo dat ze iedereen die ze moeten pakken ook pakken en het komt eigenlijk allemaal wel goed. Toen die man bijvoorbeeld in de fik stond dacht ik ook: dat is 'm [Syed] niet, dat is 'm vast niet. Ze krijgen hem heus wel en ze krijgen hem inderdaad later wel. En probeert hij zo'n zelfmoordcapsule in te nemen, nou ja dat weet hij ook weer te redden. Dat is zo gladjes allemaal dat het bijna niet kan in werkelijkheid. Maar daarvoor is het zo'n soort van icoon. Daar draait heel 24 om, om Jack. Tenminste, zo zie ik dat hoor.

Het gaat er ook om hoe jij het ziet. In het begin zei je dat het Jack z'n taak is om de bom te stoppen. Kun je iets meer vertellen over de taak van Jack Bauer?

De taak van Jack Bauer is om elke aflevering of seizoen – elk seizoen is er een terreuractie – en dat moet hij gewoon [maakt zin niet af]. Hij is altijd weg, in het eerste seizoen is dat nog wel redelijk geloofwaardig, in dit seizoen is hij zwerver geworden en dan heeft hij een lange baard en verzorgd hij zichzelf niet goed meer en in een ander seizoen is hij ondergedoken omdat niemand zijn identiteit mag weten en dan opeens – altijd – komt hij weer terug bij CTU. Het is dan zijn taak, hij wordt ook altijd gebruikt om, de terreurdaad te voorkomen dan wel de daders op te sporen. Hij heeft toch wel de belangrijkste taak altijd.

Waarom denk je dat hij dat allemaal doet?

Het staat in zijn script. [lacht] Ik denk dat het gewoon een soort van verslaving is voor hem. Ik denk dat hij ook wel, althans zo moet 'ie overkomen, als een patriot toch wel. Hij houdt van de mensen om zich heen, maar het meeste hart heeft hij toch wel voor het land. Ik denk dat elke keer als er zoiets is hij een soort van adrenaline rush krijgt dat hij dat moet oplossen want anders vergaat de wereld. Hij ziet het als zijn taak ook en ik denk ook dat hij denkt dat, althans zo komt het over, hij de enige is die dat kan doen. Dat straalt hij ook wel een beetje uit. En dat geloof ik ook wel echt. Als ik naar CTU kijk en er zijn andere field agents denk ik: nee, Jack moet het doen want hij kan het altijd. Dat gevoel krijg je als kijker, dat hij het allemaal wel even kan.

Je zegt dat het een soort verslaving is voor hem, kun je daar wat meer over vertellen en wat vind je daar van?

Wat ik al zei is dat hij veel houdt van de mensen om zich heen, maar als 'ie moet kiezen kiest hij toch voor z'n werk. Dan heeft hij bijvoorbeeld een nieuwe vriendin en via via rolt hij weer in CTU en hij gaat toch voor die taak. Omdat hij zegt dat het land hem nodig heeft. Hij kan niet zeggen: "ik doe het nu niet mensen" want hij is eigenlijk niets verplicht want hij is niet in dienst van CTU. Maar hij doet het wel weer. Dus de keuze die hij maakt is dat het land altijd voor alles

gaat en daarom denk ik dat het een soort verslaving is. Mensen die verslaafd zijn aan sigaretten ofzo die moeten dat ook doen en hij heeft het gevoel ook dat hij dat moet doen.

Wat vind je daar van?

Als ik het in de serie bekijk. Kijk als kijker weet je dat hij het kan dus dan vind je het niet erg want de serie heeft zo'n man nodig of het land heeft zo'n man nodig die zich belangeloos wil inzetten voor alles en mensenlevens wil redden ondanks zijn eigen leven. Als Jack niet zo was geweest was de serie ook een stuk minder interessant geweest. Omdat hij ook geen angst of verlies kent, nou ja hij kent wel verlies, maar dat op het moment dat hij zo'n actie heeft gaat alles daar voor. En dat wil je als kijker denk ik ook wel zien.

Je zegt dat het ook voort komt uit patriottisme, kun je daar wat meer over vertellen?

Alles gaat voor alles, hij is ook niet bang om te sterven. Het land redden is zijn enige doel als hij bezig is voor CTU. Er is vaker voorgekomen dat er een keuze was dat er iemand moet gaan... bijvoorbeeld een paar afleveringen later met dat vliegtuig. Wie gaat het vliegtuig in, nou Jack gaat en hij ziet het als zijn taak en als een eer om op die manier te sterven want dan heeft hij iets kunnen doen voor het land. En ook in seizoen vijf hebben ze een gas in CTU en er moet iemand het ventilatiesysteem uitzetten en Jack zegt: "dat ga ik gewoon doen, klaar." Dus hij zet zijn leven op het spel in het belang van het land en dat is een kenmerk van patriottisme.

En wat vind je daar van?

Ik denk wel dat je dat soort mensen nodig hebt in die serie, maar ik denk ook wel in het echte leven. Dat soort mensen zijn gewoon nodig bijvoorbeeld als een ramp dreigt is er vaak iets dat er voor gedaan moet worden en dat eist slachtoffers, nodige slachtoffers, om dat te kunnen stoppen. Dus ja ik vind het wel moedig. Ik denk ook dat het bewonderenswaardig is omdat je denkt: dat zou ik nooit kunnen. En hij doet het gewoon terwijl je weet dat het het goede is want dat vliegtuig moet de lucht in en als jij er zou staan zou je dat niet doen, maar Jack die doet het wel. Dus dan denk je: ja goed zo.

Je zei net dat je het na seizoen één wat minder geloofwaardig vond.

Wat betreft dat hij weg gaat bij CTU en steeds weer terug komt?

Ja

Ja, dat vind ik wel. Eigenlijk is het elke keer weer een soort van verassing hoe het gaat beginnen want eigenlijk is Jack weg. Ontslagen, zogenaamd dood, of gesopt en hij komt steeds bij CTU terug. Op zich CTU is wel de basis, maar het zou geloofwaardiger zijn als hij vanuit een andere hoek of instantie betrokken zou zijn bij een ramp.

Je zegt CTU is de basis, hoe bedoel je dat?

Omdat Jack daar altijd weer terug komt en de sleutelfiguren in de serie zelf ook bij CTU zitten; zoals Michelle Dessler, Tony Almeida, Chloe die komen ook steeds weer terug. Dus CTU zie ik wel als een basis want als Jack daar heen gaat herken je het allemaal wel, dan weet je dat het

wel goed zit. Het is alleen minder geloofwaardig dat hij daar maar komen en gaan kan wanneer hij wil.

In diezelfde verhaallijn zit Syed Ali, kun je over hem iets meer vertellen?

Dat is eigenlijk hetzelfde als ik al vertelde over de bom. Dat hij de moskee in gaat ...

Ik bedoel over het personage Syed Ali.

Ik zie dat als een terrorist en eigenlijk een Jack Bauer, maar dan voor zijn eigen ... ook een patriot, maar dan voor zijn geloof. Hij vreest niks en zet zijn leven op het spel om zijn doel te bereiken en dat is eigenlijk precies wat Jack Bauer ook doet. Alleen dan in onze ogen is Syed Ali fout en Jack Bauer goed, ik hoop in heel veel mensen hun ogen, maar dat weet je niet.

Waarom in heel veel mensen hun ogen?

Het is toch een terrorist en hij wil een bom laten ontploffen boven Los Angeles dus ik denk dat heel veel mensen vinden dat zoiets niet moet gebeuren, dus dat zij hem aanmerken als de slechterik en dat is gewoon ook de verhaallijn, daar wordt naartoe gewerkt. Ik denk dat heel veel mensen hem als de terrorist, bad guy, zien.

Wat wil Syed Ali dan bereiken volgens jou?

Dat wordt in de aflevering niet echt duidelijk, maar het heeft geloof ik iets te maken met de Westerse samenleving versus de islam. Het is vast gezegd, maar ik weet het niet meer.

Het gaat erom wat jij denkt dat hij wil bereiken, niet wat je je herinnert.

Ik weet niet, in een ander seizoen is het zo dat ze de regering willen laten merken dat Amerika niet onschendbaar is... zoiets is het in ieder geval.

Wat vind je daar van dat hij dat wil?

Het roept natuurlijk wel sterk een soort van vergelijking op met het World Trade Centre (WTC) en dat soort terroristische acties, althans dat had ik heel erg. Gelovige terroristen die dan in de naam van Allah zoiets doen beangstigt mij altijd dus ik sta dan vrij vijandig daar tegenover. Dat moet niet gebeuren en dat er zulke mensen zijn vind ik dan een soort van eng eigenlijk wel. Die daar dan heilig achter staan om miljoenen mensen te vermoorden in naam van godsdienst of de maatschappij waar zij in geloven. Het is natuurlijk een serie, maar in het echte leven vind ik het vrij angstaanjagend. Dus als het in een serie gebeurd is er een Jack Bauer en dan denk ik: pak 'm aan.

Zoals je net al zei komt er ook een imam. Dan zeg je dat het niets uit haalt, kun je iets meer vertellen over het gesprek tussen Syed Ali en de imam.

Syed is dan vastgebonden en de imam vraagt hem of hij inderdaad ontkent dat hij een bom wil gaan plaatsen. Daarop geeft Syed geen antwoord waardoor je al merkt dat het een ja is. Je merkt wel dat die Syed heel veel meer respect heeft voor de imam dan voor Jack Bauer, want tegen Jack Bauer zegt 'ie niks. Alleen maar dat 'ie bereid is om te sterven en tegen de imam

zegt hij wel: “dit doel is zoveel hoger” en ze hebben het ook over het paradijs want zij begrijpen elkaar omdat ze van het zelfde geloof zijn. Dus Syed heeft volgens mij wel het idee dat hij door de imam gerespecteerd wordt. En hij respecteert de imam ook, er is wel een wederzijds... nou ja ik denk niet dat die imam Syed respecteert, maar volgens Syed is er een wederzijds respect en dat merk je ook wel in die scene. Maar al snel wordt duidelijk dat hij tegen de imam ook niks gaat loslaten over de bom, maar hij geeft wel aan wat zijn beweegredenen is en dat is meer interpretatie van de Koran en ik kom sowieso wel in het paradijs en we zien elkaar daar boven.

Waar leid je het aan af dat Syed Ali meer respect heeft voor de imam dan voor Jack Bauer?

Omdat hij zodra die imam binnen komt en hij zegt: “Ik ben de imam van deze moskee” dan kijkt hij hem ook echt recht aan. En sowieso weet ik wel dat dat een teken is van wederzijds respect en bij Jack Bauer kijkt ‘ie vaak schuin omhoog of naar beneden en zijn blik is kwaad. Bij de imam was het meer open, hij keek hem meer aan en de manier van spreken... uitleggen dat het doel zo veel hoger was... hij is natuurlijk wel agressief, maar de toon van praten is ook een stuk rustiger.

Wat vind je van dat gesprek?

Op mij komt zo’n gesprek over dat het, daar zat ik net aan te denken. Moslims liggen natuurlijk heel erg onder vuur dat is hier zo en Amerika zo en met die aanslagen. Ik weet niet of deze aflevering voor of na de aanslagen is geweest, maar er wordt in ieder geval nog een poging gedaan om de goede kant van de islam ook te belichten. Als Jack aan de imam vraagt of hij hem verstoopt heeft, het goed keurt of ‘m ondergedoken is in de moskee zegt de imam ook: “nee, nee de islam keurt geweld af.” Dus dat je dat als kijker maar even goed weet, dat niet iedereen van de islam zo is en dat is in dat gesprek nog een keer zo. Dan zegt de imam dat de Koran het af keurt dat hij zo veel mensen van hun leven wil beroven en dan zegt Syed dat dat een interpretatie is van de Koran. En dan weet je als kijker ook wel dat dat gesprek juist alleen maar daarvoor erin zit. Dat je weet dat ze niet allemaal zo zijn en dat dit gewoon een terrorist is die de Koran verkeerd interpreteert, maar voor de rest is de Koran een prima ding. Dat wordt dan met die scene even duidelijk gesteld: dit is er aan de hand en dit zijn andersdenkenden dan normale moslims. Om dan wel echt aan te geven dat Syed wel echt een terrorist met kwade bedoelingen is. Op zich vind ik het wel een goede scene – om je vraag te beantwoorden – omdat het inderdaad weer geeft dat je niet de rest ook maar als terrorist moet gaan zien en dat het echt om een uitzondering gaat die bommen leggen. Dus ja ik vind dat wel een goede scene en dat het erin zit.

En inhoudelijk, wat vind je daar van? Dat Syed Ali zegt dat ze verschillen van interpretatie van de Koran.

Dat is natuurlijk vrij persoonlijk. Dat baseer je op je eigen kennis wat je weet van de Koran en de moslims. Ik vond het inhoudelijk niet verkeerd, ik denk wel dat de imam wel gelijk had. De Koran keurt het af en het is niet goed wat je doet en dat Syed dan zegt: “ik doe het toch en ik zie je in het paradijs.” Of ik in het paradijs geloof is een tweede, maar ik denk wel dat het inhoudelijk correct is.

Daarvoor en daarna gaat Jack Bauer Syed Ali slaan, wat vind je daar van?

Daar kan ik wel inkomen, ik heb daar niet echt veel problemen mee.

Kun je daar wat meer over vertellen?

Omdat het toch, zoals ik al zei, ik heb alles gekeken afgelopen zes maanden. Dus bij mij leeft de angst voor het WTC niet heel erg, maar het is wel gebeurt in mijn jeugd dus je bent er wel mee bezig. Dus als zo'n serie daar over gaat heb je al snel zoiets van dat je dat soort mensen hard moet aanpakken. Ik heb dus niet een moment gehad dat als Jack hem sloeg dat ik dacht dat hij te ver ging. Ik keur het wel goed dat je als dat de enige manier is – dat laten ze je geloven – en er is geen tijd dat het dan wel een goede manier is om je ding eruit te halen.

Je zegt dat het een goede manier is als er geen tijd is. Is dat de enige voorwaarde die je dan stelt?

Het hangt altijd van de situatie af. Als er een vermoeden was van een bom die niet de komende vierentwintig uur af zou gaan dan zou je zo'n persoon mee nemen naar het bureau voor verdere ondervraging, maar als je weet dat een bom elk moment af zou gaan en je weet honderd procent zeker dat je de dader voor je hebt. Dan vind ik dat geweld eigenlijk wel kunnen. Het is maar net hoe de situatie is, wie de persoon is en hoe zeker je bent van je verdenking, maar het is gewoon een serie en als kijker wordt je er van overtuigd dat de kerel die daar zit het gedaan heeft – die weet er wat van. Ze hebben ook de privé detective van Kate vermoord, dus je weet waartoe ze in staat zijn. Dus dan keur ik dat goed, maar in andere situaties als hij niet iemand had vermoord of van straat was geplukt en opeens zegt Jack dat hij het gedaan heeft en begint op hem los te rammen dan is het een ander verhaal. Dan zou ik eerst zeggen: weet je wel zeker dat die kerel dat gedaan heeft en probeer dat eerst maar uit te vinden.

Bauer komt daarna met het gezin, wat vind je van die methode?

Ik dacht al dat je die vraag ging stellen. De eerste keer dat ik het zag schrok ik er best wel van want ondanks dat Jack zo'n patriot is en heel veel goeds heeft gedaan heeft hij ook een eigen gezin. Toen ik dat voor de eerste keer zag dacht ik echt: dat kun je niet maken, want je bent op die manier ook bijna van je eigen gezin beroofd dus ik stond daar echt wel tegenover van: wat doet 'ie nu. Dan belt Palmer ook nog eens dat hij het af keurt en dan doet hij ook alsof Palmer het wel goed vindt en dan gaat 'ie toch door. Toen had ik wel zoiets van: dit kan echt niet. Maar aan het eind van de aflevering blijkt dus dat het allemaal in scene is gezet en dan denk je: he gelukkig. Zoals Kate reageerde zo zou ik ook wel gereageerd hebben; dat hij net zo erg is als zij omdat hij dat doet. Vooral omdat je zelf ook bijna je familie bent kwijtgeraakt aan terrorisme dus ja ik vond die scene wel vrij ver gaan. Toen hij met die kinderen aan kwam had ik wel echt zoiets van: wow, dit is wel even een stap verder dan we normaal gewend zijn. Uiteindelijk ben je door de ontknoping, dat hij het niet gedaan heeft, des te meer opgelucht. Zie je wel! Hij heeft het heus niet gedaan, zo is hij niet. Als het wel echt was geweest had je denk ik wel een ander beeld van hem gekregen. Tenminste dan was Jack wel wat koeler en gemener dan je eigenlijk dacht.

Je zegt dat hij dat eigenlijk niet kan maken, kun je daar wat meer over vertellen?

Je hebt een bepaald beeld van je hoofdpersonage, dat hij een patriot is en hij heeft nog wel net zoals David Palmer de juiste denkbeelden. Je staat eigenlijk wel achter hem en je support hem wel. En juist op dat moment als hij die kinderen wil gaan neerschieten dan strookt dat niet meer met je eigen gevoelens dat je geen onschuldige mensen gaat vermoorden die er eigenlijk niets mee te maken hebben. Je verwacht het niet door wat er is gebeurd met zijn eigen familie, je hebt meegeleefd met het eerste seizoen en je weet hoeveel pijn hij van zijn eigen gezin heeft gehad om dat kwijt te raken. Dus dan vind je dat des te meer niet kunnen, ook omdat je geen aanloop hebt gehad met die kinderen. Ze worden opeens op tv gezet en daar zijn ze en dan moeten ze neergeschoten worden omdat hun vader toevallig terrorist is. Wat David Palmer ook zegt: “dit kunnen we niet goedkeuren, je vermoordt geen onschuldige kinderen” en dat denk je als kijker eigenlijk ook. Jack Bauer heeft vaker dingen voor elkaar gekregen zonder dat soort geweld, dus dan denk je dat dit niet nodig is. Alhoewel Jack je doet geloven dat het wél nodig is.

Is het dan nodig?

Met die kinderen?

Ja.

Achteraf heeft hij [Syed] het wel gezegd, dus dan denk je dat het blijkbaar nodig is geweest en omdat het een serie is accepteer je dat het gebeurt, maar had het ook op een andere manier gekund vraag je je dan af. Het is in scene gezet, daar kom je ook wel achter, maar als je ziet dat zijn kinderen worden neergeschoten dan denk je dat het ook wel anders had gekund. Ze hebben ook Kate, die heeft er ook iets mee te maken. Misschien kunnen ze die pakken en weet die het fijne er van. Dit was niet de enige oplossing, omdat je weet dat die Kate er ook iets mee te maken heeft. Dus ja ik denk wel dat het anders opgelost had kunnen worden en als de scene voorbij is denk je: gelukkig hij heeft het gezegd, nou ja zijn zoon is dood dat is wel kut en Jack is een klootzak, maar oké we weten wel waar de bom is. Maar het had inderdaad wel anders gekund ben ik van mening.

Je zegt Jack is een klootzak?

Ja, dat gevoel heb je als hij onschuldige kinderen neer knalt, wat Kate ook zegt: “je bent net zo schuldig als zij.” Dat gevoel heb je wel even van: Jezus wat een eikel, wat een eikel dat hij dat gewoon doet en dat iemand dat ook kan zomaar.

Kate zegt dan dat hij erger is dan de terroristen, wat vind je daar van?

Dat vind ik wel begrijpelijk. Omdat hij zelf weet hoe pijnlijk het is. Als je familie onder schot staat moet je juist denken dat hij dat iemand anders nooit aan zou doen en hij doet het wel. Dus dan denk je inderdaad dat hij net zo erg is of erger. Je flikt het ze zelf gewoon ook terwijl je er zelf zo fel tegen bent.

Dan blijkt dat het niet echt is, wat vind je daar van?

[lacht] Ja het is ook wel een grap ook. Er zitten zo veel wendingen in die serie en eigenlijk vanaf dat je een paar afleveringen verder bent weet je dat je eigenlijk alles wel kunt verwachten. Het verhaal heeft zo veel lijnen en wendingen, zoveel mensen gaan dood, en dan opeens heeft hij die kinderen dus niet neergeschoten. En dan ben je eigenlijk de hele scene meteen weer vergeten. Het gevoel dat je erbij dat hij die kinderen neer schoot, dat hij dat kon, dat hij het lef daar voor had is eigenlijk meteen verdwenen omdat het toch allemaal nep was. Die kinderen leven nog en er is niks aan de hand dus Jack Bauer is nog steeds de goedzak. Dus qua verhaallijn is het natuurlijk geen verrassing dat het gebeurde en dat het in scene was gezet, maar het was wel een opluchting dat hij het toch niet gedaan had. Hij is dan nog steeds een held.

Waarom geen verrassing?

Omdat er al zo veel plotwendingen in zitten die je niet verwacht, bijvoorbeeld aan het einde van seizoen twee had ik niet verwacht dat zijn vrouw neergeschoten zou worden en toch gebeurd het. Dan weet je eigenlijk wel dat alles in die serie mogelijk is.

Dus de plotwending op zich is niet verrassend, maar de inhoud ervan wel?

Dat weet ik niet, ik weet niet hoe ik daar de eerste keer tegenaan keek. Ik weet wel dat ik heel erg schrok dat hij die dat kind neer schoot en volgens mij was het meer een soort van opluchting dat hij het niet gedaan heeft. Dan is het een soort van grap.

Op een gegeven moment zegt Jack Bauer tegen Syed Ali: "I hate you for making me do this."**Wat vind je er van dat hij dat zegt?**

Ja,... hij zegt wel meer. Hij zegt ook: "Het is nog maar een kind." Wat hij zegt neemt de actie die hij van plan is niet weg. Het is meer dat hij het evengoed doet, hij kan het ook niet doen. Misschien is er ook nog een andere manier. Dus dat hij dat zegt heeft op mij niet zo veel indruk gemaakt en ik denk op Syed Ali ook niet want hij haatte hem toch wel, wat Jack ook doet. Het is niet zo dat je hierdoor denkt dat Jack een hart heeft, hij doet het sowieso.

Je zegt dat het nep is en daardoor een soort van grap is en dat je opgelucht bent. Wat vind je van de manier waarop hij dan uiteindelijk die bekentenis krijgt?

Als je weet dat het zo is gegaan denk je dat het wel goed is en goed in scene is gezet, want niemand is dood en hij heeft het antwoord. Dus dan denk je: nou prima en ben je het overal mee eens want het geweld was mijn probleem op zich niet. Dat Syed geslagen werd daar had ik geen problemen mee. Het was meer het feit dat hij die kinderen neer schoot, dat vond ik een probleem. Maar dat bleek niet waar te zijn dus dan accepteer je het alles wat daar gebeurt, is omdat Jack het ook heeft gespeeld. Dus dan is het allemaal weer goed.

De president vindt dat het anders moet, maar Jack Bauer doet het toch. Waar ligt dan achteraf gezien je sympathie?

Dan eerst bij de president want die wil het niet doen, maar als blijkt dat het in scene is gezet dan vind je dat Jack het goed gedaan heeft omdat hij het anders niet gekregen had. Er waren misschien wel andere opties geweest, maar deze was dan weer beter omdat er geen doden zijn gevallen. Dus je sympathie verschuift van de president naar Jack. Je begrijpt de president ook wel omdat hij in de vooronderstelling is dat het echt is. Achteraf gezien heeft Jack dus gelogen tegen de president en ja... dat moet dan maar. Omdat het staatsbelang is ofzo.

Is het in staatsbelang?

Ja, dat denk ik wel want het is om die bom te stoppen en dat is staatsbelang.

Mike en Palmer hebben een discussie over het al dan niet toestaan van Jack's methode. Kun je vertellen wat zij zeggen en wat je daar van vindt?

Mike keurt het goed omdat hij stelt dat er een wapenfabriek naast een ziekenhuis staat dan bombarderen ze die fabriek ook, daar hebben ze eerder mee te maken gehad. En dan zegt Palmer dat het gaat om het goedkeuren van het doden van kinderen, dan zegt 'ie: "dat kan ik niet toe staan." En ja dan ga je weer nadenken... wapenfabriek naast een ziekenhuis ... ja dat is ook wel erg, maar ja eigenlijk heb ik heel weinig verstand van dat soort dingen. Moet je een wapenfabriek bombarderen naast een ziekenhuis en kan dat niet op andere manieren... Mike zegt het wel, maar ja omdat je Palmer kent en omdat je weet dat hij altijd de goede dingen doet en zegt sta je daar gewoon achter. Omdat je, ja... ik persoonlijk vind dat een regering sowieso niet het vermoorden van kleine onschuldige kinderen goed kan keuren. Dus wat dat betreft is het voor mij, de discussie heeft niet veel invloed gehad op mijn mening. Ik snap Mike wel en de discussie is op zich wel goed om te laten zien dat het een moeilijke keuze is, maar het heeft niet mijn mening doen veranderen om dan te zeggen dat die kinderen toch maar dood moeten omdat het miljoenen mensenlevens kan redden. Je weet dat er misschien een andere oplossing is en van die wapenfabriek weet je niet of er andere opties geweest zijn.

Je zei net, toen ik vroeg naar Syed Ali, dat hij een soort omgekeerde Bauer is. Zou je de verschillen tussen hen kunnen uitleggen?

De verschillen zijn dat Syed voor iets heel anders staat in onze of in mijn ogen. Iets vreselijker dan waar Jack Bauer voor staat. Syed wil een bom laten ontploffen in naam van het geloof en hij is heilig overtuigd van zijn beeld van de maatschappij en zijn god eigenlijk, hij doet het daarvoor. En het verschil tussen hem en Jack is dat Jack het... wij zijn natuurlijk westers dus wij zien Jack als de goeie en wij zien de staat als onze beschermer en Syed ziet god als onze beschermer. Dat is het grote verschil. In onze ogen of in ieder geval in mijn ogen bestaat de staat en god ja, die heb ik nog nooit gezien. Het is een denkbeeldig doel en dat is het grote verschil dat wij ons, of tenminste ik, ons niet kunnen identificeren met dat geloof of die denkbeelden en met Jack wel. En dat is het verschil tussen die twee. Voor de rest hebben ze wel dezelfde ... hoe zeg je dat... hart voor het doel, maar ieder heeft zijn eigen kant. Je ziet ook wel dat Syed op een gegeven moment over stag gaat als zijn gezin bedreigd wordt en dat heb je met Jack ook. Ze hebben alle twee dezelfde gevoelige plek en daarom wist Jack wel waar hij mee bezig was door die kinderen erbij te betrekken.

Als overeenkomst hebben ze allebei dus het gezin als iets dat ze belangrijk vinden en ze gaan allebei heel erg ver voor hun doel?

Ja, tot sterven bereidt zijn om te bereiken wat ze willen bereiken.

Nu kiest Syed Ali uiteindelijk om te vertellen waar de bom is, wat vind je daar van?

Ja, natuurlijk vind ik dat goed want je wil ook weten waar die bom is. Ik vind dat 'ie er eigenlijk te laat voor heeft gekozen omdat z'n eerste zoon al vermoord is. Dan denk je dat je dat toch eerder zegt als je het dan toch al zegt, waarom zeg je het dan pas bij de tweede persoon die vermoord gaat worden. Dus dat vond ik wel een beetje raar eigenlijk, dat 'ie het pas bij de tweede zei. Maar aan de andere kant wist hij niet waar Jack toe in staat was dus toen wist hij pas dat het echt menens was. En dat er inderdaad een tweede slachtoffer ging vallen. Dus ja ik vind het sowieso goed dat hij het heeft gezegd, maar het geeft wel aan dat hij misschien nog een stapje verder gaat dan Jack omdat hij zijn eerste zoon al heeft laten vermoorden en als je dat echt niet wil neem je geen risico's. Dan zeg je het meteen als iemand die camera's erbij haalt en zegt dat 'ie je zoon gaat vermoorden.

Je zegt dat het goed is dat hij het gezegd heeft, waarom vind je dat goed?

Dat hij zegt waar de bom is?

Ja.

Omdat je het wil weten omdat je weet dat er zo veel mensenlevens op het spel staan. Je neemt een aanloop zeg maar als kijker om hem te pakken en als kijker leef je dan mee. Dus dan wil je het ook weten dus dan vind je het sowieso goed als hij het uiteindelijk los laat. Want als 'ie het niet had gezegd dan was alles voor niks geweest.

Je zei ook dat hij bereidt is verder te gaan dan Jack, wat bedoel je daar mee?

Nou ik denk eigenlijk dat Jack als het om zijn gezin gegaan zou zijn hij als die camera's erbij werden gehaald sowieso al het gezegd: "ik zeg het wel." Omdat hij dan denk ik toch wat eerder voor zijn gezin zou zeggen, maar dat is wat ik denk. Het is verder in de serie nooit aan de orde gekomen. Ik denk dat Syed toch meer over lijken gaat, verder gaat dan nodig is of tenminste verder gaat. Punt.

We hadden het net, een stukje terug al hoor, over Sherry. Zou je iets over haar kunnen vertellen?

Ik weet niet meer precies wat Sherry komt doen, volgens mij komt ze helpen want ze had informatie over de bom. Met zoiets is ze the administration binnen gekomen. En Palmer had zoiets van ik geef je nog wel een kans en dan zien we wel...

Oké, maar wat vind je van Sherry?

Oh, ja ik vind het een bitch, Anders kan ik niet zeggen. Je weet vanaf het moment dat je haar ziet weet je al dat er iets is. Ze kan nooit zomaar gezellig weer terug komen en alleen maar David willen helpen. Er is iets waar ze zelf belang bij heeft omdat je haar natuurlijk ook kent

van seizoen één waar het precies zo ging. Ik vertrouwde haar vanaf het eerste moment dat ze in seizoen twee kwam al niet. En dat wantrouwen wordt dan ook weer ondersteund door die andere vrouw [Lynne] die ook zoiets heeft van ik mag d'r niet en er is iets. Dus dan weet je dat er inderdaad iets is.

Je zegt dat Sherry een bitch is, wat maakt haar dan een bitch?

Omdat ze zelf kickt op macht en ze heeft daar wel redelijk veel voor over. Ze denkt weinig aan het belang van het land, maar aan het belang van haar rol en haar macht binnen the administration. In seizoen één zie je inderdaad dat als David naar buiten wil komen met dat hele verkrachtingsverhaal dan is zij daar zo fel op tegen want de kans is groot dat de presidentstermijn dan voorbij is. En dan wil zij niet want ze kickt op die macht en ze wil helemaal niet dat het nu voorbij is. Want dan zit ze daar niet meer en heeft ze geen inbreng meer. Dan komt ze dus terug in seizoen twee en dan heb je meteen zoiets van dat ze weer aan de macht wil. Volgens mij is ze door ook niet echt, dat zegt ze volgens mij ook dat ze weer terug wil om aan z'n zijde te staan. Maar toch weet je dat er iets moet zijn dat niet helemaal klopt.

Dat ze kickt op macht en weinig voor het land kiest vind je slechte eigenschappen?

Nou als jij dat vindt vind ik dat prima, maar iemand die het land bestuurt dat kan niet. Je mag wel kicken op macht of het fijn vinden om leider te zijn, maar je moet het land als eerste doel hebben. Je kan niet je eigen ego... agenda hebben. Ze is dan wel niet de president, maar ze is wel de vrouw van de president en omdat die er redelijk dicht bij staat kan ze wel roet in het eten gooien.

Wat vind je nou zelf het meest interessante personage in de aflevering?

Interessant of waar ik het meeste binding mee heb of...?

Welk personage spreekt je het meest aan?

Toch wel Jack Bauer.

En hoe komt dat dan?

Als ik er zo over praat dan weet ik heus wel ja die Jack, die komt altijd op z'n pootjes terecht. Maar het is gewoon. Hij maakt altijd die juiste keuzes en hij flikt het altijd weer hij pakt altijd de juiste personen, weet altijd dingen uit mensen te krijgen die jij ook wil weten, want je leeft mee. Je wil telkens weten wat er gebeurt en wie er achter zit. Het lukt hem altijd en naast dat hij zo'n held is, zo sterk en zo moedig heeft hij ook nog een gezin waarvoor hij toch wel affectie toont. Het is gewoon eigenlijk een soort van vent, nou ja dat is wel heel overdreven gezegd, maar waarvan je wil dat er meer van zijn. Dat je denkt van zo'n vent als dat mijn vader was dan was ik echt vet trots op hem, want hij doet alles en is zo stoer. Het is eigenlijk gewoon een perfecte held.

Je zegt dat je wel zou willen dat het je vader zou zijn bij wijze van spreken, maar is hij dan een goede vader?

Dat is het punt, hij is natuurlijk altijd bezig en aan het werk en heeft maar één doel voor ogen. Dus wat dat betreft wil je niet dat het je vader is want dan zou hij nooit thuis zijn, maar zijn karaktereigenschappen maken hem gewoon een hele goede vent waardoor je nooit kwaad op hem kan zijn of je vindt hem altijd goed.

Maar toch, op het moment dat hij dat gezin dood schiet, dan ben je boos?

Ja, dan ben je teleurgesteld en eigenlijk ook verontwaardigd want dat zou 'ie toch niet doen en d'r is zo veel met hemzelf gebeurt dat kan 'ie niet maken. En al was het ook echt gebeurd dan was je beeld misschien ook wel anders geweest, maar dat is niet echt gebeurd dus je vertrouwen in hem gaat gewoon verder zoals het was. Want het is allemaal niet gebeurd.

Je vindt niet dat hij überhaupt, ook buiten deze aflevering, ooit te ver gaat?

Nou hij gaat wel eens te ver, maar dan is dat wat betreft beslissingen nemen dat de president zegt dat iets niet mag en hij doet het dan gewoon. Of bijvoorbeeld als hij iemand wil oppakken, maar het mag niet, dan doet hij het toch. Dat soort dingen zitten er heel veel in, zo vaak zelfs dat je denkt dat het ongeloofwaardig is. Dan toch... ehm wat was de vraag?

Ik vroeg of hij nooit te ver gaat en toen zei jij dat het vooral zit in tegen de president in gaan.

Ja, maar uiteindelijk kom je er altijd achter dat het goed is geweest. Dat het voor een goed doel was en dat het nooit negatief uit komt. Zoals ik al zei gaat er in latere seizoenen wel eens wat mis waardoor het weer iets geloofwaardiger wordt. Waardoor je denkt: ja kut, beetje domme zet van je, denk je dan. Over het algemeen heb ik nooit echt zoiets gehad dat hij te ver was gegaan, ik vond het wel heel erg zonde dat hij op een gegeven moment die drugsverslaving had. Dat vond ik niet zo bij hem passen.

Maar ja, dat moest voor de missie toch?

Ja, maar een echte Jack zou daar niet aan verslaafd worden.

Hij zou wel heroïne gebruiken maar dan niet verslaafd raken.

Ja precies zoiets.

Dan denk ik dat ik wel genoeg heb. Dus bedankt voor je hulp.

Transcript interview Sami

Datum interview: 29 november 2007

Sami is 27 jaar oud en woont samen met zijn vriendin in de regio Den Haag. Hij werkt bij de politie in de regio haaglanden. Sami kijkt veel series en in de kamer waar het interview plaats vond stond een enorme dvd collectie.

Er zijn een aantal verhaallijnen in deze aflevering. Zou je die voor mij kunnen omschrijven?

Welke verhaallijnen in onderscheid? In ieder geval de grote verhaallijn van het proberen te onderscheppen van de bom en die terrorist. Die van Kim Bauer in het bos, die weer eens verdwaald is ofzo. De intriges in het Witte Huis. George Mason die ziek is, de interne strubbelingen in CTU zelf dus. Dat zijn ze wel zo ongeveer.

Zou je voor mij wat meer kunnen vertellen over de verhaallijn van het witte huis. Hoe hij verloopt en wat er aan de hand is in deze aflevering.

Die Sherry Palmer heeft weer [maakt zin niet af]. Er is waarschijnlijk een complot tegen de president en daar is die assistent aan het achterkomen geloof ik en die man die gemarteld wordt heeft daar ook iets meer te maken, hij is ook een hooggeplaatste CIA-officier. En die Sherry Palmer komt weer ter plaatse en die gaat de boel weer verzieken waarschijnlijk. Nu nog onder het mom dat ze het voor haar ex-man doet.

Kun je wat meer vertellen over Sherry Palmer.

Sherry Palmer is de ex-vrouw van president Palmer en zij is eigenlijk nog meer gedreven en koelbloediger dan de president eigenlijk is. Zij had nog meer over om president Palmer president te maken dan dat hij er voor over had. Ik denk dat dat het een beetje is.

Wat bedoel je precies mee dat zij er nog meer voor over had om hem president te maken?

Zij is gewoon heel koelbloedig. Zij heeft er echt letterlijk alles voor over. Ik weet niet meer precies wat er in het eerste seizoen is gebeurd, maar zij is gewoon heel erg belust op macht. Dat komt hier ook weer terug want zij komt ten tonele en heeft blijkbaar nog wel een hele dikke vinger in de pap in het geheel.

Belust op macht? Kun je daar wat meer over vertellen?

Belust op macht, kun je daar wat meer over vertellen?

Wat voor macht wil ze dan hebben volgens jou?

Ik denk dat zij achter de schermen een beetje aan de touwtjes wil trekken net zoals ze in seizoen één bij David Palmer al deed. Hem toch op de achtergrond blijven beïnvloeden en te sturen in de beslissingen die hij maakt.

Wat vind je daar van dat ze dat doet?

Ik vind het heel erg. Echt een monster van een mens. In het begin van seizoen één is ze natuurlijk nog heel lief en aardig en op een gegeven moment veranderd dat en dan komt eigenlijk het meeste verrotte in haar naar boven. Vanaf dat moment had ik al een hekel aan haar.

Wat is dat verrotte dan en waarom noem je haar een monster?

Nou kijk ze doet zich voor als een heel aardig mens en dat lijkt ook zo in het begin van seizoen één. Gewoon een aardige vrouw die haar man door dik en dun steunt en eigenlijk blijkt gewoon dat ze in alles haar eigen agenda heeft en naar haar hand probeert te zetten. Dat vind ik heel slecht. Ik vind het gewoon een slecht mens. En zeker [maakt zin niet af] Ik weet niet meer precies wat er in seizoen één was gebeurd, maar zij heeft er gewoon alles voor over om haar d'r zin te laten krijgen. Tot aan chantage van haar eigen man toe.

Je zegt dat ze eerst doet alsof ze haar man door dik en dun wil steunen, dat vind je een positieve eigenschap?

Nee, dat leek een positieve eigenschap.

Ik bedoel als dat het daadwerkelijk was.

Als het daadwerkelijk zo was, dan was het een positieve eigenschap.

Dat bleek niet zo te zijn dus dat vind je dan slecht. En dan gaat ze voor haar eigen belang zeg je.

Ja, uiteindelijk bleek het allemaal haar eigen belang te zijn want op een gegeven moment uit ze dat volgens mij ook in een discussie. Dan uit ze dat zij vindt dat zij voor het grootste deel verantwoordelijk is voor het feit dat hij president is geworden. Dat geeft wel aan wat voor beeld ze van zichzelf heeft.

Waarom vind je dat zo slecht van haar?

De wijze waarop. Als zij president wil worden of wat te zeggen wil hebben dan gaat ze zelf maar proberen president te worden. Dan stelt ze zichzelf verkiesbaar, bereikt ze wat en dan doet ze het maar op die manier. Ze doet het nu stiekem en achterbaks en daar hou ik helemaal niet van. Eigenlijk is zij precies het tegenovergestelde van wat president Palmer is. President Palmer is recht voor z'n raap en eerlijk in eigenlijk alles wat hij doet. Hij weet goed en kwaad van elkaar te scheiden en eventueel daarin moeilijke beslissingen te nemen of hij daar nu eventueel andere mensen blij mee maakt of niet. Dat heeft Sherry helemaal niet, die heeft één doel en dat is haar eigen doel. Hoe ze dat doel bereikt maakt eigenlijk geen reet uit, zij heeft eigenlijk geen eer en dat heeft president Palmer wel.

Dat zij voor haar eigen belang gaat vind je slecht en je zegt dat zij het tegenovergestelde van David Palmer – haar man – is. Zou je wat meer over David Palmer kunnen vertellen dan je net al vertelde?

Hij is de eerste zwarte president als het goed is, in 24. Het is gewoon een hele eerlijke man. Hij is eerlijk, gaat niet over lijken om er zelf beter van te worden. Hij is gewoon eerlijk en oprecht

en ik denk dat dat zijn beste eigenschappen zijn. Ik denk ook dat hij daardoor zo geliefd is als president in de serie en als personage.

Waar baseer jij dat op, dat hij zo goed en eerlijk is?

Op de wijze waarop hij beslissingen neemt. Net zoals nu in deze aflevering dat hij er achter komt dat Jack Bauer die familie wil vermoorden en dat hij weet dat het de enige manier is om achter de antwoorden te komen, maar dat het gewoon niet strookt met zijn wereld van goed en kwaad. Ik denk dat het ook niet strookt met de meeste mensen hun beeld van goed en kwaad en dat hij dan die moeilijke beslissing neemt door te zeggen van: "hey Jack, het gaat gewoon niet gebeuren" dat Jack dan een andere beslissing neemt is weer een ander verhaal, maar hij kan er gewoon niet mee leven en dan gaat het ook niet gebeuren.

Dat hij daar gevoel voor heeft vind je dan wel positief.

Absoluut. Ik bedoel, je kan niet proberen de wereld te verbeteren en zelf de dingen doen die misdadigers doen. In principe was hij geen haar beter geweest dan een terrorist als hij dat had toegestaan.

In de verhaallijn van het Witte Huis zit Sherry Palmer waarvan jij zegt dat ze haar eigen belang nastreeft en Palmer als eerlijke oprechte man. Toch geeft Palmer wel opdracht om Roger Stanton van de CIA te martelen. Wat vind je daar van, dat hij dat doet.

Dat vind ik lastig. Ik weet niet precies meer wat de reden daar van was, maar er zijn volgens mij genoeg aanwijzingen om aan te nemen dat hij er daadwerkelijk wat vanaf weet. Met de informatie die de president had was het gewoon gerechtvaardigd om die man te gaan martelen en nu is martelen niet de beste tactiek, maar soms moet je wel. Kijk, die Roger Stanton is zelf verantwoordelijk. Zoals ik al zei weet ik niet precies welke informatie ze hadden, maar ze hadden op dat moment volgens mij genoeg informatie om aan te nemen dat hij flink de vinger in de pap heeft om het presidentschap over te nemen of in ieder geval iets te maken heeft met die terroristische aanslagen. Als hij daar zelf voor verantwoordelijk is, dan is het niet zo erg om hem te martelen, maar met die familie van Syed Ali, die mensen zijn niets anders dan familie van die man. Die hebben zelf geen vinger in de pap met die aanslagen, die hebben zelf nog nooit een pistool in handen gehad, voor zover ik weet in ieder geval. Dus die mensen zijn daadwerkelijk onschuldige burgers en die Stanton is geen onschuldige.

En die is niet onschuldig omdat er bewijs is?

Ja precies.

Wat vind je er van dat Palmer daar opdracht toe geeft. Je zegt namelijk dat Roger Stanton zelf verantwoordelijk is dus dat hij het kan verwachten, maar je zei net dat je Palmer een eerlijke oprechte man vindt en toch geeft hij opdracht om Roger Stanton te martelen. Waarom doet hij dat dan denk je?

Omdat hij daar dus wel een goede reden in ziet. Hij weegt dat gewoon af, hij hoeft de beslissing niet leuk te vinden, maar hij blijft een president. Je kan niet alleen maar mooie beslissingen

nemen dat mensen minder belasting gaan betalen. Je moet af en toe ook dingen doen die misschien niet fijn zijn om te doen, maar op dat moment zit er wel een goede reden achter. Dat vind ik zo belangrijk. Dat hij daadwerkelijk gewoon goed af weegt.

Dan de verhaallijn van de bom. Zou je eens kunnen vertellen hoe die verhaallijn verloopt vanaf het moment van de arrestatie van de terrorist en hoe het dan verder gaat.

Ze arresteren die terrorist en dan gaan ze hem ondervragen c.q. martelen om achter de informatie te komen met betrekking tot die bom. Ze proberen eerst nog die zus uit te spelen tegen haar eigen zus, nou ja het is niet echt uitspelen, ze proberen het op een andere manier om in ieder geval te achterhalen waar zij is want zij is hoogst waarschijnlijk op weg naar die bom. Dan komt die zus er dus achter dat zij inderdaad de moordenaar is geweest van die vriend van d'r. Met die vader zitten ze nog even te praten over hoe het met die zus is. Zij is na de dood van d'r moeder een tijdje weg geweest. Dan zal ze wel in zo'n rekruteringskamp hebben gezeten en dan gaan ze in een laatste wanhopige poging [maakt zin niet af]. O een imam laten ze nog even praten met die Syed Ali. In de hoop dat hij hem met geloof kan overreden waar de bom is. Dat lukt ook niet en dan gaan ze in een laatste wanhopige poging die moord op zijn kinderen ensceneren om hem te overreden de locatie van de bom te vertellen.

Wat vind je van de arrestatie van de terrorist, hoe dat verloopt? Van hoe Jack Bauer dat aan pakt.

Goed, absoluut. Hij gaat alleen dat vind ik sowieso al dapper, maar het is op dat moment ook de beste beslissing. Als jij met zes man in een rijtje gaat lopen met zo'n SWAT-team; allemaal mensen met zware kisten en zware wapens, dan maakt dat een hoop herrie. Het is gewoon duidelijk dat die man bereidt is zijn eigen leven te nemen om een hoger doel te bereiken en dan moet je gewoon af en toe wat harder aan de bak en zal je af en toe wat dingen moeten doen die niet helemaal stroken met wat de meeste mensen goed of kwaad vinden, maar ik vond het gewoon een hele goede aanhouding. Het is natuurlijk uiteindelijk zo dat het geweld dat hij gebruikt tegen die man alleen maar is om te zorgen dat die man niet zichzelf van kant maakt. Op zich een hele nette aanhouding, ik kan me daar wel in vinden.

Je zegt dat hij bereidt is om zijn eigen leven te geven voor een hoger doel, Jack Bauer. Kun je daar wat meer over vertellen?

Als hij bezig is met zijn werk is hij gewoon zo bezeten door het doel wat hij bereikt. Hij kan daar gewoon moeilijke beslissingen in nemen en of het nou zijn eigen leven of iemand anders z'n leven kost hij zal zijn doel bereiken. Hij is heel erg gepassioneerd in het werk dat hij doet. Dat zal ook wel komen doordat zijn vrouw dood is en niets meer te verliezen heeft, maar dat is weer een ander verhaal. Hij is gewoon te trouw, hij is echt een trouwe hond. Met betrekking tot de staat zal ik maar zeggen. Dat zie je natuurlijk ook in die verdere seizoenen, hij wordt in principe natuurlijk keer op keer genaaid. Keer op keer is hij de lul en altijd zet hij zijn eigen belangen opzij voor een ander. Of voor Amerika of voor wat dan ook. Hij zet zichzelf altijd op de tweede plaats.

Wat vind je daar van?

Aan de ene kant heel nobel en aan de andere kant, als je zo vaak door je eigen land genaaid wordt hoeveel wil je er dan nog voor over hebben. Het is een beetje moeilijk.

Maar op zich wat vind je er van dat hij zo trouw is aan de staat?

In dit geval is het doel goed dus dat vind ik top. Ik vind het wel kicken zo'n echte strijder een soort laatste der Mohikanen. Iedereen is om te kopen, bereidt iets te laten voor genoeg geld of genoeg plezier. Hij niet, hem koop je niet om en hij gaat gewoon tot het bittere eind. Dat vind ik strak.

En wat is dan Jack Bauer's drijfveer. Zoals ze het in het Engels zeggen: 'What makes him tick'?

Ik denk zijn rechtvaardigheidsgevoel. Hij is heel erg zwart-wit: dit is goed en dit is slecht en als je slecht bent maakt het niet uit wat ik je aan doe om te zorgen dat je stopt met je criminele activiteiten of wat dan ook. Ik denk zijn rechtvaardigheidsgevoel, zijn vaderlandslievendheid ook een beetje.

Zou je wat meer kunnen vertellen daarover. Over dat rechtvaardigheidsgevoel of de vaderlandslievendheid, waar blijkt dat dan uit?

Het blijkt uit het feit dat hij op geen enkel moment zijn doel laat schieten wat ze hem ook aanbieden, geld of wat dan ook. Al martelen ze hem, hij geeft gewoon nooit op tot zijn eigen dood. Dat geeft wel aan dat je bereidt bent om te sterven voor je doel. Ik geloof dat hij in de serie al drie keer is gereanimeerd en op sterven na dood was. Dat geeft wel aan [maakt zin niet af]. Het kan ook zijn dat het niet eens vaderlandslievendheid is, het kan ook zijn dat 'ie gewoon van zichzelf zo koppig is. Maar het geeft wel aan dat je een sterke man bent ja.

Na de arrestatie binden ze Syed Ali vast en dan zeg je dat de imam komt. Zou je wat meer over dat gesprek kunnen vertellen?

De imam beroept zich op het feit dat in de Koran staat dat Allah zegt dat onschuldige mensen, *non-combattants*, niet gedood mogen worden en dan geeft Syed Ali aan van: hey, we hebben gewoon allebei een andere interpretatie van de Koran en we stoppen met dit debat en dan geeft de imam nog aan dat het niet mag van Allah en dan zegt Syed Ali dat ze dat dan wel bespreken als ze in het paradijs zijn.

Wat vind je daar van?

Ik vind het op zich wel mooi gedaan. Ik bedoel, allebei hetzelfde geloof en duidelijk een andere interpretatie van hoe dat geloof beleefd zou moeten worden. Eén vredelievende imam en één niets ontziende terrorist, dat vind ik wel grappig, goed gedaan.

En wat vind je inhoudelijk de discussie?

Een hele korte discussie, maar op zich wel redelijk duidelijk. Het is een moeilijke actuele discussie.

Wat is jouw mening over wat ze zeggen, van de standpunten die ze innemen.

Nou ja weet je in de context van de serie is het logisch dat Syed Ali het standpunt inneemt anders had hij nooit de stappen genomen om de bom af te laten gaan en van de imam, als hij oprecht is, is het ook weer logisch dat hij er zo tegenaan kijkt. Naar mijn idee is de manier waarop de imam er naar kijkt, naar de islam een stuk beter dan hoe de terrorist er tegenaan kijkt. Lastig. Een eeuwige discussie. Ik bedoel ik denk dat je dat in elk geloof hebt, die strubbelingen. De kruistochten waren ook niet de meeste prachtige manier om het christendom te belijden dus ik denk dat je die discussies toch wel houdt.

Uiteindelijk werkt het niet om Syed Ali te overtuigen...

Dat had ik ook niet verwacht.

Waarom niet?

Die man is zo bezig met zijn geloof en bezig met zijn mening hoe het geloof beleden moet worden, daar gaat één imam geen verandering in brengen. Dat ging gewoon niet gebeuren. Als hij bereid is om al die pijn en marteling te nemen, want hij was al half aan 'bonken' geslagen', dan gaat die imam met zijn vriendelijke praatjes er ook geen verandering in brengen.

Toch halen ze de imam erbij. Wat vind je daar van terwijl jij zelf aan geeft dat het geen zin heeft.

Het geeft ook weer aan hoe netjes Jack Bauer stiekem toch is. Hij had ook kunnen zeggen: "zoek het maar uit, we gaan je niet gebruiken en we gaan het op mijn manier doen." Ik denk dat het toch ... ja toch eerst op een andere manier proberen.

Dan volgt er een scene met de vader van die twee vrouwen en dan gaat het over Marie, hoe die gerekruteerd en gehersenspoeld is. Wat vind je van dat verhaal?

Ik vind het dus juist onwijs sterk omdat het in het echt ook zo gaat. Die extremisten pakken mensen die op enig moment slecht in hun vel zitten of makkelijk beïnvloedbaar zijn en dan rekruteren ze je. Het klopt ook dat mensen die normaal een hele sterke mening hebben op het moment dat ze gerekruteerd zijn in een keer hun mening niet zomaar meer verkondigen. Misschien door m'n werk ofzo, maar daarom vind ik dat gewoon heel netjes gedaan.

Kun je daar wat meer over vertellen, over je werk?

Ik weet wel zeker dat het door mijn werk komt. Ik krijg in m'n werk [maakt zin niet af]. Zeker sinds 11 september zijn wij ook allemaal redelijk ingelicht, redelijk ingelicht niet meer dan dat. Je weet er nooit alles van. Maar redelijk ingelicht over hoe het gaat, want wij moesten ook alert zijn op hoe en of mensen gerekruteerd werden of niet of dat soort dingen op gingen vallen. Dus daarin komt naar boven dat het op die manier gaat.

Dus je vind dat wel realistisch of aannemelijk hoe doe zus dan zo geworden is?

Ja absoluut.

En dan, wat vind je er van dat die zus zich heeft laten rekruteren?

Dat vind ik natuurlijk weer heel slecht, maar op dat moment had het te maken met de dood van haar moeder. Dat zij op dat moment vatbaar is voor dat soort dingen is even rottig voor haar. Aan de ene kant denk je: gebruik je gezonde verstand, maar aan de andere kant is het zo dat de mensen die haar rekruteren precies weten wie ze moeten uitzoeken en op welke manier ze het moeten aanpakken. Dus ja dat is een beetje moeilijk. Het zit een beetje in het midden. Dus aan de ene kant dom van haar, maar aan de andere kant weten die mensen heel goed wat ze doen als ze zo iemand rekruteren.

Die vader en de andere zus, Kate, weten er niks vanaf dat Marie fundamentalistisch is geworden. Wat vind je er van dat hun niks is opgevallen, kun je je dat voorstellen?

Ja, weet je wat het is. Dat geeft die vader ook wel aan dat ze op dat moment in een lastig parket zaten met betrekking tot de dood van die moeder en dat ze eigenlijk gewoon blij waren dat ze terug was. Natuurlijk snappen ze wel dat er wat aan de hand was. Het is natuurlijk ook moeilijk om voor te stellen dat je zus – een blanke vrouw – dat die zich laat rekruteren voor moslimdoeleinden. Ik kan me wel voorstellen dat je dat er niet meteen achter zoekt. Zeker aangezien ze voor de rest gewoon vrolijk was en met die gozer ging trouwen. Ze speelde natuurlijk gewoon mooi weer. Ja moeilijk.

Daarna gebruikt Jack Bauer een andere methode, hij brengt het gezin op de televisieschermen. Kun je wat meer vertellen over wat er gebeurt en wat hij doet?

Hij belt met het land waar die Syed Ali vandaan komt, of ja hij belt, weet ik veel wat 'ie doet. En dan zorgt hij dat die familie daar op een rijtje in de kamer wordt gezet en dan dreigt 'ie ze dood te maken op het moment dat Syed Ali niet vertelt waar die bom is. En ja aan de ene kant ... ja het is niet netjes. Maar het mooie is dat die Jack Bauer zo gedreven is in zijn doel dat je op dat moment nog denkt dat hij het gaat doen ook. Want hij neemt niet altijd de meeste de tactische beslissingen, of tenminste beslissingen waarvan je denkt dat het de juiste zou zijn. En dat vind ik zo kicken dat je denkt dat Jack Bauer klakkeloos die familie overhoop laat knallen. Dat vind ik wel kicken als je dat hebt bij een personage.

Wat vind je er van dat hij het op die manier doet?

Ik weet nu natuurlijk hoe het af is gelopen, maar op zo'n moment zit je helemaal van, hoe kan 'ie dat doen, maar aan de andere kant zit je ook weer, van ja drie mensen opofferen voor miljoenen... heel moeilijk, neem die beslissing maar eens. Dus ja, hoe hij het uiteindelijk heeft uiteindelijk heeft gedaan vind ik top. Zeker omdat hij zo principieel is dat hij die familie niet echt laat afmaken en dat hij probeert met in scene te zetten. Met alle gevolgen die dat weer kan hebben, als het computersysteem niet goed werkt komt het niet goed over en weet 'ie nog niks. Dan heeft zijn plan gefaald. Ik vind het een hele dappere beslissing.

Je zegt drie mensen tegenover dat van miljoenen, neem jij die beslissing dan eens.

Ja moeilijk, lastig. Zoals hij het nu heeft gedaan had ik het best willen doen. Of ik echt bereid was geweest om onschuldige mensen en dus de opdracht te geven een onschuldig kind af te maken? Ik weet niet of ik dat kan, ik denk ook dat ik dat niet kan. Ik denk niet dat ik die beslissing had kunnen nemen, misschien als ik zo verbitterd was als Jack. Om het te laten doen dan.

Je zegt misschien als je zo verbitterd zou zijn als Jack, hoe bedoel je dat precies?

Jack z'n vrouw is natuurlijk dood gegaan doordat 'ie voor CTU werkte en hij heeft natuurlijk gewoon een hele hoop dingen gezien. Die man is *special forces* geweest, je kent het wel het hele jadajada weet je. Die man heeft gewoon een hele andere insteek, sowieso wat zwart-witter dan de rest denk ik. Maar ja. Ja. Een moeilijke beslissing.

Doordat hij verbitterd is kan hij makkelijker zo'n beslissing nemen?

Ja ik denk het wel. Ik denk als je niet zo heel veel gevoel hebt bij zaken dan kun je veel makkelijker zo'n beslissing nemen, dat weet ik wel zeker. Stel je maar eens voor dat je voor het eerst van je leven iemand een klap moet geven, dat gaat niet zo makkelijk. Maar als je al eens eerder een klap hebt gehad. Dan ben je dus bang om weer een klap te krijgen, maar dan geef je ook makkelijker iemand anders weer een klap. Dat heeft gewoon allemaal te maken met de levenservaring die je in je rugzakje hebt zitten.

Dus Jack Bauer is door zijn ervaring beter in staat geworden om moeilijke beslissingen te nemen?

Dat denk ik wel. Ook omdat hij natuurlijk gewoon beter naar het grote geheel kan kijken. Dat is dus het leven van drie mensen tegenover dat van miljoenen.

Hij doet het uiteindelijk niet. Dat vind jij een heel erg ingenieuze oplossing. Maar je wist toen we keken dat het nep was, hoe was dat de eerste keer?

Toen ik het voor het eerst zag, dan zit je wel van mijn god wat gaat 'ie doen. Het hele verhaal van wat we net hebben besproken gaat dan door je hoofd. Zou jij het doen? Vind je dat kunnen? Drie mensen voor miljoenen? Maar het is een onschuldig kind. Dat laat je gewoon op het puntje van je stoel zitten bij zo'n aflevering, dat is wat zo'n aflevering zo kicken maakt.

Uiteindelijk slaat Syed Ali door en vertelt hij waar de bom is. Wat vind je daar van?

Lastig, dat is ook een moeilijke. Aan de ene kant denk je van ja hij is wel bereid om het leven van miljoenen op te offeren, maar zijn eigen kinderen dan weer niet. Een beetje lafhartig, dat is wat ik er van vind. Ik vind het wel fijn hoor dat hij het vertelt, want we willen natuurlijk allemaal dat Jack Bauer wint, maar aan de andere kant vind ik het laf. Dat meen ik echt.

Laf omdat?

Hij vindt miljoenen Amerikanen dood maken om zijn eigen doel te bereiken geen probleem, maar zijn eigen kinderen zoontjes en zijn vrouw verliezen dat is dan weer te erg. Dat vind ik altijd een beetje triest. Dat zijn van die mensen die met gemak andere mensen laten sterven,

maar niet als het om zichzelf gaat. Als hij de kans krijgt zal hij ook niet dood gaan in die nucleaire aanval want hij was echt niet van plan om erbij te zijn als die bom af ging.

Waarom denk je dat?

Dat denk ik gewoon. Het is gewoon zo'n Bin Laden type, die stopt er geld in, die regelt dat allemaal en iemand anders mag er voor sterven. Ze zien zichzelf natuurlijk wel als belangrijke leider die moet zorgen dat de oorlog doorgevochten blijft worden. Ze zien zichzelf niet als vervangbaar en anderen wel. Ik bedoel, Bin Laden gaat zelf echt geen bomvest aantrekken en een gebouw binnen lopen. Dat gaat gewoon niet gebeuren, dat gaat gewoon niet gebeuren. En zo'n type is hij ook.

Je zegt zijn eigen belang zijn kinderen, daar kiest hij voor, en dat vind je niet goed.

In de context van zijn doel vind ik dat gewoon niet kloppen. Hij hoort gewoon bereid te zijn om alles op te offeren om die bom af te laten gaan en dat is dus ook inclusief zijn eigen kinderen.

Heb je een idee over wat Syed Ali wil bereiken?

Hij zal willen bereiken dat de moslims met rust gelaten worden, dat zal wel zijn uiteindelijk doel zijn denk ik. Dat de moslims hun eigen ding kunnen doen zonder dat Amerika er wat tegenin brengt. Amerika heeft natuurlijk overal een vinger in de pap, ze bemoeien zich overal mee. Met Irak bij wijze van spreken en dergelijke. Dus ik denk dat zijn doel hun met rust laten is. En misschien dat ze Israël dan kunnen binnenvallen, weet ik veel. Zij zullen ook wel naar een groter geheel kijken, ik weet niet meer precies wat zijn doel was.

Ik bedoel te vragen of jij er een interpretatie over hebt.

Dat Amerika stopt met de schijnheilige rol die ze in de wereld hebben. Ze wijzen overal naar en alles vinden ze slecht terwijl Amerika het grote land van Sodom en Gomorra is. Dat is natuurlijk zo. Alles is slecht, porno is slecht, je mag geen billen op MTV, maar zelf hebben ze de grootste porno-industrie ter wereld. Weet je. Ik denk dat het gewoon de strijd is tegen de hypocrisie van Amerika. Amerika kan alles doen wat ze willen en elk ander land die wat verkeerd doet is de lul, ik denk dat 'ie wil dat dat stopt.

Wat vind je daar van?

Kijk in het echt, ik heb een hekel aan terroristen, laten we dat voorop stellen, maar Amerika heb ik op dit moment ook een verschrikkelijke hekel aan. Bush is een eerste klas randdebiel. Die man had nooit op de presidentsstoel moeten zitten. Het zegt ook wat over de Amerikanen dat ze hem voor de tweede keer herkiezen, dat geeft alleen maar aan hoe dom de Amerikanen zijn. Amerika is gewoon schijnheilig. Wat was er nou op een gegeven moment... als Amerikanen voor een tribunaal in Nederland moesten komen dan zou Amerika gewoon Nederland binnen vallen en die gasten terug halen... nou ja... Dat geeft gewoon aan, iedereen moet voor een internationaal gerechtshof komen, maar Amerikanen staan boven de wet. Welke wet dan ook, van welk land of de hele wereld. Amerika is gewoon hypocriet en die snijden zichzelf echt nog wel een keer in de vingers.

Dus je kan je in het doel van Syed Ali wel vinden, jij gaat geen bom laten ontploffen natuurlijk, maar op zich de idealen?

Nou ja, dan kom je weer bij het andere gedeelte. Ik heb ook een hekel aan de islam. Niet eens alleen aan de islam en dat klinkt misschien een beetje bot zoals ik dat nu ga brengen, maar ik ben over het algemeen nogal ongenueanceerd, ik heb een hekel aan alle geloven. Geloven belemmeren bijna alleen maar mensen. Waarom zou een nepgeloof of een geloof waarvan niemand ooit kan bewijzen dat degene die dat heeft gepredikt echt heeft bestaan, waarom zou nodig zijn om mensen uit te leren goed of slecht met elkaar om te gaan. We snappen toch allemaal wel dat we elkaar geen pijn mogen doen en niet mogen stelen. Daar hebben we toch geen Bijbel of Koran voor nodig? Wat is bij wijze van spreken de meerwaarde van wel of geen varkensvlees eten, wat maakt mij dan een beter mens? Dat ik wel of geen varkensvlees eet. Al dat soort dingen kan ik me gewoon niet in vinden, het belemmert mensen. Zoals in Afrika gaan er allemaal mensen dood aan AIDS en waarom? Omdat de paus al jaren niet durft te roepen dat ze condoms moeten gebruiken. Dat kan gewoon niet. Dat is onacceptabel.

Wat ik dan eigenlijk wil weten is in welke mate je jezelf dan wel met Syed Ali identificeert. Omdat ik in je antwoord over zijn doel en Amerika in je antwoord bespeur dat je het er wel mee eens bent.

Ja. Alleen de wijze waarop hij het doel wil bereiken daar kan ik me niet in vinden. Dus ik snap dat hij wil dat Amerika stopt met zijn schijnheilige rol in de wereld, maar de manier waarop hij dat doel wil bereiken is voor mij ook onacceptabel want je gaat niet miljoenen onschuldige onwetende mensen ombrengen om een doel te bereiken.

Je zegt dat geloof niet nodig is om te weten wat goed en slecht is, maar toch vind je die scene met de imam wel een goede scene.

Ja, omdat ik het wel mooi vindt. Twee uitersten in een groep om die tegenover elkaar te zien en elkaar met argumenten elkaar te overreden. Dat vind ik gewoon mooi, ik hou van een mooie discussie.

Ik vraag het niet om je betoog onderuit te halen.

Nee hoor, dat idee heb ik ook helemaal niet.

Waar we het net al even over hadden. De bom en de miljoenen levens die gered kunnen worden. Daar hebben Palmer en Mike een discussie over. Weet je nog ongeveer hoe die discussie gaat?

Ja een beetje. Die president Palmer zegt gewoon dat hij vindt dat het niet kan en die Mike is adviseur dus zijn werk is advocaat van de duivel spelen. Die geeft gewoon heel duidelijk aan dat het niet anders is dan een ziekenhuis naast een wapenfabriek, als die wapenfabriek er zit en je kunt er levens mee redden blaas je ook die wapenfabriek op ookal weet je dat je daarmee het

ziekenhuis kunt beschadigen en onschuldige levens pakt. Maar dan kom je weer bij een aantal levens bij miljoenen levens, dat is echt een hele moeilijke beslissing.

Wat vind je van de posities die zij innemen, je zegt dat Mike de advocaat van de duivel is. Doet hij dat dan puur vanuit zijn rol of denk je dat hij dat echt vindt?

Aan de ene kant denk ik dat hij het vanuit zijn rol doet, maar aan de andere kant is die man natuurlijk gewend om beslissingen in de context van een groter geheel te zien. Dus hij zal gewoon moeten kijken naar, ik heb een bepaalde situatie en hoe ga ik die oplossen en wat doet mijn beslissing met het grotere geheel. Ik denk dat je dat sowieso moet doen als je een leider bent of iemand achter de schermen bij dat soort grote beslissingen. Het moet sowieso besproken worden hoe slecht of pijnlijk dat soort beslissingen ook kunnen zijn, je zal het moeten bespreken. Wat de opties en gevolgen zijn van dergelijke beslissing, dus ik snap hem heel goed.

Neemt Palmer nou de juiste beslissing door te zeggen dat wat Jack wil niet mag?

Ik denk dat er in deze geen juiste beslissing is. Vanuit zijn persoon begrijp ik hartstikke goed dat hij zegt dat het niet zou kunnen en dat maakt hem – daar hebben we het over gehad – een oprecht en eerlijk man, maar aan de andere kant kun je natuurlijk zeggen van, joh gast je bent president dus je moet zo'n beslissing kunnen nemen. Ik denk dat er in deze geen goed of kwaad is, welke beslissing hij ook had genomen, het is allebei te begrijpen.

Het is allebei te begrijpen, maar uiteindelijk verzint Jack Bauer een list om allebei de beslissingen te nemen...

Hij had die list waarschijnlijk al bedacht, maar naar mijn idee had Jack Bauer beter volledige informatie kunnen geven, want eigenlijk komt het er op neer dat 'ie de juiste beslissing neemt in de morele context omdat Jack Bauer die ook al had genomen. Jack Bauer was ook niet bereid om onschuldige kinderen kapot te maken voor zijn doel. Dat vind ik aan de ene kant gezien de rol van Amerika, Jack Bauer en de president in 24 wel de juiste beslissing, want anders maak je jezelf net zo slecht als de terroristen. Ook al vind ik er ook wel wat voor te zeggen als ze het er wel voor over hadden gehad. Het is gewoon heel moeilijk, ik denk dat je daar gewoon eeuwen over kan blijven discussiëren.

Zeg er dan eens iets over dan, als ze het er wel voor over hadden gehad.

Als ze het er wel voor over hadden gehad had ik het ook begrepen. Gewoon om het feit dat zij miljoenen Amerikanen willen redden. Dan had je Jack Bauer en de president misschien een lul gevonden, maar aan het einde van de dag als ze die nucleaire bom stoppen en dus het leven van miljoenen mensen redden... Ja dan kun je achteraf zeggen je bent een hufter want je hebt onschuldige mensen dood gemaakt, ja maar dat had die Syed Ali ook kunnen voorkomen. Uiteindelijk had Syed Ali ook kunnen zeggen: "hier is de bom maak alsjeblieft mijn kinderen niet dood". Hij had er hoe dan ook één dood moeten maken, als hij het niet zo had geënceneerd, om te zorgen dat hij geloofwaardig was. Zoals ik al zei is voor allebei de beslissingen wat te zeggen en als ze het hadden gedaan had het in de context van het grote

geheel ook een goede beslissing geweest, maar of je nog met jezelf kunt leven dat is weer een ander verhaal. Uiteindelijk moet je jezelf ook nog in de spiegel kunnen kijken.

Is er ook nog een andere oplossing mogelijk?

Met martelen had je het niet uit hem gekregen want die man gaf aan dat 'ie bereidt was om te sterven. Ik denk niet dat er nog een andere oplossing mogelijk was. Of je moet geluk hebben dat de sporen die je vindt – uiteindelijk komen ze achter dat vliegtuig – dan moet je maar geluk hebben dat je op tijd bent met het vinden van je sporen. Er was een andere oplossing: de aanwijzingen volgen en je zaak oplossen en hopen dat je er op tijd bij bent, maar een zaak los je normaal gesproken ook niet op in een paar uur. Dus die Syed zelf was de beste troef die ze hadden. Ik denk wel dat ze die uit moesten spelen.

Ze hadden niet via Roger Stanton of die zussen verder kunnen komen?

Die ene zus sowieso niet want dat hebben ze geprobeerd en die andere zus moet je eerst maar zien te vinden en daar kwamen ze pas achter op het moment dat Syed Ali aan gaf wat ze van plan waren en waar vandaan. Dus nee die had je niet gevonden want haar telefoon was weg en je had geen andere manier om haar te vinden. Nee ik denk niet dat er een andere oplossing was. Je moet geluk hebben, dat die Roger Stanton doorbreekt, maar ja dan moet je eigenlijk heel cru in percentages gaan kijken. Die man heeft training gehad om gemarteld te worden, zal hij door slaan ja of nee? Als hij echt zo fanatiek is gaat hij echt niet door slaan want ze waren al een paar uur bezig met martelen. Dan zeg ik: veel succes.

Het woord marteling is al een paar keer gevallen. Wat vind je er van dat die Roger Stanton en Syed Ali worden gemarteld, dat Jack Bauer dat doet bij Syed Ali?

Ja weet je, dat is altijd een moeilijke discussie. Ik vind het goed. Ik denk dat als je hele goede aanwijzingen hebt en het echt zeker weet, dus aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid hebt dat iemand daar echt wat vanaf weet, dan denk ik dat je soms zulke dingen gewoon moet doen. Het gaat gewoon niet werken als je aan iemand vraagt, kijk stel jij bent een terrorist en een aanslag aan het plannen en ik zeg tegen jou: meneer wil je me alsjeblieft vertellen ben je die terroristische aanslag aan het plannen en wat ga je doen? Er gaat dan helemaal geen dreiging van mij uit en dan zeg jij: nee. Dan vraag ik: meneer wil je voor de verklaring tekenen en dan zeg jij: ja hoor. Dan ga je terug je cel in en krijg je van mij een tosti. Dat kan niet, dat gaat niet en zeker niet bij zulke belangrijke beslissingen dan denk ik dat je gewoon tot marteling over zult moeten gaan, maar dan vind ik wel dat je daarbij heel voorzichtig zal moeten zijn. Dat is die *thin red line*, wanneer ga je martelen en wanneer ga je niet martelen? Hoeveel aanwijzingen moet je hebben om iemand te kunnen martelen? Dat is een hele moeilijke discussie. Maar ik vind martelen op zich geen probleem als je genoeg aanwijzingen hebt dat iemand er genoeg vanaf weet. En je moet ook met een open instelling die marteling in gaan, je moet niet van iemand al wat te horen willen krijgen wat je al denkt dat hij weet. Dus je stelt één gesloten vraag waar je antwoord op wil hebben.

'Waar is de bom'.

Ja oké, maar in dit geval gaat het om het grote geheel. In dit geval is dat heel erg belangrijk, maar als je een bekentenis van iemand af wil dwingen alleen maar om die bekentenis te krijgen zonder dat het jou wat uit maakt of hij het heeft gedaan of niet. Die bekentenis krijg je altijd, want de meeste mensen breken onder marteling. Die bekentenis zul je altijd krijgen, mensen doen alles om de pijn te laten stoppen. Je moet dus wel heel goed weten wat je doet.

Je zegt dat je met marteling op zich niet zo'n probleem hebt, maar dat je wel zeker moet weten dat iemand iets weet. Dat je niet een onschuldige martelt. Maakt het nog uit wat iemand weet? Syed Ali weet iets over een bom waarbij miljoenen mensen kunnen omkomen.

Ja dat vind ik wel belangrijk, het moet inderdaad ten bate staan van het grote geheel. Je kan niet iemand gaan martelen bijvoorbeeld omdat je wil weten of hij iemand heeft vermoord. Je wil nu daadwerkelijk informatie hebben. Om een bekentenis te krijgen van iets wat al heeft plaats gevonden vind ik marteling niet op z'n plaats, dus als ik van jou wil weten of je jouw schoonmoeder hebt vermoord vind ik niet dat je iemand moet martelen. Dat heeft helemaal geen meerwaarde, je redt daar nooit meer iemand mee. Wat gebeurt is dat is gebeurd, dan moet je beter naar het bewijs gaan kijken en dan zul je achter de dader komen, maar als je er daadwerkelijk miljoenen mensen mee kan redden vind ik marteling absoluut terecht. Dan had ik waarschijnlijk hetzelfde gedaan hoe grof dat ook klinkt.

Als ik het samenvat zeg je over het Witte Huis dat Sherry Palmer weer bezig is met een soort complot tegen de president en dat vind je slecht omdat ze dat uit eigenbelang doet. Daarna zeg je dat je haar echt een monster vindt dat zij verrot is. Daar heb je toen al wat over gezegd, dat je dat vind omdat ze dat uit eigen belang doet. Maar goed als iemand iets uit eigen belang doet is iemand niet perse verrot echt.

Ja, maar zij gaat over lijken.

Kun je daar wat meer over vertellen?

Wat was er nou op een gegeven moment ook al weer? Zij had ook een zaak in de doofpot gestopt met de zoon van president Palmer. Daar is hij helemaal niet over ingelicht, ze neemt al beslissingen voor hem om hem president te maken. Ze is niet bereid om te consolideren om haar doel te bereiken, president Palmer zou hebben gezegd: dit is er gebeurt en daar ga ik eerlijk in zijn en als ik dan geen president wordt is dat jammer. Zij heeft dat niet, zij heeft het gevoel niet. Zij heeft geen geweten, daar blijf ik bij.

President palmer, ik vervolg mijn samenvatting, staat daar tegenover omdat hij wel een geweten heeft. Jij zegt dat hij goed en kwaad wel kan scheiden en hij is eerlijk en oprecht. Vind je dat in het algemeen goede eigenschappen eerlijk en oprecht zijn en goed en kwaad kunnen scheiden of is het wel specifiek omdat hij president is?

Ik vind goed en kwaad kunnen scheiden sowieso belangrijke eigenschappen voor iedereen. Als je dat niet kan ben je bereid om mensen dood te maken of om geld te stelen of weet ik het. Goed en kwaad kunnen scheiden en er daadwerkelijk wat mee doen vind ik belangrijke eigenschappen.

Dat zijn functie president is draagt dat dan nog bij aan de mate waarin je hem waardeert?

Ja, omdat het bijvoorbeeld heel makkelijk is om iemand dood te maken als je er niet bij bent. Je zet een handtekening en er gaat iemand dood. Hij hoort dan bijvoorbeeld dat Jack Bauer bereidt is om dat te doen en dat kan het ene oor in gaan en het andere uit, maar hij doet er wat mee. Hij geeft aan wat hij daar van vindt en dan de beslissing nemen om het dan niet te doen. Dat vind ik heel goed en het is ook heel belangrijk in een president.

Ik vraag het omdat er wel meer personages zijn die goed en kwaad kunnen scheiden.

Ja ik begrijp wat je bedoelt. Dat die Kate goed en kwaad kan scheiden is niet zo interessant, het maakt haar wel een goed mens, maar het is inderdaad niet zo interessant. Dus je hebt wel gelijk als je zegt dat het feit dat hij president is dat nog belangrijker maakt dat hij goed en kwaad kan scheiden wel belangrijker.

Dan hebben we het even over de bom gehad en dan noem je Jack Bauer heel erg dapper en je zegt dat hij niets te verliezen heeft. Ik bespeur daar, voor mezelf, een soort tegenstrijdigheid in want iemand die niets te verliezen heeft en dan zichzelf opoffert is dat dan nog dapper te noemen? Wat maakt Jack Bauer dan zo dapper?

Of hij niets te verliezen heeft of wel... kijk maar eens in die loop en wees maar bereidt die kogel te slikken, of je familie nu dood is of niet. Ik geef het je te doen. Hoe dan ook blijft het dapper.

Dus hij heeft altijd nog zijn eigen leven?

Precies. Ik zou het niet zo makkelijk doen. Ik kan nu zeggen dat ik een hele bink ben, maar als het moment daar is en ik zit vastgebonden aan die stoel en ze gaan mij slaan en snijden dan vraag ik me af hoe dapper ik dan nog ben. Hoe belangrijk mijn principes dan nog voor mij zijn.

Wat je ook waardeert is zijn rechtvaardigheidsgevoel. Is dat hetzelfde als de waardering voor David Palmer's rechtvaardigheidsgevoel?

Ja, want hij is degene die de rottige beslissingen moet uitvoeren. Hij moet op elk moment snel inschatten wat een situatie is en hij moet hele rottige dingen doen om een bepaald doel te bereiken en dat is op zich wel bewonderenswaardig. Dan is het weer andersom. Ga jij maar eens iemand vastbinden aan een stoel en ga 'm maar eens pijn doen om je doel te bereiken. Ook dat zou ik niet zomaar kunnen.

Daar zullen de meeste mensen inderdaad wel moeite mee hebben.

En dat is het ook. Je ziet gewoon dat het zijn tol eist. Dat zie je dan later in de seizoenen, hij is gewoon helemaal verrot van de slechte dingen die hij moet doen voor een bepaald doel en dat is ja... knap. Vervelend voor 'm, maar ook knap.

Dan nog even over Kate Warner, wat vind je van haar?

Op zich is het een aardige griet een beetje panisch. Ik vind het een goed personage, het is leuk alleen op sommige momenten denk ik: wat doet ze daar. Bijvoorbeeld als hij die vent gaat

martelen en hij heeft net gedaan alsof hij zijn zoon heeft doodgeschoten en die Kate komt er weer aan lopen en die begint hem dan aan te vallen van hey hoe durf je dat te doen. Zo'n burger, die eigenlijk buiten het hele onderzoek staat, hoort helemaal niet in de buurt te zijn. Die moet je gewoon in een apart kamertje ergens verderop in de moskee zetten. Dus wat dat betreft vind ik het een goed personage. Leuk voor het goed en kwaad en leuk voor het dramatische want ze gaat een beetje gillen en raakt een beetje in paniek. Maar voor het realisme klopt het niet want zij is in het echt gewoon nooit in de buurt.

Als Syed Ali langs komt zegt zij: "you're even worse than they are". Wat vind je daar van?

Ik begrijp haar wel, dat is in principe waar we het natuurlijk waar we het de hele tijd over hebben gehad: goed en kwaad. Zij maakt ook een afweging en zij vindt wat hij heeft gedaan het niet waard is. Daar is wel weer wat voor te zeggen, ze heeft op zich wel gelijk. Zeker vanuit haar standpunt, zij hoeft die moeilijke beslissingen niet te nemen. Zij hoeft niet na te denken over het grote geheel, dus voor haar is het heel makkelijk om te zeggen wat hij doet slecht is. Dat is waarschijnlijk ook de manier waarop burgers kijken naar zulke beslissingen. Dus ik denk dat zij de mening deelt van velen.

Je zegt dat gewone burgers zo naar zo'n beslissing kijken.

In de zin van, zij zal nooit... wat is zij? Wat doet ze voor werk? Misschien is ze dokter ofzo. Zij zal nooit voor zo'n moeilijke beslissingen te moeten nemen om miljoenen mensenlevens te redden. Zij hoeft die beslissing nooit te nemen. Dus wat dat betreft heeft ze wel gelijk als ze dat zegt, alleen het is voor haar makkelijker om dat te zeggen. Zij kijkt niet naar het grotere geheel.

En heeft ze dan in het perspectief van het grotere geheel geen gelijk?

Aan de ene kant heeft ze wel gelijk, maar je wil ook miljoenen mensen redden. Ja aan de ene kant denk je dat ze gelijk heeft, maar aan de andere kant wil je ook miljoenen mensen redden. Ja moeilijk. Dan kom je toch weer bij die discussie.

Je zegt de hele tijd dat het moeilijk is er iets over te zeggen.

Het is ook moeilijk.

Ik ben dan benieuwd of je wat duidelijker zou kunnen zijn. Uiteindelijk loopt het goed af.

Ja dat is ook zo, maar goed aflopen is eigenlijk een beetje makkelijk gezegd. Ja inderdaad de bom gaat niet af en ze pakken de slechte mensen, over het algemeen gaan die eigenlijk gewoon dood, maar in de tussentijd zijn een heleboel slechte dingen gebeurd die als je je dood staart op dat het goed af loopt ... zo goed loopt het niet af want er gaan een heleboel mensen dood alsnog. Net als, ik weet niet of dat in dit seizoen of een ander seizoen is, wordt die Chapelle gewoon keihard opgeofferd. Ga maar zitten, ik zet een pistool op je hoofd en je gaat dood omdat de slechte man dat wil. Er gaan gewoon een heleboel goede mensen dood. Dan vraag ik me af of je kunt zeggen dat het goed af loopt. Ja... het einde is goed, maar wat er tussen gebeurt is allemaal niet zo vrolijk.

Wat vind je daar van?

Dat vind ik juist mooi. Het is niet leuk, zoals bij CSI bijvoorbeeld. Dat duurt 40 minuten en in die tijd vinden ze degene die de moord heeft gepleegd en is alles koek en ei. Dat klopt niet. Ik vind het juist wel mooi dat in zo'n serie morele dilemma's worden besproken, dat geeft ook weer een reden om te discussiëren. Net als bij *The Shield* (politieserie). Vic Mackey doet een heleboel goede dingen, maar ook een heleboel slechte dingen. Daar kun je dan weer over praten en discussiëren en dat vind ik mooi. Dat vind ik goed.

Alles bij elkaar. Het loopt betrekkelijk goed af, maar aan de andere kant zijn er een heleboel dingen gebeurt waarvan je zegt: kan dat nu allemaal. Als je al die dingen mee weegt, loopt het dan ook nog goed af?

Als je naar het grotere geheel kijkt, ja dan worden er miljoenen mensenlevens gered dus loopt het goed af. Alleen de wijze waarop en de sporen die het nalaat bij betrokkenen heeft dat ook weer z'n nasleep. Dus uiteindelijk loopt het niet zo heel goed af. Het einde is goed, maar het is niet eind goed al goed, want het is gewoon nog niet afgelopen.

En daarom vind je de serie leuk?

Ja, het is niet meer zoals vroeger – 50 jaar geleden – dat de goede man eervolle dingen doet. Je kan met eervolle dingen niet je doel bereiken, niet in de echte wereld in ieder geval.

Uiteindelijk loopt het goed af, maar ondertussen gebeuren een heleboel dingen waarvan je je kunt afvragen of dat goed is. Dan zeg jij dat het in de echte wereld ook zo gaat. Maakt dat voor jou de serie leuker?

Ja, als het wat realistischer is maakt het voor mij zo'n serie leuker. Absoluut. Het is misschien een hele domme vergelijking, maar ik vergelijk altijd *Star Trek* met *Battlestar Galatica*. *Star Trek* is een utopische wereld, de mensheid is zo goed – nog beter dan de Kerstman bij wijze van spreken. Ze maken geen mensen dood om er zelf beter van te worden, ze hebben onderling geen strubbelingen en vinden ze elkaar allemaal lief en aardig. In *Battlestar Galactica* heb je ook een toekomstbeeld, maar daarin is de mens gewoon nog de mens. Ze hebben nog onderlinge verschillen en ze vermoorden elkaar onderling, er is zwarte handel. Er gebeuren slechte dingen en dat vind ik realistischer. Het kan niet allemaal utopisch en mooi zijn.

Die beide series zijn science fiction. Zou je iets kunnen zeggen over waar voor jou de fictie en realiteit zitten in 24.

Het zit in de eerste plaats in de problemen. Als terroristen de kans kregen zouden ze echt wel een nucleaire bom af laten gaan. Dus wat dat betreft vind ik de problemen realistischer. Net zoals de discussie tussen de imam en die andere man, dat is ook heel erg realistischer. Ook de wijze waarop zo'n onderzoek wordt gepleegd, ik denk wel dat het klopt met de manier waarop ze dat in het echt doen. Je krijgt bepaalde informatie en daarop ga je handelen en dan moet je moeilijk beslissingen nemen en dan gaan er mensen dood. Er gaan veel mensen dood en er gaan ook goede mensen dood, dat klopt gewoon.

Wat is er dan niet realistisch?

Dat Jack Bauer al honderd keer de meest rare dingen heeft overleefd, dat kan niet altijd kloppen. Ik bedoel, hij is geloof ik al drie keer gereanimeerd in die zes seizoenen. Al die dingen die hij heeft gezien. Wat al helemaal niet realistisch is is dat Kim Bauer in het eerste seizoen wordt ontvoerd en in het tweede seizoen gebeurt het weer. Dat kan niet, dat gebeurt niet. Daar geloof ik niet in, dat kan niet, ik trap daar gewoon niet in.

Waarom dan niet?

Waarom niet! Omdat je echt een mongool moet zijn om zo vaak met je hoofd in de shit te lopen. Dat kan niet en zeker niet twee keer hetzelfde geval. Dat is gewoon niet mogelijk.

Wat vind je dan van de situatie met Kim Bauer?

Het eerste seizoen vond ik het al het meest zeurderige. Toen kon je het nog wel in het grote verhaal plaatsen, want die gasten waren betaald om haar te ontvoeren dus dan denk je dat het nog kan kloppen, maar hier is het gewoon pure bullshit. Ze komt bij een of andere *freak* terecht die dan een schuilkelder heeft. Ja... pure bullshit, daar hadden ze wat beters voor kunnen verzinnen.

Dus dat vind je onzin omdat het niet realistisch is.

Ja. Jack Bauer, dat hij elke keer in die positie is en met terroristen te maken heeft, komt voort uit het feit dat hij dat werk doet. Kim is gewoon een burger en elke keer als er wat aan de hand is met Jack Bauer krijgt zij het voor elkaar om zichzelf in de stront te krijgen. Dat vind ik gewoon knap! Alleen daar zou ze al een lintje voor moeten krijgen. Nee, dat vind ik dus niet kloppen en ik denk ook dat die verhaallijn de meeste mensen zal storen in de serie.

Ja, dat is wel waar,

Ja?! Dat dacht ik al, het kan gewoon niet anders, het klopt gewoon niet.

Kun je je vinden in wat ik allemaal zeg?

Ja, het staat sowieso op band dus ik kom er niet meer onderuit.

Als laatste vraag: wat maakt die serie zo interessant voor jou?

Wat ik vooral tof vind is dat je begint bij punt A en je denkt dat je naar punt B gaat. Er is een nucleaire bom en zo gaat een seizoen beginnen, maar ondertussen komen er zo veel gave wendingen die eigenlijk op geen enkel moment te lang worden uitgerekt. Dus er wordt elke keer weer een andere wending aan gegeven terwijl het toch interessant blijft. Dan hebben ze Syed Ali en denk je woehoe nu gaat het gebeuren maar nee, je bent er nog niet en dat vind ik zo mooi. Het idee van *real-time* is ook gewoon heel tof en het interessant houden van de serie, niet het rekken om het rekken.

Oké, dan zit het interview er op. Bedankt.